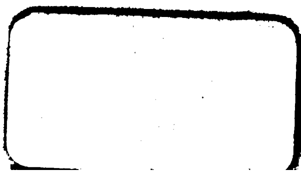

ANDROCLES.

MAANDSCHRIFT AAN DE BELANGEN DER DIEREN GEWIJD.

ANDROCLES.

MAANDSCHRIFT AAN DE BELANGEN DER DIEREN GEWIJD

ONDER REDACTIE VAN

MEVROUW C. VAN DER HUCHT,

MET MEDEWERKING VAN

DS. J. B. T. HUGENHOLTZ, DR. E. LAURILLARD, MEVR. ELISE VAN CALCAR. H. J. SCHIMMEL, MARIE BODDAERT. J. S. GÖBEL: HUGO NOLTHENIUS, F. D. H. POSTEL, MEVR. HAVERKOTTE (L. V. NAGEL), DS. H. VAN DEN BERGH EYSINGA, JHR. F. L. ORTT, A. J. J. EBELING, S. GROSHANS, M. JUNGIUS, HENRIËTTE WIJTHOFF, J. SNELLEN, MARIE VAN BUUREN, A. W. SANDERS VAN LOO, ENZ. ENZ.

DRIE-EN-DERTIGSTE JAARGANG.

'S-GRAVENHAGE,
DE NEDERLANDSCHE BOEK EN STEENDRUKKERIJ
voorheen H. L. SMITS.
1901.

Ce sera une des gloires de la civilisation d'avoir amélioré la condition des bêtes.

GAUTIER, *Moniteur Universelle*, 14 Juin 1855.

INHOUD.

DE HOOGERE WET.

De wet voor het dierlijk leven is de strijd om 't bestaan,
doch de wet voor het geestelijk leven is de Liefde.

«De strijd om 't bestaan!»

Een bekende uitdrukking, sinds de geniale ideeën van Darwin in het begrip der menschen zijn ingedrongen.

Men weet het nu, dat de strijd om het bestaan de grondwet is van de evolutie van het organische leven op aarde, en hoe deze wet van zelfbehoud uitdrukking vindt in het instinct van haat en vernieling in de dieren- en menschenwereld.

En velen denken, dat deze wet alleen heerschappij voert: dat het een fatum is, drukkend op al wat leeft, dat eenerzijds het leven deed ontwikkelen en opbloeien, doch anderzijds de aarde maakte tot een duistere plaats van jammer, waar strijd en haat en concurrentie en onderdrukking van het zwakke een onvermijdelijke noodzakelijkheid is, liggend in de natuur der dingen. En men verdedigt de grootste wreedheden met een beroep op deze wet, die heerschappij voert in de dierlijke sfeer.

Doch in deze duistere sfeer van den strijd om 't bestaan valt een lichtstraal, een afschijnsel van een hoogere wet, van de geestelijke wet van zelfopoffering, die zich stelt tegenover de organische wet van zelfbehoud.

Haar vroegste openbaring ziet men in het instinct der moederliefde — de liefde die de bange hen ertoe brengt den havik te weerstaan om haar kuikens te verdedigen; het instinct van zelfvergeting, dat het konijntje doet omkeeren en krabben tegen den hond die haar kleintjes wil bijten. Deze liefde vertoont zich meer ontwikkeld in den leider van een kudde olifanten of herten, die de achterhoede dekt om de zwakken der kudde tegen aanvallen te verdedigen. Deze liefde overschrijdt de grenzen van bloed- of soortverwantschap in den hond, die zijn leven opoffert voor zijn meester of voor 't kind van zijn meester, of die sterft op zijns meesters graf. Ligt niet in dit alles — hoe zwak nog en hoe ver verwijderd ook, toch onmiskenbaar, de schemering — zelfs in de dierlijke schepping — van het Zoonschap

Gods, wiens wezen is Liefde en wiens openbaring is de opoffering van het eigen Zelf?

En juist omdat het menschenras staat als toppunt dier ontwikkeling, en tot zijne hooge standpunt gekomen is door de inspanning en worsteling en het lijden van tallooze geslachten na geslachten der lagere schepselen — daarom is hij aan die schepping, uit welke hij is voortgekomen en aan wier hoofd hij staat, bescherming, vriendelijkheid en liefde verschuldigd, en alles te doen wat hij vermag om de hardheid van hun leven te verzachten en de hevigheid van hun lijden te verminderen.

Evenzeer als wij het een man, die groote rijkdommen verzameld heeft door het werk van anderen, als bizonderen plicht toerekenen dat hij het geluk en de welvaart behartige van degenen, aan wie hij zijn rijkdom te danken heeft; evenzeer als wij hem zullen minachten indien hij dien rijkdom alleen gebruikt om eigen ijdelheid of eigen verlangens te bevredigen — zoo behooren wij ook ons zelven te beschouwen als bepaaldelijk verplicht om acht te geven op het welzijn van die nederige schepselen, die nog niet het standpunt bereikt hebben waarop wij staan; — zoo moeten wij ook ons zelven minachten indien wij geen gedachten over hebben voor die lagere rassen van levende wezens, aan wie het niet gegeven is zoo hoog als wij te stijgen op het opgaande pad des levens.

En daarom past het niet op het pleidooi voor zachtheid jegens de dieren te antwoorden, dat de dieren in den natuurstaat veel wreedheid moeten lijden, en dat wij daarom ook gerechtigd zijn wreed jegens hen te zijn. Wij zijn wat we zijn, omdat wij een hooger wet vertegenwoordigen dan de wet der natuur, en het is onze plicht die hoogere wet te gehoorzamen en door alle middelen die in ons vermogen zijn, haar werking te bevorderen om, voor zoover wij kunnen, den toestand van alle schepselen te verbeteren.

Maar het wilde instinct om te dooden en te kwetsen leeft langer dan de noodzakelijkheid, die dit instinct in 't leven riep, en blijft voortleven in ons hart lang nadat het zelfbehoud, die het rechtvaardigde, door zachter middelen te bereiken was; en dan wordt het zuiver dierlijk, of liever zuiver duivelsch.

Voor de meesten onzer, zelfs voor hen die met afschuw zouden

terugdeinzen voor een daad van koelbloedige wreedheid, komt het kwade oogenblik dat het overblijfsel van het dier in ons ontwaakt: we gevoelen ons niet goed, de dingen gingen verkeerd, alles werkte samen om ons te sarren, we hebben ons humeur niet langer in onze macht, we voelen behoefte iets of iemand te slaan: de tijger in ons is ontwaakt en gromt naar zijn prooi. Gewoonlijk zien we bij de menschen weinig van dat tijger-instinct. De conventie, of de vrees voor weerwraak houdt ons meestal binnen de perken, en zoo wordt het arme stomme dier, dat geen wrok koestert, ons slachtoffer. De hond of de kat, die ons in zoo'n stemming ontmoet, krijgt den duw of den trap dien we niet aan onzen medemensch durven toedienen; en de kleine bij, die tegen 't vensterglas gonst, in wier gebrom wij op andere tijden alleen een beroep zouden hooren om ze naar buiten te laten in de vrije lucht en zonneschijn, moet nu met haar leven boeten voor de prikkelbaarheid van onze overgevoelige zenuwen die dat gegons niet verdragen kunnen.

Maar straks, als de bui voorbij is, zijn we beschaamd — wat dan ook wel mag — over onze wreedheid en laagheid: maar die schaamte behoort als les achter te laten, dat er niets is waartegen we meer op onze hoede moeten zijn dan den terugkeer van dezen tijgeraard. Of we oud zijn of jong — we moeten den tijger bij de keel vatten en vasthouden tot we hem verstikt hebben. Dit geheel ten uitvoer te brengen is, zooals ik wel weet, het werk van een menschenleven, maar het is een werk dat we moeten aanvatten indien we ons zelf willen opheffen tot het peil van ware menschelijkheid. Indien wij deze heerschappij over ons zelf willen bereiken, zonder welke geen ware menschelijkheid mogelijk is, moet de drang naar opzettelijke wreedheid bedwongen worden met ijzeren hand.

Als we ons onophoudelijk duidelijk voor den geest brachten de pijn die wij gedachteloos aandoen, dan zouden wij ons daarvoor in acht nemen, maar ons medegevoel is niet diep en krachtig genoeg om ons dit levendig voor den geest te brengen, en zoo veroorzaken wij het leed. Wij hebben behoefte ons vermogen tot medevoelen aan te kweeken door ons zelf in de plaats der dieren te denken, zoowel van die welke ons dienen door hun dood als van degenen die ons behulpzaam zijn tijdens hun leven.

Auerbach heeft gezegd dat de graad van beschaving die een volk

bereikt heeft, het beste gekend kan worden aan de wijze waarop het de dieren behandelt, en dat gezegde is heel waar. Iedere toename van zachtheid onder de menschen vindt terugwerking in onze behandeling der dieren; iedere toename van zachtheid jegens de dieren werkt terug op onzen onderlingen omgang; en omgekeerd: wie wreed is tegen een dier zal ook wreed zijn tegen zijn medemensch indien hij de kans ziet dit ongestraft te doen.

Daarom moeten we niet uitsluitend ter wille van de dieren, maar ook ter wille van onze eigen menschwaardigheid en van de terugwerking op ons eigen karakter er naar streven mede te voelen met deze schepselen van lager ras.

Is het niet een heerlijke gedachte te denken dat, hoe meer wij arbeiden aan onze eigen volmaking, des te meer wij de geheele schepping behulpzaam zijn aan de vervulling van haar hoogste strevingen en idealen!

We trachten in deze dagen verbroedering te brengen tusschen de strijdende volkeren der menschheid, wij trachten onder hen te bevorderen den vrede Gods, die de vervulling is van de Boodschap des Heils. Vergeten wij dan niet dat het Evangelie tot hoogtepunt heeft vrede en welwillendheid, niet alleen jegens de menschen, maar jegens alle schepselen Gods. En laat ons in onze dagen, naar de vermogens en gelegenheden die ons geschonken zijn, streven om mede te arbeiden met Hem in het werk, dat Hij van den beginne aan volbrengt: dat werk dat tot doel heeft het geluk van ieder schepsel door Hem geschapen, wat wij behooren lief te hebben ter wille van Hem die het in 't leven riep uit Liefde.

Vrij naar een Engelsche preek
van Rev. N. S. de C. Laffan.

BLADVULLING.

De vrouwen in Siam vertrouwen hun kinderen aan de zorg van olifanten toe. De kleintjes spelen om de kolossale pooten van de dieren, die altijd zeer voorzichtig zijn om die teere schepseltjes niet te bezeeren. En als gevaar dreigt krult de wijze oude kindermeid zachtjes haar snuit om het kind en zet het op haar breeden rug, waar het veilig is voor letsel. *Everywhere.*

EEN ALLEDAAGSCHE GESCHIEDENIS.

't Was 's morgens vroeg, een frissche najaarsdag met mooi zonnig weer. Poes was ontsnapt aan aller aandacht en zat lekker buiten in 't zonnetje onder de veranda te knipoogen tegen de jolige musschen die tergend tierelierden in de struiken voor 't huis. Doch op eens, algemeene ontsteltenis, was poes een der vroolijke morgenzangers machtig geworden, daarmee wegrennend snel de gang in. Mevrouw van E. had het juist gezien van haar ontbijttafel af door de breede verandaruiten heen, was onmiddellijk opgevlogen, doch te laat! Groote consternatie in de anders zoo stille woning! Alle dienstboden werden bijeengebeld en geroepen, dat de heer des huizes zelf verschrikt van uit zijn studeerkamer kwam aansnellen, de courant half verkreukt in zijn onrustige vingers. «Vrouwlief, wat is er?» vroeg hij gejaagd. «O, die akelige poes heeft een vogeltje gepakt, Jan en Geertje zijn hem al achterna, o! 't is vreeselijk en dat die lieve poes van ons, 't is niet te gelooven.» Intusschen kwamen de knecht en Geertje hijgende van hun vruchteloozen vervolgtocht binnen: poes was met zijn buit gerend trap op trap af, kamer in kamer uit en eindelijk gevlogen het zolderraam door, de daken op, waar Jan noch Geertje hem konden volgen. Waarschijnlijk onderging de arme bewustelooze vogel daar het lot van zoovele dieren die, raadselbesluit der natuur, ten prooi aan anderen moeten vallen.

Mevrouw van E. was nog geheel van streek: »'t is toch afschuwelijk ingericht, dat zoo'n poes vogeltjes eet, die aardige, kleine musschen, 't is allerakeligst en dat nog wel die lieve poes van ons.» «Zie je nu wel, dat katten valsch zijn» gaf haar man knorrig als weerslag. «Nu, ja, ze kunnen het niet helpen, 't is zoo hun natuur, maar valsch zijn ze niet,» verdedigde mevrouw v. E. haar lievelingsdier, «we zullen hem voor 't vervolg een goede les geven, dat hij 't nooit weer probeert en hem tot morgenochtend opsluiten in 't kolenhok, dat zal hij wel onthouden.» Haar echtgenoot meende dat 't niet veel zou baten en ging, zeer uit zijn humeur gestoord te zijn in zijn courantenlektuur, terug naar zijn kamer.

De rust keerde weder in den huize v. E. schoon het «akelige» tooneel van dien morgen, die arme vogel en die roofgierige poes, nog telkens de vrouw des huizes voor den geest kwam.

Eenige uren na dien kwam poes stil naar beneden geslopen en streek bij de vrouw aangeland schuchter, en angstig opkijkend, met zijn zachten kop en zijn fluweelig lijfje liefkoozend langs haar japon. Maar de vrouw liet zich niet vermurwen, poes werd in het kolenhok gezet met wat melk en brood en de deur op 't haakje en moest daar zijn misdaad overdenken, tot de volgende morgen hem vrijheid brengen zou.

Zijn klagend mauwen vermocht zelfs de deur niet weer te openen. «Neen poes, 't is schande die kleine vogels te vangen, krijg je geen eten genoeg, roofdier dat je bent,» was het eenig antwoord op zijn klagend protest tegen de vrouw, die hem eigenhandig de opsluiting deed ondergaan.

Intusschen was ook het uur van de lunch verstreken en werd het tijd dat mevrouw v. E. zich zou gaan kleeden. Dit was een langdurige bezigheid die zeer veel zorg en overleg eischte. Maar eindelijk met behulp van het kamermeisje kwam mevrouw v. E. toch klaar en legde met innige zelfgenoegzaamheid haar glanzend dinertoilet om, dat in breede, rijke plooien om haar heenruischend haar als in een zachte wolk van afgeslotenheid hulde, waarin bij iedere beweging ze zichzelve alleen hoorde, en zoo echt welbehaaglijk zich voelde, zoo verheven boven de rest der menschen.

Met welgevallen streek haar hand heen langs den zilvrig schitterenden rand van *vederbont* die heel het kleed omzoomde, van den ietwat uitgesneden hals af tot over den langen sleep. Met iets van teerheid bijna verschikte ze de veelkleurig goudglanzende *vogelvlerkjes* die de kleine toque sierden welke als hoofddeksel moest dienen. Ten laatste werd de lange, wijde mantel, omgeven van blinkend *zwanendons* in zwierige achteloosheid omgehangen, de lange witte *glacé's* aangeschoven, de *veeren* waaier in de hand genomen en stond mevrouw v. E. vervuld van innig zelfbehagen en overtuigd van haar groote verdienstelijkheid, het naderend rijtuig af te wachten.

Niet lang daarna was ze met haar in een zachte pels gehulden echtgenoot op weg; eerst een uurtje naar de repetitie eener charade bij de vrienden van O., daarna naar het jachtdiner bij den gezant de P. Intusschen zat poes, nu en dan recht klagend mauwend in het donkere hok waar geen streepje van zon meer in doordrong.

In de zachte wagenkussens gedoken dacht mevrouw van E. van tijd tot tijd nog wel eens aan het rumoerig tooneel van dien morgen, maar allengs verflauwde toch die herinnering, die bijna geheel in

vergetelheid wegdoezelde toen ze aan het diner gezeten, door haar «charmante» tafelburen «alleraangenaamst» werd onderhouden.

Gesprekken van den meest «petillanten» aard naar aanleiding van de zaal- en tafeldecoraties, de verschillende dinertoiletten der dames, de oirbare en niet oirbare levensomstandigheden der mede-aanzittenden en vooral naar aanleiding van de «fameuse» jachten die juist weer hadden plaats gehad in den kring van wederzijdsche vrienden en bekenden, vergezelden het aangenaam en comfortabel nuttigen der achtereenvolgende gerechten, zoodat mevrouw v. E. onder het oplepelen van haar «consommé de volaille» de geheele poesen- en vogelhistorie vergeten was. Poes zat inmiddels treurig in 't kolenhok, schuldbewust misschien, maar gelukkig niet wetend dat «de vrouw» al schertsend en lachend «consommé de volaille» verorberde.

Het aantal gerechten was bizonder groot, en ter eere van de talrijke jachten door velen der aanwezigen juist in die dagen gehouden, kwam er bijna uitsluitend wild op tafel, een »bizarre» inval van den gastheer, die telkens nieuwe aanleiding gaf tot levendige verhalen uit eigen jachtervaring als zoovele kruiderijen bij de keurig toebereide spijzen.

Na de consommé verschenen fijne duivenpasteitjes, die met korter en langer tusschenpoozen gevolgd werden door even fijne eendvogels, geurige snippen, goudbruin gebraden patrijsjes en waterhoenders, fraai opgemaakte fazanten, een lange rij van vogelgerechten welke allengs verdwenen in de door overdadige diners uitgezette en verwende magen der gasten, waaronder de heer en mevrouw van E.

Een van de grootste attracties was een prachtige schotel met «alouettes rôties», de kleine lijfjes in rijen naast elkander met langgestrekte pootjes kunstig geschikt op de fijn vergulde schalen.

De lekkernijen, rijkelijk besproeid met vurigen wijn, gleden achtereenvolgens naar binnen, en mevrouw v. E's gevoel van innig zelfbehagen nam toe met ieder compliment over haar «gracieus» toilet, met ieder fijn glas, met iederen geurigen schotel van het zoo «welgeslaagde» jachtdiner.

En thuis in het vunze kolenhok daar was het allengs stil geworden, daar onderging poes nu zwijgend zijn verder eenzaam arrest, denkend wellicht over zijn «wandaad» van dien morgen, toen hij één der vroolijke zangers uit den tuin zoo «valsch en wreedaardig» had gevangen en opgegeten.

M. J.

LUTHER EN DE VOGELS.

Luther, de zedelijke held van Worms, (de man tevens van vele onbegrijpelijke tegenstrijdigheden) schijnt intusschen in het dagelijksch en huiselijk leven veel vriendelijke aandacht te hebben gehad voor het onaanzienlijke en weerlooze, waarvan menig aardig trekje bekend is. Ook de dieren deelden in die belangstelling, zelfs de kleine vogels konden op zijn voorspraak bogen! Dit toonde hij o. a. eens toen hij ontwaarde dat zijn dienstknecht Wolfgang bezig was een vogelvlucht te maken, met het voornemen om allerlei vogels, die tegen het volgende seizoen Wittenberg zouden doortrekken te vangen en in die vlucht te plaatsen. Dit ging Luther aan het hart, maar het zijn dienaar, die gemeend had de familie zijns meesters daar een genoegen meê te doen, te verbieden, deed hij ook niet gaarne. Toen stelde hij een verzoekschrift op, in naam van al die vogels, van lijsters, merels, vinken, vlasvinken, putters en andere aardige vogels «dat zij vernomen hadden, dat Wolfgang het voornemen koesterde, hen van hunne vrijheid te berooven, hun wilde opsluiten in eene kooi, hun beletten te vliegen in de heerlijke, vrije lucht en te pikken in de aarde om graankorreltjes te zoeken die de goede God toch ook voor hen gegeven had, en dit alles hoewel zij toch tegen Wolfgang nooit iets misdreven hadden. Daarom verzoeken zij vriendelijk en ootmoedig den heer Doctor zijnen dienaar te beduiden, dat dit niet aangaat, maar dat hij liever graankorreltjes voor hen strooien moet en — vóór alles — hen niet van hunne vrijheid berooven.»

Door ons alle onderteekend in de heerlijke zitplaats in en onder de boomen en hoopvol opgedragen aan den Heere Dr. Martijn Luther, predikant te Wittenberg.

(Vertaald uit het: «Wormser Lutherbuch.» Ein Gedenkbuch für das deutsche Volk, von Dr. Carl Alfred Hase, Hofdiaconus in Weimar, 1868.)

GULDEN WOORDEN.

Wie geen barmhartigheid heeft, heeft geen godsdienst.

Arabische spreuk.

Wie onverschillig is jegens een trouw dier, zal ook voor zijn gelijken geen trouw hart hebben. *Frederik II.*

LEVEND KOKEN VAN SCHAALDIEREN.

Hebben degenen, die zich aan kreeften en krabben vergasten, zich ooit duidelijk voorgesteld hoe deze schepselen gedood worden? Sommige vischverkoopers zetten ze op in een pan met koud water en plaatsen die op 't vuur om ze te koken. Het water stijgt geleidelijk in temperatuur en doodt ze langzamerhand — ze worden feitelijk dood gekookt.

Vaker hebben zij den verkorten doodstrijd te verduren doordat zij in kokend water geworpen worden. De kreet van smart en 't uitslaan der pooten toonen wat zij moeten lijden.

God weet dat er overmaat van lijden reeds is onder Zijn veel gekwelde schepselen der dierenwereld, in allerlei opzichten — maar, in zomerdagen als de nieuwsbladen vol staan met berichten van feestmaaltijden en opsomming van allerlei weelderige lekkernijen, wordt men wee om 't hart bij de gedachte aan dezen bepaalden vorm van marteling, die zoo voortdurend-door plaats heeft — op zulk een groote schaal.

Voor sommigen van ons is hetgeen we daar persoonlijk tegen kunnen doen, gemakkelijk genoeg — n. l. geen schaaldieren te eten. Maar de meeste menschen zijn er bepaald op gesteld ze te hebben. En tot deze kunnen wij alleen zeggen: zorg dat de kreeften die ge eet, op de volgende wijze gedood worden:

Steek een scherpen priem in de geleding die den kop van 't lichaam scheidt, en doorboor daarmede de hersenen. Dit vernietigt het bewustzijn, zoodat de kreeft geen teekenen van pijn geeft, wanneer hij in kokend water gedompeld wordt.

Krabben moeten gedood worden door den priem in den bek te steken en een dwarssnede te maken bij den rug; of wel door hem door te steken tot het uiteinde van 't lichaam en den priem dan vlug eenige malen heen en weer te bewegen, wat onmiddellijk den dood veroorzaakt. De eerste manier wordt door velen de beste geacht.

Ieder dier van eenigermate hooge organisatie heeft een punt van zijn lichaam, dat getroffen, onmiddellijk den dood veroorzaakt; een enkele aanwijzing van dit levens-punt is voldoende om het voor goed te kunnen treffen.

De menschen praten dikwijls met afschuw over 't koken van kreeften, maar zetten die gedachten weer van zich af, spoedig het lijden vergetende dat zij niet onder de oogen hebben, maar waar zij de gevolgen van genieten.

Maar wij zijn verantwoordelijk tegenover den Schepper voor het gebruik of misbruik dat wij van Zijn schepselen maken, en het is onze plicht het uiterste te doen om te verminderen, en niet te vermeerderen, die onafzienbare massa van vermijdbaar lijden, dat ze verduren moeten door onze luiheid, zelfzucht en onwetendheid.

(The Animals' Friend.) S. S. MONRO.

DISCUSSIËN IN DE TWEEDE KAMER OVER HET PESTSTATION.

Uit de Handelingen der Staten-Generaal ontleenen wij omtrent de beraadslagingen gehouden 21 December j. l. het volgende:

De heer RINK: Mijnheer de Voorzitter! Als principieel tegenstander van vivisectie zie ik niet zonder eenige bezorgdheid de oprichting van het pest-station, in art. 74 bedoeld, te gemoet. Zonder te durven zeggen dat vivisectie absoluut moest verboden zijn, heb ik de stellige overtuiging dat zij te veel toegepast wordt, en dat het wenschelijk zou zijn haar van Regeeringswege te beperken. Bepaaldelijk heb ik het oog op de vivisectie uit een soort van wetenschappelijke liefhebberij of om nog eens te demonstreeren zaken, die wetenschappelijk al lang in aard en oorzaken vastgesteld zijn.

Daartegen zou ik wenschen dat van Regeeringswege werd opgetreden, ja dat een wettelijk verbod werd uitgevaardigd.

Ik hoop en vertrouw ook in deze in den Minister van Binnenlandsche Zaken een geestverwant te vinden, in welke meening ik eenigszins bevestigd ben bij het lezen der Memorie van Beantwoording op hoofdstuk V. Zoo heb ik ook in de Memorie van Beantwoording betrekkelijk dit wetsontwerp met genoegen gelezen, dat een Koninklijk besluit bestaat, waarbij proefnemingen op dieren verboden zijn, tenzij daarvoor vergunning door den Minister verleend zij. Ik hoop dat die bepaling zóó zal uitgevoerd worden, dat voor elk geval een speciale vergunning gevraagd moet worden, én dat de Minister met het geven van die vergunningen zoo spaarzaam mogelijk zal zijn. Zoodoende moge hij er toe medewerken het lijden der dieren te beperken.

De heer VAN KARNEBEEK: Mijnheer de Voorzitter! Ofschoon ik de bezwaren die de geachte afgevaardigde tegen vivisectie heeft, niet deel, heb ik wel bedenking tegen het stichten van het bedoelde peststation. Ik begrijp dat het van veel belang kan zijn wanneer een van pest verdacht ziekte- of sterfgeval zich in een van onze havens heeft voorgedaan, dat nauwkeurig onderzocht worde of men al dan niet met pest te doen heeft, en ik zou kunnen toegeven dat een daarvoor geschikte inrichting noodig is; maar daar staat tegenover, dat men gevaar schept voor de volksgezondheid, voor het uitbreken van de vreeselijke ziekte, wanneer men, terwijl er nog geen pestgeval is voorgekomen in ons land, de pest gaat kweeken, gaat voortbrengen, al is het niet bij menschen dan toch bij dieren. Wij weten hoe licht die vreeselijke ziekte van dieren op menschen overgedragen wordt. Dat leert de ervaring te Weenen opgedaan met zulk een peststation. Ik acht daarom een maatregel die strekken zou om de pest in ons land als het ware in te voeren, wel eenigszins gevaarlijk. Als ik het toch wel heb begrepen, zal die ziekte in het bedoelde station kunstmatig worden opgewekt, zij het bij dieren. Ik aarzel om met dat voorstel der Regeering mede te gaan en geloof, dat wij verstandiger en veiliger handelen, als wij al de gevaren die zulke peststations kunnen opleveren, overlaten aan andere landen en ons land zoolang mogelijk absoluut trachten vrij te houden van pest.

De heer VAN ALPHEN sloot zich geheel bij de vorige sprekers aan.

De heer GOEMAN BORGESIUS, Minister van Binnenlandsche Zaken: Mijnheer de Voorzitter! Wat de opmerking van den heer Rink betreft, kan ik verklaren, dat ik het geheel met hem eens ben dat vivisectie zooveel doenlijk behoort beperkt te worden. Ik heb dit in mijn Memorie van Beantwoording op hoofdstuk V reeds uitvoerig uiteengezet en wil er nog aan toevoegen, dat het in mijn voornemen ligt in dien geest nog opnieuw een aanschrijving te doen uitgaan.

Voorts verdedigde de Minister het peststation op grond dat in verdachte gevallen de diagnose thans wordt vastgesteld in een gewoon laboratorium, en dat het gevaar voor verspreiding der ziekte alsdan grooter is dan wanneer de onderzoekingen in een speciaal peststation geschieden.

Tot bereiden van serum beloofde de Minister geen toestemming te geven dan na de zekerheid te hebben verkregen dat geen enkele voorzorgsmaatregel is verzuimd.

Onderart. 74 wordt in stemming gebracht en aangenomen met 40 tegen 21 stemmen.

Voor hebben gestemd de heeren Vermeulen, Goekoop, Hartogh,

Travaglino, Merckelbach, Lely, de Bieberstein, Goeman Borgesius, van den Berch van Heemstede, Smeenge, de Ras, Lieftinck, van den Heuvel, de Boer, Mutsaers, Loeff, Knijff, Kerdijk, Schepel, Pijnacker Hordijk, Bolsius, Nolens, Drucker, Willinge, van Bylandt (Gouda), Pijnappel, van Styrum, Groen van Waarder, Tydeman, Kool, Mees, Conrad, Verheij, Ketelaar, van Vlijmen, Fokker, van Gilse, van Raalte, Heldt en de Voorzitter.

Tegen: Schaper, van Kol, van Karnebeck, Ferf, van Dedem, van Alphen, 't Hooft, Brummelkamp, van der Zwaag, de Klerk, van Limburg Stirum, van Asch van Wijck (Wijk bij Duurstede), Schimmelpenninck, de Waal Malefijt, van der Velde, Mackay, Rink, Staalman, Meesters, Krap, van Heemstra.

HET LOT VAN RIJKSPAARDEN.

Geeft het Rijk altijd wel een goed voorbeeld, wat betreft de bescherming van dieren?

Ter beantwoording van deze vraag zij het mij vergund het lot mede te deelen van sommige Rijkspaarden der veld-artillerie. Op 3 à 4-jarigen leeftijd aangekocht, genieten zij eene uitstekende behandeling gedurende hun diensttijd. Zijn zij niet meer geschikt voor den zwaarderen arbeid bij de veld-batterijen, dan worden zij bij de treinafdeeling van het regiment ingedeeld, alwaar voornamelijk stappend werk wordt verricht. Zijn zij ook daartoe niet meer geschikt, dan worden zij verkocht.

Zoo werden onlangs te Breda 21 paarden verkocht voor gemiddeld 65 gulden per stuk. De meeste van die paarden gaan naar Antwerpen, waar zij voor huurrijtuigen worden gebruikt. Hun lot is verschrikkelijk. Met behulp van de zweep worden zij in beweging gehouden, tot hunne laatste krachten zijn uitgeput.

Mocht de verkoopsprijs in enkele gevallen de som van 65 gulden ver te boven gaan, dan is dit een bewijs dat het paard, ook voor de trein-afdeeling, nog zeer bruikbaar ware geweest en dat het dus te vroeg op reform is gesteld.

Wanneer men nu nagaat, dat een paardenslachter 40 à 60 gld. voor een paard betaalt, al naarmate het meer of minder goed in zijn vleesch zit, dan vraag ik mij af, of de Rijkspaarden, die soms 15 jaar lang hunne diensten hebben bewezen, geen beter lot verdienen, dan om verkocht te worden, en of afmaken niet eene meer menschelijke handeling tegenover deze dieren zou zijn?

W. A. Ortt, 1e *Luit. Veld-Art.*

EEN SPROOKJE.

I.

Er was eens een prins, die heel veel hield van de jacht. In zijn vaderland was hij gewoon, alles wat levends op zijn weg kwam, neer te schieten.

Toen hij dan ook eens in een vreemd land te gast was, kon hij 't niet laten in den vroegen morgen en in den laten avond erop uit te trekken om reeën te schieten, die daar zeer veelvuldig voorkwamen. Het scheen hem, dat men op hem gewacht had om onder deze dieren, die tot den vogelvrijen adel behooren, een opruiming te houden.

Doch eens op een morgen kwam aan de voederplaats een hert, dat zonder schromen den prins naderde, ofschoon deze reeds zijn geweer had aangelegd. De prins schoot, trof het hert, maar het beest scheen niet gewond en bleef naderbij komen. Nogmaals schoot de jager, en weer trof hij het hert, met hetzelfde geringe resultaat.

Toen werd hij bang en wilde op de vlucht gaan. Maar het hert sprak tot hem: «Wees niet bang, ik zal u geen kwaad doen. Ik ben alleen gekomen om u raad te geven.»

Sidderend hoorde de prins het geheimzinnige dier aan.

«Weet dan, dat het hier niet de gewoonte is weerlooze dieren neer te schieten. Wij noemen dat barbaarsch.»

«Vergeef me, zei de prins, bij ons . . .»

«O ja, ik weet het wel dat men bij u nog zulke dingen doet, maar hier moet ge het liever niet doen.»

Ontleend aan «Het Volk.» (*)

. . . .

II.

Nog lang nadat het hert verdwenen was, bleef de prins in gepeins, want de woorden van het wonderlijke dier hadden indruk op hem gemaakt. Toen hij opkeek stond er een klein, gebogen, oud vrouwtje voor hem, dat hem vertrouwelijk toeknikte. De prins beantwoordde den groet, maar zeide niets. «Wel, waar sta je over te denken, jonge man?» vroeg het vrouwtje. De prins haalde de schouders op en wilde verder gaan, toen het vrouwtje zeide: «Ik weet wel waar je over denkt. Zal ik het je zeggen? Je denkt over de wondere gave van

---

(*) In verband hiermede vestigen wij de aandacht onzer lezers op een stuk, voorkomende in «De Amsterdammer» van Zondag 4 Nov. jl. getiteld: De weg naar Volksgunst»

het leven en hoe laf en barbaarsch het is om dat leven aan een onschuldig medeschepsel te ontnemen, is 't niet?»

«Wie ben je, vrouwtje?» vroeg de prins.

«Ik ben het boschvrouwtje. Iedereen kent mij hier, elk mensch en elke woudbewoner. Kom nu met mij mee, dan zal ik je wat laten zien.» En de Prins van koninklijken bloede volgde het arme oude vrouwtje, geboeid door den blik van hooge superioriteit waarmee zij hem aanzag. En zij bracht hem naar een plaats in het bosch, waar zijn laatste slachtoffer, een mooie jonge reebok, stervend was neergezonken.

Een oogenblik te voren had het dier nog vroolijk rondgesprongen, genietend van zijn jonge leven, van het heerlijke bosch, van zijn makkers en van den schoonen herfstdag, en nu? Nu lag het daar strijdend den doodstrijd met een roerenden bijna menschelijken blik die sprak uit de met tranen gevulde oogen. «Wat heb ik u gedaan?» scheen die blik te zeggen. Waarom doodt ge mij? Waarom, waarom?»

«Verstaat ge de uitdrukking van die stervende oogen?» vroeg het vrouwtje.

De prins boog toestemmend het hoofd.

«Vroeger, mijn Prins» vervolgde zij, «hebt ge dat wel eens meer gezien, maar ge wist niet dat het de ziel was van een stervend dier die tot *uw* ziel sprak en ge werdt er niet door ontroerd. *Nu* weet ge het en nu zult ge ook niet meer dooden; en het volk zal u achten en liefhebben en den naam van den goeden Prins, die te goed was om uit vermaak een gevoelend wezen het leven te ontnemen, in eere houden.»

Het vrouwtje verdween, en zoo als zij gezegd had geschiedde het. De prins kwam nog dikwijls terug in het vreemde land en in het bosch waar hij het boschvrouwtje ontmoet had, maar de herten, in plaats van hem angstig te ontvlieden, kwamen nu naar hem toe en aten brood uit zijn hand. Nooit, nooit meer kwam de lust bij hem op om een levend, gevoelend medeschepsel te dooden.

Op de plaats waar de jonge reebok gestorven was, had hij met het gedoode dier ook zijn geweer begraven. RED.

BERICHTEN EN MEDEDEELINGEN.

De nieuwe eeuw brengt den lezers van Androcles een kleine verrassing in den vorm van een nieuwen omslag. De lichtgroene tint — want groen is toch de kleur der hoop — zij voor ons het symbool dat de nieuwe eeuw getuige moge zijn van groote hervormingen, ook ten opzichte van de behandeling der dieren. Moge de nieuwe eeuw, de Eeuw der Rechtvaardigheid en der Liefde zijn. Wel zien wij al een flauwe schemering van den Zonneopgang der Humaniteit, maar hoe lang zal het nog duren eer wij in het volle daglicht zullen staan?

Wel heerlijk is de gedachte dat hoe werkzamer *wij* zijn, hoe moediger wij durven opkomen voor de eeuwenlang miskende rechten van het dier, hoe eerder die dag zal aanbreken! Zouden wij niet bijna het nageslacht kunnen benijden, dat getuige zal zijn van, — mocht het zijn ook door *ons* voorbereide — betere tijden!

De Afd. Rotterdam van de Ver. tot besch. van dieren heeft alweer een goed werk verricht door de uitgave van een scheurkalender die voor schoollokalen, leer- en kinderkamers warme aanbeveling verdient.

De geringe prijs van 30 cts. behoeft niemand af te schrikken. Op het mooie schild zien wij een aardige hertenfamilie en op het eerste blaadje prijkt een deftige ooruil.

EEN NADERE OPHELDERING.

Van den heer Hugo Nolthenius, Voorzitter van de Afd. Utrecht der Nederl. Ver. tot bescherming van Dieren, ontvingen wij een schrijven naar aanleiding van het onder »Berichten en Mededeelingen» op blz. 195 der vorige aflevering opgenomen ingezonden stuk «Dierenmishandeling», ons mededeelende dat dit ingezonden stuk onjuiste en overdreven voorstellingen bevat, zooals nader in het Utr. Dagblad werd uiteengezet, en derhalve de Ver. tot bescherming van Dieren geenszins het verwijt van nalatigheid verdient.

De opname van bedoeld ingezonden stuk onder de Berichten en Mededeelingen sloot trouwens geenszins in, dat de Redactie van Androcles met dit verwijt zou hebben ingestemd, doch had slechts het belang der vaak zoo afgejakkerde trampaarden op het oog.

DE IDEEËN DRINGEN DOOR.

In het «Sociaal Weekblad» van 22 Dec. 1900 is een ruim 2 kolommen lang artikel door T. W. opgenomen, met het opschrift: «Deskundige voorlichting gevraagd».

Na een betoog, hoe in verschillende kwesties niet langer de beslissing uitsluitend van «deskundigen» maar van de publieke opinie afhangt, en na er op gewezen te hebben dat dit ook voor de vivisectie geldt, haalt de schrijver de stikkingsproeven van dr. Prus op honden aan (N. Rott. Ct. van 15 Dec.) en herinnert aan 't geen in het Voorloopig Verslag en de Memorie van Antwoord der jongste Staatsbegrooting omtrent vivisectie werd opgemerkt.

De volgende aangehaalde woorden geven het beste de bedoeling van 't artikel weer:

«Onze minister van binnenlandsche zaken zal in bepaalde gevallen «tusschenbeide komen, indien medeci het noodig mochten achten als«dan vivisectie toe te passen: hij rekent er zelfs op dat men de moeite «zal nemen hem die gevallen van onnoodige toepassing aan te wijzen.

«Hiermede is het recht van het publiek erkend, en het is nu aan «de medici, om in gevallen, die ter kennis van het publiek komen, «niet alleen te vermelden dat zij hun sujetten villen, opensnijden, doen «stikken of op andere wijze heel of half doodmartelen, en soms, «daarmede niet tevreden, ze weer levend trachten te maken, maar «ook waarom het onvermijdelijk, of wenschelijk, of zelfs goed is dat «zij het doen . . . .»

Ofschoon de schrijver niet geheel op ons standpunt schijnt te staan van het absoluut-ongeoorloofde der vivisectie, lazen wij toch dit artikel met groote ingenomenheid, als teeken hoe de humanitaire beginselen baanbreken.

De afdeeling Nijm gen en omstreken van de Ned. Ver. t. besch. v. dieren heeft, wat de vogelvoedering dezen winter betreft, veel succes met het plaatsen van zoogenaamde voederkooitjes, waarvan er alleen in 1900 17 stuks geplaatst en er nog haast ruim zooveel van vorige jaren aanwezig zijn, waarop gevoederd wordt.

De afdeeling strooit thans dagelijks vogeltjeszaad op een veld buiten de stad, waarop eerst alleen veldleeuweriken en mouriken afkwamen; maar thans ook geelgorzen (haverkneuen), kerstvinken en ook een enkele spreeuw, te zamen zoowat een 300 vogels. Het is opmerkelijk dat er geen musschen onder zijn. (*Vaderland.*)

Te Barcelona heeft een groote volksvergadering, onder voorzitterschap van den gewezen burgemeester Robert, het besluit genomen, bij de Regeering aan te dringen op de afschaffing der stierengevechten. (*Vaderland.*)

TER BEHARTIGING.

Men verzuime toch vooral niet, als het vriest, de bitten der paarden een weinig te verwarmen, vóor men ze hun in den mond legt, wanneer ze ten minste gehangen hebben op een plaats, waar het vroor. Doet men dit niet, dan veroorzaken ze den paarden een ondragelijke pijn, wat zich best laat begrijpen, daar de tong aan het bit vriest. Wie hieraan twijfelt, legge zelf eens zijn tong tegen een stuk ijskoud ijzer, of probeere het met de handen, hij zal dan gewaar worden welk een aantrekkingskracht er van het ijzer uitgaat.

Door nu de bitten even in warm water te leggen, wanneer ze bevroren zijn, of ze te hangen op een plaats, waar de vorst zich niet kan doen gelden, doet men de paarden een dienst en feitelijk zichzelf ook.

DENK AAN DE VOGELS!

OFFICIEELE MEDEDEELING.

Door den Ned. Bond tot bestrijding der Vivisectie is uitgegeven:

DE VIVISECTIE VAN VERSCHILLENDE ZIJDEN BESCHOUWD. Eenige artikelen overgenomen uit «de Telegraaf» met slotwoord van den Voorzitter van den Nederl. Bond tot bestrijding der Vivisectie.

De handelsprijs bedraagt **10 cents**.

De leden van den Bond kunnen op aanvrage aan het Hoofdbestuur Surinamestraat 38, den Haag, een exemplaar gratis toegezonden krijgen.

HEBBEN DIEREN MOREEL GEVOEL?

Velen onder ons houden nog vast aan den waan dat dieren geen leed, verontwaardiging, onrecht of verwaarloozing voelen zoo als wij; en niet aleer dit dwaalbegrip zal zijn verdwenen, zal de taak van hen die de wereld iets humaner willen maken, wat minder moeilijk worden.

Dat zij voor zielelijden vatbaar zijn bewijzen de volgende voorbeelden.

Eenige jaren geleden, toen de hertog van Hamilton nog leefde, had hij gedurende verscheidene jaren een lievelingshond, Dumplin.

Toen deze nog zeer gezond was en verre van een ouden hond, werd een jongere lieveling tot reismakker van den hertog gekozen, en Dumplin werd achtergelaten. Hij zag zijn mededinger in het rijtuig gaan en vertrekken, en van dit oogenblik af werd hij onverschillig voor zijn voedsel, wees het af, werd neerslachtig en kwijnend.

De dienaar, in wiens zorg hij was achtergelaten, zond om een veearts, die echter niet in staat was iets abnormaals in den hond te constateeren. Eindelijk informeerde hij of er eenig buitengewoon feit had plaats gegrepen in verband met den toestand van den hond. Toen vertelde de bediende de omstandigheid dat zijn meester hem had achtergelaten.

«O!» riep de dokter uit, «dan kan ik niets voor hem doen, het arme dier is zielsziek en zal sterven.» En het liefhebbende dier stierf kort daarna.

George Ouseley, diplomaat en reiziger, geeft een merkwaardig voorbeeld van de «teere gevoeligheid» van een aap.

Aan boord van een oorlogschip dat hem als ambassadeur meenam naar Perzië, was een lievelingsaapje van den kapitein, een bizonder aanvallig, lief, beminlijk wezentje, een lieveling van de geheele bemanning. Maar het had ook de ondeugende neigingen van zijn soort. Daar was een melkgeit aan boord, speciaal bestemd voor het gebruik van den ambassadeur. Eens op een morgen bond de aap de geit aan een takel vast en melkte haar in den hoed van een matroos, een stijven, verlakten hoed. Toen hij betrapt en gepakt werd, werd hij voor den kapitein gebracht, die hem veroordeelde tot een weeklange uitsluiting, waarin niemand notitie van hem mocht nemen.

Het aapje deed verlangend al zijn best om de attentie, waaraan hij gewoon was, tot zich te trekken, maar geen zijner oude vrienden had een vriendelijk woord of blik voor hem.

Te vergeefs gebruikte hij zijn liefste, aanvalligste maniertjes, zij waren eenvoudig verspild. Twee dagen lang droeg hij zijn straf, maar op den morgen van den derden, toen hij zich nog in ongenade zag, brak zijn hartje onder den druk der ellende. Hij sprong op de verschansing, en zijn beide handjes boven zijn hoofd brengend, gaf hij één smartelijke kreet en sprong toen in zee en werd niet meer gezien.

Dat dieren lichamelijk zeer heftig kunnen lijden en even gevoelig zijn als menschen, is uitgewezen door tallooze physiologen, waarvan enkelen zelfs verklaarden dat de zenuwgevoeligheid van sommige honden dikwijls scherper is dan die van sommige menschenrassen.

Met deze feiten voor oogen, verzoeken wij onze lezers om eens acht te slaan op de ontelbare tragedies die dagelijks plaats grijpen, door de verregaande laatdunkendheid en onwetendheid onzer samenleving en den geest van wreedheid die zoo velen beheerscht, en om ons te helpen in ons werk om eenigszins te verminderen het groote angstgeschrei dat opstijgt ten hemel van uit het midden der zwakkeren op aarde. Uit «*The Herald of the Golden Age.*»

Ruwe taal is beleedigend zelfs voor 't oor van dieren.

(*Imitation* of BUDDHA).

BOEKBESPREKING.

Van de hand van den 1en luitenant der veld.-art. Jhr. W. A. Ortt, leeraar aan de Kon. Mil. Academie te Breda, is bij de Erven Loosjes te Haarlem voor geringen prijs verschenen eene «**Beknopte handleiding ten dienste van de bereden officieren der onbereden wapens**,» een boekwerk dat zeer zeker in een lang gevoelde behoefte voorziet.

Deze uitstekende handleiding moet niet alleen nuttig geacht worden voor hen, die van praktisch onderricht in het paardrijden zijn verstoken geweest, zooals de voorrede bescheidenlijk vermeldt, doch de inhoud behoort zich te worden eigen gemaakt door alle eigenaars en gebruikers van paarden, omdat, naast het onderricht in het paardrijden ook zaken worden behandeld waarvan die eigenaars en gebruikers meestal onkundig zijn. Als zoodanig kunnen o. a. genoemd worden: de volledige verzorging en behandeling van het paard, het onderkennen en de eerste hulp bij ziektegevallen, het afmaken, hetgeen in acht genomen moet worden bij aan- of verkoop, alsmede de beschrijving van het paard en het tuig.

Het in zich opnemen van hetgeen dit werk leert is dan ook een groote factor tegen dierenmishandeling. welke in den regel voortkomt uit totale onkunde van de eigenschappen van het dier en van het vak dat men uitoefent. Het is daarom te hopen, dat het ook in handen kome van de veel talrijker niet-militaire houders en gebruikers van luxe-, koets-, dienst-, en werkpaarden. Men meene bovendien toch niet, dat het geleerde omtrent het paardrijden voor dezulken overbodig kan geacht worden, want er is tusschen beiden minder verschil dan men meent. Goed en uitstekend van den bok rijden kan door de meesten niet aangeleerd worden dan na vooraf paardrijden geleerd te hebben, omdat het behoort te geschieden met dezelfde zachte hand zonder rukken en met het aanleggen van- en streeling met de zweep ter vervanging der beenhulpen.

Eene indirekte veroordeeling van de marteling door den opzetteugel vindt men op blz. 46, waar gezegd wordt dat de trens de mondhoeken niet mag optrekken. Ook is de tongslag zelfs hier (blz. 51) voor het paardrijden terloops vermeld, welke, met het uitspreken van bepaalde woorden, waaraan men het paard gewend heeft, bij

het van den bok rijden nog eerder, omdat men minder verbinding met het paard heeft, een uitstekende, eenvoudige en gemakkelijke hulp moet geacht worden, en zulks ter voorkoming van mishandeling door slaag, wat in het dagelijksch leven het meeste plaats vindt bij het van den bok rijden.

In verband met het op blz. 125 vermelde afmaken door een schot, moge het hier de plaats zijn te doen opmerken, dat het zeer te betreuren is, dat paarden, en te meer dezulken die op oordeelkundige wijze jaren lang voor hunne dienstverrichtingen zijn opgeleid, later bij versletenheid publiek verkocht worden als op reform gestelde Rijkspaarden, waardoor ze voor geringe sommen in handen geraken van de meest onbekwame, geweten- en gevoellooze paardenbeulen; welke die goede en gewillige dieren bij slechte verzorging, koude en vochtige stalling, slecht en walgelijk voedsel en afjakkering op hun ouden dag door slagen doodmartelen.

De voorwetenschap, dat dit geschiedt met haast alle paarden, ook met haast alle luxe- en hofpaarden, maakt het vak van paardenfokker, hoe zeer dat den bewonderaar van dat fraaie dier ook moge aanlokken en hoe schoon dit met de bedoeling van rasveredeling anders ook zoude kunnen zijn, tot een vak dat een vriend van rechtvaardigheid niet met zijn geweten kan overeenbrengen te beoefenen.

C.

Moderne slavernij door LEO TOLSTOY. Uit het Russisch vertaald door Z. S. den Haag Drukkerij Vrede. Prijs ingen. **f 0.60**, geb. **f 1.—**.

Weer een van die diep-aangrijpende boeken van Tolstoy, die ons in onbarmhartige nuchterheid en waarheid voor oogen voeren die onderlinge onbarmhartigheid, waarmee wij menschen elkander misbruiken. Wij profiteeren maar en genieten en gebruiken alles en allerlei in het dagelijksch leven zonder ons af te vragen hoe het verkregen werd, tot den prijs van hoeveel ellende, ziekte, armoede en menschenverkrachting, ten einde zoo mogelijk afstand te doen van gebruik, of andere pogingen tot verbetering in 't werk te stellen.

Wij, lezers van Androcles, wij weten dat dit niet minder doorgaat voor wat wij van het dier genieten en gebruiken. Ons pas uitgegeven «Gruwelboekje» getuigt even sprekend van een andere slavernij; en

daarom — wij kunnen het niet ontkennen — deden een paar uitdrukkingen in Tolstoy's boek ons pijnlijk aan. Niet omdat wij aan Tolstoy's humane gevoelens tegenover de dieren twijfelen: zijn andere geschriften zijn ons een waarborg dat dit buiten kwestie is, maar omdat het groote publiek dat het boekje leest, er een verkeerden uitleg aan zou kunnen geven en wellicht daardoor in de meening worden gebracht of versterkt dat alle dieren het goed hebben: dat paarden niet overwerkt worden, dat het vee op de minst pijnlijke wijze geslacht wordt, dat menschen die goed zijn voor dieren hun broeders uitzuigen.

Als Tolstoy op blz. 6 zegt:

«En evenmin zal een stalhouder zijn paarden zoo behandelen, want «een paard kost geld. . . enz.; en op blz. 9: «streng verbieden wij de «voerlui, hun paarden zware lasten te geven»; dan zien WIJ voor ons geestesoog een onafzienbare rij afgebeulde, uitgehongerde, overwerkte paarden, zooals wij in de straten onzer steden maar al te dikwijls te zien krijgen.

En als hij zegt op blz. 9:

«Zelfs zorgen wij er voor dat het vee op de minst pijnlijke wijze geslacht wordt», dan hooren WIJ de hongerkreten door het vee geslaakt, dat soms etmalen achtereen vasten moet vóórdat het geslacht wordt; dan voelen WIJ de slagen en schoppen van de ruwe drijvers, en ontroert ONS den angstigen blik der ter dood veroordeelden.

En in de uitspraak op blz. 12:

«Daarmee kan ik echter niet verklaren de verwonderlijke verblinding, «waaraan de goede menschen in onze maatschappij lijden, die oprecht «het goede voor de dieren willen, maar met gerust geweten hun broeders «uitbuiten», treft ons de onjuistheid dezer voorstelling, omdat WIJ weten, hoe dun gezaaid de menschen zijn die *oprecht* het goede voor de dieren willen.

En Tolstoy weet dit alles ook, hoe zou het anders kunnen zijn, hij de vegetariër, hij die het in ons blad overgenomen artikel over de slachthuizen te Tula heeft geschreven, en die tegen de jacht protesteert.... hij die in al zijn geschriften zoo duidelijk blijk geeft van diep te gevoelen de onrechtvaardigheid en wreedheid waarmee de dieren over 't algemeen door de menschen worden behandeld. Zijn die woorden dan in een oogenblik van verbittering geschreven, of is door de vertaling de bedoeling niet juist weergegeven?

Wellicht wordt er mede gemeend dat, terwijl er bij de dierenbeschermers het inderdaad loffelijke en prijzenswaardige streven bestaat om mishandeling van paarden te beletten, slachtmethoden enz. te verbeteren, het te betreuren is dat zoo velen dezer dierenbeschermers door hun luxe-leven nog toonen slechts eenzijdig-humanitair ontwikkeld te zijn. Tolstoy zou dan afkeuren dat zulke dierenbeschermers ook niet de uitgebuite arbeiders in hun kring van sympathie opnemen, welke tekortkoming een beperkt rechtvaardigheidsgevoel verraadt en ook aan de zaak der dierenbescherming zelve nadeel moet doen.

Met deze opvatting zouden wij ons kunnen vereenigen, omdat wij van meening zijn dat hier geen «entweder oder» te pas komt. Het is niet de vraag: «mensch OF dier», maar beide, mensch EN dier. Het dier als het zwakste en meest hulpelooze mag zeker niet met minder rechtvaardigheid, medegevoel en liefde behandeld worden als de mensch, maar beide, mensch en dier, naar den aard hunner behoeften.

Tolstoy's boek zij op nieuw ons een spoorslag om nauwgezet en barmhartig te handelen ten opzichte van al onze medeschepselen. Maar tevens leeren de aangehaalde zinnen hoe wenschelijk 't is voorzichtig te zijn in onze uitdrukkingen, want één onjuist weergegeven gedachte van iemand als Tolstoy, een voorganger en toonaangever voor zoo velen, kan op een dwaalspoor brengen en een goede zaak benadeelen.

Deze opmerking moest ons van 't hart; maar dan ook daarna een betuiging van warme sympathie aan den schrijver voor dit mooie boek, met den innigen wensch dat het mee moge helpen om aan alle slavernij van den tegenwoordigen tijd een einde te maken.

BLADVULLING.

Hier nu, ligt ons geloof en ons werk.

Wij ontkennen dat de uitdrukking «De Natuur is wreed» de waarheid weergeeft. Het zou even waar en even onwaar zijn om te beweren: «De Natuur is liefderijk».

De Natuur werkt van Wreedheid naar Liefderijkheid; van het Ruwe naar het Zachte; van het Kwade naar het Goede; van het brandmerk der Hel naar de hemelsche Glorie.

Welke richting kiezen wij mede? Zullen wij ons naar 't hoogere of naar 't lagere wenden? Naar 't kwaad dat vergaat of naar 't eeuwige goede?

Herald of the Golden Age. JOS. OLDFIELD.

VAN DEN SPLINTER EN DEN BALK
of de mensch verwijt de poes dat zij vogeltjes eet!

De «slechtheid van onze poes» om vogeltjes te vangen wordt in «De levende Natuur» zeer breed uitgemeten: enkelen stellen zelfs voor, het geslacht uit te roeien, anderen zijn minder radikaal maar wensen dat «zulke vogel- en wilddieven in den jachttijd worden geschoten om hun aantal wat te beperken»! we zien 't, de frugivore mens is lang niet mak als hij eens begint.

Voor al dezulken nu heeft de Oud-Professor Oudemans te Arnhem een geestig antwoord geschreven, waarin de H.H. splinterzoekers heel aardig op hun eigen kleine tekortkomingen worden gewezen, met name het doden van ongetelde duizenden van onze heerlikste zangers en insekteneters voor tooi en lekkerbekkerij; dus eerst die groote bron van vogelleed doen opdrogen voor we der poesen schuldregister gaan openslaan. D. D. C.

Het artikel van Prof. Oudemans in Afl. VIII van «De levende Natuur» luidt als volgt:

Vogels en Katten.

Een dier doodt alleen een ander dier uit zelfverdediging of omdat hij het voor zijn bestaan noodig heeft, niet uit liefhebberij. Zoo doodt ook de mensch den tijger, wanneer deze een menschenmoord op zijn geweten heeft of de onmiddellijke omgeving van den mensch door zijn strooptochten op vee verontrust. (Er zijn met name in Engeland vele pleizier-jagers op groot wild, Red.). Zoo doodt ook de mensch alle voor zijn boomgaard of moestuin schadelijke gedierten (bleef het daar maar bij, Red.). Daartoe heeft hij het recht (liever «nam hij het recht.» Red.).

Als een kat een der hokduiven van een mensch wegpakt, dan heeft die kat groot gelijk: zij moet leven; maar dan heeft de eigenaar van die duif ook groot gelijk, de kat te dooden; dit is eigendomsrecht: een recht van elk levend wezen. Maar als een kat al een enkel vogeltje eet, dat ons niet toebehoort, dan vind ik het niet geoorloofd, die kat te dooden. Ook wij eten honderden (zeggen we liever miljoenen, Red.) dieren.

Er zijn nog genoeg voorbeelden aan te halen van het bewaren

van evenwicht door de natuur zelve. Wel kunnen we niet altijd dit verschijnsel verklaren.

Het is waar, dat reeds een aantal diersoorten uitgestorven zijn maar de verklaring, dat dit plaats had, omdat ze door andere dieren werden opgegeten, is onaannemelijk. Wèl is het waar, dat juist door den moordlust van den mensch een aantal dieren in den historischen tijd van den aardbodem verdwenen zijn.

Het is niet «weerzinwekkend een kat in de huiskamer vol lieve, «zachte maniertjes te zien, en dan te weten, hoe dit dier een oogenblik «later op listige, gluipende manier op vogeltjes zit te loeren» (woorden uit een artikel van M. E. Hamelberg). Integendeel: met bewondering kan men nagaan hoe de huiskat, die geheel buiten haar wil huisdier is geworden, toch nog al haar oorspronkelijke eigenschappen bewaard heeft. Zij is zelfgenoegzaam; zoekt in huis de beste plekjes uit; schuwt het nat; is een voorbeeld van reinheid; koestert zich gaarne achter de kachel, bij gebrek aan de alleskoesterende tropische zon; begeeft zich zoo min mogelijk in de sneeuw, nooit op het ijs; bedelt alleraardigst om een lekker beetje net als onze hondjes en kinderen; houdt dol van een vogeltje, net als wij, gastronomen; bemachtigt dit met list, geholpen door haar scherpen blik, scherp gehoor, scherpen reuk, buitengewone lenigheid, groote springspieren, kromme klauwen, niet dan na veel oefening in de jeugd, evenals elk ander dier list gebruikt bij het bemachtigen van voedsel en daarvoor geheel is toegerust, evenals de jager, de visscher, de vogelaar list en allerlei tuig gebruikt tot het vangen van zijn prooi. (die hij voor zijn onderhoud niet noodig heeft, nog al een kardinaal onderscheid met de «aangeklaagde poes», Red.)

Ook ik hoor veel liever een nachtegaal dan een kat in Maart; maar om afschuw van een kat te hebben, omdat zij een minnelied er op na houdt, dat ons — niet haar wederhelft — onaangenaam in de ooren klinkt, is beneden de waardigheid van een natuurliefhebber.

Ik ben het overigens met den Heer Hamelberg eens, dat door bescherming onzer vogels de levende natuur zal winnen, maar bescherm ze liever door ze niet te eten, (en niet voor tooi te gebruiken Red.), dan door het dooden van een kat.

Uit de «Vegetarische Bode.»

KIJKJES ACHTER DE SCHERMEN.

(Vervolg van blz. 141 jaarg. 1900).

Tijdschr. v. Geneeskunde. 1899, I N° 15. Over de diagnostische waarde van Koch's tuberculinum. (Max. Beck. Deut. med. Woch. 1899 n°. 9) Ref. Mouton.

......«Het moet een ieder duidelijk zijn, dat voor dit schema die «vaste basis ontbreekt, die fundamenten afwezig zijn, welke men «bij het schema van Nocard en Eber aantrof, want met bijna «evenveel recht als Beck 1—5—10 mgr. tbc. inspuit en 0.5° C. «temperatuursverhooging als reactie beschouwt, kan morgen een «ander ons komen vertellen, dat hij 10—15—20 mgr. injicieert «en 1°—2° C. temperatuursverhooging reactie is. Dat deze veron«derstelling niet uit de lucht is gegrepen bewijst de geschiedenis «van het tuberculinum uit de jaren 1890—1891—1892, bewijzen «de mededeelingen van Grasset en Vedel (Sem. med. 1896 n°. 11) «en Maragliano (Berl. Klin. Woch. 1896 n° 19 en 20): de eersten «willen ½ mgr., de laatsten 1—3—10 mgr. injicieeren!

«Op de boven aangegeven wijze werden dan in den loop der «jaren, van den zomer 1891 tot zomer 1897, 2508 patiënten «geinjicieerd. Ref. wil niet verzuimen te vermelden, dat zij toe«stemming tot de inspuiting hadden gegeven; deze werd echter «steeds als een *volmaakt onschuldig iets* voorgesteld!!» (De uitroepteekens zijn van den Referent. — Red. Andr.)

. . . .

«Doch we moeten op een nog ernstiger feit de aandacht vestigen. «Sprekende van de symptomen der reactie zegt Max. Beck «letterlijk het volgende: ««Ein sehr häufiges Symptom ist ein ««vermehrter Hustenreiz, der häufig zur Entleerung geringer Mengen ««von Sputum führt, *in dem man jetst vielleicht zum* ««*ersten Mal Tuberkel-bacillen nachweisen kann*»» (De cursiveering is van Ref.) «Een nieuw bewijs dus voor de «stelling indertijd verdedigd door mannen als B. Fränkel, von «Leyden, Schultze, Naunyn, Dettweiler, Virchow, Hansemann, «Ziegler, dat aan de toepassing van het tuberculinum gevaren «zijn verbonden;..... en zoo acht Ref. zich volkomen gerechtigd

«te blijven bij zijn voor twee jaar uitgesproken meening, dat het «tuberculinum onzekere diagnostische resultaten geeft en wegens «de gevaren, die het met zich brengt, als diagnostisch hulpmiddel «bij menschen absoluut dient te worden verworpen;...»

(En toch is dit gif, onder het voorwendsel van volmaakt onschuldig, aan 2508 proefmenschen ingespoten! — Red. Andr.)

1899, I N° 17. «De pathogene bacteriën hebben afgedaan. «Dit is de goed gemotiveerde conclusie van een onderzoek van «Vincent, Annales Pasteur.» (Referaat door Prof. Fokker.)

1899, I N° 18. XXVIII Congres van het Duitsche gezelschap voor Chirurgie te Berlijn. Particuliere correspondentie door Rutgers.

«Met genoegen hoorde men van Stubenrauch zijn proeven mede«deelen, die hij genomen had om bij dieren phosphornekrose te «veroorzaken. Hij heeft ze op allerlei wijze aan phosphorus bloot«gesteld; wel kon hij acute vergiftigingen verkrijgen en verloor «op deze wijze vele honden en konijnen, maar bij geen enkele «kon hij de typische nekrose doen optreden. Sommigen heeft hij «een tand uitgetrokken, en de holte opgevuld met phosphorus, «andere aan phosphorusdampen blootgesteld, ten laatste de dieren «6 maanden in een lucifersfabriek geïnterneerd, terwijl bij enkelen «tanden getrokken waren, de kaak was blootgelegd en soms nog de «wonden met etterbacteriën geïnfecteerd. Nooit kon hij een totale «nekrose verkrijgen; hij komt dus tot de conclusie, dat het eene «ziekte is, die alleen bij menschen voorkomt.»

1899, I. N° 19. Over malaria na experimenteele enting. Elting. Zeitschr. für klin. Medicin 1899 Bd. 36 Heft 5 u. 6.

«Aan de 39 gevallen van experimenteele enting van malaria, «sedert Gerhardt's eerste proeven in 1882 bekend geworden, heeft «Elting er 15 toegevoegd. Hij entte 4 personen met bloed van «een lijder aan febris intermittens tertiana»...... enz.

1899, I N° 21. Het accomodatie-vermogen der dieren. Th. Beer. Archiv für die gesammte Physiologie.

Resultaten van een 8 jarig onderzoek.

«De accomodatie werd opgewekt door het dier een dicht voor «het oog gehouden voorwerp (voedsel) te doen fixeeren, meestal

«echter door in het versch geënucleeërde overlevende oog electroden «in de ciliairstreek in te steken en den m. ciliaris electrisch te «prikkelen.»

. . . . «fijne naalden worden aan de peripherie van de cornea «door deze gestoken, zoodat de punt in de voorste oogkamer uit-«komt» (bij vogels.)

1899, I N°. 24. De dum-dum kogel is ingevoerd in het vertrouwen op de uitkomsten van dierproeven. (Lancet, 10 Juni)

«Hieruit leert men dat men zelfs bij het vermoorden van «menschen niet steunen kan op enkel «physiologische» proeven, «maar dat ook hier helaas de «klinische» waarneming moet beslissen.

HET LAM.

Ik zag, in droom, mij volgen naar mijn disch
Een teeder lam, alom zóo wreed doorwond
Dat van zijn leden droppelde op den grond
En als koralen, rollend rood waar is
Een snoer gebroken, bloed, gestold terstond.

'k Ontvlood het droomdier, vol ontsteltenis
't Huis door, 't huis uit en verre, in duisternis
Voelde ik het lam mij volgen als een hond.

En sedert, wen dit aadmend vleesch ik voed
Met vleesch van slachtvee, overvalt mij schroom.
Is dooden noodig? En is dooden goed?

'k Zie weer, waar 'k aanzit, de oogen zacht en vroom
Van 't weerloos dier en 't vlieten van zijn bloed...
En rijs ik op, 't vervolgt me, als in dien droom.

HÉLÈNE LAPIDOTH-SWARTH.

(Met toestemming van de dichteres overgenomen uit «de Gids»).

BLADVULLING.

Voor een goed en edel mensch is niet slechts de naastenliefde een heilige plicht, maar ook barmhartigheid tegenover redelooze schepsels. NEWTON.

BERICHTEN EN MEDEDEELINGEN.

DE NEDERLANDSCHE KINDERBOND.

Wederom had omstreeks oudejaar de gewone vergadering plaats van den Ned. Kinderbond om te overzien en te bespreken de resultaten van den afgeloopen tijdkring. Bevredigend mochten deze heeten, waar 't aantal afdeelingen nu steeg tot 14, die alle, op een enkele na, ter vergadering opgekomen waren. Waar de Kinderbond het algemeen humanitair beginsel: «meegevoel met al wat leeft en lijdt» ten grondslag heeft, daar strekt zijn aandacht zich natuurlijk uit ook tot het dier, wat hier in «Androcles» voor 't oogenblik alleen van meer speciaal belang is.

Nu en dan deed zich in sommige afdeelingen de twijfel voor of de bespreking van onze verhouding tot de dieren wat te veel nadruk kreeg, terwijl de onderlinge verhouding der kinderen en ook hun houding ten opzichte van volwassenen nog zoo zeer veel te wenschen overliet. Mejuffrouw Groshans beantwoordde deze vraag in het November nummer van het Correspondentieblad van den Ned. Kinderbond (een zeer welkome steun in ons verspreid liggend werk) onder den titel: «Tot recht begrip», waarin duidelijk en klaar wordt aangetoond, dat de Kinderbond, gegeven haar beginsel, niet anders kan dan ook de dieren in haar sympathie en bescherming opnemen. Toch kwam deze kwestie nogmaals voor als laatste punt op de agenda van de algemeene jaarvergadering. Maar van hoeveel gewicht ook voor den Kinderbond, omdat de dieren zoowat de eenige wezens zijn, behalve hun eigen kameraads en de gebrekkigen onder de volwassenen, waarover de kinderen nu eens macht hebben, moest het wegens het vergevorderd uur uitgesteld worden, want haastig even afhandelen kon men dit punt niet. Alleen verwezen wij in het Februari-nummer van ons Correspondentieblad nogmaals naar bovengenoemd artikel: «Tot recht begrip» en naar art. 3 van onze Statuten, onzen grondregel alzoo, dat doel is: aankweeking van meegevoel met al wat leeft, met al wat lijdt, niets uitgezonderd. De meeste afdeelingen echter nemen onder hare besprekingen ook trouw die over onze verhouding tot de dieren op, met dikwijls gunstig resultaat bij de kinderen, die allengs gaan begrijpen dat al het geschapene: menschen, dieren, planten zelfs, niet daar zijn om onze grilligste willekeur te dienen en misbruikt of gebruikt te worden al naar de ingeving van onze baatzucht, schraapzucht, hebzucht, eerzucht, of hoe al die ongelukkige zuchten mogen heeten.

Dit voor zoover betreft het aanrakingspunt van den Ned. Kinderbond met «Androcles»; de rest van haar werkzaamheden en moeiten staat natuurlijk aangegeven in het volledig jaarverslag, dat eerstdaags

verschijnt en voor ieder verkrijgbaar is, en in het algemeen vergaderingsverslag in het Februari-nummer van ons Correspondentieblad, want de Kinderbond blijft de hand reiken aan elke humanitaire vereeniging, aan elk humaan pogen tot opheffing der vele maatschappelijke gruwelen, en het afgeloopen jaar geeft te dien aanzien moed om staag en vast verder te schrijden.

Bij het Pruisische Heerenhuis is de volgende interpellatie van den afgevaardigde Vrijheer Von Maltzahn ingekomen:

«In hoever heeft de koninklijke Staatsregeering reeds de contrôle over de vivisectie zoodanig verscherpt, dat de in de vorige Landdagszitting ter sprake gebrachte voorvallen in 't vervolg onmogelijk zullen zijn? Is een contrôle der vivisectie door de vereeniging voor dierenbescherming en een algeheel verbod van vivisectie in overweging genomen?» *Handelsblad.*

In den Duitschen Rijksdag heeft de vrijzinnige afgevaardigde Beckh voorgesteld, de regeering te verzoeken om er op aan te dringen dat de conventie tot bescherming der vogels nu eindelijk door de betrokken mogendheden, in 't bijzonder door Frankrijk, Italië, Oostenrijk en Griekenland geratificeerd worde en voorts te zorgen voor een herziening van de vogelwet. De afgevaardigde merkte hierbij op, dat men het reeds lang eens was met de bespreking van de jacht in Afrika, maar dat onze eigen zangvogels niet voldoende beschermd zijn. In Italië worden ze nu al electrisch gedood: men spant electrische draden opdat de vogels er op zullen gaan zitten. En de spreker wees er op, dat de groote verwoestingen, die in de Duitsche bosschen worden aangericht door kevers, zeker voor een deel het gevolg zullen zijn van het uitroeien van vogels.

Staatssecretaris Von Posadowsky verklaarde, dat Oostenrijk zich bereid heeft verklaard de door Frankrijk en Zwitserland voorgestelde formuleering te aanvaarden, zoodat binnenkort de ratificatie der Geneefsche Conventie is te wachten. *Handelsblad.*

Uit Spanje komt het verblijdende bericht, dat er te Barcelona een beweging tegen de stierengevechten op touw is gezet. In een druk bezochte bijeenkomst is daar besloten, de regeering te verzoeken de stierengevechten af te schaffen. In den loop van het debat werd gesproken van «deze nationale doch barbaarsche schouwspelen.»

Een gelukkig verschijnsel.

Amst. Courant 17 Jan. 1901.

In Duitschland bestaat een vereeniging tot bescherming van dieren, welke een aardig middel heeft bedacht om haar pogingen populair te maken. Zij geeft boekjes aan haar leden uit met bonnetjes. Wan-

neer een lid op straat getroffen wordt door de bijzondere zorgen, die een koetsier aan zijn paard besteedt, door een kind, dat vriendelijk is voor een dier, scheurt hij een bonnetje uit zijn boekje en geeft het den dierenvriend. Aan het eind van het jaar kunnen de bonnetjes worden ingezonden en voor elk wordt een mark betaald.

In Duitschland heeft men op gebied van dierenbescherming reeds meer goede maatregelen ingevoerd. Bijvoorbeeld om de paarden hun haver niet uit zakken te laten eten, die aan hun hoofd worden gehangen, doch uit open mandjes, zoodat zij vrij adem kunnen halen. Zoo moeten ook de wagens waar een hond als trekdier voor gespannen is, een plankje aan den onderkant hebben, opdat de hond, als hij rusten mag, zich niet op den grond of in den modder hoeft neer te leggen, doch op het neergelaten plankje kan neervlijen.

Handelsblad.

Als een Amsterdammer geen raad meer weet, schelt hij de brandweer op. Zoo schijnt het ook te Berlijn te gaan, waar dezer dagen de hulp van de brandweer werd ingeroepen om de zwanen die in de rivier de Spree waren vastgevroren, te bevrijden. Ook moest de brandweer onlangs in een cirkus een door den vloer gezakten olifant ophalen. *Het Volk.*

Prins Alfons van Beieren is van zijn bevel als commandant der cavalerie ontslagen, omdat hij geweigerd had, een cavalerieaanval uit te voeren, die hem te gevaarlijk leek voor de manschappen en de paarden. Daarover door generaal Von Könitz berispt, weigerde hij die berisping aan te nemen. Hij is voornemens Munchen te verlaten en zich te Parijs te vestigen.

Mijnheer de Redacteur!

Op de veemarkt te Groningen leest men op verscheidene plaatsen op een ijzeren bord bovenstaand opschrift, naar het mij voorkomt daar geplaatst door een vereeniging tot bescherming der dieren. En nu wenschte ik door middel van uw geëerd blad die vereeniging attent te maken op een zeer groote en naar mij gebleken is geheel onnoodige dierenkwelling. En wel deze. Meermalen gebeurt het mij dat ik voor de verzending van vee een veewagen bestel, met het beleefd verzoek er bij toch vooral in dit barre jaargetij te zorgen voor een gesloten wagen, van welk verzoek, naar 't schijnt, weinig notitie wordt genomen, ten minste ik moet mij menigmaal tevreden stellen met een wagen, geheel open, waarin het vee niet de minste beschutting heeft tegen sneeuw of regen, zoo min als tegen de felle koude. Zoo ook weder Maandag ll. ontving de stationschef alhier uit Groningen een zoodanigen wagen.

Ik heb mij persoonlijk overtuigd dat dit geheel onnoodig was; er stonden te Groningen vele gesloten wagens ongebruikt. En wanneer men nu nagaat dat het vee, hetwelk aan een zeer warmen stal gewoon is en dan, door het loopen soms erg bezweet, 8 à 10 uur en meer in de lucht moet staan, is het dan te verwonderen dat ze bij aankomst verkleumd en verstijfd van kou zijn, dat zij zoodanig trillen dat zij schudden op hun beenen, uren nog nadat zij weer in een warmen stal staan?

Is dat geen dierenmishandeling?

Mijn klagen heeft me tot dusver niet geholpen!

Kan de Vereeniging tot bescherming der dieren hierin ook verbetering brengen?

Ondergeteekende zou daarvoor zeer dankbaar zijn.

Met dank voor de opneming, achtend,

Warfum, BENJ. VAN DAM.

(Overgenomen uit het «N. v. h. N.»)

Aan de Redactie!

Reeds vroeger wees ik op den treurigen toestand van sommige, ja vele trekhonden en nogmaals kom ik hierop terug in de hoop thans meer dierenvrienden op dit treurige feit zullen opmerkzaam zijn geworden, om zoodoende vroeg of laat maatregelen te nemen het trekken van dat soort honden, dat niet hiertoe geschikt is — doch door beulen en slaan genoodzaakt worden — te beletten.

Het is mij trouwens een raadsel, dat niet meer menschen het voor dat redelooze dier opnemen en zal ik toch de eenige niet zijn die meermalen getuige was van afbeulen der honden door overlading uitputting, enz.

Medelijden gevoel ik voor die arme dieren en hoop bevoegde autoriteiten ook eens hunne attentie aan dit euvel zullen wijden, ten einde hierin spoedig verandering moge komen.

Handelsblad. R.

Met verwondering las ik in het stuk van den heer X. Y. Z. te Zeist, dat het den voerlieden van hondenkarren niet geoorloofd is in de provincie Noord-Holland op de karren te zitten.

Op de groote wegen van het Gooi kan men dagelijks tientallen van hondenkarren ontmoeten met de geleiders niet er naast, maar er op, ja dikwijls laten zij zich met hun tweeën door één hond voorttrekken. Het is niet dan bij hooge uitzondering dat het arme beest het gewicht van zijn meester en beul bespaard wordt, trouwens het heeft ook dan nog gewoonlijk genoeg en te veel aan zijn vracht.

Maar wat ik en anderen nu zoo gaarne zouden willen weten is,

hoe men in deze de arme dieren zou kunnen helpen, daar waar de overheid, wier verordeningen worden genegeerd, zich verder noch om de honden, noch om de overtreding bekommert.

Hilversum, 24 Januari 1901. W. J. DE B.

Handelsblad.

Ruim een week geleden kon men — zoo schrijft iemand aan het «Hbld.» — de bewoners van de Heerengracht bij de Oude Spiegelstraat te Amsterdam gedurig naar boven zien kijken. Een kat zat in een der hoogste boomen. Zeker had zij daar in angst een toevlucht gezocht. Na eenige dagen beproefde men haar, door het aanbieden van voedsel, naar beneden te krijgen, doch het baatte niet. Na verloop van negen dagen besloot men een einde aan dezen toestand te maken. Een glazenwasscher dreef het uitgeputte dier naar het einde van een tak, die over het water hing en ging zelf op het tegenovergestelde einde zitten, om den terugkeer tot den boom te beletten. Nu werd de tak met kracht geschud, waardoor poes in de gracht viel. Dadelijk werd zij gered en door een juffrouw, in een schortje gewikkeld, mee naar huis genomen. *Vaderland.*

Te Knijpe vond men een levenden vlinder op een goudsbloem, die haar geel kopje boven de sneeuw uitstak. *Het Volk.*

De bekende wandspreuk: «Bede van een paard» is herdrukt; de Red. van Androcles is bereid op aanvrage aan belangstellenden eenige exemplaren gratis toe te zenden ten einde in schoollokalen, bij stalhouders als anderszins op te hangen.

GULDEN WOORDEN.

Het bestaan der vivisectie is slechts voor zóólang gewaarborgd, als het materialisme zich staande houdt. De vivisectie toch is de hardvochtige dochter der materialistische wetenschap. DR. BÄHLER.

Alle dieren genieten van het leven; daarom is het zoo verkeerd ze te dooden. Want, als ge een dier doodt, neemt ge iets van het geluk dat in de wereld was er uit; en ge kunt het er met den besten wil niet weer in terug brengen.

(Tommy Smith's animals.) ED. SELOUS.

PASCHEN.

't Was een zonnedag in de vroege lente.

De breede dijk lag wit in het licht, licht van teedere, fijne blondheid, zooals men 't alleen in de lage landen ziet.

't Strooide gouden sprankelloovertjes over de kleine, maar even geribde golfjes van de rivier, die zich als een metaalblanke slang door weilanden slingerde; 't lei een gouden vonk in ieder bloemenhartje neer.

Eén heerlijke, wijde stilte omgaf de velden, omgaf de rivier. Eén enkel karretje gleed over den dijk, en op de helling zaten twee kinderen te spelen — een jongen en een meisje — en wonden kransjes van de groote, gele bloemen, die overal als sterren glinsterden in 't gras.

Eén weelde van bloemen, witte, gele; — de weiden gevat als in een lijst van blauw, — van groote, pure vergeet-mij-nieten.

Hoog de lucht, de ether zoo klaar, dat de enkele wolkjes waren als duiven, die, even maar zichtbaar, heenzweefden langs de kim.

De weiden, één zee van teeder groen, waar de pasgeboren lammeren speelden; zachte donspakjes, hun sneeuwkrullen drukkend tegen de warme, grauwe vacht van de moeder, die ze nu en dan, half tevreden, half klagend riep.

Dat vriendelijke roepen het eenig geluid, behalve het juichen van de kinderen, als 't hun gelukt was de sappige steel van een bloem behoedzaam in een rondje te vlechten, en 't gonzen van een vroege bij.

Het landschap ontsliep in de hooge rust, — rust van zon — van licht — van zoete zomerbeloften.

. . . .

In de verte, tegen den einder een groote, blonde wolk . . . Een geluid zweeft aan, verward, dof. Een geschuifel van vele voeten, eindelijk een snijdend gerucht van stemmen en 't melankolieke geloei van een rund . . . angstig, telkens herhaald eerst, als wachtte het antwoord, dan berustend, met lange tusschenpoozen van zwijgen, als een protest, als een hulpelooze klacht.

De kinderen laten de bloemen vallen, hun kopjes vertoonen zich boven den dijk, de haren getooid met de gele kroontjes.

«Wat zou dat zijn — daar in de verte?» vraagt 't meisje zacht.

«Dat is Vuyts, die zen paaschos in Arnhem gekocht heeft» zegt 't jongetje gewichtig, rukt 't kransje af, zet zen pet weer op

en bukt zich om een twijgje van den wilg te trekken, die zijn blaadjes laat zweven over den weg.

De kinderen blijven staan en kijken naar den stoet, die in de stofwolk langzaam nadert.

Vóorop de kinderen, hun kameraadjes uit het dorp, jongens en meisjes, lachend, schreeuwend, enkelen zachtjes zingend, hun klompjes maken een gecadenseerd geluid, dat in de verte niet onbevallig is om te hooren.

Dan een slachter in een wit boezeroen, en daarachter een geschreeuw van vele stemmen: «Waar is de os?» vraagt 't meisje. «Ik kan den os niet zien»: ze rekken zich op hun teenen omhoog. De stoet is nu bijna bij hen gekomen, nog één kromming van den weg.... en ze zien den os — een prachtig dier.

Zijn zachte huid is wit als room, een kransje van bruine haren omkroest zijn glanzende horens; maar de fijne kop is naar den grond gebogen en uit zijn oogen vloeit langzaam een droppel bloed.

«Kijk eens, hij bloedt» zegt 't meisje angstig.

«Och wel nee» zegt de jongen; «kom, ga maar mee.»

En — 't meisje half onwillig getrokken — volgen de kinderen den joelenden stoet.

Het broertje voegt zich bij de groep van jongens, die bijna allen, als hij, een twijgje in de hand houden, waarmee ze nu en dan, als de slachter het niet ziet, den os aanraken met een vinnig tikje in de breede flanken of in het weeke van de dij.

Het meisje heeft haar handje uit het zijne getrokken en loopt vooraan in den stoet naast den kop van het dier.... Een wondere fascinatie hebben voor haar dat gebogen hoofd, die diepe, fluweelbruine oogen, bloedig beloopen, die zacht blanke huid, licht gesmet door het stof, waar telkens langzaam een droppel rood vocht overheen vloeit.

Hoe verlangend zien die oogen naar de rivier! Telkens trekt hij schuin naar 't zacht kabbelende water, waar de zon zen bloempjes van goud over strooit.

Een vinnige prik met een puntig stokje drijft hem echter telkens terug naar het midden van den weg.

«Hij heeft dorst» zegt 't meisje zacht bij zichzelve. En eer de anderen het hebben gemerkt, loopt ze terug naar het achterste groepje, trekt het jongetje den pet van 't hoofd, holt weer de steile helling van

den dijk af en bukt zich om water te scheppen, waarmee ze na een paar sekonden hijgend terugkomt en op een drafje de anderen inhaalt.

Ze houdt den druipenden pet voor den bek van het dier, dat gretig het heldere water opdrinkt en, nu geduldig, den weg vervolgt.

Dan lost de stoet zich op in de gouden verte en daalt bij een kromming van den dijk een zijpad af.

Daar begint het dorp. Eerst wat lage, losse huisjes, ver van elkaar geplant, met kleine tuintjes, — dan een groot gebouw, ros glanzend in de zon, die nu al schuine stralen begint te laten vallen.

Eindelijk gaat de klinkerweg over in de geregelde straat van een onzer welvarendste Betuwsche dorpen.

De slachter houdt voor zijn winkel stil. Een paar knechts in bloederig witte kielen worden geroepen. Ze vatten ruw het dier bij de horens en met eenige stooten drijven ze 't voort in een hok, een soort schuurtje, dat op het open achtererf van den slachter, half door het woonhuis en den winkel wordt bedekt.

De kinderen trekken af, half teleurgesteld omdat ze niet mee in het slachthok mochten.

Maar morgen komen ze stellig terug, dan is 't de Ommegang van den Paaschos, omdat 't morgen Goede Vrijdag is.

II.

Donker de schuur. Een trillend licht schemert door een heel klein raampje en, rood door de lager dalende zon, flikkert 't purper op 't geronnen bloed op de steenen, op de vuile slachtbuizen van de knechts, op de muren vol gladgescherpte messen.

Het dier, blank als een offerstier in dien gloed van rood, wordt op een rein plekje in een der hoeken vastgebonden. Versch stroo is voor hem neergestrooid, opdat geen bloeddrop de witte huid zou bemorsen, en zijn ruif wordt met geurige klaver gevuld.

Als zijn droomende oogen, verblind van de zon, aan 't droevige duister beginnen te wennen, eet hij tevreden de fijne blaadjes en met een zacht geloei legt hij zich neer op het stroo.

Den volgenden morgen, even na 't opgaan van de zon, wordt de deur van het slachthok door den slachter zelf geopend. Hij streelt het dier, bevoelt het overal . . . . . heft 't omhoog aan 't touw,

waaraan 't ligt gebonden en roept zijn vrouw, die 't met welgevallen bekijkt: «'t Is een vette» zegt ze, met innig behagen, «hij is nog veel vetter dan die van verleden jaar.»

De knechts komen binnen met vroolijk gerucht, met groote, rookende emmers vol water en beginnen vlug het dier te wrijven met zeep en een zachte flanellen lap.

Als sneeuw blinkt de fijne, ivoorwitte huid, die gisteren op den langen stofweg vuile spatten had gekregen. De kroeslokjes op het voorhoofd worden geknipt, de hoeven en de horens met olie ingewreven.

Dan komt de vrouw terug met haar beide dochters en hij wordt opgetooid voor zijn laatsten tocht. Ze slingeren kleurige linten om staart en horens, waar aan de punten groote oranje appelen worden gestoken. Om zijn hals wordt een krans van bloemen gehecht, blauwe irissen en zachte witte violen. Vrouw Vuyts is voor 't smaakvol opsieren van haar Paaschos beroemd.

Dan wordt het offer naar buiten geleid.

De kinderen, zenuwachtig van verwachting, staan op twee rijtjes voor 't schuurtje geschaard.

Een slachtersknecht, keurig in zen nieuw fluweelen buis, het witte voorschoot schuin opgenomen, de pet koket een beetje scheef op de ooren, neemt het dier bij een rood koord, dat om de horens is gewonden en voert het met zijn eerewacht van juichende kinderen langs al de notabelen — de goede klanten van het dorp, — den burgemeester, den notaris, een paar renteniers, den ontvanger, den pastoor en den dominé: «Ave Caesar Imperator, stervende groeten wij u.»

Bij allen krijgt de knecht een fooitje. Enkelen treden naar buiten en betasten goedkeurend de flanken van het schoone dier, dat met zijn wijde oogen vragend staart in de verte en zich geduldig leiden laat...

De ommegang duurt een langen tijd; 't dorp zelf is niet zoo uitgestrekt, maar op eenigen afstand liggen een paar groote villa's en 't kasteel van den Baron, dien de knecht onmogelijk kan voorbijgaan, want op het kasteel alleen krijgt hij een rijksdaalder fooi.

Eindelijk, tegen den middag, is de tocht volbracht. De kinderen zijn gaandeweg afgedropen en alleen het kleine Geurtje, het blondje van den dijk, ging tot het einde mede en haar blauwe oogjes hebben

bitter geschreid, toen ze 't offer, en nu voorgoed, in het donkere stalletje zag verdwijnen.

III

En nu begint de wake van zijn laatsten nacht.

't Doodelijk vermoeide dier vindt nu geen stroo meer om uit te rusten en de breede voederbak is leeg.

Geen groen blaadje, geen droppel water verfrischt zijn gloeiende tong en niemand stoort zich aan zijn angstig loeien, dat voortduurt, zwakker, al klagender en zwakker — van Vrijdags middags tot Zaterdags vroeg.

Stille Zaterdag.

De knechts zijn in het schuurtje gekomen. — De baas zelf houdt zich niet meer bezig met het ruwe werk.

De kinderen staan vol verwachting voor de half geopende deur.

't Is hetzelfde droomweer van de vorige dagen, en de glorieuze zon werpt een balk van licht, stralend, gloeiend in een warreling van stofjes, op het blanke dier, dat afgemat op den grond is gezegen, in het bloed van zijn makkers, die hem zijn voorgegaan.

Maar bij de nadering van de knechts richt het zich op.

't Is of hij gevoelt waarom ze komen!

En voor 't eerst komt er een flikkering van licht in die donkere, geduldige oogen, een flikkering van woede, een licht van haat.

Maar hij is alleen en de knechts zijn vele.

Niettegenstaande zijn hevig verzet, brieschend, loeiend, nu van woede, met wijdgloeiende neusvleugels en schuim om den bek, nadert hem de meesterknecht, een pootige kerel, die altijd de ossen moet dollen, met een ijzeren moker en geeft hem een geweldigen slag voor den kop.

Maar de slag is niet doodelijk, wellicht door zijn verzet.

Brullend van pijn is hij in de knieën gezonken, — zijn horens graven in den grond, zijn hoeven slaan woedend uit naar zijn beulen.

Ze naderen hem allen en binden zijn pooten vast.

Nog een slag, en nog is hij niet dood.

Eindelijk, op zijn vreeselijk brullen komt de baas uit den winkel toegeschoten en geeft hem met een kort, rond mes den genadestoot.

En 't was de stille Zaterdag.

Antwerpen. A. W. Sanders van Loo.

STOM MAAR NIET GEVOELLOOS.

Elken marktdag, wanneer we den stand van zaken op verschillend terrein gadeslaan, komen er oogenblikken van medelijden over ons, als we zoovele dieren, grootere en kleinere, op vier maar ook op twee pooten, in kalme berusting zien neerliggen of ineengedoken in een hoekje van hun tijdelijk verblijf zien wegschuilen, moede van een ongewoon langen tocht per wagen of schuit, bevreesd voor 't rumoer om hen heen, hongerend en dorstend, dorstig vooral bijvoorbeeld in den warmen zomertijd.

Waar zullen al die meer of minder aantrekkelijke wezens zich na weinige uren bevinden? Met welk doel zijn ze verwisseld of zullen ze nog verwisselen van eigenaar? Wat hoopt en verwacht de nieuwe bezitter van z'n pas gekocht beestje? Moet dit z'n veestapel verrijken met menig schoon exemplaar? Moet dit hem brengen waar hij te voet moeielijk, althans niet vlug genoeg komen kan? Moet dit hem en de zijnen tot voedsel dienen in 't a. s. winterseizoen? Moet dit zijn huis en heem bewaken, vreemde indringers weren van zijn drempel? Moet dit zijn huiselijk leven schooner, gezelliger maken, hem vervroolijken door gezang en gekweel? Moet een zacht «roekoe!» zijn gehoor streelen? Moet het handig putterke wellicht de blijdschap verhoogen van een ziek kind? Verwacht gindsche oude, dat de tegenwoordigheid van dien dikken tortel een geliefd familielid bevrijden zal van keellijden? Wordt die kanarie wellicht gekocht, om een lid van 't huisgezin wat afleiding te bezorgen, nu het gesnap van een gezellig babbelbekje helaas! niet meer in hare woning wordt gehoord?

Welke is de bestemming van al die levende wezens die ter markt worden gevoerd en alleen dezen dag of ook nog vele volgende dagen zullen te lijden hebben onder de meermalen al te ruwe hand van hem, die in «zoo'n beest» slechts ziet handelswaar waaraan misschien iets te verdienen is, maar ook — o schrikbeeld! — misschien wat te verliezen valt..... Als 't eigenbelang mee in 't spel komt, dan kan de zooveel hooger staande mensch zoo wreed zijn voor z'n minder begaafde natuurgenoot, dan vergeet hij zoo gemakkelijk dat die levende wezens op vier en twee beenen de gave der spraak missen, maar evenveel gevoel hebben als hij, zij 't dan ook alleen zuiver lichamelijk gevoel — wat ik echter nog niet gelooven kan.

Als bijvoorbeeld een vurig ros zich onrustig toont, wijl het kleine handje dat hem dagelijks streelde bij de aanbieding van eene extra-versnapering, niet meer door hem gevoeld wordt, als een welbekende hooge kinderstem hem niet meer van verre toeroept dat de begeerde versnapering in aantocht is, dan lees ik in dat onrustig om zich heen kijkend paardenoog de angstige vraag: waar toch z'n lieveling blijft!

En als daar de trouwe huishond jankt bij het ziekbed van z'n meester of meesteres en, na dagen van vrijwillig hongerlijden bij het door een vreemde hand gevulde etensbord, zich eindelijk neerlegt op de versch opgehoogde aardhoop van een voor kort gedolven graf, dan zegt die handeling van het stomme dier me, dat een groot heimwee z'n binnenste beroert, dat gevoel van aanhankelijkheid dat arme dier doet treuren over hem of haar die heenging voor altijd en zoo noode gemist worden kon, ook door dien hond. 'k Heb een kat gekend, een mooie zwarte poes, die nu en dan alle voedsel weigerde en zelfs den kop mistroostig afwendde bij de aanbieding van de vetste melk. Als dat geschiedde, dan was de heer des huizes voor een paar dagen naar elders gegaan en Pietje scheen telkens z'n thuiskomst te verwachten, totdat eindelijk de herhaalde wandeling naar het groote inrijhek werd beloond en «de baas», pas uit het rijtuig gestapt, reeds door een zacht gestrijk en een vroolijk miauw verwelkomd werd. En een half uur later at en dronk Pietje voor twee; de schâ werd ingehaald!

Zou 't met andere dieren anders zijn? Ik geloof het niet. De mate van gevoel moge evenals bij de verschillende menschen grooter of kleiner zijn: gevoel hebben ze alle, en wie hen tegentreedt met wreedheid, boezemt hen geen vertrouwen in.

Ik dacht aan al deze dingen reeds zoo menig keer en zou wel wenschen dat door de daartoe bevoegde personen aan de kinderen, aan de toekomstige menschen dus, zooveel mogelijk en telkens weer opnieuw werd voorgehouden, dat niemand de huisdieren, en evenmin de dieren des velds, behandelen mag alsof het van hout of steen of ijzer vervaardigde, kunstig ineengezette voorwerpen waren, uitgedacht tot genot en gebruik van den o zooveel hooger staanden mensch. Men leere der jeugd toch wat beters!

Ware het mogelijk, ik zou zelfs cursussen willen oprichten om den jeugdigen mensch en het jonge kind te doordringen van het m. i.

zoo ware woord: «Wees goed voor mensch èn dier! Verlies nooit uit «het oog, dat al wat leeft, ook lijden kan, maar laat het nooit «lijden door uwe schuld, door uw toedoen!»

Daar loopt iemand met een koe. 't Touw waarmee hij het dier voortleiden zou, is lang genoeg; doch de man houdt 't midden vast en gebruikt het losse eind om het beest telkens te slaan voor en om den kop, vlak in de oogen zelfs! En dan klaagt die mensch nog over de onhandelbaarheid van het dier!

Een schaap, geboren in een stille woudstreek, wordt naar de marktplaats van een drukke stad gevoerd. Rondom die stad is een tamelijk stille weg; maar de begeleider van het aan rust en eenzaamheid gewende dier denkt er niet aan, dat zooveel verkieslijker pad te begaan. Neen, dwars door de stad, langs de drukste straten, jaagt en drijft of trekt hij het schuwgeworden dier, en bromt en raast als dit zich telkens een weinig verzet. De meegenomen stok voltooit straks het beulenwerk .... Waarom toch?

Een mooi jong paard is verkocht aan iemand die vlak bij een groot vaarwater woont. Met de daarlangs varende boot wenscht hij het mee te nemen, en 't snuivende beest, dat reeds den geheelen morgen heeft moeten loopen en draven terwijl in z'n nabijheid telkens ho! geroepen werd, maar ook heeft moeten staan als een standbeeld middelerwijl om hem heen zweepslagen knalden en ook hem uit de aardigheid(!) soms een gevoelige tik gegeven werd, — dat arme geplaagde dier moet nu als een oudgediende geen vrees hebben voor stoom en gesis en gefluit, en langs een niet al te vast liggende plankenbrug stappen op een glinsterend dek van een stoomboot en dan neerdalen langs een dito brugje met «skreplatten» in het donker ruim van een boot, waarbinnen in, heel dicht bij hem, de machine stompt en kookt! Met de vlakke hand, met den stok, zelfs met de klomp, wordt het paard «moed ingesproken» door den zoogenaamden «heer der schepping,» die alleen denkt aan de oplossing van het vraagstuk: dien viervoeter een beetje vlug op te bergen. Tijd is geld voor hem en waarom zou hij zoo teerhartig zijn met een «beest!»

Als dat paard echter spreken kon, zijne zoo snel op elkaar gevolgde gewaarwordingen u kon schetsen, u kon vertellen van al het leed dat hem zoo'n dag wedervoer, omdat niemand er aan dacht zijn gevoel te sparen, maar integendeel nu en dan bijna het onmogelijke

vergde: wat zou er dan vreemd opgekeken worden! En tòch: zouden we bij eenig nadenken niet zelf kunnen berekenen, welke gewoonten der menschen zoo'n dier onaangenaam moeten zijn, al doen gewoonte en een niet-beter-weten dat bruintje er ten slotte in berusten, en ook gindsch zwartje met haar meegaande natuur er zich bij neerleggen, al valt haar dit dikwerf o zoo zwaar!

Gij wilt niet dat uw rijpaard (in den zin van trekdier) schrikachtig zij. Waarom doet ge het dan oogkleppen aan, waardoor het anders zoo goedige dier de hem op zij komende en voorbijsnellende menschen en dieren en dingen eerst ziet als een plotseling opdoemend iets, waarvan hij soms door de snelheid waarmee het hem passeert, niet eens raden kan wat het is! Waarom hem niet het vrije gebruik zijner oogen toegestaan?

Jaren geleden stelde ik deze vraag eens aan iemand, die me antwoordde: «Ik denk voor 't naast dat die oogkleppen dienen, om de paarden niet bij ongeluk blind te slaan, als je eens lustig de zweep er over aait.»

Welk eene opvatting! Anderen zeiden, dat die oogkleppen dienden voor het stof, wat dan toch een lapmiddel zou zijn, of voor het «mooi», 't geen er niet goed bij ons in wil, omdat wij, den paardekop op zij gezien, mooier vinden als we ook de oogen kunnen zien. Dit heeft ons echter eene jarenlange ervaring geleerd, dat vrees voor het onbekende menig dier, ook onze paarden, zeer onhandelbaar maken kan. Kunnen ze echter dat onbekende zien, dan keert de kalmte terug en dat laatste is van groot belang voor het paard zelf niet alleen, maar ook voor onze eigene veiligheid.

Natuurlijk zal men, dit inziende, nu niet een van jongsaf aan oogkleppen gewend trekdier in eens zonder die kleppen gaan optuigen en dan verwachten dat het dier er wonderwel mee in z'n schik zal zijn. De gewoonte doet veel en dus zij men in den beginne op z'n hoede. Maar al heel spoedig zal het verstandige beest begrijpen, dat hier eene verandering ten goede heeft plaats gehad en het zal alles zien en opmerken, maar minder vrees toonen. En vrees is geen goede leidsman voor menschen, maar evenmin voor dieren! 't Is ook niet bevorderlijk voor de gezondheid en den bloei van uw viervoeter, dat het u of iemand anders, of iets vreest. Weet dat een enkel hard woord, een luide vloek of verwensching uw vurig ros zóó

opwinden kan, dat z'n polsen tienmaal sneller dan gewoonlijk slaan, wat al weer zenuw-afmattend op het dier werkt en daardoor z'n werkkracht vermindert, hem lusteloos en tegenstrevend maakt.

Een groot paardenkenner heeft eens gezegd: «Er wordt door menschen «met menschen dikwijls te weinig gesproken en dat veroorzaakt dikwijls «misverstand. Maar nog oneindig meer misverstand wordt veroorzaakt, «doordat de menschen niet met de dieren spreken. De menschelijke «stem kan zooveel ten goede doen keeren, als dit laatste meer «begrepen, gevoeld wordt.»

De waarheid van deze woorden hebben we dikwijls genoeg ondervonden; vooral een paard — het moge dan niet kunnen antwoorden met menschelijke klanken en woorden: luisteren doet het graag, verstaan doet het ons ook, méér soms dan we zoo oppervlakkig denken. En zoo menig ander dier, waarvan men nog minder hooge gedachten koestert, valt ook lang niet tegen als we er een vriendelijk woordje mee spreken!

Maar nòg eens: spreken we ook tot de dieren nooit op luiden, harden, ruwen toon, maar zacht en overredend; dat boezemt vertrouwen in en rustige gewilligheid is het gevolg er van.

Bovenstaande schreven we in het belang van dier en mensch beide. Medelijden met het eerste dat zich moet bukken onder de heerschappij der «wezens van hoogere orde;» medelijden ook met die menschen die zoo menigmaal ongelukken oploopen, in veel gevallen moeite en last met de dieren hebben, terwijl dit toch zoo geheel anders zou kunnen zijn bij een weinigje betere behandeling, bij de bedenking dat elk levend wezen gevoel heeft voor goed en kwaad net zoo goed als de boven hem gestelde meerdere: de mensch.

Aug. 1900. G. C. S.—J.

Uit het Friesche Weekblad.

Hij koesterde het gevoel van genegenheid voor alle wezens, als was hij hun vader.

Imitation of Buddha. *Lalita Vistara.*

EEN GEMOEDSBEZWAAR.

Er zijn ernstige, conscientieuze menschen, die evenals wij de vivisectie verafschuwen, die 't in alle opzichten met ons eens zijn, maar toch door één bezwaar weerhouden worden zich aan onze zijde te scharen en tot onzen Bond tot bestr. der Vivisectie toe te treden.

Dit bezwaar is hun houding tegenover de serum-therapie.

Ze weten aan den eenen kant, dat die geneeswijze berust op dierproeven, vergiftiging en bloedaftapping, op één van de wreedste vormen der vivisectie dus (daar bij die vergiftiging verdooving onmogelijk is.) Maar aan den anderen kant zegt hun dokter hen met gezag, dat door de serum-therapie zoovelen, en vooral kinderen, van diphteritis en croup hersteld zijn, die zonder die behandeling met serum ongetwijfeld aan die vreeselijke ziekte gestorven zouden zijn.

En nu vragen de ouders, die een nauwgezet geweten hebben, zich af wat zij doen zouden als hùn kind door die ziekte werd aangetast en in doodsgevaar zweefde, en hun dokter ried een serum-inspuiting aan. Zouden zij dit mogen toelaten — als leden van den Bond tot bestrijding der Vivisectie? En zouden zij het kunnen en mogen weigeren, als ze hun kind zagen lijden en diens leven op 't spel stond? Zouden ze dan niet alles probeeren om het lijden maar te verzachten en het kind te behouden?

En velen, die eerlijk en nauwgezet zijn, voelen dat dit laatste het zwaarste weegt, en daarom, hoezeer ook de vivisectie verfoeiend en betreurend, treden ze niet toe tot onze zijde. Zelfs weten wij zeker van een, die ons overigens hartelijk gezind was, maar om dit gemoedsbezwaar den Bond verliet.

Onze tegenstanders begrijpen dit, en vallen er ons mee aan, en telkens leest men weer in Ingezonden stukken, zooals die welke in November en Dec. jl. in de «Telegraaf» waren opgenomen, de vraag: hoe wij toch zullen doen in geval van zulk een ziek kind.

Het was daarom dringend vereischt, zoowel voor onze gewetensvolle vrienden als tegenover dien telkens herhaalden aanval onzer tegenstanders, om deze vraag eens ernstig en principiëel onder de oogen te zien. Dit is geschied door den Voorzitter van den Bond tot bestrijding der Vivisectie in het Slotwoord der laatst-uitgegeven brochure van den Bond: «De Vivisectie van verschillende

zijden beschouwd," waarin de bedoelde Telegraaf-artikelen zijn samengevat; en daar dit vraagstuk in Androcles nog niet ingaand behandeld is, komt het ons goed voor, het betreffende deel van dat Slotwoord hier te doen volgen.

. . . .

En ten slotte de vraag, die de voorstanders der vivisectie ons zoo gaarne vóórleggen: wat we doen als een geliefde lijder in doodsgevaar verkeert, en een medicus beweert hem slechts te kunnen redden door een middel, verkregen door vivisectie.

Ik antwoord daarop — bijstand vragen van medici die tegenstanders van vivisectie zijn.

Ik voor mij zal ingeval van diphterie of croup zoo mogelijk de hulp inroepen van een arts uit de school van Winternitz, en niet uit de school der serum-therapie.

Als leek kan ik niet de bekwaamheid van den arts beoordeelen, maar ik behoud mij zeer stellig de bevoegdheid voor, aan een vertegenwoordiger van de ééne of de andere richting der geneeskunde mijn vertrouwen te schenken. En als anti-vivisectionist schenk ik niet mijn vertrouwen aan een medicus, die zijn praktijk doet steunen op vivisectie.

Doch de voorstanders der vivisectie kunnen pogen ons nog meer in 't nauw te brengen, en de mogelijkheid stellen dat wij in keuze van medicus niet vrij zijn. Bijvoorbeeld in een dorp waar maar één arts is, en wel een voorstander van serum-therapie.

«En als dàn uw kindje aan croup in doodsgevaar verkeert?»

Welnu, dan is daar een geval van «force majeure.»

Als vegetariër zal ik geen vleesch eten, maar als ik slechts de keus heb tusschen verhongeren of vleesch-eten, dan zal ik dit laatste uit overmacht hoogstwaarschijnlijk wèl doen.

Als in doodsgevaar de eenige dokter die te krijgen is, zegt dat hij slechts in één middel heil ziet, dan zal ik als anti-vivisectionist niemand veroordeelen, die de verantwoordelijkheid der behandeling aan den dokter overlaat. Om zeker te weten wat ik zèlf zou doen, zou ik in 't geval verkeerd moeten hebben. Zeer zeker zou ik ernstig en dringend den dokter vragen, of hij van geen enkel ander middel buiten serum-inspuitingen heil verwachtte. Doch als 't antwoord beslist ontkennend luidde en als de man van 't vak bij mijne voortdurende

weigering mij verantwoordelijk zou stellen voor den dood van mijn kind — ja, dan zou ik me waarschijnlijk erbij neerleggen, en mijn toestemming beschouwen als afgedwongen door overmacht.

En werd mijn kind behouden, dan zou ik niet dankbaar juichen over het nut van vivisectie en serum-therapie, maar het blijven betreuren dat er geen ander kundig arts, b.v. uit de school van Winternitz, bij de hand geweest was, wien ik met gerust geweten de behandeling had kunnen toevertrouwen; en ik zou hopen dat de Hoogste Liefde-macht, in Wiens oog de vivisectie een gruwel moet zijn, het mij niet als schuld zal toerekenen, dat ik in dat oogenblik van angst en wanhoop over 't leven van mijn kind kleingeloovig was, zonder kracht om te handelen volgens mijn overtuiging van wat goed is.

Maar of ik zwak ben of beginselvast — ik zal blijven protesteeren tegen een geneeskundige school, die ongeoorloofde middelen bezigt ter bereiking van haar doel; ik zal blijven pleiten voor een leerstoel in hydrotherapie en andere anti-vivisectionistische richtingen aan onze universiteiten, opdat artsen, die zich vrij houden van vivisectie en hare gevolgen, meer in ieders bereik komen; ik zal blijven ijveren voor verbreiding van hygiënische begrippen en natuurlijke leefwijze, opdat het gevaar voor diphterie en croup verminderd worde en men er evenals Dr. Luchtmans lachend de schouders over mag ophalen. Mijn overtuiging van hetgeen Goed is, zal niet aan 't wankelen worden gebracht door 't feit dat het ons, zwakke menschen, in onze achterlijke samenleving soms moeielijk of onmogelijk is ten volle goed te zijn.

DE ABATTOIR-KWESTIE.

Zooals onzen lezers uit de dagbladen bekend zal zijn, was door 't arrest van den Hoogen Raad in zake de Groningsche slachtkwestie gebleken, dat een particuliere slachter niet verplicht kon worden van een gemeentelijk abattoir gebruik te maken, wat dus het nut van abattoir zeer verminderde, zoodat ook hier en daar, o. a. te Leiden, van de oprichting van een abattoir werd afgezien.

In de Tweede Kamer door den heer Drucker dienaangaande geinterpelleerd, deelde de Minister Lely mede, dat reeds bij den Raad van State een wetsontwerp is aanhangig gemaakt om in deze leemte te voorzien. Wij mogen dus hopen dat aldus spoedig weer een toestand zal ontstaan waarbij het nut van abattoirs niet langer twijfelachtig zal blijven.

DIERENMISHANDELING.

Aan de Redactie!

Vergun mij naar aanleiding van het stukje van R., over hondenmishandeling voor het volgende een plaatsje te verzoeken in uw geacht blad.

Met den geachten inzender ben ik het volmaakt eens; alléén kan ik er bijvoegen dat in Nederland dierenmishandeling, hier speciaal hondenmishandeling, een bijna nationale gruwel moet worden genoemd.

Ik heb verleden jaar bij gelegenheid van een 14 daagsch uitstapje deze zaak met eigen oogen kunnen onderzoeken in verschillende provinciën van ons land, maar met geen ander resultaat dan het negatieve; 't was gruwelijk. Ja gruwelijk was het wat ik zag in Noord-Holland, Noord-Brabant en Gelderland, maar ik zal de schildering in de pen houden.

Wat tegen dit euvel te doen is?

Helaas! niet veel, geachte heer R., maar toch wel...... iets. Luister slechts!

1. Men steune de Haagsche Vereeniging tot Bescherming van Dieren met van deze vereeniging lid te worden. Dit lidmaatschap kost slechts f 1.25 per jaar en behoeft dus voor niemand een beletsel te zijn.

Van deze Vereeniging waarvan H. M. de Koningin-Moeder Hooge Beschermvrouwe is, is veel goeds uitgegaan en gaat bij voortduring veel goeds uit. Men steune dus deze vereeniging, maar niet enkel financieel door de betaling zijner contributie — neen — men steune haar door zijne geheele persoonlijkheid; men zij een werkzaam, krachtdadig en ijverig lid.

2. De aanhouder wint!

Men doe zonder ophouden een beroep op alle hoogere en lagere autoriteiten in den lande — en op de geestelijkheid van de verschillende gezindten en last not least, op onze onderwijzers.

Van geestelijkheid en onderwijzers vooral kan ontzaglijk veel goeds uitgaan in de gewenschte richting.

3. Men boycotte plaatsen waar dierenmishandeling inheemsch is. Men noodige anderen uit hetzelfde te doen. Bij vacanties en zomeruitstapjes kunnen daar veel plaatsen de gevolgen van ondervinden totdat de oogen eindelijk opengaan. Beter kan geen boycot worden toegepast, daar zij behalve tot bestraffing van het kwade strekt tot belooning van het goede.

4. Men doe een beroep op onze vrouwen om ons in ons streven te steunen en te helpen. Als de vrouw wil kan zij immers alles!

Vrouwen van Nederland, ik smeek het u, help ons de dierenmishandeling tegengaan, help ons ze uit te roeien. Ik smeek het u om de dieren zelf, om de zonde voor God gepleegd aan weerlooze schepselen! Ik smeek het u om der wille onzer kinderen, die met

slechte voorbeelden voor oogen opgroeien tot wreedaards en beulen, in plaats van tot nuttige leden der maatschappij.

En zoo Nederland vooruit!

Bij alle offers, die wij zonder ophouden bereid zijn te brengen voor den nood en de ellende onzer medemenschen blijve er ruimte in onze harten voor een steeds krachtiger gevoel voor dierenbescherming!

U dankende voor de verleende plaatsruimte, M. de Red., hoogachtend,

Uw. dw. dr.

G. J. VELTKAMP,

Adsist. bij de posterijen, lid der V. t. B. v. D.

Zooals de Pres: van de Afd. Hilversum van den Ned. Kinderbond reeds deed in een der plaatselijke blaadjes aldaar, zouden ook wij hier nog bij willen voegen: 5. Men sluite zich aan bij den Ned. Kinderbond, die liefde en medelijden voor alle schepsels, en voor alles wat lijdt en verdrukt wordt, tracht aan te kweeken. Afdeelingen van dezen Bond bestaan thans te Amsterdam, Arnhem, Apeldoorn, Delft, 's-Gravenhage, Hilversum, Hoorn, Leeuwarden, Nijmegen, Rheden, Utrecht en Zutfen, terwijl bij de redactie van dit maandschrift nadere inlichtingen te bekomen zijn. RED.

BERICHTEN EN MEDEDEELINGEN.

Den 19den Februari had de jaarvergadering van de Ned. Ver. tot bescherming van Dieren plaats te 's Gravenhage, onder leiding van den Voorzitter Jhr. Mr. R. A. Klerck. In de volgende aflevering hopen wij een kort verslag te geven van de werkzaamheden der Vereeniging gedurende het afgeloopen jaar.

Een woord van lof komt toe aan het bestuur van de Afd. Nijmegen van bovengenoemde Vereeniging wegens den goed gekozen omslag van het Jaarverslag. Het was een uitstekend denkbeeld om op dien omslag een karretje te aanschouwen te geven met voerman en paard, waaronder deze woorden:

«Weg met de zweep en de oogkleppen! Dit paard loopt met een lossen teugel en trekt op den vlakken weg een normale vracht van 900 stuks baksteen, die met den wagen te zamen 5000 halve kilo's uitmaakt. De voerman loopt naast den wagen en zit er niet op, waardoor hij een kleine 50 steenen meer laden kan.»

Er is «rust» in dit prentje. Het karretje rolt gemakkelijk voort, de voerman loopt er kalm en tevreden naast en het paard kan men aanzien dat het geen te zwaren last behoeft voort te trekken en dat het zich behagelijk gevoelt bij den arbeid. Wij zouden dit bescheiden prentje «suggestieve» kunst willen noemen en wij wenschen dat het onder de oogen van vele voerlieden moge komen.

Van het zeer aanbevelenswaardige Vlaamsche werk van den heer Moulckers: Behandel de dieren met zachtheid, zijn voor dierenvrienden nog enkele exemplaren gratis te verkrijgen bij de Red. van dit blad, Surinamestraat n° 38, den Haag. In dit boek vindt men o. a. 300 aardige plaatjes ter verduidelijking van den tekst.

VOOR DE VOGELS.

Het bestuur der Nederlandsche Vereeniging tot bescherming van vogels verzoekt het publiek de diertjes, die bij dit gure weder zooveel te lijden hebben, van het zoo hoog noodige voedsel te voorzien, er tevens de aandacht op vestigende, dat nu de tijd voor het plaatsen van nestkasten is gekomen. (*) *Handelsblad.*

(*) Wie zich een nestkastje wil aanschaffen vervoege zich tot den Heer J. M. Bulters houtdraaier te Schalkwijk bij Haarlem. De prijzen der kastjes verschilt naar gelang van grootte en model en loopen van 15 tot 70 cent per stuk. Bij 100 stuks tegelijk is de prijs per stuk 2½ cent minder.

HUIS GEZOCHT

bij dierenvrienden voor een grijs met witten kater, zacht en goedig van aard, te bevragen onder letter H. aan het Asyl voor noodlijdende dieren, Ammunitiehaven 169, 's-Gravenhage.

LEGENDE.

Toen de heiland leed aan 't kruishout
Stervend, ginds in 't joodsche land
Voeld' op eens hij zachtkens trekken
Aan de wreed doorboorde hand.

't Brekend oog, den hemel zoekend,
Blikt nog eens naar d' aarde klein;
Zie — aan d' ijzeren naaglen rukt er
Een barmhartig vogelijn.

Met zijn snaveltje, zoo teeder,
Rustloos werkend, bloedbespat,
Tracht het vruchtloos te bevrijden
Hem, wien elk verlaten had.

Stil aan 't kruis sprak toen de heiland:
«Wees gezegend! Mij gewijd
Draagt gij 't teeken dezer ure,
Bloed en kruis, ten eeuwgen tijd!»

Zoo geschiedde 't — bloedig glanzen
Nog kruissnaveltjes veeren zacht
En zijn stemmetje klinkt troostend,
Diep in 't woud in winternacht.

Uit het Duitsch van Julius Hammer. S. G.

ONZE LIEFDE TOT DIEREN.

I.

Hoe en waarom men van dieren houdt.

Misschien verkondig ik naar de meening van velen mijner lezers een paradox, als ik beweer dat er zeer weinig menschen zijn die werkelijk van dieren houden. Ik-zelf heb er in mijn leven maar twee of drie ontmoet. Ik bedoel hiermede dat het dier niet van den mensch die ware genegenheid ondervindt, waarbij men aan 't wezen dat men lief heeft, een deel van zijn persoonlijk belang opoffert, welk deel meer of minder groot is naargelang van den graad van genegenheid die men den ander toedraagt.

Als men, zij 't ook oppervlakkig, de lieden bestudeert die zoogenaamd «van dieren houden», dan bespeurt men zonder eenigen twijfel de juistheid van 't geen ik boven zeide. De manier waarop men van dieren houdt verschilt in verband met ouderdom, smaak, beroep, of om nauwkeuriger de waarheid te zeggen, naar mate van de diensten of van 't genoegen dat de dieren kunnen verschaffen.

Het kind, wanneer 't ten minste geen slechten aard heeft, houdt van dieren. Waarom? Omdat het dier zijn levend speelgoed is, de onderworpen slaaf van al zijn grillen, soms zelfs de martelaar onder de onbewuste wreedheden der allerkleinsten. Het dier, dat in den regel de kinderen, waarmee 't is opgevoed, met volle toewijding liefheeft, verdraagt van zijn kant alle mishandelingen; altijd staat het klaar om te spelen, te liefkozen, te beschermen, en klauwen en tanden in te houden; welk laatste trouwens ook maar voorzichtig is: want, als per ongeluk het lievelingsdier, na lang geslagen of gesard te zijn door zijn jeugdigen meester, den schijn zou aannemen niet van verzet maar van eenvoudige verdediging, dan zet het kind een keel op, en de verschrikte familie, in plaats van het dier in zijn rechtmatige poging tot zelfverdediging gelijk te geven, pakt het beet, straft het en maakt het soms zelfs dood.

Ik heb een lief klein katje gekend, dat eens op een dag uit onvoorzichtigheid een nagel uitstak, die in aanraking kwam met den voet

van een meisje dat het katje achterna jaagde; het vel van het kind werd over de lengte van hoogstens een millimeter geschramd, maar de vader van het meisje, in zijn woedende teederheid, pakte het onnoozele dier beet en gooide het uit het open venster naar buiten waar het op de straatsteenen te pletter viel.

Jonge lieden en menschen in de kracht van hun leven bekommeren zich in 't algemeen weinig om de dieren, die hen vaak min of meer in hun werkzaamheid belemmeren, zij kunnen wel in 't bezit zijn van dieren, zooals honden, paarden en dergelijke die ze voor weelde of voor genoegen houden, maar zij beschouwen het dier niet als vriend, als trouwen makker van goede en slechte dagen.

De grijsaard houdt ook van dieren een beetje om dezelfde redenen als het kind, en speciaal van den hond of de kat die geduldig en soms zelfs uit toewijding zijn zwakheid en humeurigheid verdragen.

De hond bijvoorbeeld vindt zijn meester altijd mooi; zijn ouderdom en lichaamszwakte bemerkt het dier niet anders dan dat het zijn snelheid regelt naar den wankelenden pas van zijn meester, of door zijn waakzaamheid tegemoet komt aan verduisterde oogen of verdoofde ooren.

En gaan wij nu van den leeftijd over tot den smaak, dan zien we, hoe ieder van ons van die dieren «houdt» of, liever gezegd, hen opzoekt, die ons helpen in de vervulling van onze begeerten; de jager heeft onder de dieren den hond het liefst, dat wil zeggen natuurlijk den jachthond en geen anderen hond; de liefhebber van wedrennen of paardrijden bekommert zich alleen om paarden, wel te verstaan alleen om die welke de vereischte hoedanigheden bezitten om aan zijn ijdelheid of zijn begeerten te voldoen.

De elegante vrouw van de wereld houdt van haar kleine hondjes en poesjes; ze houdt ervan omdat ze opgesierd met linten en gewasschen met odeurwater, aardig staan bij het meubilair van het salon; maar op welke manier «houdt» men van die arme kleine diertjes, die alleen ter versiering in 't leven gebracht zijn? Zonder lucht, zonder lichaamsbeweging, uitsluitend gevoed met koekjes en suikergoed, sterven zij aan bloedarmoede en zenuwzwakte in hun met zijde gevoerde mandjes.

Andere menschen houden meer van dieren op een geheel abstracte manier; zij zoeken in het poesje de bekoorlijke gratie; als het poesje

grooter wordt is de liefde weg! het dier wordt verwaarloosd en vaak uit het huis gejaagd. Sommigen houden van hun dieren omdat ze mooi zijn, of een statigen gang hebben, of om de zuiverheid van het ras; ze zijn trotsch op den lof dien men aan hun hond of paard toezwaait; zij pronken met het mooie dier, zooals sommige echtgenooten met de schoonheid van hun vrouw pronken; maar in 't eene geval zoowel als het andere is de grondslag der genegenheid onbetrouwbaar; de liefde verdwijnt wanneer ouderdom of ziekte de schoonheid verwoesten.

Eindelijk houden sommigen van de dieren naar gelang van hun betrekking; dat is wel de ergste manier om van een dier te houden, dat niet meer is dan een werktuig voor den arbeid of een middel om fortuin te maken; een werktuig dat men nauwelijks ontziet. Men weet hoe de koetsier van zijn paard «houdt», het paard dat hij met zweepslagen voortjakkert; of hoe de portier van zijn waakhond houdt, dien hij een geheelen dag aan de ketting laat liggen en wiens woestheid hij poogt op te wekken.

Een treurig ding die «liefde» tot de dieren, en nog treuriger is het als men van de vraag waarom men van ze houdt, overgaat tot de manier waarop! Zelfs 't meest geliefkoosde dier wordt gewoonlijk aan de belangen en grillen van zijn meester opgeofferd; zijn meest gewettigde behoeften, zijn honger, zijn dorst zelfs, worden als hinderlijk beschouwd en niet ingewilligd; men geeft zich geen moeite voor zijn opvoeding, en het dier ontvangt alleen de opvoeding noodig om ermee te pronken; pootjes geven, over een wandelstok of door een papieren hoepel springen, allemaal belachelijke en volmaakt onnutte dingen, in plaats dat men 't dier een deur leert opendoen, schellen enz., talenten die het ten minste in staat zouden stellen binnen te komen als het wil, waardoor het niet zoolang op straat zou behoeven te blijven waar 't aan allerlei gevaren is blootgesteld, vooral om gestolen of opgepakt te worden.

Liefde ontvangen om zijns-zelfs-wil . . . deze droom wordt voor den mensch misschien enkele malen verwezenlijkt, maar voor het dier helaas nooit!

ADRIENNE NEYRAT.

(Bull. Soc. Prot. Animaux Belge.)

II.

Waarom ik van dieren houd.

Het eerste antwoord op mijn vraag dat zich voordoet, is een tweede vraag: Waarom houd ik van iets ter wereld? En, om eerlijk te zijn, ik weet het niet. Alle theorieën die ooit aan de hand zijn gedaan om het verschijnsel van liefde te verklaren, zijn ten eenenmale onvoldoende om rekenschap te geven van de meest-karakteristieke uitingen van Liefde of van het geestelijke element dat aan alle vormen der liefde ten grondslag ligt. Het is gemakkelijk genoeg om alles te willen schuiven op sexueele aantrekking, wat de eenige vorm is waaronder de meeste menschen de liefde zien; maar de geschiedenis van het huwelijk bewijst genoegzaam dat deze vorm geenszins voldoet als grondslag van een theorie der Liefde. En toch — wie, die zich heeft overgegeven aan de passie die hij voelde voor een vrouw, heeft niet, tenzij zijn natuur zeer grof was, daarin een zekere geestelijke verheffing gevoeld en de zucht om een beter mensch te worden; en, als hij van poëzie hield, bij zichzelf dien dichtregel herhaald:

«Want hij die liefheeft komt een stap den hemel nader.»

ofschoon hij een beetje later het onbetrouwbare en denkbeeldige van zijn passie kan hebben ingezien, ontdekkend dat het niets anders was dan een physiologische impuls.

Evenmin heeft de moederliefde noodzakelijk een dieper grond in het geestelijk leven, want zij is sterker bij sommige dieren dan bij den mensch, en is daar een voorbijgaand gevoel, dat verdwijnt wanneer aan de physiologische behoeften is voldaan. Ik heb verscheidene tortelduiven, een van de meest voor liefde vatbare dieren, waarvan het wijfje moedig het gevaar van gevangen te zullen worden zal zien naderen, zonder haar eieren en jongen in den steek te laten; maar wanneer een nieuw broedsel komt is ze meedoogenloos wreed tegen het vorige broedsel, en de aandoenlijke tooneelen die bij deze verandering voorvallen, zijn somtijds heel belangrijk.

In het mensch-dier is de liefde somwijlen gemengd met het bewuste egoïsme van het bezit, zooals 't geval is met de lievelingsdieren van sommige lieden, die anders volstrekt niet van dieren houden; want dikwijls ziet men dat hun eigenaars zeer ruw zijn tegenover andere dieren; en 't zelfde neemt men waar ten opzichte van kinderen van

vreemden bij ouders, die hun eigen kinderen vertroetelen. Dit is een bewijs dat in beide gevallen de liefde niet anders is dan 't gevoel van persoonlijk bezitter te zijn. Het is de zelfliefde, die in dat voorwerp weerkaatst wordt.

Het gevoel dat door theoretici op ethisch gebied met den naam van «Altruïsme» is aangeduid, kan logisch niet verder worden nagespeurd dan tot hetgeen meer algemeen bekend is als «Welwillendheid», wat een zuiver nuttigheids-uitvloeisel is van Dankbaarheid en de erkenning van Plicht, twee gevoelens die hun ontstaan te danken hebben aan de werking van het verstand; terwijl met Liefde in den zuiveren zin van 't woord, het Absolute, het verstand niets te maken heeft, noch in staat is haar te controleeren of te wijzigen. Dit is zelfs het geval bij de twee vormen van instinctmatigen hartstocht, die van moeder voor kind of van geliefden voor elkander; in beide bederft de zelfzucht min of meer spoedig de zuiverheid der passie en verduistert in de meeste gevallen den waren aard ervan. De wortel der Liefde is oorspronkelijk; het is een even wezenlijk deel van de persoonlijkheid als de aantrekkingskracht is van 't heelal, en de poging om haar oorsprong terug te brengen tot ouderlijk instinct of tot sexueele aantrekking — welke beide instincten niet anders zijn dan blinde en organische vormen van de werking der Liefde — is zelfs niet een bruikbare werk-theorie, evenmin als de verwijzing naar Altruïsme; want geen van deze drijfveeren vermag rekenschap te geven van de liefde tot dieren op die ruime en algemeene wijze, welke een van de meest verrassende en beteekenisvolle ontwikkelingen is van het menschelijk karakter van onze dagen.

Wanneer ik zeg dat de Liefde oorspronkelijk is, bedoel ik een zielkundig feit te constateeren — zij is voor het geestelijk bestaan wat de zon is voor ons physieke leven, er is geen leven zonder haar mogelijk. Liefde en Wijsheid omvatten alles in alles wat bestaat, en Liefde is het levenskrachtige element. De algenoegzaamheid der Liefde voor het geestelijk leven te verklaren was de kern van de leer van Jezus van Nazareth, en datgene wat den godsdienst dien hij stichtte, van alle vroegere onderscheidde. Van tijd tot tijd hebben verlichte zielen zooals de heilige Franciscus van Assisi, de ware beteekenis van den godsdienst van Jezus ingezien en begrepen dat algemeene liefde het wezenlijke en algenoegzame leerstuk van het

Christendom uitmaakt, en dat de liefde tot God, die in de kerk beleden wordt, niets dan een holle klank is, zoolang de liefde tot het medeschepsel afwezig is. «Want die zijnen broeder niet liefheeft dien hij gezien heeft, hoe kan hij God liefhebben dien hij niet gezien heeft?» Maar de grens ligt ook niet bij de menschheid, want de zoogenaamde lagere schepselen zijn evenzeer Gods kinderen als de mensch, afstammelingen van dezelfde scheppende Liefde, en evenals wij, noodzakelijke stadiën in de evolutie van het Eeuwige Doel. Als de moderne wetenschap ons één les van geestelijke waarde geleerd heeft, dan is 't wel deze: dat wij de schakels vormen in de keten der schepping, van welke wij noch het begin noch het einde zien; en indien de godsdienst een les te geven heeft, dan is het dat al wat in Liefde geschapen is de toewijding der Liefde waard, is van ons zoowel als van den Schepper, en geen consequent geloovig Christen kan de geestelijke eenheid van de schepping met den Schepper in twijfel trekken.

Doch of wij de vraag bezien van uit de Christelijke geloofsleer of de hoogste levens-philosophie, steeds is de liefde van de geheele schepping de weerkaatsing in de menschheid van de Liefde die haar verwekt heeft, en degene die dit in zich heeft opgenomen is voortaan de broeder van «de kleine broederen» van St. Franciscus; en zooals ik de philosophie van het Christendom begrijp vordert de ware geest van dezen godsdienst dezelfde waardeering die *hij* voor hen koesterde. Volkomen liefde sluit vrees uit en is onbestaanbaar met de geringste wreedheid. Ik geloof niet in de volmaaktheid van dat Christendom dat «sport» kan dulden, namelijk het toebrengen van pijn aan eenig schepsel ten genoegen van den sportsman, of het martelen van dieren ten einde onze kennis te vermeerderen. Maar ik ben geen ijveraar, en ik noem een onvolkomen besef van onze godsdienstige verplichtingen jegens de dieren in anderen geen boosaardigheid, evenmin als ik alle Christenen die in religieuze opvatting met mij verschillen, of zelfs hen die het Christendom geheel verwerpen, als ongodsdienstig beschouw.

Ik geloof aan een Eeuwig leven, aan het onderscheid van goed en kwaad en hun uitwerking op dat leven; ik twijfel er niet aan dat een Boeddhist of een Mohammedaan, een atheist of iemand die in een mechanische schepping gelooft, even vatbaar kan zijn tot

het eeuwig leven in te gaan als de oprechte Christen; maar ik geloof niet aan den godsdienst van menschen die genoegen vinden in het lijden van anderen, hetzij deze menschen of «beesten» zijn. Het behagen in dooden is beslist ongodsdienstig, en genoegen in wreedheid is duivelsch, en geen geloof dat ooit beleden werd kan het een of het ander verontschuldigen. Ik ben geen rechter — ik oordeel niet, uitgenomen mij zelf — maar ik kan het Christendom van een sportsman in geen enkel opzicht stellen boven een gepolijst heidendom, en ik beschouw vivisectie als een praktijk die noodzakelijkerwijze het moreele karakter van dengenen die ze beoefent, moet verlagen.

Het vrijwillig toebrengen van onnoodige pijn is een inbreuk op de verhevenste hoedanigheden van den mensch en heeft ten gevolge dat het fijnere gevoel, waarvan zooveel wat het beste in ons is, afhankelijk is, erdoor verdoofd wordt; het is in strijd met den geest van Jezus' leer, want het zondigt tegen het voorschrift dat de basis vormt van zijn zedeleer: anderen te doen zooals wij zouden wenschen dat zij ons deden. Het hoogste gebod, dat de wet is van zijn godsdienst, Liefde, is steeds en ten volle de reden van ons bestaan, en laat geen uitzondering toe in de toepassing, terwijl wreedheid en zelfzucht daar geheel mede in strijd zijn.

Ik houd het voor waarschijnlijk dat vele verstandige en hoog-zedelijke menschen weigeren zullen mijn uitleg aan te nemen omtrent de zedelijke wet als zijnde die van het Christendom, en ik ben mij ten volle bewust dat sport, die gepaard gaat met 't dooden van dieren, door tal van belijders van den Christelijken godsdienst wordt toegelaten, evenzeer als oorlog daarmede niet onbestaanbaar wordt geacht, en dat vele militairen van beroep in oprechtheid gehoorzaamheid belijden aan de voorschriften van dien godsdienst; maar dit alles bewijst alleen dat ieder onzer zijn eigen Christendom fabriceert, overeenkomstig zijn aard en opvoeding — zooals het water steeds den vorm aanneemt van 't vat waarin het gegoten wordt.

En mij persoonlijk past het allerminst de meeningen of daden die van de mijne verschillen, te veroordeelen, want ik was in vroegere tijden een vurig beoefenaar van de verschillende takken van sport te land en te water.

Wreed was ik nooit, en het dooden deed mij altijd eenigszins pijnlijk aan, welk gevoel weer bijna altijd even snel verdween als 't opkwam

door de opwinding van het succes; ook doodde ik zelden zonder reden of alleen uit zucht tot dooden de dieren die levend onschadelijk en dood onnuttig waren. Maar toch komen er jachtherinneringen bij mij op, die mij een scherp gevoel van leed en van verootmoediging geven — arme herten, doodelijk getroffen, maar ontkomen om in eenzaamheid een langzamen dood te sterven, of vogels met gebroken vleugels die door de honden niet werden opgespoord. En wanneer ik dit vertrek mijner jachtherinneringen ontsluit, vind ik, evenals bijna iedere sportsman vinden zal, de gevallen terug waarin louter de wensch om mijn geoefendheid te toonen, de overhand bezat boven mijn betere gevoelens, zooals het schieten van een zeemeeuw in de vlucht met een geweerkogel van af een bewegend schip, waarbij het dier met een gebroken vleugel in zee viel. Zoo pijnlijk zijn deze herinneringen, dat ik blijde zou zijn als ik kon vergeten dat ik ooit een geweer heb afgevuurd, en zij vergiftigen mijn herinnering van lange tijdperken van mijn vroeger leven. Daarom werp ik op niemand den steen.

Maar de Natuur genas mij. Een klein eekhoorntje kruiste mijn levenspad, en door zijn toewijding en bijna menschelijke hoedanigheden leerde het diertje mij de les van de eenheid van alle leven, en deed mij verstaan dat de Goddelijke Liefde even zorgvuldig over het muschje waakt als over den mensch. Ik heb de geschiedenis van dit diertje en van zijn kameraadje verhaald in een boekje getiteld «Billy en Hans», en ik kan het nooit overlezen zonder dat de tranen in mijn oogen komen. De liefde die zij aan mij en aan elkaar gaven opende mijn oogen voor een tot dusver niet vermoedde waarheid, namelijk dat de onbekende God, wien wij onwetende aanbidden maar die de Opperste Liefde is, in alle gevoelende wezens woont en hun leven bestuurt, en dat de liefde die mijn eekhoorntje mij toedroeg en ik hem, dezelfde is die het leven mooi en begeerlijk maakt, en dat door deze liefde wij beiden, hij en ik, waren wat we waren, niet meer of minder waardig of edel, maar alleen verschillend in de mate onzer begaafdheden.

«Zooals het water steeds den vorm aanneemt van het vat waarin het gegoten wordt.»

Het trof mij als een openbaring, het heelal verlichtend met een nieuwen en wonderen glans — ik voelde wat Newton moet gevoeld

hebben, toen het groote geheim van de wet der zwaartekracht zich voor hem ontsloot door het vallen van den appel. Ik had een wet in de schepping ontdekt waar ik tot dusver slechts gezien had een wreeden chaos, dood en lijden, het eene schepsel dat op het andere als prooi aast, de wreedheid der natuur het hoofdkarakter van het aardsche bestaan; nu zag ik dat Liefde den grondslag vormt van de schepping en dat de wreedheid en het lijden de gevolgen zijn van de toevalligheden welke het weefsel overdekken en de orde ervan verbergen. En toen ik in aanraking gekomen was met de gevoelswereld mijner medeschepselen, vond ik er vreugde in haar gade te slaan, en een medegevoel dat mij een nieuwe bekoring aan 't leven gaf. En het breide zich uit tot alle dieren, meer of minder duidelijk werkzaam in verhouding tot hun vatbaarheid om dit gevoel te beantwoorden en de onvolkomenheid van mijn begrip om hun betrekking tot de wet des levens te vatten, want ik heb slechts het gedeeltelijke en onontwikkelde begrip van de schepping waarvoor de mensch vatbaar is. Sedert Billy en Hans gestorven zijn heb ik verscheidene families eekhoorntjes verlost uit de winkeltjes der Londensche dierenhandelaars en in betrekkelijke vrijheid gesteld, om ze, wanneer ze in staat waren om voor zichzelf te zorgen, in de bosschen vrij te laten; en de betere en langere kennismaking heeft mijn waardeering voor mijn medeschepselen doen toenemen.

Men zou mij kunnen vragen of ik mijn genegenheid niet tot mijn medemenschen uitstrek. Ik kan daarop antwoorden dat ik met hen dezelfde onderscheiding maak als met de lagere (indien het woord «lagere» met recht kan toegepast worden) dieren — ik koester voor hen een gevoel van sympathie dat wisselt naar gelang van hun moreel standpunt; want ik kan voor de massa van menschelijke zelfzucht, wreedheid en verregaande beestachtigheid, voor de zedeloosheid van een bedorven en een bedervende beschaving met zijn roofzucht, oorlog, moord, verdorvenheid en drogredenen, en voor de menschen die hiervan de beoefenaars zijn, slechts den diepsten afkeer voelen. Voor de onschuldige slachtoffers van een verkeerd en blind stelsel heb ik dezelfde deernis als ik heb voor de onschuldige viervoetige en gevederde slachtoffers van onze wreedheid; en de eenige eerzucht in mijn gansche leven in de wensch geweest om een tehuis voor hulpelooze kinderen te stichten. De onmetelijke Liefde van den

Vader aller schepselen, voor Wien de onderscheidingen tusschen die schepsels zelven in 't niet zinken, kan voor allen slechts dezelfde teederheid koesteren; maar ik ben maar één van die allen, en mijn opvatting omtrent de anderen vertoont zich aan mij onder een moreel perspectief. Ik zie alleen duidelijk op mijn eigen niveau. Voor alle slachtoffers van menschelijke aanmatiging heb ik hetzelfde medelijden; maar voor de dieren, die geen rechten hebben volgens ons stelsel van moraliteit en die op geringe uitzonderingen na zijn uitgesloten van de bescherming der autoriteiten, voel ik een bizondere teederheid, welke veroorzaakt wordt door hun weerloosheid en door de toevallig-ontdekte banden die mij aan hen verbinden. En wanneer iemand ertoe gekomen is een ander wezen lief te hebben, dan wordt die liefde sterker door de noodzakelijkheid om voor de bescherming van dat andere wezen te werken en door het dringende besef van het onrecht 't welk dat andere wordt aangedaan; en zoo wordt deze liefde een deel van iemands karakter en gedachten. Ik heb ingezien dat de dieren een hart hebben en onrecht lijden — dat zij hulpelooze slachtoffers zijn van een systeem van wreedheid, dat vroeger door mijzelf en thans nog door mijn kameraden wordt in stand gehouden — en de weerzin daartegen vermeerdert mijn toewijding tot de verongelijkten, die ik niet anders kan verdedigen dan door hen te meer lief te hebben.

En de dieren vervullen hun plaats in de schepping. Kunnen wij datzelfde van onze medemenschen zeggen? Hoe kunnen wij menschen de vergelijking doorstaan, nu aan onze zijde de erfelijkheid steeds de misdaad en verlaging van het zedelijk peil heeft doen toenemen? Kunnen wij het, ziende op de gezamenlijke menschheid, wel verdedigen als wij zeggen ons uit de viervoetige dieren te hebben «ontwikkeld»?

Waar ergens vinden wij in de rassen, die in de evolutie van de dierenwereld het hoogst staan, de kiem van die ondeugden die onze samenleving doorwoekeren en de modder waarin de groote meerderheid van ons leeft? Waar is onze gierigheid, onze heerschzucht, ons oorlogvoeren en onze overweldigingszucht? Neen! Met uitzondering van de onvermijdelijke aanvallen der verscheurende dieren op hun prooi, en van onbeteekenende persoonlijke worstelingen om het onvoldoende dagelijksche voedsel, gaat het leven der dieren voorbij in vrede en tevredenheid; en in die soorten welke volgens de natuur-

kenners het dichtste bij ons staan, zijn gevechten en aanrandingen bijna onbekend en in geen geval een neiging. Ik merk op dat mijn vriendjes de eekhorens in grooten getale den hongerdood sterven, en toch heb ik hen nimmer onderling zien vechten. Ik besluit daaruit dat de gebreken van onze beschaving, en tot zekere mate de beschaving zelf, een product zijn van den *neergang* der menschheid, en niet veroorzaakt door den *opgang* van het Leven. Alvorens wij veel verder kunnen gaan moeten wij terug naar de lagere (?) dieren. Indien wij bij onze schepping (of als men wil, bij het bereiken van den graad van ontwikkeling die ons maakte wat we zijn) al beter waren dan de dieren, dan zijn wij sindsdien in vele opzichten achteruit gegaan, en het gedrag van de groote meerderheid der menschheid wekt in mij niet die sympathie op, die de dieren doen ontstaan. Al dooden zij elkaar in sommige gevallen, dan is het voor een bepaald en noodzakelijk doel — wij vermoorden elkaar en hen uit louter vermaak, voor 't genoegen van te dooden, en zelfs niet voor voedsel. Vele menschen nemen vrijwillig aan oorlogen deel die hen in 't minst niet aangaan, en aan welke zijde zij zich scharen is voor hen een onverschillige zaak, want zij doen het alleen omdat het hen een moorddadig genot geeft om menschen van de overzijde te dooden; en de maatschappij, die noch het gevaar noch het genot deelt, beschouwt hen als helden die vereerd moeten worden, terwijl zij uit een oogpunt van zedelijkheid veeleer uit de samenleving geworpen zouden moeten worden. De liefde tot de menschheid, die een wezenlijk deel van mijn zedelijken plicht vormt, wordt hierdoor ernstig geschokt, terwijl mijn gevoel voor de dieren (waartoe ik mij niet minder verbonden gevoel door medelijden en welwillendheid) dezen hinderpaal niet behoeft te overwinnen — de dieren toch verdienen ten volle de liefde die zij slechts schaars ontvangen, terwijl het menschelijk roofdier zeker niet die hooge vereering verdient die hem voor zijn bloedige triomfen zoo ruimschoots ten deel valt.

Laten we de kwestie van liefde tot de Menschheid verder buiten beschouwing. Hierin zijn enkele factoren van belang die zich niet voordoen bij het vraagstuk der liefde tot de dierenwereld. Die liefde die als plicht erkend wordt en dit ook is voor den geest welke opgevoed is in de erkenning van een hoogere verantwoordelijkheid, is gansch verschillend in haar verplichtingen, haar genoegens en

smarten van de eenvoudige en elementaire liefde voor het medeschepsel, het oorspronkelijke gevoel van de niet door drogredenen verstrikte menschelijke natuur; zooals wij die zien in het kind en in karakters in welke de oorspronkelijke hartstochten de overhand hebben behouden. Er is tusschenbeide een verschil uit zielkundig oogpunt, want terwijl de liefde tot menschen kan worden gecompliceerd en gewijzigd onder den invloed van hartstocht, dankbaarheid, eigenbelang en zelfs van natuurlijke instincten, is de liefde tot de dieren, als een deel van de algemeene Schepping, de geestelijke band met den Schepper van allen. Zij is de absolute aantrekking van de geestelijke zwaartekracht die ons de eenheid der schepping duidelijk maakt; zij is het fijnste deel van ons geestelijk wezen, even onverklaarbaar voor den zielkundige als de aantrekking der zwaartekracht voor den physicus — eén mysterie voor hen die het voelen; voor hen die het niet voelen een hallucinatie, maar even absoluut in haar invloed op den menschelijken geest als zonneschijn op bloemen, of als de zwaartekracht op de schommelingen van den slinger.

Dat is de reden waarom ik van dieren houd — in den beginne onwetend, maar toen mijn oogen geopend werden was ik blijde te zien. Een klein hulpeloos schepseltje leerde mij mijn plaats in het heelal, ontsloot voor mij schatten van geluk die ik te voren nooit vermoed had, en vergeleken waarmede de genoegens van de jacht en al de voldoening die heerschappij en overwinning, geoefendheid en kloekmoedigheid in het dooden kunnen geven, in 't niet zinken, evenals het genoegen van 't winnen van een wedstrijd bij dat van 't redden van een leven. Toen Billy mij zijn kameraadschap aanbod, maakte hij mij tot deelgenoot in het heelal en tot broeder van al wat leeft. De vogels die zich 's winters voor mijn deur verzamelen om de kruimpjes voor hun ontbijt op te pikken, de eekhoorntjes die hun vreesachtigheid van wouddieren vergeten om schatting in ontvangst te nemen in den vorm van nootjes die ik elken dag voor mijn deur leg, zijn een nieuwe aanwinst van wezens die ik liefheb en met wie ik mij verwant voel, een bron van genot zooals water noch land mij vroeger konden bieden — ik heb de genoegens van den Dood verwisseld voor die van het Leven; slachtoffers voor vrienden; een voorbijgaande voldoening met bitteren nasmaak voor een rein en onvergankelijk genot: het geluk van geluk te geven, duurzaam en in steeds meerdere

mate, hetzij er nog een toekomstig leven is of niet. Dit alles is het mijne, en noch Leven noch Dood kan het wegnemen.

«Ik ben jong geweest en nu ben ik oud,» mijn zeventig jaren zijn verdwenen in een woelig verleden, en al wat in een menschenleven vreugde of smart veroorzaakt heb ik gekend — vreugde van geboorte en smarten des doods — avonturen, heldendaden, erkende en beloonde diensten, bevredigde eerzucht — in zekere mate heb ik gewonnen of verloren wat de mensch winnen of verliezen kan, maar onder alles wat ik gewonnen heb en af moest staan, blijft het reine en steeds dieper wordend geluk van een leven in steeds toenemende broederschap met de bezielde en onbezielde natuur, de heiligende invloed der algemeene broederschap van het werk des Scheppers mij schadeloosstellen voor alles wat ik verloor en mijn winsten in beteekenis verhoogen, mijn liefde-gevoel jegens mijn medemenschen vermeerderen en mijn vertrouwen in een Eeuwig Leven versterken. Meer verheven en goddelijker zielen mogen dit alles verkregen hebben door aanraking met hun medemenschen; ik dank het aan de kleine vriendjes die de Natuur mij toezond. Liefde is het loon wat ik hen daarvoor bied.

(The Humane Review. Jan. 1901). W. J. STILLMAN.

EEN BLIK IN DE TOEKOMST.

Een grootsche toekomst ligt vóór ons in deze komende Eeuw, en wij moeten haar dageraad historisch maken.

De tijd zal komen dat alle beschaafde menschen als vanzelfsprekend vegetarisch zullen leven, en dat alleen de zedelijk lager staande groepen de functies van hyena's in het menschenras zullen vervullen. Dan zullen de menschen met verbazing en nieuwsgierigheid, met vereering gemengd, terugzien op de pioniers van de diëtetische beschaving; en onze verre nakomelingen zullen verbaasd staan dat er eens een tijd was waarop men de doode lichamen van dieren at, toen ander en schooner voedsel overal in grooten overvloed te krijgen was, en zij zullen zich dan verheugen met een heilige vreugde dat wij streden om de tijden van barbaarschheid te doen eindigen en de Eeuw der Rede, der Beschaving en Humaniteit te doen aanbreken.

Naar de «Herald of the Golden Age.»

Verslag van de vierde Jaarvergadering van den Nederlandschen Bond tot bestrijding der Vivisectie.

De vierde jaarvergadering werd gehouden op Dinsdag 12 Maart jl. des namiddags te 3 ure, Surinamestraat nº 38 te 's-Gravenhage.

Behalve eenige leden te 's-Gravenhage wonende, waren afgevaardigden of leden der afdeelingen Amsterdam, Haarlem en Utrecht verschenen. Het aantal tegenwoordige leden was 18, uitbrengende 34 stemmen, waarvan 11 door de afgevaardigde van Amsterdam en 7 door dien van Haarlem. Bovendien was de pers door een drietal verslaggevers vertegenwoordigd.

Na opening las de voorzitter zijn verslag voor omtrent de verrichtingen in het afgeloopen jaar, welk verslag hierachter is afgedrukt, en vervolgens dat aangaande het finantieel beheer, dat door de commissie bedoeld in art. 20*b* der statuten was goedgekeurd, waarbij de verschillende posten door den voorzitter als waarnemend penningmeester werden toegelicht. De post «Contributie vereen. tot besch. van dieren Afd. Utrecht,» waarop reeds te voren schriftelijk door een der Afdeelingen aanmerking was gemaakt, zal in 't vervolg niet meer voorkomen, daar de Bond voor het lidmaatschap heeft bedankt. Ook werd het lidmaatschap der «Vereeniging Hulpbetoon» geacht minder op den weg van den Bond te liggen, en na toezegging van één der leden die deze contributie wel wilde overnemen, besloten dat de Bond ook voor die vereeniging zoude bedanken. Overigens werden, na discussie over enkele onderdeelen, alle uitgaven goedgekeurd.

De aftredende bestuursleden werden herkozen, en zulks op voorstel van den heer NOLTHENIUS met acclamatie, waar niemand bezwaar tegen opperde. Voor de commissie bedoeld in art. 20*b* der Statuten werden met meerderheid van stemmen de aftredende leden Mevr. ARNTZENIUS—JOHNSTONE en Mevr. KAMPS—SPOELSTRA herkozen. Alle gekozenen namen de benoeming aan.

Daarna werd op voorstel van den heer NOLTHENIUS, voorzitter der Afd. Utrecht, het eerste 't punt 8 aan de orde gesteld, n.l. het voorstel der Afdeeling «Utrecht en O.» om een wijziging te brengen in de bepaling omtrent de stemming en die gewijzigde bepalingen omtrent de stemming in de Statuten op te nemen.

Na een lange discussie werd de vergadering het hierover eens:

1°. dat de tegenwoordige wijze van stemming niet volmaakt is;

2°. dat een goede wijze niet gemakkelijk te vinden was, waarbij zoowel met de rechten der afdeelingen als met die der algemeene

leden rekening werd gehouden, vooral niet zoolang de Bond in een overgangsstadium verkeert met weinig afdeelingen en veel algemeene leden.

3°. dat, aangezien de Bond rechtspersoonlijkheid bezat, Statutenverandering zonder dringende reden minder raadzaam was.

4°. dat het Hoofdbestuur, aangevuld met afgevaardigden der Afdeelingen, de wijze van stemming ernstig zou overwegen en daaromtrent voor de volgende Algemeene Vergadering een voorstel zou doen.

Vervolgens werd punt 5, voorstel van het Hoofdbestuur:

«Behalve de leden bedoeld in Art. 15 der Statuten wijst «elk Afdeelingsbestuur één zijner leden aan om zitting te nemen «in het Hoofdbestuur. Deze keuze behoeft de bekrachtiging der «Algemeene Vergadering in verband met de bepalingen der «Statuten,»

met algemeene stemmen aangenomen, na de gemaakte opmerking dat deze regeling, hoewel eigenlijk in de Statuten thuis behoorende, voorloopig als proef kon aangenomen worden zonder Statutenwijziging, als zijnde niet daarmede in strijd, terwijl later bij eventueele verandering der Statuten deze regeling, indien zij goed bleek, daarin plaats zou kunnen vinden.

De vergadering besloot bij voorbaat de keuze te bekrachtigen van de leden, die ditmaal door de Afdeelingsbesturen als lid van het Hoofdbestuur zouden worden aangewezen.

Punt 6 van de Agenda

a. Voorstel der Afdeeling «Amsterdam»:

«De Afdeeling stelt voor, dat voortaan alle afdeelingen 25 pCt. «aan het Hoofdbestuur zullen afdragen;

b. Voorstel der Afdeeling «Utrecht en O.»: tot vaststelling van het percentage der inkomsten, dat volgens Art. 32*a* der Statuten in de kas van het Hoofdbestuur zal worden gestort;

werd na eenige opmerkingen van de zijde van het Hoofdbestuur, dat het wenschelijk achtte de Afdeelingen niet te binden, doch ze volle vrijheid te laten naar gelang van omstandigheden zoo nuttig mogelijk te werken, door de voorstellers ingetrokken.

Over punt 7 der Agenda:

Voorstel der Afdeeling «Utrecht en O.» om de Algemeene Vergadering in overweging te geven of zij het niet wenschelijk vindt om de redactie van Art. 3 1e al. der Statuten te herzien en meer verband te brengen tusschen den naam der vereeniging en de omschrijving van doel en middelen,

werd ook velerlei in 't midden gebracht. Mejuffr. van Laer was van meening dat zeer dicht bij ons staanden toch door de tegenwoordige redactie der Statuten weerhouden konden worden lid te worden, omdat zij bv. niet dadelijk konden breken met de serum-therapie; hoewel

spreekster tevens erkende dat de laatste brochure, de «Telegraaf-artikelen» bevattende, en speciaal het slotwoord daarvan, veel van het bezwaar der Afdeeling Utrecht had weggenomen.

De heer WESTENDORP meende dat de 1e alinea van art. 3 der Statuten vanzelf sprak, en beter verduidelijkt kon worden door als doel van den Bond te stellen: op het gebied der geneeskunde een zoodanige wetenschappelijke methode ingang te doen vinden, bij welke de toepassing der vivisectie onnoodig wordt. Daartegenover werd opgemerkt dat de Bond toch ook de vivisectie als wetenschappelijke methode van onderzoek, ook buiten verband met de geneeskunde, behoorde te bestrijden, en voorop moest stellen dat de vivisectie een kwaad was en behoorde afgeschaft te worden, om welke reden men dit kwaad ook wilde toepassen.

De slotsom was, dat de voorstellers het bezwaar van Statutenwijziging voelden, hoewel de wenschelijkheid volhoudend dat deze vraag een onderwerp van ernstige overweging zoude blijven.

Het laatste punt der agenda, het voorstel van het Hoofdbestuur:

> «Hoofdbestuur en afdeelingsbesturen zijn bevoegd om personen, «die wenschen mede te werken aan het doel van den Bond en «als lid toe te treden, doch onvermogend zijn tot betaling der «minimum contributie, op hun verzoek telkens voor een jaar «vrijstelling van contributie te verleenen»,

werd na eenige bespreking aangenomen.

Voorts werd de opmerking gemaakt dat 't in belang van arbeiders en anderen, die in de week de jaarvergadering niet konden bezoeken, beter zijn zoude die op Zondag te houden. Daar ieder deze opmerking beaamde en niemand ze bestreed, werd dit aan 't Hoofdbestuur voor 't vervolg aanbevolen.

De heer LINDEYER opperde de wenschelijkheid het streven van den Bond in arbeiderskringen meer bekend te maken door advertentiën in vakbladen, waarop de voorzitter opmerkte dat door hem destijds in arbeidersbladen wel ingezonden stukjes waren geplaatst, waarin aan vakvereenigings-bibliotheken en belangstellenden gratis lectuur over 't vivisectievraagstuk was aangeboden. Men besloot in deze richting voort te gaan.

Eindelijk werd in beginsel een voorstel van het Hoofdbestuur goedgekeurd om een boekje met platen uit te geven, ontleend aan een nieuw Fransch leerboek over vivisectie, met de onderschriften uit dat leerboek overgenomen, ten einde volkomen authentieke en onweerlegbare voorstellingen te geven hoe de vivisectie wordt uitgeoefend.

Over half zes werd de vergadering gesloten.

☛ Lezers, houdt een wakend oog over de vogelnesten en de jonge vogels!

Verslag betreffende de verrichtingen van den Nederlandschen Bond tot bestrijding der Vivisectie over het 4e vereenigingsjaar 1900—1901.

Dit jaar was een van stille werkzaamheid. De Bond werkte weinig op geruchtmakende wijze naar buiten: geen openbare vergaderingen werden gehouden bij gebrek aan geschikte sprekers; maar toch werd door de getrouwen in stilte voortgearbeid en bleek het telkens meer dat onze ideeën de trage massa doordringen en vooral onder de meest vooruitstrevende personen en groepen gestadig veld winnen.

Het vivisectievraagstuk behoort tot dezulken die in ons land zoowel als in de overige beschaafde wereld aan de orde zijn en blijven zullen. De tijden dat niemand buiten de kringen der geleerden wist wat vivisectie beteekende, zijn voorbij. De vivisectiestrijd wordt gedragen op den breeden en steeds aanwassenden stroom der humanitaire beweging en vormt daarvan een wezenlijk onderdeel, zoodat nu reeds alles er op wijst dat onze idee tegelijk met de algemeene humanitaire begrippen zal dóórdringen en ook mèt en door deze begrippen de overwinning zal behalen.

Ik geloof niet aan de mogelijkheid van een zelfstandige oplossing van het vivisectievraagstuk. Ik geloof niet aan de mogelijkheid dat een groep van uitsluitend vivisectie-bestrijders ooit een macht en invloed zal krijgen groot genoeg om dit kwaad te fnuiken, hetzij, zooals de Engelsche National A. V. Society poogt, door scherpe beperkende maatregelen alle misbruiken uit te roeien, hetzij, zooals de «Weltbund» in haar program schrijft, dat gestreefd wordt naar een strafwettelijk verbod van de vivisectie. Daarvoor is mijns inziens de vivisectie een kwaad dat te veel buiten het maatschappelijk leven staat. Armoede, werkeloosheid, dierenmishandeling, slachtgruwelen enz. zien wij als 't ware dagelijks, en elken dag weer worden wij getroffen door de herhaling van die ongerechtigheden, wanneer wij ze eens gevoeld hebben. Het vegetarisme bijvoorbeeld is een levensvraag die ons elken dag voor hare consequentie plaatst en daardoor vanzelf de belangstelling levendig houdt. Dit verklaart dan ook de voortdurende krachtige propaganda en den sterken groei van de vegetarische beweging.

Maar in de zaak der vivisectie is het gansch anders. Het groote publiek verneemt zeer weinig van de dierenmartelingen achter de gesloten deuren der laboratoria; zelfs voor iemand die zich daarvan op de hoogte poogt te stellen, is het heel moeielijk achter de geheimen der vivisectiekamers te komen. Er is dus in het dage-

lijksch leven, op een enkel sporadisch courantenberichtje na, niets dat de belangstelling wakker houdt. Alle opwekking moet op kunstmatige wijze uitgaan van den Bond; door de geschriften die we verspreiden, de voordrachten die we organiseeren, of van 't persoonlijk werk van onze leden. En dit eigenaardige van den toestand geeft mij de verklaring waarom het groote publiek zoo onverschillig blijft en zelfs de overgroote meerderheid van onze leden niet uit hun dommel schijnt wakker te schudden. Er zijn er zóó velen onder onze 948 leden, die op zeker oogenblik getroffen door een aangrijpende plaat, een vurige rede of een pakkende brochure, tot den Bond zijn toegetreden. In die eerste opwelling keken ze dan wellicht enkele van onze boekjes in, overtuigden zich dat de vivisectie toch wel akelig is . . . . maar daar bleef het bij. Jaarlijks betalen zij hun contributie, maar de dagelijksche dingen, de velerlei stroomingen en beslommeringen in onzen drukken zenuwachtigen tijd nemen hen zóó volledig in beslag, dat de vivisectiestrijd voor hen van de dagorde verdwijnt. Elk jaar bij 't betalen hunner contributie worden ze even aan dit kwaad herinnerd, betalen daarom gaarne, maar vergeten hun moreele verplichting om méér te doen dan dat. Ze laten de bestrijding der vivisectie aan de Hoofd- en Afdeelingsbesturen over, niet beseffende dat op die manier de vivisectie nooit zal worden afgeschaft.

Als van een Bond van 900 à 1000 leden slechts misschien een 50 tal wat meer doen dan eens per jaar in hun beurs tasten, dan kàn van dien Bond geen hervormende kracht uitgaan, sterk genoeg om tegen den machtigen invloed der officieele wetenschap in, dit ingewortelde en door de publieke opinie gesanctioneerde kwaad uit te roeien.

Dit beeld van onzen Bond is niet te donker geschetst. Als men nagaat hoe de herhaalde opwekking aan de leden om zich op ons orgaan «Androcles» te abonneeren, beantwoord, of juister gezegd niet beantwoord wordt; als men weet dat de circulaire daartoe in het laatste jaarverslag gevoegd, tengevolge heeft gehad dat van de 900 leden, waarvan stellig 700 niet op 't orgaan geabonneerd zijn, het verbazingwekkende getal van 4 of 5 aan die uitnoodiging gevolg hebben gegeven — dan zou men bijna den moed verliezen; te meer nu zoo telkens in het jaarverslag is betoogd dat het eerste en meest noodige wat de leden kunnen doen, is zich door lezing van ons orgaan geregeld op de hoogte te houden, terwijl aan minder vermogende leden de gelegenheid is geboden het orgaan goedkooper dan den reeds zoo geringen prijs van f 1.25 of desnoods gratis te krijgen.

Ook onze brochures, zelfs de belangrijke nieuwe uitgaven, die wij gratis aan de leden toezenden wanneer zij ze aanvragen, worden betrekkelijk door zeer weinigen gevraagd; en van onze bibliotheek,

waarvan de catalogus bij 't vorige jaarverslag aan alle leden is verzonden, wordt haast geen gebruik gemaakt, en dan nog meestal voor letterkundige werken, die slechts in min of meer verwijderd verband tot de vivisectiebestrijding staan.

Dit alles wijst niet op innerlijke kracht van onzen Bond in evenredigheid met ons ledental. Een feit is dan ook dat de massa der leden in hoofdzaak dàt nut doen, dat ze het Hoofdbestuur geld verschaffen voor de propaganda, en dat overigens slechts van een zeer klein deel van den Bond kracht uitgaat.

Moest ik dus van onzen Bond alléén, zonder andere bondgenooten, de afschaffing der vivisectie verwachten, dan liet ik alle hoop varen. Maar daarom is 't juist zulk een bemoediging voor allen, die voor de gemartelde dieren op betere tijden hopen, om waar te nemen hoe de humanitaire strooming, die op andere gebieden méér actief optreedt, de anti-vivisectiebeweging medeneemt en hoe deze door hare zusterbewegingen zeer zeker haar doel eenmaal — en laten wij hopen nog in deze eeuw — bereiken zal. Het aantal bladen in sociale, ethische, spiritualistische en humanitaire richting, die met beslistheid tegen de vivisectie partij trekken, neemt dan ook steeds toe; en van deze bondgenooten verwacht ik 't meeste succes.

Een bewijs voor het aangevoerde blijkt uit den gang van het ledencijfer. Hadden wij op 1 Maart 1900, 876 leden en 30 donateurs, te zamen dus 906, zoo telt dit cijfer met 1 Maart 1901, 923 leden en 25 donateurs, te zamen 948; een vermeerdering dus van 42 leden. Niet zoo schitterend, als men in aanmerking neemt dat het vorige jaar de vermeerdering 102 bedroeg, en dat van die 42 leden 38 komen op de afdeelingen Amsterdam en Utrecht. De verliezen door overlijden, bedanken enz. zijn dus, behalve voor de afdeelingen, maar ternauwernood door de aanwinst gedekt, wat zeker geen getuigenis geeft voor de persoonlijke werkzaamheid van de massa onzer leden. Maar aardig is het dat één der toegetreden leden (tot de Afd. Amsterdam) is de Afd. Amsterdam van den Ned. Vegetariërsbond, die zelf uit 73 leden bestaat. Deze 73 tellen dus, wat contributie betreft, voor één, en dikken onze ledenlijst ook slechts met één naam aan; doch 't is een teeken dat onze bloeiende zusterbeweging de solidariteit voelt van háár streven met het onze, en dat het dóórdringen van het vegetarisme tevens beduidt een dóórdringen van het besef dat vivisectie een kwaad is.

Ook is een zusterbeweging die aan onzen strijd ten goede zal komen, de Bond tegen vaccinedwang, welke in het afgeloopen jaar ontwaakt is en nieuwe werkzaamheid ontplooit. Want zoolang er vaccine-vereering heerscht, niet alleen tegen pokken, maar in 't algemeen een zucht om van vaccins en serums heil te verwachten, zal dit voor ons streven een groote hinderpaal blijven, daar, zooals u bekend is, een groot deel der proefdieren gebruikt wordt voor onder-

zoekingen omtrent en vervaardiging van de in steeds toenemenden getale geproduceerde serums en vaccins.

Met 't oog op deze verschillende bondgenooten stel ik mij dan ook in 't belang der vivisectiebestrijding veel heil voor van een denkbeeld dat in bewerking is en bestaat in de vorming van een groote humanitaire Federatie, waartoe alle vereenigingen, die een deel van het humanitaire program nastreven — dat is: deernis met het zwakke en bescherming van het verdrukte — zullen worden uitgenoodigd toe te treden. Ik geloof ongetwijfeld in naam van onze vergadering te spreken als ik beweer dat in die Federatie onze Bond zeer zeker thuis behoort.

Gaan wij nu na wat de Bond zelf in het afgeloopen jaar heeft verricht, dan behoort in de eerste plaats genoemd te worden de nieuwe wijze van propaganda, die wij danken aan ons medelid WILLEM VAN DEN HEUVEL, bestuurslid van de Afdeeling Utrecht. Deze heeft zijn talent als kunstschilder dienstbaar gemaakt aan de vervaardiging van een groot symbolisch schilderstuk, voorstellend het gruwelijke van de vivisectie en de eindelijke zegepraal van het Goede. Deze schilderij is in Utrecht en den Haag tentoongesteld. In Utrecht was veel belangstellend bezoek, doch in den Haag, ondanks de geplaatste advertentiën, was 't bezoek zeer gering. Kan dit voor een deel ook te wijten zijn aan de reeds genoemde omstandigheid, n.l. 't gebrek aan activiteit van de meeste Bondsleden, wat tot dusver ook gemaakt heeft dat in een plaats als den Haag, met Scheveningen tellende 234 leden en donateurs, nog maar steeds geen drietal personen gevonden zijn die 't initiatief namen om een Afdeeling op te richten en daarvan het bestuur te willen vormen?

Hoe dit zij, de propaganda heeft nut gedaan, en het schilderstuk is voor verder gebruik in deze richting beschikbaar. Androcles gaf een reproductie ervan als plaat en we zonden die naar enkele buitenlandsche bevriende personen om daar ook ermede te werken, maar dit had helaas geen succes.

Wij zijn den ijverigen vervaardiger van dit aangrijpende schilderstuk hartelijk dankbaar voor zijn moeite en krachtdadige hulp.

Voorts heeft onze Bond naar buiten gewerkt in zake het peststation, voor welks oprichting door de Regeering bij suppletoire begrooting gelden waren aangevraagd. Daar zulk een peststation een nieuwe gelegenheid beteekent om bacteriologische proeven op dieren te nemen, lag 't op den weg van onzen Bond zoo mogelijk de oprichting te voorkomen. Ons Hoofdbestuur heeft daarom, nadat vooraf een open brief aan de leden van de 2e Kamer der Staten-Generaal in de couranten was geplaatst en in afdruk aan hen toegezonden, aan de Kamer een adres gericht, om buiten zijne principieele afkeuring van dierproeven, ook te wijzen op 't gevaar dat aan de oprichting

verbonden was; we konden ons daarbij beroepen op een bericht, in het Ned. Tijdschr. voor Geneeskunde overgenomen uit het «British Med. Journal» (dus uit een voor de officieele wetenschap onverdachte bron), waaruit bleek dat het pestlaboratorium van Yersin te Nha-Trang in Cochin-China ondanks de beste voorzorgen aanleiding had gegeven tot een pest-epidemie daar ter plaatse, zoodat ten duidelijkste was bewezen dat de beste voorzorgen onvoldoende kunnen zijn om te verhinderen dat zoo'n peststation een brandpunt van besmetting wordt. Dit adres, in de pers zooveel mogelijk verspreid, werd gesteund door adhaesie-adressen van onze Afdeelingsbesturen. Echter heeft dit alles niet mogen baten om de oprichting tegen te gaan. In de 2e Kamer werd door Mr. P. RINK, lid van onzen Bond, hierin gesteund door den afgevaardigde VAN ALPHEN, een krachtig woord tot afkeuring der vivisectie gesproken en het peststation bestreden. De Utrechtsche afgevaardigde VAN KARNEBEEK, hoewel niet tegen vivisectie, had ook bezwaar tegen het peststation uit een oogpunt van gevaar. Toch werd het wetsontwerp aangenomen met 40 tegen 21 stemmen. Opvallend was dat dit bijna een zuivere partijstemming was; met uitzondering van de liberale afgevaardigden FERF, DE KLERK, RINK en MEESTERS, die tegen stemden, stemden uitsluitend liberalen en Roomsch-Katholieken vóór, en de anti-revolutionairen en socialisten tegen het wetsontwerp.

Hoewel de uitslag dezer stemming voor onze beginselen een nederlaag was, mogen wij ons toch verblijden, daar wij nooit vermoed hadden dat de oppositie zóó sterk zoude zijn.

Ook in het Voorloopig Verslag en de Memorie van Antwoord op Hoofdstuk V der Staatsbegrooting is de vivisectie ter sprake gekomen.

Zooals in ons orgaan Androcles werd vermeld, bleek de Minister van Binnenlandsche Zaken geneigd onnoodige toepassing der vivisectie tegen te gaan, doch constateerde tevens dat «de vivisectie in de «Rijkslaboratoria nooit tot ergerlijke dierenmishandeling ontaardt». De Minister grondde deze bewering op een opzettelijk onderzoek aan de Rijks-universiteiten, dat in 1898 op zijn last was ingesteld.

Reeds van te voren kan men van een dergelijk onderzoek, ingesteld door geneeskundige ambtenaren uit de school die de vivisectie beoefent, welk onderzoek in de volkstaal gekarakteriseerd wordt door de uitdrukking «bij den duivel te biecht gaan», weinig anders verwachten. Voor iemand die echter het Tijdschrift voor Geneeskunde naslaat of kennis neemt van de «Kijkjes achter de schermen», in ons orgaan Androcles gepubliceerd, en daarin o. a. de volmaakt overbodige en gruwelijk wreede proeven leest, die b.v. door Dr. BRONDGEEST, Dr. ZEEHUIZEN en Dr. SCHEFFER te Utrecht genomen zijn, is 't duidelijk dat de inlichtingen, die de Minister ontving, moeielijk anders gekarakteriseerd kunnen worden dan als

«bewuste misleiding». Het heele verloop van deze gedachtewisseling in de Kamer is dan ook zeer leerzaam voor hen, die van adressen aan de Regeering of van wettelijke tusschenkomst eenig heil verwachten alvorens de publieke opinie geheel is omgedraaid; en 't is mij een bewijs te meer dat onze Bond niet beter kan doen dan alle krachten te wijden aan 't verheffen van de publieke opinie en het gansche volk meer te doordringen van de humanitaire idee.

Na herhaalde weigering door verschillende bladen om verschillende redenen is het eindelijk mogen gelukken een door ondergeteekende ingezonden stuk in de Nieuwe Courant van 13 Januari geplaatst te krijgen, waarin het bovenstaande door aanhalingen uit het Tijdschrift voor Geneeskunde bewezen is, n.l.: dat de officieele waarheid soms zéér afwijkt van de werkelijkheid.

In de «Telegraaf» is in de maanden November en December van het afgeloopen jaar een levendige discussie gevoerd over het vivisectievraagstuk. Aanleiding daartoe was een ernstig, degelijk artikel van Dr. WERNDLY uit Utrecht, een medicus die zich bij onze enquête reeds verklaarde: «tegen vivisectie behoudens zeer speciale gevallen», en die dit standpunt, dat wel het onze niet is, maar toch een merkbare toenadering vertoont, in een hoofdartikel uiteenzette. Daarop heeft ondergeteekende zich genoopt geacht naast het standpunt van beperking, door Dr. WERNDLY bepleit, dat van totale afschaffing, wat 't beginsel van onzen Bond vormt, te ontwikkelen. Een en ander gaf o.a. aan Dr. HENDRIK DE VRIES als voorstander en aan Dr. LUCHTMANS als tegenstander der vivisectie aanleiding hunne zienswijze mede te deelen. Ons Hoofdbestuur, een voorstel van het Afdeelingsbestuur «Amsterdam» overnemende, achtte het goed deze artikelen, vermeerderd met een «Slotwoord» van ondergeteekende, als brochure uit te geven; waarvan 1000 ex: zijn gedrukt, die voor de leden van onzen Bond op aanvraag aan het Hoofdbestuur gratis verkrijgbaar zijn.

Het kwam ons voor, dat juist de discussie, het vermelden van 't vóór en tegen, menigeen belang zou inboezemen, en tot lezen en overdenken der verschillende meeningen zou brengen; het zou 't publiek leeren zien dat onze Bond geen ernstige discussie met medici behoeft te vreezen. Met groote voldoening kan ik dan ook mededeelen, dat de bekende ijverige voorstander van dierenbescherming, de heer JULES RUHL te Verviers, mij geschreven heeft zóó ingenomen te zijn met dit geschriftje, dat hij het wilde vertalen en in grooten getale in België verspreiden, met name onder medici, veeartsen en studenten. Laten we hopen dat onze arbeid dus ook in België tot het hervatten van den strijd tegen de vivisectie bevorderlijk moge zijn.

Ook heeft het Hoofdbestuur een honderdtal exemplaren van het

Duitsche werkje van D[r]. Jur. von Liszt over vivisectie aangeschaft, dat wegens zijn geringe kosten, zijn aanhalingen van autoriteiten, zijn systematische behandeling en zijn plaatjes voor velen een geschikt propagandamiddel kan zijn. Ook hiervan kunnen onze leden op aanvrage aan het Hoofdbestuur gratis één of meer exemplaren toegezonden krijgen.

Nog moeten we melding maken van het effect dat onze brochure: «De genezing van Hondsdolheid, Pasteur of Buisson» gehad heeft, welke juist op de vorige jaarvergadering het licht heeft gezien. Zéér waarschijnlijk dank zij 't voorwoord van Dr. Luchtmans — want van 't schrijven van leeken neemt in den regel de medische faculteit geen notitie — is door de Red. van het Tijdsch. voor Geneeskunde aan Prof. Dr. C. Eykman te Utrecht de uitnoodiging gericht om aan het Institut Pasteur te Parijs de methode en de daartegen aangevoerde bezwaren te bestudeeren. Het resultaat daarvan is geweest een artikel van genoemden hoogleeraar in het Ned. Tijdschr. v. Geneeskunde 1900. dl. I n° 22, waarin weliswaar op eenige onjuistheden in onze brochure wordt gewezen, doch aan den anderen kant ook kritiek op Pasteur's methode wordt uitgeoefend zooals wij die niet van de zijde der officieele geneeskunde gewoon waren. Prof. Eykman geeft o.a. de mogelijkheid toe dat Pasteur's inentingen hondsdolheid kunnen hebben opgewekt, en erkent dat de cijfers van Pasteur's statistieken geflatteerd zijn. Te betreuren is het dat dit onderzoek, hoe objectief ook bedoeld, eenzijdig is geweest doordat Prof. Eykman de methode-Buisson niet bestudeerd heeft, waarvan 't effect door ons heilzamer en minder gevaarlijk wordt geacht dan de inentings-methode en die ook geen dierenmarteling vereischt, welke de methode-Pasteur voor ons zoo weerzinwekkend maakt.

Daar Prof. Eykman in zijn opstel verschillende getuigenissen en beweringen van Pasteur's bekenden antagonist, Dr. Lutaud, bestrijdt, heeft ondergeteekende Prof. Eykman's artikel vertaald aan Dr. Lutaud gezonden, die daarop de toezegging gaf het in zijn «Journal de Médecine de Paris» te weerleggen. Echter heeft hij tot dusver aan die toezegging niet voldaan, zoodat ook een antwoord op Prof. Eykman's beschouwingen, dat ik nagenoeg gereed had doch wilde aanvullen met Dr. Lutaud's verdediging, onvoltooid is gebleven. Mogelijk dat later een herdruk van de brochure van onzen Bond gelegenheid zal bieden Prof. Eykman's kritiek benevens een weerlegging daarvan daaraan toe te voegen.

Hiermede geloof ik het belangrijkste van onze verrichtingen te hebben medegedeeld.

In het buitenland behooren tot de merkwaardigheden van het afgeloopen jaar de congressen te Parijs van dierenbescherming en van

anti-vivisectionisten, waar gebleken is dat de voorstanders van «totale afschaffing» de zege behaalden op die van «beperking». Dit laatste standpunt vindt zijn voornaamsten vertegenwoordiger in de National A. V. Society in Engeland. De groote meerderheid der A. V. vereenigingen echter, welke de totale afschaffing nastreven en in beperkende bepalingen slechts een belemmering daartoe zien, hebben zich vereenigd tot een «Weltbund», die op 't oogenblik zijn centraalzetel heeft te Berlijn onder voorzitterschap van Prof Dr. PAUL FÖRSTER. Hoewel ons Hoofdbestuur met de beginselen van den «Weltbund» sympathiseert en daarmede in vriendschappelijke betrekking en ruil van geschriften staat, zijn wij niet tot dien Bond toegetreden, ten einde onze handen niet te binden en al onzen tijd, geld en werkkracht voor de propaganda in ons land te kunnen besteden, waarmede ten slotte de «Weltbund» nog het meeste gebaat is.

Ook met andere buitenlandsche A. V. vereenigingen houden wij vriendschappelijke aanraking: zoo kregen wij een vriendelijk schrijven van de jonge Skandinavische Vereeniging tegen de Vivisectie te Stockholm, met toezending van geschriften, wat we in gelijken geest beantwoord hebben.

Ik hoop dat dit jaarverslag u den indruk zal gegeven hebben dat, al ontplooit onze Bond lang niet die kracht, die mogelijk zou zijn als de belangstelling der leden in 't algemeen grooter ware, ons pogen toch wel eenig resultaat heeft gehad en we toch wel iets zijn vooruitgegaan. We willen daarbij onzen hartelijken dank uitspreken aan allen die ons bij ons werk geholpen hebben en vooral aan de wakkere besturen onzer Afdeelingen en onze getrouwe Correspondenten. En ik eindig met den wederom herhaalden wensch, dat hun goede voorbeeld navolging moge vinden en dat op plaatsen met vele leden nieuwe Afdeelingen, op plaatsen met minder leden nieuwe Correspondentschappen mogen verrijzen, en elk dier plaatsen een nieuw centrum moge worden van frissche en krachtige werkzaamheid.

WAT VRIENDELIJKHEID VERMAG!

The Animals' Friend geeft het verhaal van een ooggetuige hoe een vrachtrijder in de nabijheid van Croydon zijn paard, dat voor een zware vracht gespannen was, tegen een heuvel op kreeg. Hij ging daartoe eenvoudig voor het goede dier uit, met zijn vingers den kop van 't paard streelend, keerde zich toen om en liep den heuvel op, door het paard gevolgd totdat het dier erin geslaagd was zijn kop weer over den schouder van zijn baas te steken, in de hoop dat deze hem weer streelen zou.

Dat was een succes voor den man: 't was zijn eenig middel; geen vloeken, geen zweep, alleen een vriendelijke behandeling bracht het paard tot die krachtsinspanning.

NED. VEREENIGING TOT BESCHERMING VAN DIEREN.

Den 19[den] Februari jl. hield bovengenoemde vereeniging haar jaarvergadering. Het jaarverslag door den Voorzitter voorgelezen, 'twelk een duidelijk overzicht geeft van den stand van het dierenbeschermingsvraagstuk, luidde in hoofdzaak als volgt:

«Men mag aannemen, dat er schier geen enkele quaestie aanleiding geeft tot meer verschillende opvattingen dan de wijze waarop dierenbescherming in toepassing moet worden gebracht.

Dit verschil van opvatting betreft niet alleen de practijk, d. w. z. de wijze waarop het bestaan der dieren moet worden onderhouden of aan dat bestaan een einde moet worden gemaakt, maar zij betreft ook het geheele fondamenteele beginsel waarvan dierenbescherming moet uitgaan. Deze quaestie staat wederom zeer nauw in verband met de opvatting, die men heeft omtrent de waarde der dieren zelven, of men ze beschouwt als redelooze voorwerpen, ver beneden den mensch, of dat men de verschillende diersoorten beschouwt als wezens van verschillende ontwikkeling, wier trapsgewijs intellectueel peil een overgang vormt tot de machtigste en meest begaafde schepselen, aan wie de heerschappij over de aarde is toegewezen.

Het is hier niet de plaats om ten deze in diepzinnige beschouwingen te treden, maar wel acht ik het van belang u in deze te verwijzen naar een onlangs uitgekomen werk, bekroond door de Parijsche Vereeniging tot bescherming van dieren, van Edouard Engelhardt, Ministre Plénipotentiaire et Membre de l'Institut du Droit International, welke geleerde, zich plaatsende op het breede standpunt, waarvan dierenbescherming behoort uit te gaan, met Michelet en Schopenhauer hevig te velde trekt tegen Kant, Descartes en Leibnitz, die den dieren alle recht ontzegt op bescherming der wet en alleen voor de menschen het recht vindiceert om geen getuigen te zijn van mishandeling van dieren, wijl het zedelijk gevoel der menschen door dergelijke handelingen worden gekwetst.

Engelhardt meent, dat dergelijke opvatting de dieren op een lijn stelt met levenlooze voorwerpen, terwijl menschen en dieren denzelfden oorsprong bezitten, een opvatting die volgens den schrijver, meer en meer ingang begint te vinden.

Intusschen is die opvatting nog altijd niet tot de Nederlandsche Wetgeving doorgedrongen. De bepalingen omtrent mishandeling van dieren zijn steeds nog gerangschikt onder de misdrijven tegen de zeden en dierenmishandeling alleen strafbaar, indien werkelijk de mishandeling geschiedt zonder rationneel doel of voor zuiver vermaak. Met die riemen moeten wij nu eenmaal roeien en wij mogen al zeer blijde zijn, wanneer de bestaande bepalingen ten gunste der dieren worden geïnterpreteerd.

Intusschen mag het verblijdend heeten, dat de Regeering een bescheiden poging aanwendt om in de bepalingen omtrent dierenmishandeling eenige verbetering aan te brengen. De verandering in de redactie van art. 254 kan mij weinig bekoren. Het woord «opzettelijk» wordt in het nieuwe artikel genoemd en daarmede voor goed de weg afgesneden aan hen, die beweren dat de opvatting omtrent het essentieele van het misdrijf in strijd is met de geschiedenis en het ontstaan van het bewuste artikel. De wijziging aangebracht in art. 455 is daarentegen toe te juichen. Volgens het nieuwe artikel zal het gebruik van kreupele dieren of het doen trekken van lasten op een wijze, die pijn veroorzaakt of de ten gevolge van de wond bestaande pijn vermeerdert, strafbaar zijn.

Die gewijzigde redactie, overeenkomende met die van enkele politieverordeningen o. a. met die te 's Gravenhage, is ongetwijfeld duidelijker dan het oorspronkelijke artikel en geeft minder aanleiding aan den beschuldigde om te trachten zich door spitsvondigheden en exceptiën aan de gemaakte bepalingen te onttrekken.

Wij willen hopen, dat het den Minister Van der Linden gegeven moge zijn de bepaling in quaestie ongewijzigd in onze Wetgeving te doen opnemen.

En thans wensch ik over te gaan tot de mededeelingen omtrent de pogingen, die door ons bestuur in het afgeloopen jaar zijn aangewend, om de taak, die het op zich heeft genomen, naar behooren te vervullen.

Aan het lot der trekhonden hebben wij ons dit jaar wederom ruimschoots gelegen laten liggen, in de eerste plaats door het beloonen van die houders van trekhonden, wonende in het Westelijk gedeelte der provincie Zuid-Holland, welke door de betrokken burgemeesters daarvoor waren aanbevolen.

Behalve van het Gemeentebestuur van Rijswijk, dat berichtte ditmaal geen houders van trekhonden te kunnen aanwijzen, die voor een belooning in aanmerking hadden kunnen komen, behalve ook van de Gemeentebesturen van Noordwijk, Stompwijk, Valkenburg en Veur, die dit jaar zich van het doen eener voordracht onthielden, mochten wij van de overige Gemeentebesturen wederom een voordracht ontvangen.

Alzoo kwamen voordrachten in uit de gemeenten Alfen 3, Delft 8, Katwijk 6, Leiden 6, Leiderdorp 1, Naaldwijk 3, Noordwijkerhout 2, Sassenheim 1, Voorburg 1, Voorschoten 3, Vrijenban 2, Waddinxveen 5, Wassenaar 3, en Zoeterwoude 2. Samen 14 gemeenten met 46 voorgedragenen. Tot het beloonen van trekhondenhouders uit 's Gravenhage, 's Gravenzande, Oegstgeest en Rijnsburg werden wij ook nu in staat gesteld door de voorlichting van eenige onzer leden en van den veldwachter der Vereeniging.

In 't geheel werden 64 trekhondenhouders beloond. Hun vielen ten deel 21 eerste prijzen, 26 tweede prijzen en 17 derde prijzen tot een totaal bedrag van f 349.

Onze dank zij hierbij toegebracht aan de Burgemeesters, die het Hoofdbestuur in deze hebben ter zijde gestaan.

Evenals vorige jaren hebben wij gemeend ook dit jaar van onze belangstelling bij gehouden hondententoonstellingen te moeten doen blijken. Zoo loofden wij op de tentoonstelling georganiseerd door de Nederlandsche Kennelclub «Cynophilia» een zilveren medaille uit voor den fraaisten niet-gecoupeerden «Black and tan», die gewonnen werd door n° 934, een black and tan van den heer H. van Sluys te Utrecht.

Ten behoeve van de tentoonstelling uitgeschreven door de Kynologenvereeniging «Nederland» werd eveneens een zilveren medaille uitgeloofd, voor den fraaisten niet gecoupeerden Bullterrier, en bovendien een zilveren medaille voor het beste span trekhonden. Laatstgenoemde aanbieding verviel, wijl trekhonden niet op het program zouden voorkomen.

Wèl werd door de Koninkl. Nederl. jachtvereeniging «Nimrod» een afzonderlijk nummer aan trekhonden gewijd op haar tentoonstelling, die den vorigen zomer te Arnhem gehouden werd, en werden twee medailles door ons ten behoeve daarvan beschikbaar gesteld.

De medailles door ons aangeboden konden niet worden verleend. De door de trekhondenhouders te Arnhem voorgebrachte honden konden den toets der meest welwillende critiek niet doorstaan, de bespanningen waren van het meest ellendige kaliber. Blijkbaar hadden de eigenaren niet het minste begrip van wat er van hen gevorderd werd en beschouwden zij de expositie als een vermomde bedeeling zonder dat hunnerzijds eenige poging behoefde te worden gedaan om de belooning te verwerven.

Gaat men daarbij na dat in het jaar 1899 op de te Amsterdam gehouden tentoonstelling alleen de inzending van het «Maison du Peuple» te Brussel van eenige beteekenis mocht worden beschouwd, dan kan men zich voorstellen dat de kynologische vereenigingen eenigermate ontmoedigd worden ten opzichte van hun zoo loffelijke pogingen om in den toestand der trekhonden verbetering aan te brengen. Ik hoop evenwel niet, dat zij die pogingen, met zooveel ijver begonnen, zullen staken.

Onzerzijds blijven wij bereid tot medewerking ondanks de treurige ervaring daarbij opgedaan. Ons volk is nu eenmaal, helaas, moeielijk in beweging te brengen, doch met gedurig aanhouden zal in deze toch wel iets te verkrijgen zijn.

Met ingenomenheid maken wij in deze gewag van de oprichting van een comité te Brussel, bestaande uit verschillende elementen, dat zich ten doel stelt om in België een bepaald ras van trekhonden te scheppen door hun bouw en aanleg in staat tot hun werk.

Dit denkbeeld is, indien ik mij niet vergis, bij de kynologen-vereenigingen hier te lande eveneens ter sprake gebracht. Zou dit denkbeeld nu niet voor verwezenlijking vatbaar zijn? Het zou m. i. moeten worden betreurd.

Alvorens van de trekhonden afscheid te nemen, wenschen wij nog gewag te maken van een sympathiek voorstel van den secretaris der afdeeling Leiden, om te trachten aan trekhonden op hun tochten tusschen de gemeenten gratis drinkwater te verschaffen. Wij zullen beproeven of dit denkbeeld uitvoerbaar is.

Met betrekking tot de honden dient eindelijk met ingenomenheid te worden vermeld, dat het voorbeeld te 's Gravenhage, aan het asyl en, naar wij hebben vernomen, ook aan de aschstaal in toepassing gebracht, om de honden door middel van lichtgas te asphyxieeren,

ook te Alkmaar en te Haarlem door de ijverige bemoeiingen der aldaar gevestigde vereenigingen met succes navolging heeft gevonden.

Waarom wordt onze methode toch niet te Amsterdam toegepast, waar de honden steeds nog gezamenlijk worden verdronken. Aan hen die bijzonderheden wenschen te vernemen omtrent dit hoogst primitieve afmakingsproces, geef ik den raad het hoofdartikel te lezen, voorkomende in de Nederlandsche Hondensport van 21 April 1900. Het deskundig oordeel van den Rijksveearts van der Linden, daarin opgenomen, mag m. i. ook van belang worden geacht.

Met betrekking tot onze bemoeiingen in het belang der paarden kunnen enkele verblijdende mededeelingen worden gedaan.

In de eerste plaats, dat de drinkfontein op kosten der Vereeniging indertijd nabij het strand ten behoeve der paarden daargesteld en later bij den bouw van den strandmuur weggenomen, in het afgeloopen jaar herplaatst is, thans echter tegenover het Hotel RAUCH.

Ook werd ons toegestaan in het voetspoor der Sophia Vereeniging te Amsterdam een zoogenaamde luxefontein te plaatsen in het Lange Voorhout nabij het Tournooiveld. Deze fontein is mede-ingericht voor honden en vogels.

Behalve het rechtstreeksche nut der fontein meenen wij dat zij tevens een sympathieke reclame mag worden genoemd voor de werkzaamheden der Vereeniging.

Vele klachten kwamen bij ons in omtrent mishandeling van paarden, zoowel in de Residentie als daarbuiten.

Aan alle gaven wij zooveel mogelijk gehoor door het doen van onderzoek en door daadwerkelijk optreden.

Niet genegen waren wij om — hetgeen soms door enkele onzer overigens ijverige voorstanders werd verzocht — gelden beschikbaar te stellen tot den aankoop en het afmaken van gebrekkige paarden en honden en die te vervangen door andere. Met zoodanige wijze van doen wordt het tegendeel bereikt van hetgeen men wenscht. Men vermeerdert het aantal slachtoffers van mishandeling en verwaarloozing en opent een ruim veld tot exploitatie van goedgezinde doch al te weekhartige dierenbeschermers. Ik kan zoodanig optreden, hoe goed ook gemeend, niet genoeg ontraden.

Wil men een goed werk doen zoo verspreide men vlugschriften in den trant van het vlugschrift: «Over het van den bok rijden en de

behandeling van trekdieren,» samengesteld door een hoogst verdienstelijk lid van het Hoofdbestuur.

Van dit vlugschrift is reeds de 8e vermeerderde druk verschenen. Behalve de door den samensteller uitgedeelde exemplaren werden er 12.000 exx. van verkocht. Wel een bewijs dat de inhoud op prijs wordt gesteld.

Het doet ons leed dat er nog steeds geen wijziging schijnt te zijn voorgedragen in de bestaande bepalingen met betrekking tot het veevervoer hier te lande. Wel is de quaestie wederom ter sprake gebracht, maar er bestaat nog weinig uitzicht omtrent het tot stand komen der zoo wenschelijke verbeteringen, aanbevolen bij onze bekende nota van 1892 en de sedert dien tijd herhaaldelijk aangewende pogingen om het daarbij gevraagde in onze wetgeving te doen opnemen.

Steeds houden de klachten aan en het is ongetwijfeld wenschelijk dat het moge blijken dat daarvan eindelijk, al ware het alleen in het belang der eigenaren, eenige notitie worde genomen.

Onze pogingen tot het invoeren van het schietslachtmasker worden steeds met goeden uitslag bekroond. Aan boord van Harer Majesteit's oorlogsschepen wordt het masker, blijkens ingekomen betrouwbare mededeelingen, steeds toegepast. Wij herinneren hierbij aan de eerste proefnemingen, in 1887 op last van wijlen den Minister Tromp aan boord van Het Zilveren Kruis op zijn reis om de wereld, welke proefnemingen volgens de ingekomen rapporten zoo uitnemend slaagden.

Op verzoek van het bestuur der in den loop van het vorige jaar opgerichte afdeeling te Delft werden herhaaldelijk proeven genomen door onzen veldwachter met het schietmasker, welke alle voldeden. Het schietmasker is te 's Gravenhage in gebruik bij de slachters Hoogenraad, Bakker en Vermaes. Ook wordt het veelal toegepast bij de Haas en bij de slachterij van «Eigen Hulp» en wellicht ook nog bij andere slachters.

In het belang der vogels trachtten wij o. a. te handelen door den aankoop van enkele Von Berlepsche nestkasten te verspreiden onder boomkweekers. Tevens kochten wij 2000 exemplaren aan van een uittreksel uit het werkje van Von Berlepsch ter aanbeveling van genoemde nestkasten.

Met ingenomenheid moet worden gewag gemaakt van de bepalingen

thans voorkomende in de plaatselijke verordeningen te 's Gravenhage, waarbij het verboden wordt om, zonder schriftelijke vergunning van den eigenaar, op eens anders grond vogels te vangen of zich met middelen tot het vangen daarvan te bevinden.

Deze bepalingen, genomen op initiatief der Groningsche afdeeling, zullen voorzeker het behoud der vogels ten goede komen. Uit de bladen was ons gebleken dat bij Venloo 20.000 meeuwenhuiden beschikbaar werden gesteld om verder te worden toebereid. Wij wendden ons in deze tot de bevoegde rechterlijke autoriteit en verkregen de mededeeling dat de noodige maatregelen waren getroffen om het vervoer te beletten.

Zooals in vroegere verslagen door mij is opgemerkt kan uit een oogpunt van dierenbescherming niet genoeg gejuicht worden over het feit, dat de meeuwen onder bescherming der wet zijn geplaatst. De meeuwen bezitten veel levenskracht en hun afmaking gaat uiterst moeilijk. Een geschoten meeuw ligt dagen achtereen te sterven eer de dood het arme dier uit zijn lijden verlost.

Een onzer bestuursleden maakte zich onlangs zeer verdienstelijk door te wijzen op de onrechtvaardige vervolging, waaraan ook ten onzent de das, een zeer nuttig dier, blootstaat. Een artikel in de N. R. Ct. geplaatst onder den titel «Het Heeswijksche Beest» mag alleszins merkwaardig genoemd worden.

Mede mag worden vermeld de nota door hem tot den Japanschen gezant te 's Gravenhage gericht omtrent de nadeelen, voortspruitende uit de verdelging der vogels in het rijk van de Rijzende Zon, welk rijk een ongeëvenaarde fauna bezit. Wij zonden een afschrift dier nota aan het bestuur van de «Nederl. Vereeniging tot Besch. van Vogels» alhier.

Verblijdend mag het heeten dat, volgens den Parijschen correspondent van het Dagblad de gewoonte om veeren en opgezette vogels op de hoeden te dragen langzamerhand te Parijs in onbruik schijnt te geraken, vooral bij haar die de mode volgen. De geachte correspondent maakte bij die mededeeling de opmerking, dat tegen de mode om zich met vogellijken te tooien een reactie ontstond, veroorzaakt door bepaalden afschuw van het onaesthetische en wreedaardige dat aan dat gebruik ten grondslag lag.

Te 's-Gravenhage is dit gebruik nog ver van verdwenen, doch

waar Parijs het voorbeeld geeft zal het aan de bestuurderessen van de genoemde Vogelbescherming-Vereeniging wellicht weinig moeite kosten ook hier ter stede en elders in den lande een mode te doen verdwijnen, die aan millioenen nuttige vogels het leven kost.

Een zeer groot succes mochten wij behalen met de plaatsing van borden in de Residentie en in verschillende andere plaatsen des Rijks, op welke borden te lezen staat: «Behandel de dieren met zachtheid. Spaar de Vogels.» Tot die plaátsing verleende ook zijn medewerking het bestuur der Nederlandsche Vereeniging tot Bescherming van Vogels.

Het denkbeeld was reeds vroeger bij ons Hoofdbestuur ter sprake gekomen, daar de plaatsing dier borden, waarbij openlijk een beroep op het pupliek wordt gedaan ten behoeve der dieren, een sympathiek denkbeeld toescheen door onderscheidene vereenigingen in Duitschland, Zwitserland en België reeds in toepassing gebracht, terwijl ook de Dordrechtsche Vereeniging dergelijke borden reeds had geplaatst. Op verzoek van het bestuur der afdeeling «Zeeland» heeft ons hoofdbestuur ten slotte besloten, ondanks de vele aan de uitvoering verbonden kosten, tot aankoop en plaatsing dier borden over te gaan. Op vele plaatsen in de Residentie en daarbuiten wordt het publiek thans herinnerd aan de verplichting om de dieren met zachtheid te behandelen en de vogelwereld te sparen.

Wijders is door ons zeer gewaardeerd de toestemming van den heer F. J. T. van Keeken, tot plaatsing der borden aan zijn kiosken; en niet minder de toestemming van de hoofden der openbare scholen in 's Gravenhage en Scheveningen om de borden in hun scholen te doen aanbrengen.

Bij de besturen der afdeelingen 's Hertogenbosch en omstreken, Leiden, Prov. Groningen, Rotterdam en Zeeland vond ons denkbeeld bijval, waarvan blijk werd gegeven door het bestellen van een groote hoeveelheid borden, zoodat de geheele onderneming als zeer goed geslaagd mag worden beschouwd.

Een meer uitvoerige aanbeveling om de dieren met meer zachtheid te behandelen mag worden genoemd het werkje, dat in den loop van het vorig jaar het licht heeft gezien en getiteld is: «Onnoodige gruwelen in voedsel, mode en sport». Dit boekje is gretig gelezen, door velen is de inhoud goedgekeurd, door enkelen afgekeurd. Door den onderge-

teekende is dit natuurlijk voorzien en bij de verdediging van zijn voorstel om van genoemd werkje, geschreven door zeer ijverige en ook kundige voorstanders, een duizendtal exemplaren te nemen, was door hem toegezegd enkele kleine wijzigingen in den tekst te doen aanbrengen en een voorrede te schrijven, waaruit den lezer kon blijken, dat het boek niet in alle opzichten de instemming had van het hoofdbestuur. Aangezien daarin vele wetenswaardige mededeelingen en nuttige wenken voorkomen, meende toen de overgroote meerderheid van ons hoofdbestuur dat — onder den geciteerden vorm — een zeker aantal exemplaren, ter verspreiding onder de leden, kon worden aangekocht.

Van de afdeelingsbesturen heeft dat der afdeeling Zeeland 500 exemplaren genomen. De afdeelingen Prov. Groningen, Noord-Holland benoorden het IJ, Delft, Hof van Delft en Vrijenban, Utrecht, Leiden en 's Hertogenbosch en omstreken, hebben mede een zeker aantal exemplaren besteld, terwijl ook het bestuur der vereeniging te Dordrecht zich een honderdtal exemplaren heeft aangeschaft.

Ik aarzel niet nogmaals het boekje ter lezing aan te bevelen op de door mij in mijn voorrede aangevoerde motieven. Men neme dan evenwel, ter vermijding van misverstand, mede kennis van het voorwoord.

Ten slotte zij vermeld, dat zeer waardeerende artikels omtrent het boekje voorkwamen in de Middelburgsche en Axelsche couranten, alsmede een gunstige beoordeeling in het Studentenweekblad Minerva.

Van den fraaien wandkalender, voorzien van prentjes en opschriften, uitgegeven door het bestuur der afdeeling Rotterdam, bestelden wij 3000 exemplaren en verspreidden die onder de Gemeentescholen alhier. De meeste hoofden van genoemde scholen waren blijkbaar ook met deze toezending ingenomen.

Een uitgebreide correspondentie voerden wij met verschillende schoolhoofden over de wenschelijkheid en uitvoerbaarheid om prijzen uit te loven aan kinderen, die de beste opstellen zouden leveren over een onderwerp van dierenbescherming. Vele hoofden juichten het denkbeeld toe, enkelen keurden het af. Over gebrek aan medewerking behoeft dus niet geklaagd te worden, doch de uitvoering stuitte af op financieele gronden. Evenwel is het plan, uitgaande van een onzer gewaardeerde eereleden, niet opgegeven en zal wellicht later wederom worden opgevat.

De Vereeniging werd versterkt door toetreding der Afdeeling Delft, Hof van Delft en Vrijenban, onder leiding van prof. Van der Burg te Delft.

Hierna wijdt de Voorzitter eenige woorden van waardeering aan de nagedachtenis van den dezer dagen overleden oud-Voorzitter der vereeniging, den heer P. Romijn, en maakt met dankbaarheid gewag omtrent het optreden tegen dierenmishandeling, het handhaven van de vogelwet en plaatselijke verordeningen van een reeks met namen genoemde personen en beambten. Daarna vervolgt hij zijn rede aldus:

Bij den aanvang mijner mededeelingen werd door mij gewezen op het groote verschil, dat er bestaat bij de verschillende Vereenigingen op dierenbeschermend gebied met betrekking tot de wijze, waarop die zaak in beginsel moet worden beschouwd. Dit verschijnsel zou van ondergeschikt belang zijn, indien het verschil in beginsel niet uit den aard der zaak medebracht een verschil van opvatting omtrent de toepassing. Het is te betreuren, dat de in de laatste jaren gehouden congressen te Bern, Budapest en Parijs daarvan moesten getuigen. Behalve de fijne nuanceeringen, die schier even talrijk zijn als de leden waaruit de vereenigingen bestaan, kan men duidelijk waarnemen twee hoofdgroepen, die der opportunisten, welke, rekening houdende met bestaande omstandigheden, slechts van practische maatregelen heil verwachten, waarbij rekening wordt gehouden met het eigenbelang der menschen, en die der radicalen, die, dit eigenbelang op zijde stellende, alle leed aan dieren aangedaan als verfoeielijk beschouwen en, dit principe op den voorgrond plaatsende, alle vivisectie, vleeschvoeding, jacht, enz. enz. afkeuren en daartegen te velde trekken. Natuurlijk bestaan in beide richtingen nuances en stroomingen, maar het mag eigenaardig heeten dat de aangewende middelen bij beide hoofdgroepen verschillen. Eerstgenoemde groep tracht door het indienen van adressen bij bevoegde machten, paedagogen en technici haar doel te bereiken, de tweede door publiciteit op de openbare meening invloed uit te oefenen.

Op het Congres te Parijs heeft de heer John Colam, de verdienstelijke en door een praktijk van 40 jaren zeer beproefde secretaris der Londensche Vereeniging, met de radicale partij willen afrekenen. Hij wees o. a. op den gunstigen toestand van het veevervoer in Engeland, op de voortreffelijke inrichting der wagens en booten, op de straf-

bepalingen, die reeds worden toegepast, wanneer de verzorging der dieren slechts ééumaal in de 24 uren is verwaarloosd, resultaten door zijn vereeniging verkregen. Willen wij hulp bij het vervoeren van dieren verleenen, zoo sprak ongeveer de heer Colam, dan moeten alle gevoelsuitingen achterwege blijven. De menschen, die het heft in handen hebben, ook de scheepseigenaars en spoorwegdirecties, zijn ver van engelen; onze voorstellen moeten bereikbaar zijn en niet in strijd met het eigenbelang der ondernemers.

Spreker verzette zich voorts tegen hetgeen hij noemde «nijdig twistgeschrijf» en was van oordeel, dat het door hem uitgesproken oordeel omtrent de taak der Vereenigingen betrekking had op alle op het Congres te behandelen onderwerpen, speciaal op de quaestie der wreede spelen en proefnemingen op dieren.

In de rede des heeren Colam ligt veel waars; de uiterste richting der dierenbeschermers ziet te veel voorbij, dat onze samenleving nog veel te onvolkomen is om bekeerd te worden tot een maatschappij, waarin idealen, die tot dusver alleen in het Paradijs zijn beschreven, verwezenlijkt zullen kunnen worden. Gelijk Mozes op den berg Nebo, verdriet het hun blijkbaar, dat zij het Beloofde Land, het land naar hun ideaal, nooit zullen ingaan. Neen, dat zullen zij zeker niet; zij noch de eerstvolgende geslachten, want van den top van den berg, waarop zij zich plaatsen, tot aan het land hunner idealen ligt nog waarschijnlijk te doorworstelen een weg van eeuwen lang, waarop men te kampen zal hebben tegen oorlogen, verdrukking van zwakkeren en gepleegd onrecht en miskenning jegens hen, die recht hebben op waardeering hunner medemenschen.

Men zie slechts om zich heen en wende het oog maar naar de afgeloopen eeuw en naar de huidige gebeurtenissen om den afstand te weten, die ons nog scheidt van een Land van belofte, waar menschen en dieren een bevredigend bestaan zullen hebben.

Maar aan den anderen kant dient het beginsel onzer voorhoede toch te worden gewaardeerd. Volkomen waar is toch haar standpunt, dat het fundamenteele beginsel waarvan wij behooren uit te gaan, niet kan zijn een utilitaire philosophie; het grondbeginsel bij dierenbescherming evenals bij philanthropie behoort te zijn het diep mededoogen met het zwakkere, met datgene op de wereld wat bescherming behoeft, en van dat standpunt uit moet worden gearbeid.

Indien het ongetwijfeld waar is, dat rekening moet worden gehouden met het feit dat de menschen geen engelen zijn en bij wetgever en Regeering rekening moet worden gehouden met het eigenbelang, zoo is het evenzeer waar, dat het de taak is van vereenigingen als de onze om door onzen invloed, ons streven, te trachten de openbare meening van haar egoïstisch streven, dat thans nog, ook bij de meer ontwikkelden heerschend is, af te brengen ten behoeve van de zwakkere elementen der schepping.

Steeds moeten wij trapsgewijze arbeiden, volkomen juist, maar het ideaal moet voor oogen worden gehouden en ons beginsel gehandhaafd.

Vóór alles behoeven wij evenwel eendrachtige samenwerking. Een ieder plaatse zich niet te veel op een ingenomen standpunt, maar trachte ook het beginsel van zijn bondgenoot te eerbiedigen. Alleen door eendrachtige samenwerking is het mogelijk verbetering te brengen in bestaande toestanden, die ten opzichte der zwakkeren en hulpbehoevenden in onze maatschappij nog zooveel verbetering moeten ondergaan.

GEEFT KOEPOKINENTING AANLEIDING TOT WREEDHEID TEGEN DIEREN?

In 1899 zijn blijkens het 27ste jaarverslag der Rijksinrichting tot kweeking van Koepokstof gebezigd 27 kalveren, die per kalf gemiddeld 728 entsteekjes ontvingen en 545 pokken leverden.

Laat het waar zijn dat het inenten niet noodzakelijk beteekenende dierenmarteling ten gevolge moet hebben, en dat, wanneer men aan een kalf weinig stof ontleent, dat dier betrekkelijk weinig te lijden heeft, zoo wordt de zaak toch heel anders als men de dieren gemiddeld een 700 tal wonden toebrengt. In dezen vorm behoort ongetwijfeld het behandelen dezer kalveren tot het gebied der vivisectie gerekend, en derhalve door dierenvrienden bestreden te worden.

OOK TEN GEVOLGE VAN DEN OORLOG.

(Uit een brief in de *N. R Ct.* van 9 Maart 1901.)

. . . .

Met eenige der binnengebrachte vrouwen heb ik nog eens gesproken en sommige verhalen zijn typisch. Een vertelde mij, dat toen zij weggebracht werden, de Boeren in aantocht waren, zoodat de Engelschman groote haast had om weg te komen. Zelfs zoo groot was die, dat men de schapen niet mede kon nemen, waarop de ongelukkige dieren met petroleum werden ingesmeerd en in brand gestoken.

JACHT EN KUNSTGEVOEL.

Een van de beroemdste en zeker van de meest geniale onder de jongere fransche kunstenaars is de beeldhouwer Emile Bourdelle. Zijn werk trekt hoe langer hoe meer de aandacht, en het groote monument dat hij thans heeft voltooid, zal eenmaal tot de onsterfelijke meesterwerken van Frankrijk gerekend worden.

Onlangs in zijn atelier, waar, als gewoonlijk, zich een kring vrienden en bewonderaars om hem heen had vereenigd, kwam het gesprek op de jacht, en verblijdend was het om te zien hoe al deze menschen, die haast allen op geestelijk gebied iets beteekenen of zullen beteekenen, eenparig hun verontwaardiging over dit droevige vermaak uitspraken. Bourdelle vertelde ons toen de volgende kleine anecdote uit zijn leven.

Hij was nog heel jong en een rijke voorname kunstbeschermer had hem uitgenoodigd een groote jacht bij te wonen. Hij ging, genietend van het mooie weer, de prachtige natuur, de vroolijke beweging in de vrije lucht. Hem werd een plaats aangewezen, waar langs het wild zou worden opgejaagd, en waar hij het makkelijk zou kunnen schieten. Trouw stond hij op post, wachtend wat komen zou.

En zie, daar kwam het: een faisant, langzaam, prachtig kleurend in de zon, de staart zwierig en trotsch wuivend in de zachte herfstlucht.

Voorzichtig en sierlijk, onbewust van gevaar zette hij pootje voor pootje, zijn drie sterke teenen lenig buigend bij het optrekken, krachtig uitspreidend bij het neerzetten. Zulk een voorname en toch teer gracieuse verschijning.

«En dat mooie, levenslustige schepseltje zou ik dood, pijnkrimpend, bloedbezoedeld willen zien neerliggen? Wat een walgelijk vermaak! Ik, een kunstenaar die het mooie zoek en lief heb, dit mooie natuurwezen plomp vernietigen alleen voor de pret van te vernielen, als een stout dom klein kind zijn speelgoed! Bewonderend, begrijpend aanschouwen, sparen en liefhebben is de eenige waardige houding van den mensch tegenover de natuur.»

En Bourdelle schoot niet. Hij zag de faizant wegvluchten bij een dreigend geluid in de verte van den naderenden jachtstoet; hij bleef stil, met het rustende geweer naast zich op den grond, genieten van het boschleven dat zich geurend, geheimzinnig ruischend, om hem uitstrekte.

Eindelijk kwamen zijn jachtgenooten langs de plek waar hij had zitten peinzen, in innige gemeenschap met den boschgeest. Men vroeg naar zijn buit. Niet één enkele prooi, geen enkel schot gedaan?

En allen lachten, zij lachten hem uit en plaagden hem. Aan zijn eerbied voor het mooie leven, aan zijn erbarmen met de blijde levens-lust der boschbewoners, geloofde niemand. Blindgeborenen kunnen zich geen denkbeeld maken van kleurenrijkdom en de vreugde van een vergezicht. Ruw aangelegde, nog niet tot fijnere gevoelens ontwaakte naturen kunnen sommige aandoeningen, de nobelsten, niet begrijpen. En zij bespotten den jongen kunstenaar, geloovend dat hij uit onhandigheid zijn schot had gemist.

Toen nam Bourdelle zijn geweer. Inderdaad hij had nooit leeren schieten, maar zijn kunstenaars-oog was gewend de afstanden te meten en zijn kunstenaarshand was gewend met stipte gehoorzaamheid de bevelen van zijn wil te gehoorzamen.

Hij wierp zijn hoed hoog in de lucht, greep zijn geweer, legde aan en schoot midden door den bol.

Weinigen onder de jagers, zelfs de geoefenden, zouden hem dit na hebben kunnen doen, en allen bewonderden hem. Maar hij lachte en bekeek het gat in zijn hoed, blij dat het niet het mooie lijfje van den faisant was geweest, waardoor hij zijn kogel had gejaagd.

Parijs, 25 Febr. C. D. J. v. B. E. D.

DE HAAGSCHE TRAMPAARDEN.

Uit de «Hofstad» nemen wij het volgende ingezonden stukje over; wij zijn het geheel eens met den schrijver.

«Ik lees in N° 5 van den 19en Januari jl. in zeer kinderlijke bewoordingen, dat een klein meisje danig begaan is met het lot der trampaarden in den Haag. Het spreekwoord zegt: «uit den mond der kinderen hoort men veelal de waarheid» en daar, waar die kinderziel zóó is aangegrepen door hetgeen zij dagelijks voor zich ziet, dat het haar niet mogelijk is te zwijgen, maar in haar kinderlijken eenvoud uiting moet geven aan hetgeen zij waarnam, daar zal ook zeker wel veel waars in hare bewering liggen dat die trampaarden er slecht uitzien.

«Ook ik moet zeggen, M. de R. dat hetgeen die kleine meid U schreef, in geenen deele overdreven is. In de vele plaatsen van ons land waar ik reeds geweest ben, heb ik bij het tramwezen nog nooit zoo'n onderkomen zoodje gezien, zoowel wat paarden als tuigen aangaat, als juist hier in de Residentie. Ik vind dat de maatschappij

haar belang al zeer slecht begrijpt. Men kan zich dunkt mij op tweeërlei standpunt plaatsen nl. dat de voortbewegende kracht der voertuigen (tramwagens) is een motor, of wel een dier, waarvoor we eenig medegevoel hebben. In beide gevallen echter doet eene maatschappij verkeerd door zijn motor of dier niet in de best mogelijke conditie te houden. Een machinist die zijne machine niet goed verzorgt, niet telkens schoon maakt, niet behoorlijk smeert, en ruw behandelt, ziet zich spoedig met zijne machine uitgespannen. Eene maatschappij die haar paarden, al worden die door haar slechts als motoren beschouwd, niet goed verzorgd, niet poetst, voedert, op beslag houdt en harnacheert, doet even dwaas als bovengenoemde machinist; nog daargelaten het humaniteitsgevoel tegenover het dier, dat ook bij eene maatschappij als zoodanig wel mag bestaan.

«En naar ik nu uit veeljarige ondervinding direct meen te kunnen constateeren is, dat de paarden der Haagsche Tramweg Maatschappij, vooral die van Scheveningen, niet goed gevoederd, niet goed gepoetst en onderhouden, slecht beslagen en vuil geharnacheerd worden. Heeft hij, die aan het hoofd staat, er wel verstand van; weet die wel wat een paard toekomt, hoe gevoederd moet worden om van dat voer het meeste profijt te hebben, hoe de tuigen steeds zweetvrij en lenig moeten zijn om schavingen te voorkomen, hoe een trekpaard op beslag moet staan? Weet hij, hoe een paard behandeld moet worden, wanneer het bezweet van zijn werk op stal komt, om in goede conditie te blijven? Weet hij dat het voor zulk een dier even noodzakelijk is om droog gewreven en netjes gepoetst te worden, om zich weer lekker te gevoelen, als het voor een mensch die in het zweet zijns aanschijns gewerkt heeft, goed is, om zich te wasschen en te verschoonen? Men zou het aan hetgeen men hier bij de Haagsche Tramweg-Maatschappij te zien kreeg, niet zeggen. Ik geloof, dat wanneer de locomotieven, die voor de tram Haag—Delft loopen, er zoo onderkomen uitzagen als de meeste paarden er uitzien, de machinisten veel kans zouden hebben «de laan» uitgestuurd te worden. Maar dat zijn dure machines en de andere . . . gewone paarden, die als ze niet meer werken kunnen uit gebrek aan goede verpleging nog goed genoeg zijn voor den vilder.

«Waarlijk M. de R. alle menschelijke gevoel voor de dieren nog daargelaten, het is eene bezuiniging à bout de chandelle, om te trachten op minder voêr, minder personeel voor verzorging, geen voldoende licht in de stallen, oude tuigen enz. uit te zuinigen. Van harte hoop ik, dat enkele dezer wenken onder de oogen mogen komen van de bevoegden bij de Haagsche Tramweg-Maatschappij, die dan, al zij het slechts uit eigenbelang, het lot der arme trampaarden zullen verbeteren.»

J. O.

BERICHTEN EN MEDEDEELINGEN.

EEN HEUCHELIJK BERICHT.

Te Amsterdam is een vereeniging gesticht tot oprichting en instandhouding van een toevluchtsoord voor onbeheerde en zieke dieren, terwijl daar ook gelegenheid zal bestaan dieren pijnloos af te maken.

Als bestuur werden gekozen de dames M. K. van Oosterhout, voorz. en penn.; M. Garcia en G. Oldenboom; en de heeren H. van der Linden en Joh. E. A. van Pellecom, 798, Keizersgracht, secretaris. De contributie werd bepaald op ten minste f 1.—. De vereeniging, opgericht met 40 leden, telde einde Maart reeds ongeveer 100 leden. Wij wenschen deze jeugdige en zoo zeer gewenschte inrichting veel succes toe op haar streven.

Wij vernemen met genoegen dat te Nijmegen aan het gemeentelijk slachthuis gelegenheid bestaat om kleinere huisdieren als honden en katten kosteloos te doen afmaken door middel van een verstikkingstoestel.

Op verschillende plaatsen in ons land wordt kunstmatig wild gebracht of gefokt; en later klaagt men dat men toch wel tot jagen gedwongen is, want dat men anders van het wild overlast zou ondervinden!

Zoo spreekt in «De Arbeider» Dr. Louis A. Bähler over de Schiermonnikoogsche hazenkwestie.

In 1894 heeft Graaf Bernstorff op dat eiland, waar hazen toentertijd onbekend waren, 20 hazen ingevoerd. Deze 20 hazen zijn niet heengegaan, maar hebben zich wel vermenigvuldigd, zoodat zij, volgens den schrijver, een groote plaag zijn geworden voor de bewoners van het eiland.

Nu is de bedoelde Duitscher weggegaan, doch zijne hazen zijn gebleven en blijven nadeel toebrengen aan de bezittingen der eilanders.

In de bosschen te Nieuweschoot zijn volgens de Nieuwe Rott. Ct. Hongaarsche hazen «geplant.»

Op de tentoonstelling der Geldersche Pluimvee-Club te Arnhem werden Tinamou's (een nieuw soort vogels) geëxposeerd. Deze vogel, uit Amerika ingevoerd, heeft de grootte van een patrijs, maar is hooger op de pooten en zal op jachtvelden worden «gepoot». Voor jagers dus merkwaardig genoeg om eens kennis te komen maken; — voegt de N. R. Ct. hieraan toe.

De Zwitsersche legatie te Parijs heeft den Bondsraad medegedeeld dat de regeeringen van Duitschland, Oostenrijk-Hongarije, België, Spanje, Griekenland, Luxemburg, Monaco, Portugal en Zweden het ontwerp hebben goedgekeurd van een overeenkomst tot bescherming

van vogels die van nut zijn voor den bosch- en landbouw. De legatie heeft daarna volmacht gekregen om deze overeenkomst ook uit naam van haar regeering te onderteekenen. *N. Rott. Ct.*

Waarom staat Nederland hier niet bij? [RED.]

Over onderling hulpbetoon bij vogels schrijft de heer H. W. Beyerink in de «Levende Natuur»:

Ik kwam op een morgen boven in ons huis en zag, naar buiten kijkende, in een der boomen van de laan, waaraan ons huis ligt, een zwartachtig lapje hangen en verwonderde mij hoe dit lapje zóó hoog in dien boom had kunnen waaien, toen het zich op eens krampachtig en schokkerig bewoog en ik bemerkte dat het een vogel was, die met zijn kop omlaag en met slappe uitgebreide vleugels aan één poot scheen te hangen en hoe hij ook trok en zich bewoog, niet los kon komen.

Hoe hij eigenlijk vastzat kon ik niet zien, maar bemerkte wel, dat hij uitgeput was. Nu en dan hing hij zóó lang onbeweeglijk, dat ik hem dood waande, maar neen, na een poos bewoog hij zich weêr en bleef zoo hangen.

Vol medelijden met het arme dier, ging ik naar den tuinman, hopende, dat hij er iets op weten zou, om den vogel ter hulp te komen. Maar toen ik onder den boom staande naar boven keek, begreep ik dat er niets aan te doen zou zijn. En zoo was het ook. Een ladder, lang genoeg om bij den tak te komen, waar de vogel hing, was niet te bekomen en daar het regende en alles glibberig en nat was, was er ook geen sprake van klimmen en moest ik vol leedwezen het arme dier aan zijn lot overlaten. In de boomen rondom zaten zwijgend verscheidene andere vogels van die soort, ik denk dat het spreeuwen waren, en schenen zich om hun ongelukkig vriendje niet te bekommeren.

Het viel mij intusschen op, dat ze zoo stil waren. Wat is het toch ongelukkig, dacht ik toen, dat de dieren zoo weinig verstand hebben en geen hunner er aan denkt, om eenige deernis te betoonen met het ongeluk van hun naaste. Zoo denkende had ik een oogenblik niet opgelet en nu weer opkijkende, zag ik, dat een der spreeuwen in denzelfden boom was gaan zitten, hoog boven den hangenden vogel. Na een poos daalde hij neêr op een lageren tak, daarna nog lager, toen zat hij op een halven meter boven den vogel en eindelijk zat hij op hetzelfde takje vlak bij hem. Nu begon hij ijverig te pikken en te trekken en de vogel, die bemerkte, dat er hulp kwam, kreeg weder moed en trok en rukte meê. Dit duurde een heele poos, schijnbaar zonder gevolg, maar op eenmaal raakte de vogel los van den tak en viel met den anderen te zamen als één klompje op een anderen lageren tak en bleef daar weêr hangen.

De tweede vogel gaf den moed niet op, maar trok en plukte steeds door, tot ze opeens weêr als één klompje in den naasten boom belandden. Nu ging ik gauw naar beneden, om als de vogel op den grond viel, hem verder te bevrijden van den draad of het haar dat hem zoo kwelde, maar toen ik dicht bij den boom was, schrikten beiden zóó, geloof ik, dat met een laatsten ruk de vogel los kwam en hoog in een der naburige boomen vloog. Ook zijn redder of redster was in een oogenblik verdwenen. Ik was in mijn schik, dit aardig tooneel te hebben bijgewoond, daar ik wel eens vernomen had, dat de dieren elkander in nood soms bijstaan, maar dit nooit met eigen oogen had aanschouwd.

AAN WIEN DE SCHULD?

Op een stuk land aan het Verbindingskanaal Boterdiep—Damsterdiep zijn zeven schapen letterlijk verscheurd door 3 karhonden. Twee van de arme beesten waren reeds dood, toen er menschen op afkwamen, de overige vijf waren reeds zoo afgrijselijk toegetakeld, dat zij afgemaakt moesten worden. De honden waren zoo verwoed, dat zij de menschen, die hun prooi buiten hun bereik trachtten te brengen, te lijf wilden. *Residentiebode.*

H. schrijft aan het Vaderland:

Kort geleden waren eenige jongeheertjes van 10—12 jarigen leeftijd aan de Groothertoginnelaan (te 's-Gravenhage) druk bezig met katapulten op vogels te schieten en gisterenochtend moesten het onze gevederde vriendjes opnieuw ontgelden, als wanneer weer eenige jongens blijkbaar van deftige ouders, aan de Laan van Meerdervoort, als gold het een wedstrijd, op vogeltjes mikten.

Door de Ned. Vereeniging tot bescherming van vogels werden duizenden exemplaren verspreid van het vluchtschriftje «Een beroep op onze jongens en meisjes», waarin o. a. voorkomt: «Zeer wreed is het, dat sommige jongens zich niet ontzien met katapulten op vogels te schieten. Weg daarmede! zoo'n laag genoegen, om zonder noodzaak onschuldige weerlooze diertjes te dooden of te verwonden, is een Hollandschen jongen onwaardig, het verraadt een slechte inborst, een valsch karakter en zoo'n jongen behoort door zijn medemakkers eens flink onderhanden genomen te worden, slechts lafaards en gluiperds (*) vinden vermaak in dergelijke verachtelijke wreedheden!»

Kinderen lezen geen bladen, maar de ouders zullen wel doen hun zoontjes eens voor te lezen, hoe de jongens beoordeeld worden, die zich aan dat kwaad schuldig maken. Waarlijk het is niet vleiend voor lafaard, gluiperd en karakterloos uitgemaakt te worden. Hoe

(*) of onwetenden, voegen wij er bij.

vernederend zal het voor de jongens zijn, die gisteren nog zoo wreed bezig waren, mocht hun dit schrijven ter ooren komen.

Bij P. De Boer Wzn. te Landsmeer kreeg een schaap drie lammeren. Eén der lammeren werd door de moeder verstooten, doch toevalligerwijze bemerkte De Boer, dat zijn hond, wiens jongen waren afgenomen, het diertje verzorgde. De hond heeft de grootste zorg voor zijn pleegkind. *Vaderland.*

Ons is ter oore gekomen, dat bij een drogist hier ter stede een honden-waschmiddel verkrijgbaar is, dat volgens het etiquet zelfs bij inwendig gebruik, volkomen veilig moet zijn, als het gebruikt wordt in een 2 à 4 percents oplossing.

Een der leden van onze afdeeling heeft dit waschmiddel (uitwendig) voor een hond gebruikt in eene 3 percents-oplossing. Terstond na de behandeling werd het dier ziek en den volgenden dag was het dood. Zoowel aan de Veeartsenijschool, waar het dier behandeld is, als door den rijks-veearts, den heer De Blieck, werd als oorzaak van den dood dit waschmiddel beschouwd. Laatstgenoemde verklaarde, dat het zeer schadelijke bestanddeelen bevatte en hoogstens als een ½-percents-oplossing kan worden gebruikt als hondwassching.

Van wege den ambtenaar van het openbaar ministerie bij het kantongerecht alhier, is het waschmiddel onderzocht, ten einde te weten, of het een vergif bevat of eenige andere stof, welke door een drogist niet mag worden verkocht.

Het resultaat van dat onderzoek is geweest, dat het waschmiddel bestaat uit ruwe creoline, welke stof niet bepaald als een vergif kan beschouwd worden, hoewel zij op honden aangewend, vooral in de verhouding van 4 percent, doch ook reeds in veel zwakkere oplossingen, soms doodelijk kan werken.

Daar ruwe creoline ook niet valt onder andere zelfstandigheden, welke een drogist niet mag verkoopen, kan deze zaak geen aanleiding geven tot strafvervolging.

Uit deze mededeeling blijkt dus, dat de eigenaars van honden (en andere huisdieren) zeer voorzichtig moeten zijn met het aanwenden van dit waschmiddel en dat zij in elk voorkomend geval verstandig doen een veearts te raadplegen.

Utrecht, 25 Januari 1901.

Het Bestuur der afd. Utrecht der Ned. Ver. tot Bescherming van Dieren.

Utr. Dagblad.

Een klagend gejank klonk een paar dagen geleden om een uur of negen over de Kattenburgergracht te Amsterdam. Wat was er gebeurd? Een hondje was in het water gevallen bij de Parelschool

en nu lag het arme diertje te spartelen in het donkere, koude water. Van alle kanten stroomden menschen toe, maar niemand stak een hand uit om het dier te redden.

Ja toch iemand! Een flink meisje, wier naam wij niet te weten konden komen, van een jaar of twintig, ging onmiddellijk naar de Kattenburgerkade, huurde daar een schuitje en kloek zich wagend op het donkere water, voer zij naar den drenkeling toe. Zij bracht het beestje op het droge en nam het zelfs mee naar huis, waar zij het liefderijk verpleegde.

Een woord van hulde voor haar moedig gedrag mag niet achterwege blijven en dat te meer als men weet dat de redster geen geld bij zich had en voor de huur van het schuitje haar gouden oorbelletjes in pand wilde geven om zoodoende het hondje van een wissen dood te redden.

De Nederl. Hondensport.

UITERLIJKE BESCHAVING EN INNERLIJKE ONBESCHAAFDHEID.

Hoe treurig gering het verantwoordelijkheidsgevoel van vele personen uit den zoogenaamd beschaafden stand tegenover dieren nog veelal is, spreekt opnieuw wel sterk uit onderstaand bericht, dat nu ten slotte toch de werkelijkheid blijkt weer te geven.

Schoon dit bericht reeds zeer bekend is, meenden wij toch dat het in «Androcles» niet mocht ontbreken.

DIERENMISHANDELING DOOR EEN OFFICIER.

De eerste-luitenant-adjudant bij het 6e reg. inf. P. A. de R., is door den krijgsraad in het 2e militaire arrond., standplaats 's-Hertogenbosch, schuldig verklaard aan het opzettelijk en wederrechtelijk dooden van een kat, die aan een ander toebehoorde, op de binnenplaats der Havenkazerne te Geertruidenberg gepleegd en veroordeeld tot eene geldboete van vijftig gulden, subsidiair vijftig dagen hechtenis.

De advocaat-fiscaal voor Hr. Ms. zee- en landmacht is van dit vonnis in hooger beroep gekomen bij het Hooge Militaire Gerechtshof.

Deze zaak is indertijd medegedeeld, doch weer tegengesproken. Het blijkt nu dat het eerste bericht juist was.

De officier had zijn hond op een kat aangehitst en toen het bleek dat de hond het onderspit zou delven, de kat met zijn zweep doodgeslagen, nog wel in het bijzijn van een aantal soldaten, van wie een het feit in de N. R. C. mededeelde.

RECTIFICATIE.

Op bl. 47 van ons vorig nummer werd tot onze spijt eene der jongste Afdeelingen van den Ned. Kinderbond verzuimd te vermelden en wel de zoo ijverige en veelbelovende Afd.: Scheveningen. [RED.]

DE MIEREN EN HARE HUISHOUDING.

In het tijdschrift «De Natuur» van 15 Nov. en 15 Dec. 1900 komt een hoogst belangrijk artikel voor, met afbeeldingen toegelicht, van de hand van Dr. A. J. C. Snijders, waarin een helder beeld wordt gegeven van de verwonderlijke ontwikkeling der mieren en hunne organisaties.

De inleiding is reeds zeer merkwaardig, doordat de schrijver erkent hoe de wetenschap steeds voortgaat de kloof te dempen, die onze menschelijke verwaandheid tusschen ons en de dierenwereld heeft gedolven; want door deze erkenning stelt dus de wetenschap, zonder het zelf te bedoelen, de rechten der dieren en de juistheid van de beginselen der dierenbescherming buiten twijfel; en geeft tevens het krachtigste argument, dat zij geven kon, tegen de vivisectie, welke de dieren behandelt als gevoel- en willooze objecten.

Wij laten om 't belang de inleiding in haar geheel volgen:

«In den vorigen jaargang van de Natuur (blz. 236 en 257) heeft Dr. Calkoen een beschrijving gegeven van de merkwaardige mierenplanten welke op zulk een hoogst eigenaardige wijze voor het verblijf van mieren ingericht zijn. Deze tropische planten hebben holle stengels of bezitten andere holten in bepaalde organen, waarin zekere soorten van mieren doordringen en verblijf houden. De diertjes richten zich daar zeer huiselijk in, te meer daar de bedoelde planten ook zekere voedingstoffen of lekkernijen afscheiden, waardoor het verblijf voor de gasten nog des te aangenamer wordt.

«Overigens handelt ook de gastvrouw daarbij volstrekt niet belangeloos. Wij hebben hier te doen met een geval van symbiose of samenleving, dat voor beide partijen nuttig en aangenaam is. Want de mieren vormen voor de plant een schildwacht, die vijanden van haar afweert, waardoor zij anders te gronde zou gaan. Het zijn «beschermende». mieren, die met de planten waarop zij leven, een bondgenootschap gesloten hebben tot wederkeerig hulpbetoon.

«Er is echter nog zooveel meer wonderbaarlijks en belangwekkends op te merken in de levenswijze en de huishouding van de mieren, ook bij onze inlandsche soorten, dat wij aan de lezers van dit tijdschrift geen ondienst meenen te bewijzen als wij daarvan het een

en ander meedeelen. Dit onderwerp mag nog des te meer op de belangstelling van de lezers aanspraak maken, daar het ons merkwaardige kijkjes zal geven op het «zieleleven» van deze hoogst intellectuëele en begaafde diertjes, die ons het bewijs leveren dat er tusschen de verstandelijke vermogens van den mensch en de dieren geen essentieel, doch slechts een graduëel verschil bestaat.

«De mensch vertoont niet slechts in zijne lichamelijke ontwikkeling een zeer innige verwantschap met de dieren, maar wij kunnen ook dergelijke betrekkingen waarnemen uit een geestelijk oogpunt. Zooals in de laatste jaren duidelijk gebleken is uit de studie van de levenswijze, de gewoonten en de geestelijke vermogens van de dieren — vooral van de mieren. Daardoor is men tot het besluit gekomen dat ook de dieren denken, begrijpen, redeneeren, haten en liefhebben; dat zij hunne gedachten kunnen uitdrukken en die elkaar kunnen mededeelen en dus dergelijke geestelijke hoedanigheden bezitten als de mensch.»

Het artikel bevat verder tal van wetenswaardigheden, waarvan er vele ongetwijfeld aan de lezers van Androcles weinig of niet bekend zullen zijn. Zoo is o. a. zeer opmerkelijk dat de mieren er niet alleen «melkkoeien» in de gedaante van bladluizen op na houden, maar zelfs voor die dieren een afzonderlijke «melkerij» door een wal omheind, aanleggen en hen van al 't noodige voedsel, zorg en bescherming voorzien.

Behalve haar melkvee houden de mieren er in hun woningen tal van huisdieren op na, die ze tot bizondere dienstverrichtingen noodig hebben. Lubbock schat het getal der soorten van huisdieren van de mieren op 584; in dit opzicht zijn zij verre bij de menschen vooruit, die maar een 30tal huisdieren bezitten. Bovendien vindt men in de mierenwoningen nog vele «vrienden des huizes», die als gasten vrijwillig de rol van straatreinigers vervullen, terwijl de «slaven» de voor de mieren minder aangename karreweitjes meer als opgelegden plicht verrichten.

De mieren spreken tegen elkaar door aanraking met de sprieten; dat zij aldus elkaar mededeelingen doen is met zekerheid bewezen.

De meest ontwikkelde mieren zijn de «landbouwmieren,» die ook in den bijbel reeds genoemd worden. Zoo kweekt de in Texas levende landbouwmier de zoogenaamde «mierenrijst» op afzonderlijke uitge-

strekte akkers, van 3 à 4 M. in middellijn, in de nabijheid van de mierenstad gelegen. De akker wordt ontgonnen, van alle vreemde planten gezuiverd, door een aarden wal omheind, daarna de mierenrijst geplant en voortdurend van onkruid gezuiverd gehouden.

De «bladsnijder-mieren» in Brazilië leggen zelfs champignonkweekerijen aan, en bezigen de door hen afgesneden stukken blad als voedingsbodem voor de champignons.

Verder vermeldt het artikel hoe de zorgvuldige waarnemers hebben bevonden dat de mieren spelletjes doen, vreugde- en bijvalsbetuigingen uiten en andere blijken geven van hooge ontwikkeling, waarvan nog een merkwaardigheid is, dat men van deze ontwikkeling den gang kan volgen. Evenals bij den mensch ziet men primitieve en meer beschaafde mierenvolken, in verschillende opvolgende beschavingstoestanden.

Plaatsgebrek belet ons al het merkwaardige van dit artikel te vermelden of zelfs aan te stippen, en wij verwijzen allen die er meer van willen weten naar het oorspronkelijke. We willen echter eindigen met overname van het slot van het artikel, dat in beteekenis zoo schoon aan de inleiding aansluit:

«Het beste bewijs voor het bezit van werkelijke verstandelijke hoedanigheden is het vermogen van de mieren om toekomstige behoeften te kunnen voorzien en zich daarnaar te regelen. Zij kunnen bijvoorbeeld nagaan of er na eenigen tijd in de kolonie meer soldaten of meer werksters noodig zullen zijn, want men ziet dat zij, naar gelang van de behoefte, soldaten of werkmieren uit de eieren doen ontstaan. De landbouwmier berekent ook nauwkeurig den tijd, waarin de graankorrels, die zij verzamelt, zullen gaan kiemen en die voor haar als voedsel ongeschikt zouden worden. Tegen dien tijd bijt zij met hare kaken het kiempje af.

«Liefde tot hare naasten is eveneens een karaktertrek van de mieren. Voor mieren uit hetzelfde nest gevoelen zij veel sympathie. Toch hebben zij het tot het liefhebben harer vijanden nog niet gebracht, hetgeen zij trouwens met de meeste menschen gemeen hebben. Vreemde indringers dragen zij een doodelijken haat toe. Daarentegen worden gebrekkigen uit hetzelfde nest met de grootste zorg behandeld en verpleegd. Lubbock meent zelfs dat bij de beteren onder de mieren een zekere mate van zedelijk gevoel aanwezig is. Hij zag

dat de mieren vonnissen uitspreken en volvoeren, dat de schuldigen in de kolonie gestraft en zelfs verbannen worden. Zelfs vereering voor de dooden beweert Lubbock bij de mieren te hebben waargenomen.

«Dit alles bewijst wel dat de mieren werkelijk met een zekere mate van verstand begaafd zijn, dat zij zich van hare handelingen rekenschap geven en verschillende gemoedsbewegingen bezitten. En zulke verschijnselen verklaren ons dan ook de wonderlijke orde en regelmaat, die in de huishouding der mieren heerschen en de hooge mate van overleg, die zij bij al hare handelingen ten toon spreiden.»

HOE DE DIEREN PIJN VERDRAGEN.

Een van de aandoenlijkste dingen is de wijze waarop de dieren pijn verdragen. Neem bijvoorbeeld paarden in een slag. Na den eersten schok van een wond geven zij geen geluid. Zij dragen de pijn met stomme, verbazingwekkende gelatenheid; en als men des nachts een wild gekerm van het slagveld hoort, is dit te wijten aan hun eenzaamheid, hun verlies van 't gezelschap van den mensch, zonder 't welk huisdieren zich niet schijnen te kunnen voegen.

De hond zal dagen lang een gebroken poot voortsleepen zonder te janken.

De kat, door stok of steen getroffen of in een val gevangen, waaruit zij zich bevrijdt door een stuk lichaamsdeel af te knagen, krabbelt naar een stil plaatsje en verdraagt in stilte de pijn die wij niet zouden kunnen uitstaan. Schapen en vee komen dikwijls met het slachtersmes in aanraking zonder geluid te geven, en eveneens lijden hoenders vreeselijke smarten zonder klacht.

De duif, ten doode toe getroffen, vliegt heen naar een boom en als 't dier daar sterft wordt de stilte alleen verbroken door het druppelen van zijn bloed op 't gebladerte. Het gewonde hert spoedt zich naar eenig dicht struikgewas en wacht daar in lijdzame onderwerping op den dood.

De arend, in zijn vlucht geschoten, strijdt tot het laatst tegen het noodlot. Er is geen kreet of geluid van pijn, en de tartende blik verdwijnt niet eer uit zijn oogen totdat het ooglid zich sluit om zich nimmermeer op te heffen. *Zoophilist.*

HET SLACHTEN EN AFMAKEN VAN DIEREN.

In eene buitengewone algemeene vergadering van de afdeeling Utrecht van de Nederlandsche Vereeniging tot bescherming van dieren hield de heer van Esveld eene voordracht over bovengenoemd onderwerp.

In zijne inleiding zette Spreker uiteen, dat slachten en afmaken van dieren twee onderscheidene dingen zijn, die de belangstelling van alle dierenbeschermers waard zijn.

In de eerste plaats wenschte de spreker te behandelen het slachten. Bij de bespreking van de verschillende slachtmethoden moet men zich stellen op een onzijdig standpunt en zich twee dingen afvragen: ten eerste, hoe werkt de slachtmethode uit een oeconomisch oogpunt, en ten tweede, wat moet de dierenbeschermer in deze zeggen?

Ten aanzien van deze eerste vraag moet het volgende worden opgemerkt:

Wanneer het dier pas geslacht is, is het vleesch donker van kleur en glanzend, maar, hoe goed ook toebereid, toch niet smakelijk, ja bijna oneetbaar. Het vleesch moet nl. eerst rijpen, besterven. Het vleesch wordt dan eerst vaster voor het gevoel en daarna weer malsch. Eerst dan is het goed voor het gebruik.

De oorzaak van dit verschijnsel is de aanwezigheid in het vleesch van het vleesch-melkzuur, dat vooral gevormd wordt onder den invloed van de krampen, die het dier kreeg voor de dood intrad. Dit zuur veroorzaakt in de eerste plaats de lijkenstijfheid; doch overmaat van dat zuur is weder oorzaak, dat het vleesch malscher wordt. Dit zuur wordt ook nog na den dood gevormd en daardoor kan men zich verklaren, dat vleesch dat gedurende 14 dagen of 3 weken in een koelhuis is bewaard, veel smakelijker en fijner is dan pas geslacht vleesch.

Dat melkzuur wordt echter in geringer mate gevormd wanneer er veel bloed in het lichaam blijft. Daarom is het een eerste vereischte, dan bij het slachten het dier zooveel mogelijk uitbloedt.

Daar komt nog iets bij. Door de aanwezigheid van het melkzuur kunnen de bacteriën, die de rotting van het vleesch veroorzaaken, zich niet goed ontwikkelen. Wanneer echter veel bloed is achter-

gebleven, dan verbindt zich het melkzuur met het bloed en vormt dan juist zeer gunstige levensvoorwaarden voor die bacteriën, zoodat dan spoedig bederf intreedt.

De oeconomische eisch bij het slachten is derhalve, dat het vleesch zoo lang mogelijk goed blijft, m. a. w. dat het dier zoo mogelijk uitbloedt.

De dierenbeschermer stelt andere eischen; hij verlangt en terecht, dat de dood zoo spoedig mogelijk intreedt, of althans, dat het dier zoo spoedig mogelijk bewusteloos is.

Aan deze beide eischen nu werden door den spreker achtereenvolgens verschillende slachtmethoden getoetst.

In de eerste plaats noemde hij de z.g. «Engelsche patent methode.» Met zwaren hamer wordt het rund op het hoofd geslagen. Als de slag goed is aangebracht, valt het dier bedwelmd neer. Daarna wordt een blaasbalg met scherpe punt gestoken tusschen de 4e en 5e rib, en daarmee wordt lucht geblazen in de longen, tengevolge waarvan het dier vrij spoedig stikt.

Deze methode, die op het vasteland niet wordt toegepast, voldoet niet aan den oeconomischen eisch. Het vleesch is niet lang houdbaar, omdat het niet goed uitbloedt. Aan den eisch der dierenbescherming wordt vrijwel voldaan.

Een tweede methode is het dooden uitsluitend door uitbloeding.

Bovenaan staat de ritueele of Israëlitische methode. Hierbij wordt het rund op den grond gelegd: het hoofd wordt sterk achterover getrokken en daarna snijdt de door de kerk daartoe aangewezen persoon, met een groot, vlijmscherp mes den hals door tot op het been. Het dier bloedt dan sterk uit 2 groote bloedvaten, die bloed naar de hersenen toevoeren, en uit 2 groote vaten, die bloed van de hersenen afvoeren. Dientengevolge is het spoedig bewusteloos.

Bleef 't dit nu maar, dan was deze slachtwijze heel goed. Doch 't komt meermalen voor, dat in een paar minuten het bewustzijn terugkeert en het dier de oogen opslaat. Dat komt omdat niet alle bloedtoevoer naar de hersenen is afgesneden. Twee kleinere bloedvaten, boven aan den hals, zijn ongedeerd gebleven en die voeren in gewone omstandigheden weinig bloed toe, maar in buitengewone omstandigheden kan dat vermeerderen. Bovendien kunnen de aderen, wanneer de wond niet wordt opengehouden, zich spoedig sluiten door

het stollen van het bloed. Daarom wordt gewoonlijk nog eens nagesneden.

Deze methode voldoet aan den oeconomischen eisch van uitbloeden uitstekend; en ook aan den eisch der dierenbescherming, mits gezorgd wordt, dat het dier bewusteloos blijft (*).

Toch heeft deze Israëlitische methode vele bezwaren. In de eerste plaats is het moeielijk om het dier, als het op den grond ligt, rustig te houden. Rukt het tijdens de snede het hoofd los, dan is het aanzien van het slachten op deze manier afschuwelijk. Ook het op den grond gooien zelf heeft meermalen plaats op eene wijze, die ruw of slecht is, zoodat het kan voorkomen, dat het beest een hoorn of een rib breekt.

Daarom heeft men verschillende middelen bedacht om het dier zonder kwelling te kunnen neerwerpen, welke door den spreker nader werden toegelicht, en welke in vele abattoirs worden toegepast. Noodig zijn zulke toestellen bij goede behandeling echter niet.

Eene wijziging van deze methode is het keel afsnijden, dat weinig meer wordt toegepast. Het komt overeen met de Joodsche methode, doch mist de voorzorgen daarvan. Het snijden b.v. gebeurde gewoonlijk met een slecht mes.

Ook bij de borststeek treedt de bewusteloosheid niet zoo spoedig in.

Een andere wijze van bewusteloos maken is door inwerking op het verlengde merg, en wel 1e door den neksteek, en 2e door den nekslag.

De neksteek wordt veel toegepast (ook hier ter stede!).

In dat verlengde merg is één zeer gevoelige plaats, n.l. het centrum voor de harts- en ademhalingswerking. Wordt die plaats bij het steken getroffen, dan valt het dier bewusteloos neer. Doch maar al te dikwijls — bijna altijd — wordt niet het verlengde merg doorgesneden, doch het ruggemerg. Dan valt het dier verlamd neer, is schijnbaar bewusteloos.

Wordt dan het ruggemerg nog niet eens geheel doorgesneden, dan is het dier nog niet geheel verlamd en het is bovendien bij volle bewustzijn. En in dien toestand worden dan de groote bloedvaten

(*) Door velen wordt daarentegen de Israëlitische methode bijzonder wreed genoemd.

doorgesneden, en laat men het dier uitbloeden. Het dier heeft afschuwelijk geleden van het oogenblik dat de steek werd toegebracht totdat de bewusteloosheid intreedt. En dat duurt vrij lang, terwijl dat bij de Joodsche methode gewoonlijk slechts 3 à 4 seconden duurt.

In Rusland is deze wreede methode absoluut verboden, terwijl een 30 à 40 jaren geleden de Berlijnsche professor Gerlach ervan verklaarde, dat als men een prijsvraag uitschreef, welke de afschuwelijkste methode van slachten was, het antwoord zou moeten luiden: de neksteek.

En toch wordt die methode veel toegepast, *omdat zij den schijn voor zich heeft*. De meeste slagers weten niet beter. Bovendien zijn er nog voordeelen aan verbonden. De huid wordt niet sterk beschadigd; het bloed kan gemakkelijker worden opgevangen; er blijft veel bloed in het vleesch dat daardoor zwaarder is.

Nadeelen zijn echter, dat het vleesch spoediger bederft, en dat het slachten onmenschelijk is.

De «nekslag», die ook inwerking en vernieling van het verlengde merg bedoelt, wordt hoofdzakelijk toegepast bij kleinere dieren.

De voornaamste groep van slachtwijzen is echter die, waarbij wordt ingewerkt op de hersenen om bewusteloosheid te veroorzaken.

Deze methode werd al lang toegepast, doch op een onvolkomen wijze. Bij het z.g. «dollen» werd met een zwaar stuk hout of een zwaren hamer een slag tegen het voorhoofd aangebracht. Het doorslaan van het voorhoofdsbeen, waardoor de hersenmassa vernietigd wordt, is niet bepaald noodig; de schok alleen kan bewusteloosheid veroorzaken.

Die slag worde echter toegebracht door een ervaren persoon. Meerdere voorbeelden zijn er, dat 5 of 6 maal moest worden geslagen. Het dier wordt daarbij woest en kan slechts met groote moeite in bedwang worden gehouden.

Deze methode heeft verschillende wijzigingen ondergaan. In de eerste plaats was eene verbetering het slachtmasker van Brunot. Het dier kreeg een leeren masker voor, zoodat het den slag niet kan zien aankomen. In dat masker is een ijzeren koker, waarin een stalen pen geplaatst wordt, die met een zwaren hamer door het voorhoofd in de hersenen geslagen werd.

Ook hier moet de slag worden toegebracht door een geoefend persoon en dat slaan moet worden geleerd. Daarvoor zijn verschillende methoden in gebruik, welke berusten op het beginsel van de kracht-slagtoestellen op de kermis. In Berlijn mag niemand slachten of hij moet eerst een proefstuk afgelegd hebben in het slaan, dat dan ook in het abattoir door de slagersknechts wordt beoefend.

Ook dit slachtmasker is echter in onbruik geraakt. Eerst verving Siegmund uit Basel de stalen pen door een geweerloop, waarin een patroon werd geplaatst, die werd afgeschoten.

Bij kleinere dieren — varkens — werd deze methode eenigszins gewijzigd ook toegepast.

In den laatsten tijd is hierin nog een groote verbetering aangebracht door de toepassing van de Stoffsche patronen. Daarbij is het masker geheel overbodig. Men plaatst het toestelletje, waarin de geweerloop, op het voorhoofd van het dier, het sluitstuk wordt er op geplaatst, en een kleine tik met een hamertje is voldoende om het schot te doen afgaan.

Aanvankelijk had men vrees, dat de patroon wel eens uit den hals te voorschijn kon komen en dan voor de omstanders gevaar zou opleveren. Doch als de toestel goed geplaatst wordt — en de bediening wordt natuurlijk niet overgelaten aan den eersten den besten — bestaat daarvoor weinig vrees. De ondervinding o. a. te Nijmegen opgedaan, heeft geleerd, dat de kogel bijna altijd in het been wordt teruggevonden.

Ook is wel eens beweerd, dat het dier niet zoo goed zou uitbloeden. Daarvoor kan wel eens gevaar bestaan, nl. als de kogel het verlengde merg treft. Doch uit een interessante proef in Keulen genomen, bleek dat het opgevangen bloed bij 5 koeien, met het schiettoestel geslacht, bedroeg 3.2 percent van het lichaamsgewicht en bij 6 koeien volgens de Joodsche methode 3.24 percent.

Het gebruik van dit schietmasker is dus op het uitbloeden van weinig invloed. Het is eene uitstekende slachtmethode, die op groote schaal wordt toegepast in het buitenland en ook in de openbare slachthuizen te Groningen en te Nijmegen. Het is te hopen — en er bestaat kans op — dat het ook hier in het slachthuis zal worden ingevoerd. Ook voor paarden en varkens wordt het met succes gebruikt. Bij deze methode lijdt het dier weinig en het vleesch blijft goed, zoodat zij aan alle eischen voldoet.

Na een korte pauze behandelde spreker nog in het kort het afmaken van dieren, speciaal van honden en katten.

Bij het slachten is het de bedoeling het vleesch voor de consumptie te gebruiken; bij het afmaken is de bedoeling in de eerste plaats het dier dooden, terwijl het doode dier dan soms nog voor de consumptie kan worden gebruikt, zooals het geval is bij sommige besmettelijke ziekten, waarbij afmaken door de wet is voorgeschreven, om de uitbreiding der ziekte tegen te gaan.

Bij honden en katten kunnen zich omstandigheden voordoen, dat afmaking gewenscht is, bv. als het dier afgeleefd of ziekelijk is, zoodat het voor het dier zoowel als voor zijn eigenaar een weldaad is, als het doodgemaakt wordt.

Het afmaken geschiedt meestal door verdrinking in een zak met een steen. Dat is eene ware marteling. Honden kunnen ook doodgemaakt worden door een onderhuidsche inspuiting met strychnine of chloroform. Op de omstanders maakt deze laatste methode den indruk of het dier veel lijdt, ofschoon dit naar Sprekers overtuiging niet het geval is.

Men zoekt daarom naar eene betere methode. Wanneer men een hond in een ijzeren kooi plaatst, die op een wagentje zet en dan te water rijdt, dan is de verdrinking wel een goede methode, want de dood treedt spoedig in. Brengt men echter meerdere honden tegelijk in zoo'n kooi, dan ontstaat er een verwoed gevecht tusschen de beangst geworden dieren, en het afmaken wordt dan eene ware marteling.

In de laatste 20 jaar heeft men inrichtingen gemaakt om de dieren te dooden door verstikking, waartoe het afmaken op groote schaal geschiedt. Kolendamp wordt aangewend. Het daarin aanwezige kooloxyde (CO.) veroorzaakt dan een zachten dood, welke na een minuut of vijf, zes intreedt.

In Londen, waar men eene inrichting heeft waarin 200 dieren tegelijk kunnen worden afgemaakt, wordt behalve kolendamp ook nog chloroform in de verstikkingskamer gebracht. Spr. heeft die inrichting bezichtigd, die hij in bijzonderheden beschreef, en over welker resultaten hij zeer voldaan was. De lijken worden in een daarnaast gelegen crematorium verbrand en de asch levert nog vrij wat op als mest.

Chloroform kan echter gevaar opleveren voor de personen, die met de bediening belast zijn en er zijn inderdaad enkele ongelukken voorgekomen.

Daarom heeft men later gebruik gemaakt van lichtgas. In 1894, toen Spreker een speciaal onderzoek over deze quaestie had ingesteld — bevatte het gas te Utrecht 4½ percent CO. In Duitschland was toen een gehalte van 8, 9 of 10 percent niet zeldzaam. Door het in werking brengen van de watergasfabriek is de samenstelling van het lichtgas gewijzigd, zoodat in sommige steden het CO. gehalte gestegen is tot 20 à 30 percent, en naar Spreker vernam — het cijfer is echter niet officiëel — bedroeg het hier 15 percent. Dat het gas in het algemeen in de laatste jaren vergiftiger is, dus meer CO. bevat, blijkt ook uit het talrijker voorkomen van gasverstikkingen bij personen.

Spr. schetste nu in bijzonderheden de inrichting van een zoogenaamd asphyxiatie-toestel, zooals in Den Haag, Haarlem, Nijmegen, Dordrecht en Alkmaar worden gevonden. De kosten van afmaking zijn niet hoog, en er wordt niet veel gas gebruikt. Spreker hoopte dan ook aan het eind zijner voordracht, dat ook hier spoedig zoo'n inrichting zou worden tot stand gebracht, opdat de af te maken dieren niet langer naar elders zouden behoeven te worden vervoerd, bij welk vervoer de dieren veel moeten lijden.

Ook achtte hij zulks wenschelijk in het belang der openbare wateren, opdat die niet langer vervuild zouden worden met cadavers van honden en katten, die men daarin maar al te dikwijls aantreft.

De voorzitter, de heer Hugo Nolthenius, bracht den heer van Esveld den dank der aanwezigen voor zijn belangwekkende voordracht. Ook hij hoopte, dat de asphyxiatie-inrichting spoedig tot stand zou komen en hij verklaarde, dat de afdeeling Utrecht daarvoor alle krachten inspant en de inrichting nog in den loop van dit jaar hoopte te kunnen openen.

Met veel genoegen werd geconstateerd, dat een groot aantal slagers de voordracht over het slachten hadden bijgewoond, terwijl het 't bestuur zeker hoogst aangenaam was, dat de wethouder Mees, die o. m. belast is met het toezicht op de openbare slachtplaats, den geheelen avond aanwezig was.

(Overgenomen uit het «Utrechtsch Dagblad»).

(*) Is niet het slachten, welke methode men ook volgen moge, één groote wreedheid en barbaarschheid en ligt er in dit geheele artikel voor den ontwikkelden en fijngevoelenden mensch niet een krachtige aansporing om zich ten minste van medeplichtigheid aan dien gruwel te onthouden en geen vleesch meer te eten? Lichaam en ziel zouden daar zeker wel bij varen. RED.

TOT RECHT BEGRIP.

(Overgenomen uit het «Correspondentieblad» van den Ned. Kinderbond).

In een van onze vorige nummers werd in het korte Verslag van de algemeene jaarvergadering van den Ned. Kinderbond vermeld het artikel «Tot recht begrip» dat door de redactie van het Correspondentieblad van dezen Bond werd geplaatst als antwoord op de opmerking van enkelen, dat de Kinderbond liefde voor en bescherming van dieren te veel op den voorgrond stelt. Wij nemen thans het artikel in zijn geheel op, omdat wij meenen ook de lezers van Androcles daarmee genoegen te doen. Het luidt als volgt:

Legt de Kinderbond zelf te veel gewicht op dit punt?

Wij meenen «im Grossen und Ganzen» deze vraag met neen te kunnen beantwoorden. Natuurlijk kunnen wij niet beoordeelen hoe alle afdeelingen, hoe alle clubleidsters hierin handelen. Maar als uitgangspunt nemende de statuten en verder onze verslagen over 7 jaren, onze handelingen naar buiten en onze vergaderingen, zal ieder moeten toestemmen dat wij getracht hebben de liefde en rechtvaardigheid en eerbied, waarvan de statuten spreken, werkelijk in den algemeenen zin («voor al wat leeft») te verkondigen. Of wij het bewuste punt dan een ondergeschikt belang achten? In geenen deele. Zelfs, als er een kinderbond was opgericht, uitsluitend voor dit doel (liefde voor het dier), dan nog zouden wij meenen, dat deze alle recht van bestaan had. Want van al wat weerloos is in deze gebrekkige maatschappij, is het dier en het kleine kind wel het meest hulpelooze. Ja, meer nog dan het zwakke kind; want er is nog geen vaste ondergrond van sympathie en barmhartigheid voor de aan onze macht overgeleverde dieren. Menschelijke hoogmoed en de *langzame* ontwikkeling der gemoedsverfijning hielden ze tot nog toe buiten den kring van natuurlijke verwantschap en meevoelen. Om een dier te beschermen moet men als 't ware altijd nog een soort permissie vragen van de menschen. Er is nog moed noodig, om openlijk deze paria's der samenleving te durven helpen.

En dan heerscht nog het dwaze idee, dat, wie zijn algemeen gevoel van verantwoordelijkheid ook tot dieren uitstrekt, daardoor iets te kort doet aan menschenliefde.

Is er iets zonderlingers denkbaar? Er zullen natuurlijk «dierenbeschermers» zijn, die er een hartstochtelijke liefhebberij van maken en koud zijn voor menschelijk lijden; omgekeerd ook filantropen, die de ziel van den Hottentot willen «redden», maar met een tevreden gezicht paté de foie gras eten. Maar wij moeten bij 't oordeelen over een idee niet rekenen met hen die het verdraaid en als caricatuur opvatten.

De waarheid is, dat als de bron maar zuiver is en het waarachtig meegevoel maar leeft in ons en geen frase is, dat het zich dan

heenricht niet naar noord of zuid, naar dier of mensch, maar als 't kompas naar 't Noorden, zòo naar die plaats, waar geleden wordt.

Dat sommige humanitariërs (christenen, moest ik eigenlijk kunnen zeggen) zoo'n groot deel van hun kracht wijden bv. aan de dierenkwestie, vivisectie, enz. is eenvoudig een zaak van werkverdeeling. Hier ligt het meest onontgonnen veld, daarom en niet uit liefhebberij, maar met offer van eigen lust slaan zij de hand aan 't meest verachte deel van den liefdearbeid.

En waarom juist ook tegenover kinderen dit onderdeel zoo gewichtig is? Omdat een groot deel van alle aardsche wreedheid vloeit uit: misbruik van macht.

En over wie hebben de kinderen macht? Over wat zwakker is dan zij zelf. Over kleine broertjes en zusjes en zwakkere kameraadjes (maar die worden weer, krachtens den bovengenoemden langzamen ontwikkelingsgang, beter beschermd) en over dieren. Er zit veel pedagogische logika in 't bekende verhaal, dat Nero als kind dieren kwelde. Het is dus natuurlijk, dat wij met wat voor hem gevaarlijk is beginnende, het kind leeren het in zijn oogen zwakke te sparen.

Maar wij moeten hen dat niet leeren als iets losstaands. Neen, als wat het ook is: een logisch gevolg en onverbrekelijk deel van algemeene ridderlijkheid en rechtvaardigheid. Het is de moeilijkheid om van dit bijzondere tot het algemeene door te dringen, die de aanleiding geeft tot het misverstand, bij de kinderen; maar vooral bij de volwassenen.

De zaak is zòo: de Kinderbond bedoelt liefde voor al wat leeft, liefde jegens de menschheid, liefde en barmhartigheid ook voor 't dier. Nu is 't eerste; liefde voor den mensch, al een heel bekende en voor allen verstaanbare idee (helaas, de vertrouwdheid met den klank is ook hier altijd nog grooter dan met de praktijk); maar de tweede toevoeging is iets nieuws voor de meesten. (*) Daarom letten zij alleen op dat nieuwe en terwijl zij ons van eenzijdigheid beschuldigen, zijn zij 't juist die over 't hoofd zien, dat wij het alleruitgebreidste begrip en de veelzijdigste opvatting voorstaan. Is er dus op een clubje hieromtrent iets behandeld, dan frappeert dit ongewone de ouders en zoo schiet de dwaling wortel, terwijl als er iets geheel anders behandeld is, dit niet opvalt.

En nu, al is de verzoeking groot, nog veel over deze zaak te zeggen, meen ik dat de kern is aangeraakt. Houden wij maar goed ons doel in 't oog, dan zal het werk in den ruimsten zin worden opgevat; dan zal ons ideaal zijn dat het kind niet alleen een dierenvriend maar ook een ware menschenvriend wordt en een mensch, die eigen ziel leert verstaan en opheffen.

(*) Terecht zegt Darwin in Hoofdstuk 3, pag. 101 van zijn Descent of Man: «Sympathy beyond the confines of man, that is humanity to the lower animals, seems to be one of the latest moral acquisitions.»

BERICHTEN EN MEDEDEELINGEN.

Van het hoofdartikel in het Aprilnummer van Androcles «Onze liefde voor dieren» hebben wij afdrukken laten maken die als propaganda-brochuretje voor 5 cents in den handel worden gebracht. Wij hopen dat velen er mede werken zullen. De prijs per tiental exemplaren, besteld bij de Ned. Boek- en Steendrukkerij, Westeinde 135 den Haag, wordt daartoe gesteld op 4 cent per stuk of te zamen f 0.40 franco toegezonden.

VACCINEDWANG.

Door den heer Paul Horrix te 's-Gravenhage is aan den Minister van Binnenlandsche Zaken een adres gericht in aansluiting met het door hem ingediende adres, dd. 15 Nov. 1900, aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal, «tot verkrijging van opheffing van den noodlottigen dwang tot vaccinatie van schoolgaande kinderen.»

Adressant steunt zijn verzoek door tal van argumenten, ontleend aan wetenschappelijke geschriften betreffende den vaccinedwang, en geeft ten slotte een middel aan de hand om de zaak tot een bevredigende oplossing te brengen, nl. dat in de wet, in plaats van vaccinedwang, aan de ouders van niet-gevaccineerde kinderen de verplichting worde gesteld deze kinderen thuis te behouden van de school, zoodra uitbreekt en zoolang voortduurt een epidemie van pokken.

Nu de geneeskundige strooming ten gunste van vaccins en serums berust op dierenmarteling, en ook de koepokinenting daartoe heeft geleid, zooals o. a. in het vorige nummer van Androcles weder is aangetoond, begroeten wij een poging als die van den heer Horrix om die strooming te verzwakken, en die dus indirect ten goede van de gemartelde dieren komt, met blijdschap, afgescheiden nog van het volkomen billijke van zijn bezwaren tegen dezen voor velen zoo ergerlijken dwang.

Een onzer ijverigste dierenvrienden is op zeer doeltreffende wijze werkzaam om onze denkbeelden bij de jeugd ingang te doen vinden. Hij bezoekt namelijk persoonlijk de hoofden der lagere scholen te 's-Gravenhage en Scheveningen, aan wie hij een exemplaar van het aardige werkje: «Goedheid jegens de dieren» toezegt op voorwaarde dat het in alle klassen aan de kinderen zal worden voorgelezen. Het verheugt ons te kunnen mededeelen dat over het algemeen het aanbod gaarne wordt aanvaard en de schoolhoofden bereid zijn aan het verzoek te voldoen. Het komt ons voor, dat er moeielijk een beter

middel te bedenken is om ten gunste der dierenbescherming werkzaam te zijn, en wij hopen dat ook op andere plaatsen dat goede voorbeeld zal gevolgd worden.

Men schrijft aan het «Vaderland»:

Nabij de Naald te Scheveningen is een zandweg gemaakt, tegen de duinen op. Tegen dien steilen berg moeten de paarden zware wagens optrekken. Deze ondenkbare krachtsinspanning wordt slechts bereikt door onophoudelijk die arme vermagerde dieren gruwelijk te ranselen. Dat heeft nu dagelijks plaats in de Nederl. Residentie.

Vier of vijf prachtig bestrate wegen zijn verbonden aan den strandmuur, waar soms geen muis over loopt, maar daar, waar een bestrate weg zoo noodig is, treft men er geen aan.

Als lid van de Nederl. Vereeniging tot bescherming van dieren heb ik gemeend op dezen slechten toestand opnieuw te moeten wijzen.

De met helm beplante duinen nabij den vuurtoren te Scheveningen zijn met puntdraad afgezet. Jaren achtereen wordt dat werk vernieuwd, jaren achtereen dadelijk door de Scheveningsche jongens vernield. De stukken puntdraad komen dan op het zand terecht, waar straks de kleine Scheveningsche kinderen met ontbloote voetjes gaan spelen. Men huivert bij de gedachte, dat de kinderen met hun voetjes in dat puntdraad terecht komen.

Als lid van den Nederl. Bond tot Kinderbescherming acht ik mij verplicht hierop te wijzen.

Ook wij roepen de medewerking onzer lezers in om aan deze barbaarsche en ergerlijke toestanden een einde te helpen maken. RED.

Een woord van dankbare hulde aan de nagedachtenis van Mary von Schilling, geb. Douglas, de bekende dierenbeschermster, die 24 Dec. j.l. in 74 jarigen leeftijd te Riga overleden is, mag in ons blad niet ontbreken. Zij was met hare zusters de oprichtster van het Dames-Comité van het Riga'sche dierenasyl, dat zich na een 25-jarig bestaan tot een krachtige dierenbeschermingsvereeniging ontwikkeld heeft. Ook bewerkte zij de uitgave van het tijdschrift der vereeniging «Der Anwalt der Tiere,» en heeft aan dit alles gedurende een lange reeks van jaren haar beste krachten gegeven. Mochten velen zich geroepen voelen haar voorbeeld te volgen.

Uit Twente schrijft men:

Nauwelijks is het voorjaar aangebroken, of het vinkenvangen begint weer. Vooral des Zondagsmorgens kan men in bijna elke plaats de

vangers met een vinkenkooi, waarin een tamme vink zit, zien uittrekken. Zij doen hun werk ongestraft.

Ervaren vangers maken dan verscheidene buit. Een paar personen uit Rijsen hadden den vorigen Zondag in een oogenblik tijds te Markeloo, er negen gevangen.

Vogelliefhebbers weten, dat een vink in gevangen staat heel goed zingt, zonder dat eerst kunstmiddelen behoeven aangewend te worden. De Twentsche vogelvangers echter branden de gevangen vinken de oogen uit, in de meening, dat deze vogels anders in de kooi niet kunnen zingen. Zou — aldus vraagt men — een wettelijk verbod daaraan niet een einde kunnen maken?

Een wettelijk verbod? ja, dit zou zeker helpen, doch dit komt niet, aleer de publieke opinie haar groote verontwaardiging over zulke laaghartigheden aan den dag legt. Meer echter dan elk wettelijk verbod zou uitwerken het publiek besluit, om zulke stumpers niet meer te koopen. Die de waren koopt en betaalt, die is de eenig ware schuldige aan al dergelijke wandaden. RED.

Het Hoog Militair Gerechtshof te Utrecht heeft uitspraak gedaan in de strafzaak tegen den 1en luitenant-adjudant bij het 6e regiment infanterie, P. A. de R., die in eersten aanleg door den krijgsraad te 's-Hertogenbosch was schuldig verklaard aan het opzettelijk en wederrechtelijk dooden van een, aan een ander toebehoorende kat en deswege werd veroordeeld tot vijftig gulden boete of vijftig dagen hechtenis.

Het hof achtte wettig en overtuigend bewezen, dat bekl. in den avond van 15 Nov. 1900 op de binnenplaats der Havenkazerne te Geertruidenberg opzettelijk, wreedaardig, zonder eenige noodzakelijkheid een schaapherdershond, dien hij onder zijne hoede had, heeft aangehitst tegen een zich aldaar bevindende kat en die kat door dien hond heeft laten aanvallen en bijten, waardoor die kat zóó gehavend is geworden, dat het dier in stervenden toestand is geraakt, zijnde door geen der gehoorde getuigen eenige omstandigheden aangevoerd, waardoor de aan de kat aangedane kwade behandeling kan worden geacht te zijn geweest noodzakelijk, welk feit strafbaar is ingevolge art. 254 van het Wetboek van Strafrecht. Bekl. werd te dier zake veroordeeld tot vijf-en-zeventig gulden boete, subsidiair een-en-twintig dagen hechtenis, alsmede in de onkosten, in eerster instantie en in hooger beroep gevallen. *N. v. d. Dag.*

De Vereeniging tegen het mishandelen van dieren voor Haarlem en Omstreken heeft in 1900 met haar asphyxiatietoestel afgemaakt tegen betaling 138 honden, kosteloos van particulieren 276 en van de politie 230, te zamen 644. In 1899 bedroegen de cijfers 122; 678 en 214. *Handelsblad.*

EENIGE OPMERKINGEN OVER DE VOORBEHOEDENDE GENEESKUNDE.

In de «Wetenschappelijke Bladen» van Februari ll. troffen wij een belangrijk artikel aan, bevattende eenige opmerkingen over de voorbehoedkunde, een onderwerp dat natuurlijk ten nauwste samenhangt met het vivisectie-vraagstuk.

«De studie tot *voorkoming* van ziekten,» zoo lezen we daar, behoort schier uitsluitend thuis in de tweede helft der 19e eeuw, waarvan ze een der belangrijkste kenmerken is. In algemeene trekken zijn er twee tijdperken aan te nemen voor de geschiedenis der voorbehoedende geneeskunde. Het eerste heeft de algemeene ontwikkeling der gezondheidsleer, het tweede het ontstaan der bacteriologie tot hoofdonderwerp.» Het eerste der studiedeelen een hechte steun dus in onzen strijd tegen de vivisectie, het tweede echter een afgrijselijke vermeerdering van proeven op het levende: geen twijfel welk deel der preventieve geneeskunde wij gaarne zagen vallen.

Trouwens de schrijver van ons artikel is uit een «hygiënisch» oogpunt in zijn wenschen niet zoover van de onze verwijderd. Wel erkent hij dat men door de bacteriologie de aanleiding der ziekten, vooral der besmettelijke, nauwkeuriger heeft leeren kennen en men door afzondering der besmette zieken veel voor de volksgezondheid heeft gewonnen, maar, gaat schrijver voort, daar is ook een schaduwzijde: «men is er veel te veel op uit geweest om de bacteriologie ten koste van de verdere hygiëne te verheerlijken. Het schijnt dat de eerstgenoemde studie allicht zoozeer den geheelen mensch in beslag neemt, dat deze ongeveer blind wordt voor de overige takken der geneeskunde. De hartstochtelijke microbenjager ziet in zijn verbeelding overal bacteriën.»

«Het bestrijden der microben pleegt men te beschouwen als het eerste vereischte voor de preventieve geneeskunde. In die richting wordt met de meeste opgewondenheid gestreefd.»

Een zeer sterke uiting hiervan zijn de alom toenemende inentingsmethoden, die ook «preventief zijn, of *beweren het te zijn.*» «Ze vormen het nieuwste voorbehoedmiddel der wetenschap» zoo gaat de schrijver Prof. Shadwell voort, «en worden, vooral in het buitenland

met bizonderen ijver bestudeerd, aangezien men er zich gouden bergen van voorstelt. *Het is echter jammer*, dat die ijver een prikkel te meer vindt in een omstandigheid, die tot dusver *een ongunstigen invloed* heeft uitgeoefend op de waardigheid van de medische wetenschap. Ik bedoel hier het onbetwistbare feit, *dat zulke voorbehoedmiddelen een zeer aanzienlijke handelswaarde vertegenwoordigen*, — een aardig buitenkansje dus voor den ontdekker. Zoo komt het, dat tegenwoordig iedere bacteriologische inrichting niet alleen een tempel der wetenschap is, maar tevens een fabriek van handelsartikelen; en zoo komt het ook, dat, onder den dekmantel van een eervollen wedijver in de bevordering der wetenschap, een onstichtelijk streven is ontstaan, om elkander beentje te lichten op de serum-markt.»

Verder deelt Dr. Shadwell mede dat de meening, als zou iedere ziekte haar eigen blijvende soort van microbe hebben, — «een onderstelling, waarop een hooge pyramide van theorie en praktijk (d. i. dus tevens van vivisectie. R) is opgericht», nog van zeer twijfelachtige waarheid is, getuige de commentaren der geleerden onderling. Maar geheel eens schijnen deze het daarover te zijn, dat er personen rondwandelen onder ons, besmet met deze of gene ziektemicrobe, zonder dat men dit ooit merken zal, omdat hun eigenaardig gezond gestel hen onvatbaar maakt voor verdere ontwikkeling dier microbe.

Dr. Shadwell meent daarom terecht, dat voor besmetting volstrekt niet alleen de erkend zieken de gevaarlijken zijn en afzondering van deze daarom ook niet een afdoende maatregel is. De ziektekiemen omgeven ons aan alle kanten, in de gezonde personen; ze zijn met recht «alomtegenwoordig» te noemen, en «veel te subtiel, om met goed gevolg door onze plompe hulpmiddelen te kunnen worden verjaagd» zoo de schrijver. Deze «plompe hulpmiddelen» zijn de door de bacteriologie aangegevene. Ook van quarantaines verwacht schrijver weinig: hoe eerder men alle quarantaines ter wereld opdoekt, des te spoediger kan men verwachten, dat de aandacht der toongevende kringen *zich naar een ruimer en beter veld van hygiëne zal toekeeren.*» Uit deze uitspraak blijkt wel geen groote ingenomenheid met de bacteriologie. Maar de inenting dan, is daarvan ook al geen heil te verwachten? Schrijver vindt ook daarin weinig afdoend nut en laadt aldus weer koren op den molen der anti-vivisectie-beweging.

«De bacteriologische inenting of inspuiting heeft bij de meeste be-

smettingen nog niet veel goede uitkomsten opgeleverd, in weerwil van den koortsachtigen ijver, waarmee men de ontwikkeling van die specialiteit en .... de reclame heeft voor oogen gehad. De beste gevolgen zijn tot dusver door de bacteriologen verkregen met hun serums tegen de cholera en de pest, — *ziekten, die evenwel ook op andere manieren voor genezing vatbaar gebleken zijn.* En het meest is dan nog geschied bij de bestrijding van diphtheritis en van dysenterie, maar tegen geen van die beide heeft de inenting tot nog toe veel uitgewerkt. *Het is onmogelijk, dat eene duurzame oplossing van het ingewikkeld problema der volksgezondheid ooit van den kant der inenting zal verschijnen.* Gezondheid is het ook eigenlijk niet, wat de genoemde methode ons kan doen ten deel vallen, neen, slechts een *problematieke* onvatbaarheid voor enkele ziekten.

Maar waar moeten we *dan* het toekomstig heil der voorbehoedkunde zoeken?

Dr. Shadwell zegt, alleen in de verwezenlijking van *natuurlijk weerstandsvermogen, ontwikkeld tot onvatbaarheid.* Die levenskwestie is tot nog toe door de wetenschap niet veel aandacht waardig gekeurd; maar de jongste waarnemingen doen vermoeden, dat dit punt van overwegend belang moet worden geacht; juist het altijd en overal aanwezig zijn der microben leert ons, dat er dagelijks millioenen menschen straffeloos het besmettingsgevaar trotseeren.

De oprichting der «sanatoria» is een gezegend gevolg van deze jongste richting der voorbehoedkunde.

Gezonde weefsels bieden een natuurlijken weerstand, die alle ziekte voorkomt, en grootendeels afhankelijk is van den algemeenen gezondheidstoestand. In die richting is plaats voor grenzenlooze ontwikkeling.» «*Weg met den alcohol,*» zegt ook *Dr. Shadwell alweer.* We moeten terug naar de oude, breede wegen der gezondheidsleer, waaraan we de aanzienlijke afneming der sterfte in de laatste halve eeuw verschuldigd zijn, niet aan de inentingen.

«*Licht, lucht, zuiver water, droge bodem, goed voedsel, algemeene zindelijkheid, gezonde levenswijs, voldoende werk, voldoende rust*» zoo eindigt Dr. Shadwell, en wij beamen zijn heele betoog ten volle, al denken *wij* daarbij ook nog bovendien: «En dit alles zal tevens medewerken om ook de vivisectie te doen verbannen en vergeten.»

M. J.

HET BEGRIP VAN DEN DOOD BIJ DIEREN.

(Overgenomen uit het «Handelsblad»).

Vrij algemeen gelooft men, dat dieren geen begrip hebben van den dood. Ook wijsgeeren hebben dit volgehouden. De Fransche dierkundige Paul Ballion heeft echter thans in een uitvoerige studie aangetoond, dat bij een menigte diersoorten dit begrip zich onmiskenbaar en onder velerlei vormen aan den dag legt.

In het eerst — wij ontleenen dit aan een overzicht, dat de «Revue Scientifique» van het bewuste werk geeft — wijst de heer Ballion op de eigenschap van roofdieren, den levenden prooi te onderscheiden van den dooden of den stervenden.

Roofvogels bijv. die zich met dood aas voeden, vallen nooit op levende dieren neer, zelfs niet wanneer deze in slaap en geheel onbeweeglijk zijn. Prairie-wolven onderscheiden dadelijk in welken toestand van ziekte of zwakte een buffel verkeert, dien zij dan dagen en nachten lang op een afstand volgen, tot hij sterft, of tot zij hem zonder gevaar kunnen aanvallen.

Bij het sterven van een dier gedragen de anderen — zijn kennissen — zich verschillend, naar gelang van hun soort. Er zijn er die zich volstrekt onverschillig toonen; er zijn er wier zedelijkheid op nog lager peil staat: die hun dooden metgezel eenvoudig opeten. Hiertoe behooren de mollen, en uitgehongerde wolven en ratten. Anderen bepalen zich tot het uitdrukken van hun verbazing.

Le Vaillant had vier meerkatten gedood, die hij in zijn tent bracht. Een aap, dien hij tot gezelschap hield, toonde groote verwondering bij het zien van de lijken zijner stamgenooten; hij bekeek ze één voor een, keerde ze om en om, als om te onderzoeken, wat er toch aan scheelde.

Zoo ook ziet men beren het lijk van een anderen beer omkeeren en besnuffelen. Gorden Cumming heeft iets dergelijks waargenomen, toen hij een onagra (wilde ezel) gedood had. De rest van den troep omringde het lijk, angstig springend en schuimbekkend. Daarop stoven ze allen in volle vaart weg, in galop de vlakte over.

De merkwaardigste van dergelijke uitingen treft men aan bij de vogels en bij de insecten.

Wanneer een vogel dood ter aarde valt, vliegen de andere toe, omringen het slachtoffer en stooten klaagkreten uit, als om hulp roepend, terwijl zij wijde kringen beschrijven boven hun ongelukkigen metgezel. Opmerkelijker nog is het gedrag van sommige insecten.

Die welke in koloniën leven, brengen hunne dooden buiten hun verblijf. De mieren doen zulks zelfs met eenige plechtigheid.

Volgens Ernest André bezitten de meeste soorten van mieren werkelijke begraafplaatsen, die meestal op een korten afstand van den mierenhoop zijn gelegen en uitsluitend voor dit doel gebruikt worden. De lijken worden daarheen gebracht en gedeponeerd, nu op kleine, regelmatige stapeltjes, dan tot min of meer symetrische figuren gerangschikt.

Dit eerbewijs verleenen de mieren alleen aan hun doode makkers, wier stoffelijk overschot zonder eenige verminking naar de laatste rustplaats wordt gebracht. De lijken hunner vijanden, die in een gevecht gedood zijn, laten zij liggen waar ze zijn of verminken en vernielen ze zelfs, na hun bloed te hebben gedronken.

Evenzoo worden bij de kannibalen de krijgsgevangenen behandeld.

Een Amerikaansch natuuronderzoekster, mevr. Treat, die zeer verdienstelijke studiën gemaakt heeft over de mieren in Florida, beweert, dat de daar voorkomende «Fornica sanguinea», die tot de slavenhoudende mieren behoort, een eigen begraafplaats, vrij ver van het nest heeft voor hare stamgenooten, terwijl de lijken der «Fornica fusca», de slaaf-mier, over elkaar geworpen worden op een plaats, dichter bij het nest, bijna bij 't begin der gangen, alsof de lijken dezer paria's niet de moeite waard waren van het vervoer.

De Engelsche predikant White heeft in een onlangs verschenen werk een paar bladzijden gewijd aan de begraafplaatsen der mieren en daarbij eenige stoute stukjes van zijne heldinnen verhaald, die wij niet alle zullen overbrieven. Hij beweert zelfs eenmaal een mier te hebben waargenomen die ontroostbaar was over den dood van een kameraad en slechts met moeite kon weerhouden worden van het lijk op te graven.

Men weet, dat het moederlijk gevoel bij de dieren zeer ontwikkeld is. Merkwaardigerwijs schijnt het zeer te verminderen op het oogenblik

dat de jongen sterven. Dat ongeval wordt dikwijls zonder merkbare ontroering opgenomen. Toch heeft men vrouwelijke zoogdieren dikwijls bewijzen van droefheid zien geven bij den dood der jongen. De beer bijv. blijft kreunen en zuchten bij het lijk zijner jongen, die door den jager getroffen zijn.

Zulke gevoelens worden ook soms aan den dag gelegd bij den dood van het oude dier. In een jachtverhaal uit Britsch Indië wordt melding gemaakt van een tienjarigen olifant die, toen zijn moeder door de jagers gedood werd, bij het lijk bleef en het streelde en liefkoosde als om het in 't leven terug te roepen. En van een Afrikaansch olifantje, nog jonger dan het eerstgenoemde (het was niet hooger dan een meter) wordt verteld, dat het duidelijk blijken gaf van verdriet, toen zijn moeder gedood werd. Het liep om het lijk heen, schreeuwde en trachtte het tevergeefs met zijn snuit weder op de been te helpen.

Frederik Cuvier verhaalt dat, toen in den Parijschen Plantentuin een muskus-aap overleden was, het mannetje zich ontroostbaar toonde. Het streelde langen tijd het lijk van zijn gezellin en hield toen, beseffende dat zij dood was, de hand voor de oogen. Zoo bleef het dier beweegloos zitten, weigerend voedsel te nemen tot het zelf bezweek.

Bij de antilopen blijft de overledene altijd eenigen tijd bij zijn of haar echtgenoot, kreten slakend. De gazelle is onder die omstandigheden als verstomd van schrik en loopt, angstig, rondom het lijk.

Iedereen kent de zoogenaamde «inséparables» — vogels, die zelden den dood van den echtvriend overleven. Ook andere vogels, zooals de zwaluw, toonen droefheid in zulke omstandigheden.

Veel merkwaardiger nog zijn de teekenen van droefheid, bewezen tusschen wezens van een verschillende soort.

Talloos zijn de voorbeelden van honden, die van verdriet stierven na den dood van hun meester, of die in dat geval klagelijk jankten, den lijkstoet volgden tot op het kerkhof en langen tijd op het graf bleven weeklagen.

Ook zijn vele gevallen bekend van rouw door dieren, om andere dieren bedreven. Frederik Cuvier verhaalt van een hond, die van verdriet stierf na den dood der leeuwin, die hij altijd gezelschap had

gehouden. In een ander verhaal sterft een leeuw uit droefheid over den dood van een trouwen hond.

Bewijzen te over dus, dat de dieren wel degelijk den dood kennen, en dikwijls gevoelig getroffen worden door zijn slagen. (*)

(*) Een der correspondenten van het Handelsblad schreef na lezing van het bovenstaand artikel aan de red. de volgende mededeeling die wij ook gaarne overnemen:

«Als dierenvriend las ik met veel belangstelling uw artikel in het jongste avondblad. Het zij mij vergund aan de daarin gereleveerde feiten en verhalen van feiten een enkel toe te voegen, dat m. i. zeer duidelijk bewijst dat dieren ook begrip hebben van den dood hunner viervoetige natuurgenooten. Voor eenigen tijd hadden wij een jong wit katje, dat zich uitstekend amuseerde en best overweg kon met onzen zwarten, eveneens nog jongen hond. Op zekeren dag thuiskomende vonden wij het arme dier bloedend en bewusteloos in een der kamers, waar een zware strijkplank op het dier was gevallen. Hoewel nog niet dood, gaf het dien dag nauwelijks teekenen van leven meer, onze zorgvuldige verpleging baatte niet, het beestje stierf nog dienzelfden avond. Maar wat ons zeker evenzeer trof als de dood van de poes zelf was de droefheid, waarvan onze hond blijken gaf. Niet alleen was hij geen oogenblik van de mand te krijgen waarin het stervende dier lag, maar telkens legde hij zacht en voorzichtig zijn poot op het lichaam van de poes, en begon voortdurend klagelijk te janken, ook toen het diertje reeds dood was.

EEN BANKET VOOR KOETSIERS EN VRACHTRIJDERS.

Een Amerikaansche dame, Mevrouw Conover, die de Wereldtentoonstelling te Parijs bezocht, werd tijdens haar verblijf aldaar diep getroffen door het ondragelijke lijden der paarden en de barbaarsche wreedheid der koetsiers.

Dit greep haar zóó aan, dat zij niet kon besluiten Parijs te verlaten, doch zich gedrongen voelde door persoonlijk optreden zooveel mogelijk in 't belang der weerlooze dieren tusschenbeide te komen. Zonder zich om spot of ruwe bejegening te bekommeren, hield zij op straat koetsiers en vrachtrijders, die wreed voor hun paarden waren, tegen, om hen op hun verkeerdheid opmerkzaam te maken; of als zij zelve reed verbood zij haar koetsier den zweep te gebruiken. Zoo werkte zij met woorden en met geschriften: maar 't was haar als een druppel in de zee.

Ze wilde iets grooters doen, dat indruk zou maken, en zoo kwam

't denkbeeld bij haar op aan de Parijsche koetsiers een reuzenfeestmaal aan te bieden, waar passende redevoeringen zouden gehouden worden. Met behulp van de Société pour la protection des animaux, gesteund door een paar rijke Amerikaansche vrienden en door verschillende grootere en kleinere giften, kwam het noodige geld bijeen en werden 400 koetsiers, die allen bekend waren om hun goede zorgen voor hun dieren en door de Société bekroond, tot het feest uitgenoodigd. Op de 35000 Parijsche koetsiers wel een klein getal, maar op zichzelf toch een indruk-makend gezelschap. Het gaf een aardig bont tooneel, sommigen in hun uniform met zilveren knoopen en rooden gordel van den omnibusdienst, anderen in hun lange koetsiersjassen, ook eenigen in rok en witte das; en er heerschte een vroolijke toon aan de lange tafels.

Onder de vele toespraken was er één van een der koetsiers, die o. a. zeide hoe het onmogelijk is dat de man, die den geheelen dag een beul is geweest voor zijn dier, 's avonds thuiskomende een teeder echtgenoot, een goede hartelijke vader kan zijn, en hiermede raakte hij de geheimzinnige ketting aan, soms onzichtbaar, maar altijd onverbroken, waarmede alles onderling verbonden is en die de dierenbescherming zoo nauw aan elk humanitair streven, aan elke poging tot zedelijke verheffing der massa verbindt.

Er werden nog een paar verzen door Marc. Legrand voorgedragen en daarna gingen de genoodigden hoogst vergenoegd uit elkaar.

Of dit feest rechtstreeks nut voor de dierenbescherming heeft teweeggebracht is moeilijk te zeggen, maar 't is toch niet te ontkennen dat die Amerikaansche vrouw in de enkele maanden van haar verblijf te Parijs waarschijnlijk méér gedaan heeft om het publiek geweten wakker te schudden dan de deftige, rijke Société p. l. protection des animaux in jaren.

Ontleend aan de Bijzondere Correspondentie
der «Nieuwe Courant» van 30 Jan. 1901.

GULDEN WOORDEN.

Ik ken niets, dat ons eerder de tranen in de oogen brengt, dan de hartelijke liefkoozingen van een hond, wanneer de menschen ons gekwetst of geërgerd hebben. LYTTON.

De dieren hebben ons om ons zelfs wil lief. E.

HET LIJDEN VAN PAARDEN IN Z.-AFRIKA.

Een vreeselijk verhaal over het lijden der paarden in Z.-Afrika is volgens «Our dumb Animals» opgenomen in de «Manchester Guardian» in de volgende woorden:

«Ik hoor treurige berichten over het lot der paarden in onzen Zuid-Afrikaanschen veldtocht. In het geheel zijn daar meer dan 200 000 paarden ontscheept.

Het is twijfelachtig of één van hen den oorlog overleven zal. Het geheele land is met hun lijken bezaaid. Men schijnt weinig zorgvuldig te zijn bij het vervoer aan de havenplaatsen. Zooals een toeschouwer me vertelde, die het vertrek van den Natalschen trein naar het front bijwoonde, werden de paarden in gewone wagens vervoerd, en werden ze noch aan het beginstation noch aan de tusschenstations van voedsel of water voorzien. Het resultaat was dat vele paarden, zoo ze al niet kreupel of doodgeslagen waren, zoo verhongerd waren als zij den troep bereikten dat ze feitelijk onbruikbaar waren. Mijn berichtgever zegt hoe hij zag dat ze het houtwerk van de wagens afknaagden om hun razenden honger te stillen.»

Hieraan sluit een bericht uit Pest aan de «Hannover Kur.», ontleend aan de «Tier- u.-Menschenfr.» luidende aldus:

«De groote paardentransporten uit Hongarije over Fiume naar Zuid-Afrika voor het Engelsche leger worden onophoudelijk voortgezet. Den 16n dezer zal weder een Engelsch stoomschip met 900 paarden van Fiume vertrekken en voor Maart is nog een veel grooter leverantie van wel 6000 naar men zegt, paarden besteld. Gruwelijk is het lijden, dat de arme dieren, van welke slechts het kleinste deel levend in Zuid Afrika aankomt, op de lange zeereis te verduren hebben. Bij hun uitlading in Fiume werden de paarden op de boot in een houten schotwerk gebracht, dat even lang en breed is als het paard, zoodat het juist er in staan kan. De overtocht duurt ongeveer anderhalve maand, en gedurende al dien tijd staat het dier dus in dat martelhok bekneld. Bij stormweer worden de dieren doodsbeangst, vernielen dan vaak met inspanning van hun laatste krachten hun kooien, slaan als dollen om zich heen en brengen elkaar de vreeselijkste wonden toe, waaraan natuurlijk vele bezwijken.

Komt nu eindelijk de boot te Kaapstad aan, dan zijn de nog in

't leven gebleven paarden in de eerste weken totaal onbruikbaar, daar hun voeten door het lange staan geheel verlamd zijn. Deze paarden zijn in den regel niet jong meer en worden hier door de Engelsche regeering gemiddeld met 200 gulden per stuk betaald. De Hongaarsche paardenhandelaars maken daarmede natuurlijk prachtige zaken. De Hongaarsche regeering is dan ook ten opzichte van dezen handel tegenover de Engelsche regeering zeer welwillend, daar 't zeer bevorderlijk is voor de inlandsche paardenfokkerij. En waar het geld zooals in dit geval zulk een beteekenende rol speelt, moeten alle humane overwegingen op den achtergrond treden, en daar doet tegenover zulke vreeselijke dierenmartelingen zelfs de Staat een oog dicht, soms ook wel beide oogen.

IETS OVER DEN KINDERBOND IN INDIË.

In het Bataviaasch Nieuwsblad van 16 Februari ll. komen twee mededeelingen voor, die als 't ware te zamen hooren. De Vereeniging tot Bescherming van Dieren te Batavia hield een vergadering waarin o. a. de voorzitter, de heer Hooghwinkel, het denkbeeld ter sprake bracht om propaganda te maken in alle kringen, door allereerst op de jeugd te werken. Ook deze Vereeniging ziet dus in, dat bij de jeugd moet begonnen worden, wil men eenig blijvend resultaat voor de toekomst verwachten. En verder in dit zelfde nummer van het Bataviaasch Nieuwsblad een artikel van de hand van Mevrouw N. van Zuylen—Tromp, de bekende strijdster voor de belangen van Indië, waarin deze aantoont, gelijk ook Stefanotes reeds in enkele Indische bladen had gedaan, hoe de oprichting van een «Kinderbond» in Indië een hoogst gewenschte zaak zou zijn, omdat ook in Indië, gelijk in 't moederland, de jeugd nog innig ruw, gevoelloos en baldadig is, hetgeen natuurlijk 't meest en pijnlijkst wordt ondervonden door die schepselen die tegenover hen weerloos staan, dus niet het minst door de dieren, en hetgeen zeer zeker niet pleit voor het voorbeeld der volwassenen. Én de heer Hooghwinkel, én Stefanotes én mevr. van Zuylen—Tromp, die alle drie met Indische toestanden goed bekend zijn, komen dus tot het resultaat, dat bij de kinderen moet begonnen worden, om rechtvaardigheid en meegevoel aan te kweeken voor al wat leeft, en reeds hen te leeren, dat men het weerlooze moet vrij en veilig laten. Leerden wij dit aan het

kind zonder door ons eigen dagelijksch doen die leeringen telkens tot een holle fraze te verlagen, de maatschappij zou een geheel ander aanzien hebben en gemodelleerd worden niet langer naar het verwrongen caricatuur van «Macht is Recht,» maar naar de gezonde levensopvatting, dat vreugde en vrijheid ten deel moet vallen aan zoovelen als maar eenigszins mogelijk is.

Wanneer wij in ons blad den Ned. Kinderbond bespraken, lieten wij voornamelijk het licht vallen op het nauwe verband dat er bestaat tusschen de hervorming der maatschappij in humanitairen zin en de opvoeding der jeugd, dus ook tusschen het doel en streven van Androcles met het doel en werken van den Kinderbond.

Dat de Kinderbond nog meer omvat en ál het weerlooze in de samenleving in bescherming wil nemen is bekend en spreekt voldoende uit art. I zijner Statuten en ook uit het Correspondentieblad en andere geschriften. Als men bedenkt dat de dieren eenige van de weinige wezens zijn, waarover de kinderen werkelijk macht hebben — een macht die ze moeten leeren beteugelen in plaats van misbruiken (*) — dan behoeft het geen nader betoog dat bescherming van dieren een eerste plaats inneemt op het programma van den Kinderbond, niet omdat menschen en kinderen het minder noodig hebben, maar omdat er voor dieren minder gedaan wordt. Door het groote publiek worden zij nog als vogelvrije wezens beschouwd ten bate van den mensch geschapen, waarmee men volkomen naar willekeur mag handelen.

Wij zijn van oordeel dat de dieren bestaan om hun zelfs wil, niet om den mensch, en dat het de taak is van den Kinderbond de nog bestaande groote leemte in het onderwijs en de opvoeding der jeugd, gebrek aan appreciatie van het dier, aan te vullen. Dit kan en moet samengaan met liefde en medelijden voor al wat leeft en lijdt.

(*) Men leze ook het art. «Tot recht begrip», voorkomend in ons vorig nummer.

NOG EEN GEVOLG VAN DEN OORLOG.

Vreemd deed ons aan een tusschenzin in de Nieuwe Rotterdamsche Courant van 31 Maart ll. voorkomend in een van die vele treurige berichten uit «Kaapstad» over de pest en andere ellenden die de oorlog in zijn gevolg heeft. Hieronder hoort ook de rattenplaag;

en dat men die ratten tracht te dooden en uit te roeien, wie zal dit niet volkomen billijken? Maar waarom op zoo wreede wijze «levend verbrand in een oven»? Zou er waarlijk geen minder pijnlijk middel te vinden zijn? En waarom die op zijn zachtst genomen «wonderlijke» tusschenzin van de N. Rott. Crt. «wat de dierenbeschermers niet mooi vinden» ... vinden dan niét-dierenbeschermers dit wél mooi? [RED.]

BERICHTEN EN MEDEDEELINGEN.

Het bestuur der Sophia-Vereeniging tot Bescherming van Dieren te Amsterdam, afdeeling van de «Nederlandsche Vereeniging tot Bescherming van Dieren,» heeft zich tot den Raad gewend met een adres, waarin aandacht wordt gevestigd op de wijze, waarop honden, van politiewege opgevangen, hierterstede worden afgemaakt, t. w. doordien de dieren, meestal verscheidene exemplaren te gelijk, in een kar worden geplaatst of geworpen en de kar met haar levenden inhoud in het water wordt gereden. Adressant zegt o.a.:

«dat ternauwernood één groote Gemeente in of buiten Nederland kan worden genoemd, die dusdanige afmaking kent:

«dat het bestuur der Sophia-Vereeniging de meening van verschillende autoriteiten, niet-ambtenaren der Gemeente, over deze wijze van afmaken heeft ingewonnen (ofschoon dit met het oog op de algemeen elders gevolge praktijk nauwelijks noodig scheen) en de vrijheid neemt, uittreksels uit die adviezen, ter kennisneming door den Raad, aan dit adres toe te voegen:

«dat in de adviezen verschillende methoden worden aangegeven van afmaking, minder pijnlijk voor de dieren en minder stuitend voor het gevoel van den waarnemer;

«dat adressant zich onthoudt van een bepaalde keus onder de aangewezen zachtere middelen van dooden, maar met het oog daarop, dat voor het zedelijksheidsgevoel van vele burgers der Gemeente, en niet enkel van leden der Sophia-Vereeniging, de thans gevolgde wijze van afmaking zeer kwetsend is, met aandrang tot den Raad het verzoek richt, daarin verandering te willen brengen.»

Adressant verklaart zich gaarne bereid, indien B. en W. omtrent den te volgen weg met hem in overleg willen treden, de eventueele voor de Gemeente uit een veranderde methode voortspruitende grootere kosten, voor rekening der Vereeniging te nemen, hetzij in ééns, hetzij door jaarlijksche bijdragen.

In verband met dit belang geeft adressant den Raad in overweging, of niet, door een gewijzigde verordening van honden, waardoor de meer gegoede klasse voor het houden van een hond méér,

de minder gegoede minder belasting zou hebben te betalen, het aantal zwervende honden en daardoor ook het aantal honden, dat moet worden afgemaakt, sterk zoude verminderen. *Handbl.* (*)

(*) Afschrift van het adres zelf werd ons door de Sophia-Vereeniging toegezonden, toen dit reeds was gezet. Echter is de hoofdinhoud van het adres hier volkomen weergegeven.

De volgende eigenaardige raad hierop sluitende vonden wij in het «Nieuws v. d. Dag» v. 20 Mei 1901.

Geachte Heer Redacteur!

Op een artikel in uw geacht blad d.d. 14 Mei over het afmaken van honden, zoude ik mij gaarne eenige aanmerkingen veroorloven, zoo u mij welwillend eenige plaatsruimte kunt beschikbaar stellen.

Zeker zullen alle dierenvrienden sterke voorstanders zijn van eene regeling, waarbij de ter dood veroordeelde honden op de «Aschbelt» op een minder pijnlijke en minder stuitende wijze kunnen worden afgemaakt, en waarbij dit afmaken tot een minimum wordt beperkt.

Ik kan mij echter niet vereenigen met het tweede voorstel van het artikel, om de gegoede klasse meer hondenbelasting te laten betalen dan de minder gegoede. Een onmiddellijk gevolg daarvan zou zijn, dat het percentage «straathonden» sterk toenam. Wie niet in staat is de belasting voor zijn hond te voldoen, zal in den regel ook niet in staat zijn het dier genoegzaam te voeden, en in dit geval doet hij beter geen pleizierhond te houden. Honden, die benoodigd zijn voor den handel, of waakhonden, betalen reeds minder belasting en deze zou nog verminderd kunnen worden.

Het afmaken der honden moge stuitend zijn, nog veel stuitender is het langs alle straten troepen magere hongerige honden te zien, alle vuilnisbakken uit krabbende en verslindende wat genietbaar (?) is.

Mijns bescheiden inziens ware het beter de honden, die niet binnen een gestelden tijd zijn opgevraagd, zoo mogelijk af te staan aan liefhebbers, die daarmede natuurlijk tevens eigenaars worden, zonder eenig verhaal van den vroegeren eigenaar, zoo die wellicht nog mocht komen opdagen. De nieuwe eigenaar is natuurlijk verplicht bij in ontvangstname van den hond onmiddellijk de belasting te voldoen.

Voor een hond, die dan eenigszins goed onderhouden is, zal allicht een liefhebber te vinden zijn, terwijl de totaal verwaarloosde en minderwaardige honden beter kunnen worden afgemaakt dan een armzalig bestaan voort te leven.

U, Heer Redacteur, bij voorbaat dankend voor de verleende plaatsruimte,

Hoogachtend,

Eene dierenvriendin,

L. BOER—BYLAND.

Men schrijft aan het Vaderland:

Aan het strand werd hedenochtend opgemerkt een schelpwagen waarvoor een hit gespannen was.

Doordat de voerman — een aankomende jongen — verkeerd stuurde, viel het dier, en in plaats van zijn domheid nu goed te maken en het dier behulpzaam te zijn, begon de jeugdige beul op een barbaarsche wijze aan de teugels te trekken en of dat niet genoeg was, greep de kwajongen een schop en begon het dier bovendien te ranselen.

Schrijver dezes als ooggetuige, begaf zich dadelijk naar het bureau van politie in de Keizerstraat, waar mij beloofd werd, dat de aandacht van de agenten op dien jongen gevestigd zal worden.

Hoewel dankbaar voor die belofte, wensch ik hier op te merken, dat dergelijke dierenbeulerij aan het strand dagelijks plaats heeft en als dan een paard op die wijze vermoord is wordt er in de bladen gebedeld voor een arm vrachtrijder die zijn paard en broodwinner verloren heeft.

In Den Haag en Scheveningen mag iedere kwajongen met een paard en wagen rijden, men vraagt er niet naar of dat werk hem toevertrouwd is; zoo werd hedenmorgen aan de Laan v. Meerdervoort een melkwagen gezien waarvan een 8-jarige jongen het paard bestuurde.

Ook mag het een schandaal genoemd worden, dat vischwagens met paarden bespannen, niet genummerd behoeven te zijn, noch melk-, vracht- en goederenwagens, maar wel nietige handwagentjes.

't Zijn verkeerde toestanden waarover ik dagelijks zou kunnen schrijven.

OVER HET UITGLIJDEN VAN PAARDEN IN VERBAND MET DEN AARD VAN 'T PLAVEISEL.

In Londen is volgens l'Ami des Bêtes een Statistiek samengesteld waaruit bleek dat op 5066 paarden die dagelijks een gegeven punt passeeren, 542 vallen op houtbestrating, 719 op steenbestrating en 1066 op asphalt.

Eene jonge dame, die over de straat ging en eene boa droeg, aan welks uiteinde een opvallend groote vossenkop hing, werd door een grooten slachtershond, woedend geworden op het gezicht van het vermeende dier, aangevallen.

Het meisje vluchtte verschrikt, maar de beweging van den vossenkop maakte den hond nog woedender. Hij sprong voor de voeten van het vluchtende meisje en deed haar vallen. Toen beet hij haar geweldig in de hand, en indien voorbijgangers haar niet waren ter hulp gesneld, zou zij ongetwijfeld erg zijn toegetakeld geworden en ons komt die waarschuwende straf niet onverdiend voor. [Red.]

VORSTELIJK TIJDVERDRIJF.

Blijkens een statistiek van het Forstamt, heeft de Keizer verleden jaar op zijn jachtuitstapjes in het geheel 3563 stuks wild neergeschoten; d.i., Zon- en feestdagen niet meegerekend, gemiddeld 12 dieren per dag. (*N. Rott. Crt.* 3 Febr. 1901.)

VLIEGEN, HORZELS EN PAARDEN.

Als middel om de paarden te beschermen tegen vliegen en horzels heeft graaf de Saint-Marsault in «Cosmos» het navolgende aanbevolen: Men laat gedurende vijf minuten een goede handvol laurierbladeren koken in een kilogram varkensreuzel. Het is voldoende om een stuk laken te besmeren met dit mengsel en daarmee de huid in te wrijven van een paard (of een rund) vóórdat men er mee naar 't werk gaat. Reeds sedert lang, zegt de heer Saint-Marsault, bezig ik dat middel, tot groot nut van mijn werkpaarden, die, daarmee besmeerd, hun werk geregeld en gerust volbrengen. Als ik — zoo zegt hij — per rijtuig uitga, is mijn paard aldus ingewreven, vóórdat het opgetuigd is. Geen enkele vlieg noch horzel plaagt het dier.

EEN NIEUW MIDDEL TEGEN MOND- EN KLAUWZEER.

Onder dezen titel geeft la Nature het volgende ten beste:

«Professor Winkler van Giesen in Hessen meent een eenvoudig en afdoend middel te hebben gevonden om het rundvee te vrijwaren tegen mond- en klauwzeer, eene ook in bovengenoemde streek van Duitschland dikwijls epidemisch heerschende ziekte. Daartoe zou men aan het vee, als het nog gezond is, niets anders hebben te geven dan gekookte melk van dieren, die reeds zijn aangetast. De hoeveelheid, die men dagelijks heeft toe te dienen, zou van vier tot zes liters bedragen en dit zou men acht dagen moeten voortzetten.»

Wij kennen de gegevens niet, waarop prof. Winkler zijn voorschrift grondt; maar het middel is zoo eenvoudig dat men het licht beproeven kan. *Eigen Haard.*

Buiten de Muiderpoort had weder een heirleger van kraaien de tenten opgeslagen. De nesten in de hoogste toppen der hooge boomen hadden den winter doorstaan en werden onder woest vredesgeschreeuw weder hersteld.

Een der velen geraakte te midden zijner architectonische bedrijvigheid verward met een der vleugels in de dunne takken, grenzende aan en tegen het nest. Hij bleef zoo hangen en wel gedurende 2 dagen! De kameraden konden hem niet helpen, doch deden wat ze vermochten: zij voerden hem zoo goed 't ging. Onnoodig te zeggen, dat er veel kijkers kwamen, maar dat hielp het beest weinig in zijn

benarden toestand. Een redder kwam niet opdagen, al stond 't er «zwart van de menschen.»

Tot eindelijk een man kwam met een ladder en in den boom klauterde, al hooger en hooger, tot hij kwam vlak bij het nest, den tak afsneed waaraan de kraai hing en, daarmede in den mond, weer voorzichtig naar beneden ging.

Een luid hoera! van de goedhartige kijkers was zijne belooning, toen hij met het uitgeputte dier beneden kwam.

Doet het niet werkelijk goed om eens te hooren van zulk een moedige daad uit medelijden met een lijdend dier!

De Ned. Sport doet het volgende «historisch» verhaal:

Een poedel werd herhaaldelijk de stad ingezonden, om bij een bevrienden slager een stuk bloedworst te krijgen, waarop hij somtijds onthaald werd door zijn meester. Ten einde goed rekening te kunnen houden, kreeg de hond telkens een orderbriefje mede. Toen het echter op afrekening kwam, bleek het dat de slager veel meer eischte dan de meester besteld had. De slager was verwonderd, want hij had zorgvuldig opgeschreven wat geleverd was geworden. Doordat de papiertjes geregeld dezelfde bestelling bevatten, had hij deze ten slotte niet meer ingekeken en eenvoudig een streep op de lei bijgevoegd.

De volgende maal echter, dat de poedel met zijn briefje kwam, keek de slager dat in en zag dadelijk dat dit niet beschreven was. Wanneer de hond lust kreeg in bloedworst, trachtte hij hier of daar een stuk papier op te scharrelen en snelde daarmede naar 's slagers huis.

Een waarschuwing aan allen, die bij testementaire beschikking, hun geld willen nalaten aan een of andere inrichting voor dieren.

Onder de dierenvrienden in Engeland is op dit oogenblik een groote verontwaardiging wakker over een treurig feit, dat allengs is aan 't licht gekomen, en dat men nu tracht te verhelpen en te niet te doen door maatregelen van allerlei aard. Het geldt het Brown-Instituut in Lambeth.

In 1846 namelijk stierf een zekere Thomas Brown, die een som van twintigduizend pond bij uiterste wilsbeschikking naliet aan de Kanselier, vice-Kanselier en broeders van de Londonsche Universiteit en hunne opvolgers voor de stichting en instandhouding van een hospitaal voor de zieke dieren der armen. Dit hospitaal werd opgericht en werkte in den aanvang geheel in den geest van den overledene.

Nu echter, sinds een twintigtal jaren, wordt het gebruikt voor Vivisectie; ja feitelijk is het Brown-Instituut geworden een hoofdkwartier van vivisectie voor geheel Groot-Brittannië, waar vivisectoren officiëele toestemming (licenses) van regeeringswege krijgen om hunne voorstellen te volvoeren.

Men zie wel toe, wie men tot achtereenvolgende uitvoerders van zijn laatsten wil aanwijst!

NOG EENS DE JACHT.

Van zoò grooten invloed acht ik het wekken van humane gevoelens zeer vroeg in het leven van ieder individu, dat ik zal trachten zoo concreet mogelijk aan te geven, hoe we hiervoor te werk moeten gaan; want, wij hebben de keus een verkeerde of wel een humane leiding te geven door tal van suggestiën.

In de eerste plaats als ouder, zou ik het kind doen inzien het gedachtelooze, domme, zelfzuchtige, hartelooze en wreede van jacht als vermaak. Ik zou in zijn handen niet geven geweren, werktuigen of wapens waardoor hij leed kon aandoen of 't leven benemen aan vogels of andere dieren. In plaats van hem aan te moedigen vogels te kwellen of te dooden, zou ik hem doen zien den grooten dienst dien ze onophoudelijk bewijzen door het wegnemen van allerlei wormen en insecten en kleine knagers, die aan zich zelf overgelaten, zich zoó zouden vermenigvuldigen dat ze letterlijk alle vrucht- en plantenleven zouden vernietigen. Ik zou hem willen herinneren hoeveel levens rijker en schooner gemaakt worden door hun zang. Ik zou hem wijzen op hun arbeidsgewoonten, hun wonderbare gave van aanpassing en vinding, hun verstand en volharding. Daarom zou ik hem leeren ze lief te hebben en na te gaan, ze te voeden en te verzorgen. Jagen voor genoegen duidt aan één van beiden — een karakter zóó gedachteloos als haast niet te verontschuldigen valt, — of een zelfzucht even jammerlijk als onwaardig voor een normaal, gezond menschelijk wezen. Geen waarlijk nadenkende humane man of waarlijk nadenkende humane vrouw zal er deel aan willen hebben. En wanneer wij lezen van deze of gene vrouw, hetzij ze als aanzienlijk bekend staat of niet, die zóó slaaf is van haar zelfzuchtige, woeste, wreede instincten, of van haar zucht naar bekendheid en courantenreclame, dat zij deelneemt aan herten-, vossen of eenig andere jacht, dan hebben wij een aanwijzing van haar werkelijk karakter, die geheel voldoende is.

Een paar dagen geleden werd mijn aandacht getroffen door een predikant in een van de steden van Nieuw-Engeland die in de bladen voor den dag kwam met een artikel over de jacht als een bizonder uitnemende tijdpasseering en ontspanning voor personen van

zijn beroep, en hij spoorde hen aan er zich aan te geven gelijk ook hij reeds deed.

Denk u in, wat het zeggen wil: een mensch die nog niet verder is vermogen door te dringen in den waren geest van zachtheid en mededoogen van den Christus dien hij belijdt en verkondigt, om nog niet te spreken van de humane leer van den zachten Boeddha, dien deze eerwaarde heer, tusschen twee haakjes, in zijn gestoelte en gebedstonden als «de heiden» zou aanduiden. Zullen we hier ons onthouden te zeggen: onvergeeflijke gedachteloosheid, of brutale, jammerlijke zelfzucht? Ik kan niet nalaten in dit verband even aan te halen een paar uitspraken van den aartsdeken Farrar, die onlangs onder mijn aandacht kwamen: «Niet eens of tweemaal, neen, herhaaldelijk ben ik aan de zeekust gestuit op een droevig jammerlijken aanblik, — een aanblik die me nu nog vervolgt — een aantal mooie, onschuldige vogels liggende verminkt en dood op het zand, hun witte veeren rood van bloed, zooals ze daar waren neergegooid dood of half dood, nadat hun marteling en moord een dag lang vermaak had verschaft aan hartelooze, gevoellooze menschen. Vermaak! Ik zeg u, een vervloekt vermaak! Alle dooden alleen òm maar te dooden is eenverfoeilijk vermaak. Kunt ge u voorstellen de domme, brute verharding, de absolute gevoelloosheid voor deernis en schoonheid van den mensch, die, terwijl hij de schitterend mooie schepseltjes ziet met hun witte smettelooze vleugels blinkende in de zon over de blauwe golven, uit kan gaan in een boot met zijn jongens, om hen te leeren door en door bruut te worden door vermaak te vinden, ik zeg nog eens menschonteerend vermaak, in het wellustig vermoorden of het wreed verwonden van deze mooie godskinderen, wetend dat deze wegvliegen om eenzaam en pijnlijk den dood af te wachten op een of andere verlaten plek.» En een andere zinsnede die mij een paar dagen geleden toegezonden werd door een trouw vriend van onze medeschepselen:

«De beroemde russische romanschrijver Turgenieff verhaalt een hoogst treffend voorval uit zijn eigen leven, een voorval dat in hem gewaarwordingen wekte, die al zijn werken hebben getint met een gevoel van diepe teederheid.

Toen Turgenieff een jongen was van een jaar of tien nam zijn vader hem eens mee op de vogeljacht. Terwijl ze zoo door het bruine stoppelveld stapten, steeg eensklaps een goudfazant met zacht gefladder

op van den grond aan hun voet en met de vreugde van den sportsman die plotseling door zijn aderen ging, legde hij aan en vuurde, — buiten zich zelf van verrukking toen het kleine schepseltje dwarrelend aan zijn voeten neerviel. Snel ebde het leven weg, maar het moeder-instinkt was machtiger dan de dood zelven en met een zwak bewegen van haar wiekjes bereikte de moeder toch nog haar nest waar haar jong broedsel, onbewust van gevaar, snel werd bijeengenomen maar toen, met een blik zóó vol smeeking en verwijt dat zijn hart stilstond bij 't aanschouwen van de verwoesting door hem aangericht, — en nooit tot aan zijn sterfdag toe vergat hij de gewaarwording van wreedheid en schuld die in dat oogenblik over hem kwam, — viel het kleine bruine hoofdje opzij en slechts het doode lichaam van de moeder beschermde haar broedsel.

«Vader, vader, wat heb ik gedaan?» riep hij, zijn doodsbleek gezicht naar zijn vader keerend. Maar niet onder 's vaders oog had die kleine tragedie zich afgespeeld en deze antwoordde: «Best gedaan, mijn jongen, dat was mooi voor een eersten keer. Je zult al spoedig een heele sportsman zijn.»

«Nooit, vader, nooit, ik zal nooit weer een levend wezen vernielen, als dàt sport is, dan wil ik er nooit meer mee te doen hebben. Ik vind het leven oneindig mooier dan de dood, en waar ik het leven niet geven kan, daar wil ik het niet nemen ook.»

En aldus, in plaats van in de handen van het kind een geweer of eenig ander wapen te geven dat het werktuig worden kan tot verminking, kwelling of moord van ook maar een enkel dier, zou ik hem het vergrootglas en de camera meegeven en hem uitzenden om een vriend der dieren te zijn, om op te merken en na te gaan hun eigenaardige leefwijze en gewoonten, om van hen te leeren die wondervolle lessen, die van hen geleerd kunnen worden, en alzoo zou ik heel zijn wezen doen uitgaan naar bewondering, liefde en zorg voor hen, hem daardoor als van zelf vormend tot het echt krachtige en vorstelijke type mensch, liever dan tot het laatdunkende, harde en brute type.

(Ontleend aan het uiterst fijn gevoelde werkje: «Every living Creature» van Ralph Waldo Trine, waarvan ook een hollandsche vertaling het licht zal zien). M. J.

MAETERLINCK OVER DE BIJEN.

De Revue de Paris heeft een opstel «l'Essaim» van Maeterlinck gepubliceerd. Dit opstel is een hoofdstuk uit een boek over de Bijen dat nog ter perse, of wellicht reeds verschenen is.

Maeterlinck's belangstelling in bijen is geen geheim, in zijn stillen tuin legt hij zich met liefde op de bijeenteelt toe. Hij heeft er blijkbaar veel over gelezen. Hij weet alles van der diertjes zoo bijzonder doen af, en vertelt dit in een taal van bewondering, die ons deed denken aan wat Michelet over de schoonheid der procreatie heeft geschreven.

Maeterlinck behandelt hier het zwermen, het uitvliegen van de oude koningin, om niet meer in denzelfden korf terug te keeren: die groote zelfopoffering, in het belang van het voortplanten, waarbij heel een volk, op het toppunt van welvaart en macht gekomen, plotseling aan een volgend geslacht allen rijkdom overlaat, zijn paleizen, zijn woningen, de vrucht van alle inspanning, om in vreemde verten in onzekerheid te zwerven, verstoken van een vaderland. Ziedaar een daad, die de menschelijke zedelijkheid ongetwijfeld overtreft. Waar wordt deze wet gesteld, welke — als de schrijver nader aantoont — verre is van blind en gevolg van noodlot, gelijk men meent?

De bijen vertrekken niet in een oogenblik van angst, zij ontvluchten niet, plotseling besloten en haastig, een vaderland geteisterd door hongersnood, oorlog of ziekte. Neen, het exil is rijpelijk overdacht en het gunstige tijdstip geduldig afgewacht. Is de korf arm, dan verlaten de bijen hem niet. Zij verlaten den korf slechts op het hoogste punt van het geluk, wanneer na den zwaren arbeid van het voorjaar het ontzaglijk waspaleis met de honderdtwintigduizend wel gerangschikte cellen overvloeit van nieuwen honig en van dat veelkleurige meel, dat men bijenbrood noemt, en dat strekt om de larven en de nimfen te voeden. Nooit is de korf schooner dan daags voor de heldhaftige opoffering. Stellen wij ons hem voor, niet zooals de bijen hem zien, want wij kunnen ons niet voorstellen op welke tooverachtige en ontzaglijke wijze de dingen weerspiegelen in de zes of zevenduizend facetten van hun zijoogen en in het driedubbele ciclopenoog van hun voorhoofd; maar zooals wij hem zouden zien, indien wij hunnen om-

vang hadden. Uit de hoogte van een dom reusachtiger dan die van St. Pieter te Rome, dalen tot den grond evenwijdig in grooten getale de waswanden neder, geometrische constructies, opgehangen in de duisternis en de leegte, en die men naar verhouding, wat de nauwkeurigheid, de stoutheid en den ontzaglijken omvang betreft, bij geen menschelijk bouwwerk zou kunnen vergelijken. Elk van deze wanden, waarvan de stof nog versch is, maagdelijk, zilverachtig, onbesmet en geurig, bestaat uit duizenden cellen en bevat levensonderhoud genoeg om het geheele volk weken lang te voeden.

Hier zijn het de schitterende vlakken, rood, geel, mauve en zwart, der pollen, opgehoopt in de doorzichtige cellen. Rondom, in lange, statige goudddraperieën, met de hoogernstige, onbewegelijke plooien, rust de Aprilhonig, de klaarste en de geurigste honig, reeds in de reservoirs, verzegeld om enkel in de dagen van uitersten nood geschonden te worden. Lager rijpt de honig van Mei nog in de wijdgeopende vaten, waaromheen nijvere benden een onophoudelijken luchtstroom onderhouden. In het midden, ver van het licht, welks diamanten stralen door de eenige opening dringen, in het warmste deel van den korf, slaapt en ontwaakt de toekomst. 't Is het koninklijk domein van het broeisel, voorbehouden aan de Koningin en hen die bij haar hooren — ongeveer tienduizend woningen waar eieren rusten, vijftien- of zestienduizend kamers door de larven ingenomen, veertigduizend huizen bewoond door blanke nimfen, die door duizende minnen worden verzorgd. Eindelijk, in het heilige der heiligen van dezen limbus, de drie, vier, zes of twaalf gesloten paleizen, naar verhouding zeer uitgestrekt, van de opgroeiende prinsessen, die hunnen tijd verbeiden, gewikkeld in een soort lijklakens, onbewegelijk en bleek, terwijl heur voedsel wordt verstrekt in duisternis. *N. Rott. C.*

GULDEN WOORDEN.

De volgeling van Boeddha zal niet met opzet het leven van eenig wezen verwoesten, zelfs niet van een worm of een mier.

MAHÂVAGGA.

. . . .

Om te behouden wezens zonder tal
En zelfs het allerminste niet vergeten.

PHÛ-YAU-KING.

HONDENTROUW.

Van hoeveel aanhankelijkheid, hoeveel intelligentie en trouw de hond blijk kan geven, leert ons weer de volgende geschiedenis, ons door Professor Forel uit Marges in Zwitserland meegedeeld.

Hij wijst er op hoe de slimheid en het overleg van twee arme honden hen maakten tot de redders van hun meester, en wat hij vooral bewondert — dat is de overeenstemming, die er heerschte tusschen deze twee dieren, die als het ware met elkaar hebben moeten overeenkomen, wat hun in dit hoogst moeilijke geval te doen stond.

«Voor eenige dagen ging de bewaarder van het hôtel te Z'meiden boven Fourtemagne in het Walliser district Leuk, het huis uit om hout te hakken. Den geheelen winter had hij hier in de eenzaamheid doorgebracht, zonder ander gezelschap dan zijn twee brave, trouwe makkertjes, een wolfshond en een griffon — een klein diertje, maar vlug en zeer slim. Daar de man het hout hakte tegen een laag muurtje en niet ver van het groote dak, dat het hôtel beschutte, bereikte de laag sneeuw, die zich op het dak vergaderd had, en er nu langzaam, geruischloos afgleed hem onverwacht, terwijl hij aan het werk was, kluisterde hem aan het muurtje vast en begroef hem tot aan de schouders. Niets dan het hoofd stak even boven de avalanche uit. De sneeuw was vochtig, zwaar, bevroren. Het was den ongelukkige ten eenen male onmogelijk armen of beenen te bewegen. De honden bemerkten in welk gevaar hun meester verkeerde. Zij gingen naar hem toe en beproefden de sneeuw weg te krabben om hem te verlossen. Vergeefs! Een oogenblik schijnen zij met elkaar te beraadslagen. Dan vliegen zij, als een pijl uit den boog, den weg op naar het dal. Daarginds, te Ems, woont de broeder huns meesters. Zij zullen hem te kennen geven dat er een ongeluk gebeurd is en hem smeeken hun baas, die in gevaar verkeert, te redden.

Hals over kop, in wilden wedloop, ijlen zij over het sneeuwveld weg. Een man, die goed ter been is, zou het plaatsje na vier uur kunnen bereiken. In minder dat een uur leggen zij den weg af. Om twaalf uur ongeveer is de sneeuwlaag gevallen. Om één uur staan zij keffende, blaffende, jankende, huilende, voor het huis, waar redding uit moest dagen. De deur van het chalet wordt geopend. Men wilde

de twee met zweet bedekte, zenuwachtige dieren binnen laten. Zij weigerden. Het geblaf en het gejank houden aan. Men geeft hun wat te eten. Zij weigeren . . . . . Toen begon men ongerust te worden. Waarom huilen zij toch zoo, de brave beesten? Zou den broeder daarginds in het hôtel iets overkomen zijn? Vlug doet de boer zijn jas en slobkousen aan en voorziet zich van een spa en geweer. Hij roept nog eenige vrienden en samen zullen zij het reddingswerk aanvaarden. De honden loopen vooruit, hun geblaf, zooeven, toen zij het vreeselijk nieuws verkondigden, zoo klagend, klinkt nu heel anders. Zij schijnen de menschen te roepen, tot spoed te manen, moed te willen inspreken. Zij loopen vooruit en wijzen kwispelstaartend den weg.

«Zeven uur duurde het eer men het hôtel bereikte. Toen zij aankwamen was het negen uur 's avonds. De honden waren hun lang voor geweest. De hôtelbewaarder die nog steeds bedolven lag onder de sneeuw, had het bewustzijn verloren. De twee honden zaten bij het hoofd van den stervende en likten zijn gelaat om hem te verwarmen en bij te brengen. Men bevrijdde den ongelukkige, die reeds half bevroren was. Zonder zijn twee wakkere, trouwe vriendjes had hij ongetwijfeld het leven verloren."

Ems ligt 1.330 meter boven den zeespiegel, Z' Meiden 1.847. Globaal berekend bedraagt de afstand tusschen de twee plaatsjes negen kilometers.

EEN NIEUWE MODE-GRUWEL.

Het blad «Modern Society» zegt:

«Anti-vivisectionisten behooren een wakend oog te houden op het modeproduct «Zibelline» waarvan de vervaardiging de gruwelijkste wreedheid medebrengt ten opzichte van een eigenaardig ras van konijnen, dat daartoe in Frankrijk gebezigd wordt. Om het lange bont te krijgen dat noodig is om deze stof te vervaardigen worden de arme dieren levend geplukt, en daarna zorgvuldig verzorgd tot de haren weder aangroeien en de afschuwelijke operatie herhaald kan worden.

(*Zoöphilist.*)

PLAATSELIJKE TOESTANDEN.

(Overgenomen uit het Haagsch Handelsblad).

DOOR

F. J. HUBSCHER.

Als ik van de tram gebruik maak, dan neem ik gewoonlijk plaats op het voorbalkon, eerstens om eventueele bijzonderheden beter waar te kunnen nemen, ten andere om de handelingen van de koetsiers nopens de paarden te leeren kennen.

Het is mij derhalve aangenaam te kunnen verklaren dat de tramkoetsiers in den regel zeer uitstekend met de paarden omgaan, van een ruwe behandeling heb ik nog nimmer iets gemerkt, wel daarentegen van een beleidvol optreden daar waar dit noodig was.

In het Dagblad van 26—27 Mei ll., schreef ik het navolgende.

«Zooals men weet heeft aan het Buitenhof meestal verwisseling van trampaarden plaats, om het dier wat te laten rusten, en om het zoo noodig te laten drinken.

Ik bevond mij dezer dagen op het voorbalkon van de tram en was getuige van het volgende:

Toen de tram genoemde aflosplaats naderde, bleef het paard — door de kracht der gewoonte — staan, doch bij dezen rit zou juist geen verwisseling van paard plaats hebben.

Een heer, eveneens op het voorbalkon staande, riep met luide stem: «toe sla er maar flink met de zweep op", maar de koetsier bleef doof voor dezen raad; liever verliet hij de tram om het paard even te streelen en met de woorden «kom jongen, ditmaal doorloopen» werd de reis vervolgd en het paard liep tot aan het einde der lijn op uitstekende wijze.

De naam van dezen tramkoetsier-dierenvriend is v. d. Burg en ik heb gemeend een en ander wel te kunnen mededeelen, omdat zoo vaak het kwade, zoo zelden het goede, gezegd wordt".

Maar niet alleen onder de tramkoetsiers, ook onder de bestuurders van rijtuigen, melk- en goederenwagens treft men vele dierenvrienden aan, welke weten dat met zachtheid en geduld meer van een paard verkregen wordt, dan door ruw optreden en mishandelen.

Daarentegen zijn er nog altijd menschen welke er behagen in schijnen te scheppen op de wreedaardigste wijze dieren te mishandelen, men

leze o. a. het ingezonden stuk geteekend: Een strijder tegen onrecht, voorkomende in het Dagblad van 19 Juni jl.

Hoe is het mogelijk dat zulke schandalen in onzen tijd voorkomen, 't is waarlijk onbegrijpelijk.

De inzender van dat stuk spreekt o. a. ook over de ezels aan het strand. Meermalen schreef ook ik over de kwelling welke die dieren te verdragen hebben; honderden malen werd er door anderen over geschreven, groot waren ook de bemoeiingen ten deze van het Hoofdbestuur der Nederlandsche Vereeniging tot Bescherming van Dieren, van welke Vereeniging H. M. de Regentes Beschermvrouw is en waarvan schrijver dezes de eer heeft lid te zijn, maar trots al deze bemoeiingen en de gewaardeerde medewerking der pers blijft de toestand onveranderd, getuige de mededeeling in genoemd ingezonden stuk.

Niet zelden ziet men bestuurders van rijtuigen, visch-, melk-, brood-, en goederenwagens op de meest ruwe wijze de zweep bezigen en voor de zulken kan het navolgende tot leering strekken hetwelk ik ontleen aan den geïllustreerden kalender voor den landbouw in het Koninkrijk Saksen voor 't jaar 1893, onder het opschrift: «Weg met de zweep.»

«Waar de zweep regeert, daar helpen hooi en haver niets, daar kan noch een paard oud, noch een stuk vee vet worden." Dat het zonder zweep zeer goed kan gaan weet ieder flinke boer-landbouwer. «Men brengt gemakkelijker met goede woorden dan met vier paarden een voer hooi naar huis." Aan jongelieden en vooral aan kinderen moet men elk gebruik van de zweep verbieden. — De Chineezen slaan hun dieren nooit. Tengevolge daarvan wordt een muilezel, die in de handen van vreemden niet alleen onbruikbaar, maar zelfs gevaarlijk zou kunnen zijn, bij een Chinees zoo zacht als een lam en zoo volgzaam als een kind. Het komt nauwelijks voor dat een muilezel of pony, die een Chinees tot eigenaar heeft, op hol slaat, schrikt of onhandelbaar wordt; de dieren behouden op gebaande en ongebaande wegen steeds denzelfden vroolijken vluggen tred en op het luide Tur-r of Cluck van den voerman wenden zij zich rechts of links en bij den minsten ruk aan den teugel blijven zij dadelijk gedwee staan. De Chineezen sparen altijd de krachten van alle dieren die in hun dienst staan. Bewonderenswaardig is de handigheid waarmee ze een groote kudde schapen door nauwe stegen, die van voetgangers wemelen, weten te voeren en toch worden er geen dwangmiddelen hoegenaamd,

geen nijdig keffende herdershonden, noch puntstokjes gebruikt; een kleine jongen loopt vooruit met een van de handelbaarste schapen aan een touw en de anderen volgen van zelf. Wanneer de Chineezen in beschaving geen gelijken tred met ons houden, hier kunnen zij ons tot voorbeeld strekken. En wie meent dat toch in ieder geval bij werkpaarden de zweep onontbeerlijk is, moet de Zwitsersche postpaarden in oogenschouw gaan nemen, die dieren die moedig over de steilste Alpen draven en zelfs met sleden door de nauwste bergpassen gaan. Daar vervoeren die goede en met bijna menschelijk verstand begaafde dieren de zwaarste vrachten, die een vreeselijke krachtsinspanning eischen — zonder ooit de zweep te voelen.

Iets dergelijks wordt ons uit Noorwegen bericht. Daar worden de huisdieren over 't algemeen niet als slaven maar als vrienden van den mensch beschermd en behandeld. Onwil van paarden is tengevolge daarvan ook totaal onbekend.

Zoodra de veulens krachtig genoeg zijn nemen zij deel aan den arbeid der moeder op 't veld en op den landweg, en raken zoo langzamerhand aan het tuig gewend. De paarden gehoorzamen daar bijna nog meer aan de stem van den voerman dan aan de hand die den teugel voert. Opzetteugels kent men daar in 't geheel niet en ook de zweep wordt, men moge ze dan al in de hand hebben, weinig of niet gebruikt. Met groote zorgvuldigheid wordt er voor gewaakt, dat de wagens niet overladen worden, vooral wanneer er jonge paarden voor zijn gespannen. De paarden zien er wel doorvoed uit en blijven tot den hoogen leeftijd van 25 à 30 jaar voor den arbeid geschikt. Noorsche paarden en koeien zijn zoo mak dat zij de liefkoozingen van voorbijgangers gewillig toelaten, zonder uit hun gemakkelijke liggende houding op te staan.

IETS OVER 'T AFMAKEN VAN KLEINE HUISDIEREN.

In een Engelsch boekje: «Diseases of the Cat» vonden wij den volgenden raad: «Met volwassen dieren gebruike men eerst een weinig chloraal hydraat om ze te doen inslapen en daarna chloroform om ze den eindslaap te doen ingaan. Voor de hoeveelheden van genoemde middelen raadplege men echter volstrekt den veearts». Ons komt deze wijze van afmaking zeker wel de barmhartigste en doelmatigste voor omdat men er door voorkomt de vreeselijke angst die de dieren hebben als zij in een zak of mand naar asyl of apotheker worden gebracht en in het hok of toestel worden gezet; en wij mogen aannemen dat in den slaap het onvermijdelijke gevoel van benauwdheid toch ook niet zoó erg zal zijn. RED.

KLEINE BIJDRAGEN.

Aan de bekende Amerikaansche schrijfster Agnes Repplier ontleenen we het volgende waar zij spreekt over vivisectie.

«Het eenig onverklaarbare in het wijd heelal is pijn. Haar tegenwoordigheid verduistert overal de schoonheid der wereld en doet alle hoop en geloof verstijven in menig twijfelend hart. Wij kunnen haar niet bannen, we kunnen haar niet recht goed dragen — maar dat wij willens en wetens en in koelen bloede haar vermeerderen, en niet in een geringe mate, maar in een mate, die niet kan geschat worden noch ook maar eenigszins overzien, dit is iets zoo afzichtelijks, dat zelfs de meest egoïste ziel terugdeinst de waarheid te hooren.

De Vivisectie is alleen mogelijk omdat de wereld — zoo deernisvol maar zoo zorgeloos — niet verdragen kan te weten wat vivisectie beduidt.

VOORDEELEN VOOR DEN VIVISECTOR.

De vaccine- en serumbereiding is een winstgevende zaak. En daar dit zoo is, moeten wij wel onderstellen dat de verheven motieven, die steeds als de eenige worden aangevoerd voor deze industrie, gevaar loopen te worden vermengd met andere van minder nobelen inhoud. Een bezoeker aan enkele stallen waar anti-toxine-serum van paarden wordt verkregen, constateert, dat een der paarden, indertijd voor 60 gulden gekocht, reeds voor 6000 gulden aan serum had geleverd. Zulk een lucratieve handel heeft zeer zeker geen kans van falen door gebrek aan energie aan den kant van degenen die daarin, op welke wijze ook, aandeel hebben. H. COCKING.

Overgenomen uit een Engelsch humanitair blad.

EEN BERIN EN HARE JONGEN.

Een schip, op weg naar de Noordpool zat vast tusschen ijsschotsen en gedurende vele dagen had de bemanning geen andere bezigheid dan de jacht op ijsberen. Eens naderden eene berin en hare twee jongen het schip. De matrozen wierpen stukken walvisch op de ijsschotsen. De berin verzamelde alles, spreidde het lokaas voor hare kinderen uit en zag ze smullen terwijl zij slechts een klein stuk voor

zich behield. Daarna keerde zij naar het schip terug om te zien of er nog iets lekkers lag en op 't zelfde oogenblik schoot een matroos de twee jongen bijna dood; òok op de moeder werd aangelegd, maar deze werd alleen gewond. Een ooggetuige verhaalt hoe hij tot tranen toe bewogen werd door het tooneel dat nu volgde. De arme moeder, gewond als zij was, sleepte zich voort naar het laatste stuk spek, scheurde het in tweeën en bracht het naar de doodelijk gekwetsten. Toen zij zag dat deze zich niet bewogen, raakte zij ze beurtelings met hare klauwen aan en trachtte hen op te richten onder jammerlijk klagend gebrul. Toen deed zij eenige schreden vooruit en riep de kleinen met klagend gebrul, ziende dat deze poging geen beweging in hun bracht, keerde zij naar de dieren terug, besnoof ze en lekte hun wonden. Opnieuw wendde zij zich af, sleepte zich voort, keek om en begon opnieuw te roepen, maar de lichaampjes bewogen zich niet. Nu ging zij opnieuw naar hare kinderen terug en met allerlei gebaren van namelooze teederheid liep zij van 't eene naar 't andere en liefkoosde hen onophoudelijk met hare pooten waarbij zij de droevigste weeklacht deed hooren. Eindelijk overtuigd dat zij koud en levenloos waren, hief zij den kop dreigend naar het schip en brulde hare vervloeking uit tegen de moordenaars harer jongen. Een schot beantwoordde haar. De arme moeder viel neer bij hare twee kinderen en stervende lekte zij nog hunne wonden.

Revue britannique.

PAIX AUTOUR DE VOUS.

Laissez filer le ver à soie. Ne courez pas autour du nid. Ne touchez pas à l'oeuf de la couveuse. Ne criez pas quand l'oiseau se pose sur la branche. Ne rompez pas le fil qui tient la chrysalide au rebord du mur. Ne piétinez pas la jeune pousse. Ne sifflez pas quand les grues émigrantes cherchent une contrée hospitalière. Ne gravez pas votre nom dans la tendre écorce de l'arbre, alors que la sêve printanière se porte à la cime. Ne sautez pas sur la barque qui a tout son fardeau. Laissez la neige couvrir la mousse qui doit reverdir. Ne mettez pas le flambeau sous des yeux fatigués par des veilles. Vivez en paix, avec le respect du travail d'autrui, et recueilli en votre oeuvre. OCTAVE PIRMEZ.

BERICHTEN EN MEDEDEELINGEN.

De Parijsche vereeniging voor Dierenbescherming («l'Assistance aux animaux) heeft aan den Gemeenteraad 5000 francs gezonden om de noodige verbeteringen aan te brengen in de «Fourrière», zooals de plaats heet waar opgebrachte dieren voorloopig worden bewaard. Zij heeft er het noodige bedrag bijgevoegd om daar ook het beste toestel te kunnen aanschaffen, waarmee de dieren worden bewusteloos gemaakt, alvorens tot afmaking wordt overgegaan.

HOSPITAAL ST. FRANCIS.

De 3de jaarvergadering werd 28 Maart j.l. gehouden. Het laatste jaar bleek een jaar van ontwikkeling te zijn geweest, met toename van welvaart, stabiliteit en beloften voor de toekomst.

Het werk vermeerderde aanzienlijk. Het aantal nieuwe patiënten bedroeg 8498, terwijl in meer dan 23300 gevallen hulp werd verleend.

Herald of the Golden Age.

Naar de N. Rott. Ct. mededeelde werd een bejaard man, P. S., te Schardam, door een hondenwagen aangereden, welk ongeval ernstige gevolgen had.

Het is te betreuren, dat zoo dikwijls op verkeerswegen op onverantwoordelijke wijze met hondenkarren gereden wordt; vooral in dorpen, waar kinderen, niet anders dan op den publieken weg, kunnen spelen.

Ten vorigen jare gebeurden in Noord-Holand twee ongelukken, met doodelijken afloop, doordat postbeamten (te Ursem en Schermer) hondenkarren gebruikten. Sedert heeft het hoofdbestuur der posterijen het gebruik dier karren aan zijne ambtenaren gelukkig verboden.

In Frankrijk en Engeland worden de paarden meer en meer vervangen door electriciteit als beweegkracht.

Zoo werd deze week te Glasgow een begin gemaakt met den verkoop van 4000 trampaarden, die de eerste dagen gemiddeld f 300 konden gelden. (O. P.)

Van deskundige zijde is opgemerkt dat de wedrennen in ons land niet onder de gruwelen kunnen gerangschikt worden.

Hoe dit zij — in 't buitenland schijnt het anders te zijn.

De Herald of the Golden age bevat n.l. de volgende mededeeling:

De wreedheden van wedrennen schijnen over 't hoofd gezien te worden, en 't kan goed zijn de aandacht te vestigen op het feit dat de paarden die door zweep en sporen tot inspanning boven hun

krachten worden aangezet, vaak onherstelbaar verminkt en benadeeld worden. Een noot van de redactie van «The Field» van 9 Maart bevat de volgende oprechte bekentenis:

«In Engeland is 't geen ongewone zaak twee paarden te zien bezwijken bij de wedrennen van één namiddag.»

En dit sportblad verbaast zich dat de eigenaars niet vaker hun paarden bij Lloyd assureeren tegen zulke gevaren.

«Doping.»

De Wiener Renn-Club heeft een merkwaardige verbodsbepaling aangenomen, die verband houdt met de bekende «dopingbeweging" in Engeland. De club bepaalde:

«Het bestuur is bevoegd om personen, van wie het bewezen is, dat zij door het aanwenden van kruiden, onderhuidsche inspuitingen of geheime middelen van welken aard ook, de snelrennen trachten te verhoogen, van alle onder beheer der club staande banen uit te sluiten, en in verdachte gevallen alle maatregelen te nemen om tot een resultaat te komen en de werking van de behandeling tegen te gaan. Uitgezonderd is het geval, dat bedoelde middelen, op grond van een tevoren verleend verlof van het Clubbestuur zijn toegediend onder toezicht en verantwoordelijkheid van een door het bestuur aangewezen veearts. De gebruikelijke (!) dranken: cognac, whiskey, sherry, champagne enz. worden niet beschouwd als verboden middelen.»

Deze bepaling wekt zeker groote nieuwsgierigheid naar de geheimzinnigheden, die vagelijk worden aangeduid. Doch de slotzin wekt al evenzeer verbazing over wat het bestuur daar als gebruikelijk constateert en tevens officieel goedkeurt. *N. Rott. Ct.*

Liefhebbers van honden weten, dat deze somtijds, maar toch zelden, houden van rauw fruit. Evenals we een poes gekend hebben, die den groentenboer naliep om een prinsesseboontje, vernamen we wel van een hond, die een bijzondere voorkeur betoonde voor druivenschillen, en van een anderen, die gaarne een dun schijfje appel eet.

Blijkens «de Ned. Hondensport» is dat in sommige gevallen zeer gezond voor de dieren, en dus vermoedelijk een uiting van instinct, van natuurlijke aandrift tot 't zoeken van geneesmiddelen.

In het algemeen beveelt de schrijver aan, den honden geregeld groenten of water, waarin groenten afgekookt zijn, te geven; en in bijzondere gevallen van branderigheid of wormen zag hij uitstekende uitkomsten bij het gebruik van peren, appelen en peen.

Wat dit laatste betreft, zegt hij van zijn nest van jonge foxterriers:

«Toen ze drie maanden begonnen te worden, gingen ze sukkelen; ze kregen dikke, opgeblazen buikjes en groeiden niet, ofschoon hun oogjes helder stonden en de eetlust tamelijk goed bleef. De veearts

verklaarde, dat 't wormen waren, en kommandeerde wormpatronen en wonderolie; maar geen succes, ten-minste niet noemenswaardig. Het najaar kwam en ze moesten weg; ik kon ze niet weggeven, veel minder verkoopen, en vond gelegenheid bij een stalhouder om ze onder te brengen in een schuur, waar in een hoek peen voor de paarden opgestapeld lag. Toen een van de jongen kans zag achter het hekje te komen, dat voor de peen gezet was, greep hij een wortel beet en begon er in te bijten. Ik dacht eigenlijk, dat 't maar ravotten was, en smeet de peen tusschen de honden in, die er als razend op aanvielen; in minder dan geen tijd was ze verslonden. Ik dacht nu onmiddelijk aan de appel- en perenkuur van den ouden fox en wierp ze nog eenige penen voor, die alle denzelfden weg gingen. Sedert stelde ik ze in de gelegenheid om zooveel peen te eten als ze maar lustten, en het resultaat is, dat er ongelooflijke hoeveelheden wormen afgegaan zijn, eetlust en levenslust terugkwamen en de jonge honden op het oogenblik er zoo goed aan toe zijn als men maar wenschen kan.

Als soms uw hond trek toont in vruchten, geef hem dan af-en-toe een stukje. In elk geval is 't een gezonde versnapering, en als uw jonge honden wormen hebben, probeer 't maar eens met rauwe peen. Tien tegen één, dat ge de beste resultaten krijgt.

WEDER EEN STAALTJE VAN DE GRUWELEN VAN VEETRANSPORT.

Het volgende bericht van het voorgevallene aan boord van het stoomschip Yarrowdale, dat van Melbourne te Durban aankwam, wordt in een Australisch nieuwsblad medegedeeld:

«Zware stortzeeën sloegen van tijd tot tijd over het dek en richtten daar veel schade aan, terwijl verscheidene van het scheepsvolk ter nauwernood aan zwaar lichamelijk letsel ontkwamen. Een weerzinwekkend gezicht ontstond toen de stallingen van de dieren begonnen te bezwijken; de schapen werden bij dozijnen over boord geslagen en verdronken, terwijl de doodelijk beangstigde runderen over het dek werden geslingerd met gebroken ledematen en hun bloedende lichamen met alle slingeringen van het schip heen en weer gesleurd werden. Wel werd er gepoogd een deel der kudde voor overboord slaan te bewaren, maar het was niet mogelijk iets deugdelijks te doen, en het verlies aan vee ging voort tot het een totaalcijfer van 495 schapen en tusschen 50 en 60 runderen bereikte.

Heräld of the Golden Aye Januari 1901.

Uit Solothurn in Zwitserland deelen ooggetuigen het volgende verhaal mede, dat in een pension aldaar voorviel: De eigenaar van 't pension bezat een makken kanarievogel, die men vrij kon laten rondvliegen. Op zekeren dag was de vogel zoek en ondanks alle pogingen niet te

vinden. Maar den volgenden dag kwam de huiskat aangedraafd, 't vogeltje zorgvuldig in den bek dragend, en zette het ongedeerd aan de voeten van zijn baas en vrouw neer, die natuurlijk zeer verheugd waren.

De Berlijnsche gemeenteraad had onlangs besloten het joodsche schächten als dierenmishandeling te verbieden. Van hooger hand is dit besluit echter vernietigd, omdat het dwaas zou zijn dat de een of andere stad als mishandeling verbood, wat in den geheelen Pruisischen staat met uitdrukkelijke goedkeuring van de overheid geoorloofd is. Ook de regeeringspresident heeft verklaard dat het schächt-verbod wegens zijn algemeene beteekenis niet voor een enkele stad, maar waarschijnlijk algemeen zou geregeld worden. *N. Rott. Ct.*

MERKWAARDIGE BEHANDELING VAN HONDSDOLHEID.

Drie maanden geleden, schrijft een Fransch zendeling, kwam ik te Barambai en woonde daar eenigen tijd ten huize van iemand, dien ik bekeerd had en die al het mogelijke deed, om mij de merkwaardigheden van zijn streek en zijn volk te doen zien. Ik zag daar o. a. in dat dorp een dollen hond een zes-tal menschen bijten. Twee ervan behoorden tot mijn bedienden en ik was zeer ontsteld. Onmiddellijk beval ik een stukje ijzer gloeiend te maken en daarmee de wonden uit te branden. De inboorlingen zagen echter elkaar lachende aan en riepen: «Ah, Saheb, dat heeft niets te beduiden, wij hebben een veel beter middel daarvoor, gij zult 't direct zien!»

De dolle hond kwam er weer aan. Een der mannen nam een stok en sloeg 't dier neer. Een ander sneed snel den buik van het dier open, nam de nog lillende lever er uit, hakte die aan stukjes en gaf die aan de lieden die gebeten waren. Deze slikten snel de lever naar binnen. «Nu zijn zij buiten gevaar», zeide men mij. Daar ik echter nog niet zoo zeker daarvan was, brachten zij mij een man, die groote litteekens aan zijn beenen had. Vijf jaren geleden was deze deerlijk gehavend door een dollen hond en toch had hij, nadat hij een stuk hondenlever gegeten had, geen nadeelige gevolgen daarvan bespeurd. Mijn mannen en de overigen die gebeten werden, hebben tot nog toe ook niet het minste letsel ondervonden en zij zijn zoo gezond als een visch.

Wat valt er nu — vraagt «De Ned. Hondensport» — van deze geneeswijze of van dit voorbehoedmiddel tegen de uitwerking van den beet van een dollen hond te zeggen?

Wat zeggen de leerlingen van Pasteur er van?

Een Engelsch geleerde, Fraser, ontdekte onlangs, dat de gal van dieren en menschen sommige vergiften neutraliseeren kan.

De inboorlingen van Afrika en Indië schijnen nu die nieuwe ontdekking der Europeesche geleerden reeds lang en veel vroeger in praktijk gebracht te hebben! *N. v. d. D.* 26 Juni.

OFFICIEELE MEDEDEELING.

Door den Nederlandschen Bond tot bestrijding der Vivisectie zijn de volgende brochures uitgegeven:

1. **Vivisectie aanschouwelijk voorgesteld** door afbeeldingen ontleend aan «Leçons de Physiologie expérimentale par Dubois et Couvreur. 1900. (22 afbeeldingen) 's-Gravenhage. Ned. Boek- en Steendrukkerij. Prijs 25 cents.

2. **Betrekkelijke machteloosheid der Regeering in zake Vivisectie-bestrijding.** (8 blz.) Den Haag. Drukkerij Vrede. Prijs 10 cents.

Beide brochures zijn voor leden van den Bond op aanvrage aan het Hoofdbestuur, Surinamestraat 38, den Haag, **gratis** verkrijgbaar.

Ter kenschetsing van eerstgenoemde brochure nemen wij de inleiding hieronder over.

Slechts aan zeer enkelen van het leekenpubliek is een blik in de werkplaatsen waar vivisectie wordt uitgeoefend, vergund. Het groote publiek moet zich tevreden stellen eensdeels met vage geruchten over de daar plaats hebbende gruwelen, anderdeels door de verzekering van de geleerden, dat die proeven in den regel weinig pijnlijk zijn en dan nog meestal op kikvorschen plaats hebben.

Door de verschijning van een leerboek over vivisectie, van platen voorzien, is het ons mogelijk onloochenbare feiten ter kennis van het publiek te brengen. De in dit boekje verzamelde platen zijn allen ontleend aan het in 1900 te Parijs verschenen werk: «Leçons de physiologie expérimentale» [1]) par Raphael Dubois, professeur à l'université de Lyon, avec la collaboration de Edmond Couvreur, chargé d'un cours complémentaire, chef des travaux pratiques de physiologie à la faculté des sciences.

Door 't ontleenen van deze platen aan een leerboek ontgaan wij elke mogelijke beschuldiging van overdrijving of sentimentaliteit. Wij hebben er niets aan toegevoegd dan eene vertaling van de onderschriften, voor zoover noodig. Overigens spreke dit boekje voor zichzelf.

Het Hoofdbestuur van den Ned. Bond
tot bestrijding der Vivisectie.

---

[1]) Lessen in de proefondervindelijke leer der levensverrichtingen.

ARTIKEL 254 VAN HET WETBOEK VAN STRAFRECHT.

(INGEZONDEN.)

In Themis LXIIe deel, tweede stuk worden in eene bijdrage, getiteld «Veranderingen ook verbeteringen?» door Jhr. Mr. O. Q. van Swinderen, vice-President van de Arrondissements-Rechtbank te Groningen, besproken de voorgestelde wijzigingen in boek II, titel XIV van het Wetboek van Strafrecht.

De geachte schrijver komt daarin tot de conclusie, dat de voorgestelde veranderingen, voor zoover zij verbetering bevatten, van zóó weinig beteekenis zijn, dat zij de moeite eener herziening niet wettigen. Volgens hem moesten andere veranderingen voorgesteld zijn, welke hij dan nader aangeeft.

Hierop nader in te gaan ligt niet in mijne bedoeling. Het doel van dit schrijven is slechts een kort woord van protest tegen hetgeen Jhr. Mr. van Swinderen daarin zegt over artikel 254 van het Wetboek van Strafrecht.

Dat artikel luidt nu aldus:

«Mishandeling van een dier wordt gestraft met gevangenisstraf van ten «hoogste drie maanden of geldboete van ten hoogste honderd twintig gulden.

«Indien het misdrijf in het openbaar gepleegd wordt, wordt ge«vangenisstraf van ten hoogste vier maanden of geldboete van ten «hoogste honderd twintig gulden opgelegd.

«Indien tijdens het plegen van het misdrijf nog geen twee jaren zijn «verloopen, sedert eene vroegere veroordeeling van den schuldige wegens «gelijk misdrijf onherroepelijk is geworden, kunnen de straffen met een «derde worden verhoogd.»

In het wetsontwerp, bij Koninklijke Boodschap van 25 September 1900 aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal ter overweging aangeboden, wordt nu voorgesteld dit artikel aldus te doen luiden:

«Hij die opzettelijk een dier wreed behandelt of noode«loos pijnigt of kwelt, wordt gestraft met gevangenisstraf van «ten hoogste drie maanden of geldboete van ten hoogste honderd «twintig gulden.

«Indien het misdrijf in het openbaar gepleegd wordt, wordt ge«vangenisstraf van ten hoogste vier maanden of geldboete van ten «hoogste honderdtwintig gulden opgelegd.

«Indien tijdens het plegen van het misdrijf nog geen vijf jaren «zijn verloopen, sedert eene vroegere veroordeeling van den schuldige

«wegens gelijk misdrijf onherroepelijk is geworden, kunnen de straffen «met een derde worden verhoogd.»

Hieromtrent nu zegt de geachte schrijver het volgende op pagina 333 van Themis:

«De wijziging van artikel 254 beschouw ik als eene verbetering «hoewel de praktijk haar niet dringend vorderde.

«Eene verbetering, die niet werd voorgesteld, zoude «geweest zijn zoo niet-openbare dierenmishandeling «uit de wet ware geschrapt, omdat deze geen aanstoot «geeft en derhalve de grond voor strafbaar stelling ont-«breekt». *)

Tegen deze twee gespatieerd gedrukte uitlatingen is mijn protest gericht. Hoe de geachte schrijver, die zelf een zoo eervolle plaats in de magistratuur bekleedt, en derhalve van de praktijk best op de hoogte is, kan verklaren dat de praktijk wijziging van dit artikel niet dringend vorderde, is mij een raadsel. Onophoudelijk toch komt het voor dat de meest ergerlijke gevallen van dierenmishandeling òf niet vervolgd òf niet gestraft worden, omdat bij de oude redactie van artikel 254, althans volgens de heerschende jurisprudentie het opzet gericht moest zijn op de wreede behandeling, en dit te bewijzen is veelal onmogelijk. Steeds door is daarop dan ook gewezen door de Nederlandsche vereeniging tot bescherming van dieren, die sinds lang op wijziging van dit artikel heeft aangedrongen. En waar nu eindelijk eene wijziging is voorgesteld, en daarvan nu door een lid van de magistratuur verklaard wordt, dat de praktijk haar niet dringend vorderde, komt een woord van protest tegen deze uitlating mij niet ongepast voor.

Waar de geachte schrijver intusschen de voorgestelde wijziging zelf eene verbetering noemt, en er derhalve wel geen bezwaar tegen zal hebben, dat ze tot stand komt, kan ik dit verder laten rusten.

Van veel meer belang acht ik zijne tweede opmerking, hierboven genoemd. Hiertegen vooral dient ten sterkste geprotesteerd. Niet-openbare dierenmishandeling zou schrijver uit de wet geschrapt willen zien. Straffeloos zou men dan zijn paard, zijn hond, zijn kat en ieder ander dier de gruwelijkste martelingen kunnen doen ondergaan, zoo slechts niemand het zien kan! Strafbaar zou het slechts mogen zijn, zoo het in het openbaar geschiedt, omdat dat aanstoot geeft of

*) De spatieering is van mij.

kan geven. Het criterium van de strafbaarheid derhalve niet gezocht in de handeling zelve, maar uitsluitend in de mogelijkheid dat anderen er aanstoot aan nemen! Wanneer slechts dat laatste uitgesloten is, zou men de dieren, die toch ook gevoel hebben — de tijden, dat daaraan getwijfeld werd zijn toch lang voorbij — uren, dagen, weken, maanden, jaren lang kunnen pijnigen, martelen, folteren, ze verminken stuk bij stuk, zonder dat de wetgever ook maar eenige straf daartegen zou mogen bedreigen. En die mogelijkheid zou schrijver eene verbetering in onze wetgeving noemen! Ik zou ze niet anders kunnen bestempelen dan als een teruggang tot de tijden van barbaarschheid. Hoe is het mogelijk dat in de 20e eeuw zoo iets door een ernstig en — ik twijfel er niet aan — overigens humaan man wordt voorgesteld. Hebben dan de humanitaire beginselen nog zoo weinig wortel geschoten?

Bij de behandeling van het wetsontwerp tot vaststelling van ons tegenwoordig Wetboek van Strafrecht is in de Tweede Kamer veel over dit punt gesproken. Op verschillende gronden werd toen ook de wenschelijkheid betoogd om dierenmishandeling alleen strafbaar te stellen zoo ze in het openbaar geschiedde, en een amendement van den Heer Heydenrijck, met dit doel voorgesteld, verwierf toen nog 25 stemmen en werd slechts met ééne stem meerderheid verworpen. Men vergete echter niet, dat het toen eene geheel nieuwe bepaling gold....... en dat sinds dien tijd meer dan twintig jaren zijn verloopen, waarin de denkbeelden omtrent hetgeen strafbaar gesteld mag en moet worden, eene groote schrede voorwaarts zijn gegaan.

Wat toen werd voorgesteld en aangenomen was nog maar een bescheiden stap in de goede richting. Laten wij er nu voor zorgen dat verder wordt gegaan en dat vooral niet wordt afgebroken wat toen slechts met moeite werd verkregen.

Of het nog noodig is de gronden aan te geven waarom ook niet-openbare dierenmishandeling strafbaar gesteld mag en moet worden, betwijfel ik. Men leze wat daaromtrent is gezegd èn door den toenmaligen Minister van Justitie Modderman èn door de heeren des Amorie van der Hoeven en Cremers.

Niet slechts omdat dierenmishandeling aanstoot kan geven aan anderen, dient ze strafbaar gesteld, maar ook omdat door dierenmishandeling onrecht wordt gepleegd tegen de maatschappij, zooals Minister Modderman aangaf, en ook, en dit vooral in de eerste plaats,

zou ik er willen bijvoegen, omdat de Staat er voor heeft te waken dat wezens met gevoel, gelijk de dieren zijn, niet noodeloos aan allerlei folteringen kunnen worden onderworpen, omdat wij verplichtingen hebben jegens de dieren, en het onrecht is om ze noodeloos te doen lijden.

Het laatste dient mijns inziens op den voorgrond gesteld. Vroeger waren het nog slechts enkelen, die in dien geest zich uitlieten, bij de behandeling van het wetsontwerp tot vaststelling van ons tegenwoordig Wetboek van Strafrecht slechts de heeren des Amorie van der Hoeven en Cremers, maar hoe meer de humanitaire beginselen doordringen, hoe meer men dit voorop zal stellen. En dan zal men er ook toe moeten overgaan om artikel 254 te lichten uit titel XIV van het Wetboek van Strafrecht, die handelt over de misdrijven tegen de zeden, en zal men in eene speciale afdeeling moeten behandelen alles wat hierop betrekking heeft.

Zoover zijn wij nu nog niet, maar inmiddels begroeten wij met sympathie de poging, door Minister Cort van der Linden aangewend om veel, wat tot nu toe niet onder artikel 254 viel, daaronder te kunnen brengen.

De memorie van toelichting erkent dat dit de bedoeling is, waarom de wijziging wordt voorgesteld. Wordt dit doel echter voldoende bereikt door de bijvoeging: «Hij die opzettelijk een dier noodeloos pijnigt of kwelt»? Zullen b.v., wanneer deze wijziging mocht worden aangenomen, de kikvorschenjagers in Zeeland en Noord-Brabant, die het achterste gedeelte van die dieren met een groote schaar afsnijden en ze dan vervolgens wegwerpen, waar ze soms nog dagen blijven stuiptrekken, daaronder vallen? Zal dat het geval zijn met de vischvrouwen, die de palingen levend villen, met de vischkoopers, die de visch levend in stukken snijden? *) Ik betwijfel of door deze redactie voldoende vast staat, dat ook deze gevallen daaronder begrepen worden. En toch wordt het meer dan tijd dat ook aan deze gruwelen een einde komt.

Met alle bescheidenheid zou ik daarom in overweging willen geven het artikel aldus te lezen: «Hij die opzettelijk een dier wreed behandelt of opzettelijk eene handeling verricht, waardoor een dier noodeloos gepijnigd of gekweld wordt» enz.

Middelburg, Juli 1901. Jhr. Mr. J. A. SCHORER.

*) Deze voorbeelden zouden met vele te vermeerderen zijn. Men zie b.v. de brochure «Onnoodige gruwelen in voedsel, mode en sport.»

AFSCHAFFING VAN DE JACHT ALS VERMAAK.

Met bijbehoorende plaat.

Wie zal dien eisch te zwaar achten, die zich even indenkt in het begrip: jacht als vermaak, dooden alleen uit lust tot dooden, ja, opzettelijk opkweeken op groote schaal van soms geheel tamme dieren, ten einde ze op een gegeven tijd uit hun omheiningen los te laten, op te jagen en dan te gaan vervolgen en schieten.

Tot voor zeer korten tijd kwam dit «vermaak» nog als een soort «vorstelijk» recht voor in Engeland, waar zelfs op de «Staatsbegrooting» een post werd uitgetrokken tot bekostiging van alles en ieder, noodig voor instandhouding van dit vermaak.

Maar de «Royal Buckhounds» zijn den weg gegaan die alle wreedheden zullen gaan, ze zijn afgeschaft en begraven in de historie na een zevenhonderdjarig bestaan. De geschiedenis alleen zal nu nog melding kunnen maken van deze lafhartige jachten op geheel tamme herten, opzettelijk daartoe gekweekt en van hun eenig wapen, hun gewei, beroofd. Jachten gehouden op aan de herten geheel onbekende terreinen, waar ze even van te voren in gesloten voertuigen zijn gebracht, jachten gedreven met groote koppels honden en drijvers, uitsluitend uit pleizier tot het aanjagen van schrik en angst, tot het brengen van moord en dood.

Maar dit beteekenisvolle feit heeft niet voetstoots in Engeland plaats gegrepen.

Jarenlang hebben humaangezinden aldaar den veldtocht tegen dit treurig machtsmisbruik gevoerd, doch de eer der eindelijke afschaffing *) komt hoofdzakelijk toe aan den predikant Stratton, die tien jaren aaneen, onverdroten en zonder een seconde van verslapping heeft gestreden, gansch zich gevend, om dit onrecht te bannen.

Geen moeite, geen gevaar heeft hij daarvoor ontzien, en niet geacht de letterlijke belegering welke hij moest verduren van de zijde dergenen, die van genoemde gruwelmode geldelijk voordeel trokken en hem dreigden met doodslag, zijn gangen naspeurend tot in den nacht en hem aanvallend met mes en revolver. Doch hij liet niet af, wetend de diepe beteekenis van zijn strijd.

---

*) Zie «Decline and Fall of the Royal Buckhounds» by the Rev. J. Stratton, 53, Chancery Lane, W. C. London.

Wie uwer wel eens op een afstand getuige is geweest van een «drijfjacht» vat die diepe beteekenis evenzeer als hij.

Het aanzien van een drijfjacht vervult van groote droefheid dat wij menschen nòg niet verder zijn; dat we nog zoo innig laf-hartig en wreed zijn, de een op dit, de ander op dat gebied. En men voelt groote droefheid om het noodlottig voorbeeld aan de drijversjongens, boerenkinderen uit den omtrek, die met stok en stem het argeloos wild opjagen uit de bosschen naar den rand van den weg, waar op hun doode gemak de heeren klaar staan om het angstig wild te schieten dat hen letterlijk tegemoet wordt gevoerd.

Hoe dit voorbeeld moet na- en doorwerken in het kinderbrein, dit schijnt bijzaak, en hoe het mogelijk is dat de moorders voor zich zelf zich niet schamen en hun zelf-achting niet verliezen, dit is een van die vele zielsproblemen.

Wellicht echter komt dit in de eenzaamheid meer voor dan wij wel vermoeden, doch verbiedt «valsche schaamte» er voor uit te komen.

En nu geldt de geschetste drijfjacht wilde hazen en konijnen, hoeveel te droever en lafhartiger wordt dit nog, wanneer gejaagd wordt op tamme dieren, op betrekkelijk tamme herten, opzettelijk daartoe onderhouden en gevoederd binnen omrasterde bosschen, ten einde later, hun vertrouwen misbruikend, ze op te jagen, te vervolgen, te wonden en te moorden. Daar moet tijdelijk zeker een dood zijn van alle deernis- en schoonheidsgevoel om tot zulke daden te kunnen komen, anders zijn ze niet te verklaren voor een normaal mensch in onze ontwikkelingsfaze.

Wie denkt hier niet aan de bekende gravure met het machtige hert statig in den voorgrond, groot, intelligent. Daarachter dwerg-achtig, dwaas, wat opgewonden tierende menschen, met een mooi pakje aan. Hoe komt hier de kleinheid der menschen treffend uit tegen-over de majesteit van het gekwelde dier, dat hun geen kwaad deed hoegenaamd, doch gansch weerloos, dáárom juist gemarteld werd.

En staat ons land te dezen aanzien zuiver? Zijn er ten onzent niet ook kringen, die dit ignobele vermaak tolereeren en toejuichen, zij het dan ook, dat geen Staatsbegrooting er afzonderlijke posten voor aanwijst, of dat niet vooruit het gewei der vervolgden wordt afgezaagd. Hebben toch ook wij niet onze hertenkweekerij met soortgelijk doel, hebben ook wij niet dat noodlottig voorbeeld voor kinderen en

minder ontwikkelden, op wie vooral zulke tooneelen zoo suggestief werken, — hebben ook wij in ons land niet dien neerdrukkenden invloed op den beschavingsgang?

Het aankweeken toch van, het toegeven aan lafhartigheid, aan den onteerenden lust tot kwelling en misbruik van het weerlooze, kan den vooruitgang van het menschengeslacht niet bevorderen en wie kan daar nu vóór zijn?

Doen we dus ook in ons land een beroep op allen, om mede te helpen tot afschaffing van de hertenjachten als een onwaardig vermaak en ze, gelijk de «Royal Buckhounds», te begraven in de historie. Wie geeft het voorbeeld? Van de «hoogste» kringen uit zal het misschien het snelste doorwerken. Laat dan het zooveel misbruikte «noblesse oblige» ditmaal eens geen klank zijn.

LAAT DE ZWALUWEN LEVEN.

Iemand heeft in het «Journal de Bruxelles» berekend, dat een paar zwaluwen per dag ongeveer 16 uur rondvliegt en dat elke zwaluw per uur ongeveer twintig keer naar zijn nest vliegt, om zijn jongen te voeden. De beide ouders vliegen dus samen 600 keer per dag van hun nest af en aan. Aangezien elke zwaluw per keer zoowat 10 tot 20 insecten vangt, doodt het paar er dagelijks 6400 voor zijn jongen. Voor eigen voeding heeft het paar 600 vliegen noodig per dag. Een zwaluwenfamilie verorbert dus 7000 insecten per dag, of 210.000 per maand. Voordat het nest gebouwd is, hebben de zwaluwen reeds ongeveer 30.000 insecten opgepeuzeld. Het geheele verbruik van een familie wordt per zomer op 576.000 insecten begroot. Een plaats, waar honderd paar zwaluwen gevestigd zijn, wordt zoo per zomer van ongeveer 57 millioen insecten bevrijd. Laat dus de zwaluwen leven.

Voor vele jonge menschen zijn huisdieren slechts dienaren of voorwerpen van vermaak; voor ouderen van dagen worden zij trouwe vrienden in eenzaamheid.

Naar EMILE SOUVESTRE.

AFSCHAFFING VAN DE JACHT ALS VERMAAK.

Behoorende bij „Androcles", Aug. 1901.

OOK TEGENOVER DIEREN RECHTVAARDIG.

Dr. E. Dühring, de krachtige, schoon soms wel wat verbitterde strijder voor al wat door onrecht en machtsmisbruik wordt verdrukt, komt natuurlijkerwijs ook op voor het dier en wel in deze treffende woorden: «De dieren hebben een eigen bestaansrecht», d. i. zij kunnen uit een rechts-oogpunt te kort gedaan worden. Ook zij hebben een zekere aanspraak op de natuur en hare beschikbare voedingsbronnen; ook hun is niet van aanvang af een stempel opgedrukt, waardoor zij tegenover het nut der menschen gelden als niets en volslagen vogelvrij zijn verklaard.

Tegenover het dorre, bloedzuigerige nuttigheidsprincipe stelt dus ook Dühring het rijke, levenwekkende ethisch beginsel, dat in de toekomst zal blijken den eenig **hechten** grondslag te kunnen vormen voor een samenleving, en deze zienswijze wordt ook gedeeld door den vegetariër Friedrich Schröer, die in de «Vegetarische Warte» van Mei ook het vegetarisme uit een zedelijk oogpunt beschouwd wil zien en niet uit een sociaal-oeconomisch standpunt alleen.

Zijn beschouwing hierover knoopt hij vast aan bovenstaande woorden van Dr. Dühring, terwijl hij haar aanvangt met den raad, dien wij zoo ten volle onderschrijven, om vooral Robert Springer's «Enkarpa» te doorlezen en te doordenken, teneinde te komen tot de overtuiging dat het ethisch beginsel het eenig hechte en gelukgevende is. Het voedingsregime, zoo gaat Schröer voort, zooals het tot nog toe door de groote massa is aangenomen, is grootendeels een belichaming van het egoïsme. De zelfzucht, die aan allen kant tegen ons aandruist, in zeden, gebruiken, wettelijke bepalingen en instellingen, is hier ook weer het onbewust leidend beginsel.

Wij hebben geen recht, dieren te dooden om hun vleesch te verslinden, maar ook geen recht om hen tot slaven te maken en hun krachten te exploiteeren. Maar hoevelen zijn er voor deze beweringen toegankelijk? Is niet van kind af aan ons ingehamerd dat we willekeurig heer zijn over heel het dierenrijk bij elkaar?

En hoe die diepe hersenindrukken weg te nemen? Onze aldus diep ingedrongen zelfzucht verdraagt zich niet met de idee van rechts-

eerbiediging van andere wezens; dat is van sparen, ja van vrijmaking uit het moordrecht, het moordbelang, den moordlust der menschen.

Afschuw van moord moet daarom het levensprincipe worden; aan de uitroeiing van zelfzucht moet worden gewerkt en de toekomst zal steeds bewuster dit doen, totdat ook de idee: «Wij hebben geen recht de dieren te dooden» den doorslag zal geven bij een allengs zachter geaard menschengeslacht. Voor hen is het dierenverslinden eigenlijk alleen een soort aanhangsel van de eigenlijke oer-misdaad: het moorden van schuldelooze dieren. In hun oog is daarom ook het ergste, het jagen voor plezier, dat niet zoo zeer onze roofzucht maar onze moordlust onmiddellijk aan het licht brengt; en in laagheid verre overtreft al wat in dezen de roofdieren (in engeren zin) te aanschouwen geven. Het menschelijk roofdier heeft om zoo te zeggen door arbeidsverdeeling boven zijn andere speelmakkers voor, dat hij individuen kan kweeken en voortplanten, die uitsluitend en alleen uit plezier jagen, zonder zelfs dat daarbij materieel nut te pas komt. Moorden voor plezier, die uitwas en uiterste caricatuur van den «strijd om het bestaan», is voor de vijanden van moord het toppunt van kwaad. In de algemeene zedelijke schatting geldt het nog als een vanzelfsprekend gansch onschuldig vermaak; naar de schatting van edeler beginselen is het een diep zelfzuchtig vermaak, dat in laagheid nog beneden de vivisectie staat. Onze waardeeringen vervormen zich naar onze beginselen, waarbij in dezen voorop staat: voor een wezen dat werkelijk goed zijn wil is het onwaardig zijn genoegen te koopen met de smart en het leven van andere wezens, en moordlust te kweeken en krachts- en machtsgevoel door jacht en dierenmoord. Het onvermijdelijk karakterbederf, dat zich natuurlijk ook tegen de menschen zelf keert en soms op verfijnd wreede manier als de omstandigheden daartoe leiden, is hier nog niet eens in aanmerking genomen. Dit alles doet ook minder ter zake, want hoe ook beschouwd — de afschuw van geweld en moord blijft de eenig ware en onwankele grond voor een waarachtig mooie samenleving! — alzoo de denker Dühring *), wiens gedachten zeer zeker meer dan der moeite waard zijn om ernstig te worden overwogen.

*) Men leze ook zijn «Wirklichkeitsfilosofie». M. J.

ASYLS EN BEWARINGSTATIONS.

Het vierde jaarverslag van het Sheffield-Asyl voor verdwaalde en uitgehongerde katten kwam onder onze aandacht. Dit jaarverslag is zeer zeker bemoedigend voor bestuur en leden. Reeds werden tot op dezen dag 4000 volwassen en jonge katten opgenomen in de afdeeling «zwerfkatten»; het laatste jaar klom dit aantal tot ± 1500. Vierhonderd daarvan leden aan schurft.

Het bestuur vernam uit meer dan een betrouwbare bron dat het aantal zwerfkatten in de straten en pleinen van Sheffield aanmerkelijk verminderde sinds het «Asyl» in werking ging.

Dit is een verblijdend bericht uit den vreemde, doch ook in ons land neemt het gelukkig verschijnsel toe van stichting van asyls, vooral in de groote steden. Van welingelichte zijde hoorden wij o. a. eenige dagen geleden, dat het pas in Amsterdam opgerichte asyl zich reeds in een vrij grooten bloei mag verheugen en althans in groei.

Een uitnemende maatregel van het Amsterdamsch-asyl-bestuur is ook zeer zeker deze, dat, zoodra het Centraal-asyl staan zal, in verschillende wijken der stad kleine «stations» zullen worden opgericht of aangewezen tot oogenblikkelijke, tijdelijke opname van zwervende of zieke dieren, in afwachting van den «wagen» van het centraal-gebouw, die eens of tweemaal per dag de dieren uit de «stations» zal komen halen. Men begrijpt van welk gewicht deze maatregel is voor een groote stad. De politie weet vaak niet waarheen met de zwervende of zieke dieren uit hare wijk, daarom zijn zulke bewaringstations van groot nut, waarvoor zeer goed ook de woningen van particulieren kunnen dienst doen. In Amsterdam hebben reeds verscheidene personen hun huis voor «station» beschikbaar gesteld en ook in den Haag is in enkele wijken de politie verwittigd dat sommige particulieren hun woning voor tijdelijke bewaring openstellen. Mochten velen dit goede voorbeeld volgen, dat werkelijk niet veel last veroorzaakt, en veel minder dan men oppervlakkig zou vermoeden.

Gaarne bevelen wij nogmaals het onlangs in Amsterdam opgerichte asyl aan in den steun en de belangstelling onzer lezers.

RED.

UIT EEN BRIEF AAN DEN REDACTEUR VAN „SCHOOL EN LEVEN".

. . . .

Waar zooveel woorden tot mijn gemoed doordrongen kan ik niet nalaten U mijn dank te komen betuigen. Andren door het woord ernst-betoogend, denken-wekkend, te doen leven een nieuw leven, een leven van beter mensch zijn, dat dunkt me zoo opzichzelf al verbeterend en bovendien verkrachtigend den wil.

Eerst waren het in «School en Leven» de kleine versjes bij plaatjes die me troffen, daarop de kleine Johannes-bespreking, en nu verder telkens de kleinigheden over slachtwijze enz. die me overweldigend aantoonden, dat elk mensch een stuk kan bijdoen tot verheerlijking van de samenleving door ernstig het goede te willen, door krachtig verheven mensch zich te maken. En in dat bewustzijn-groeien heb ik me telkens tegenover de weerlooze dieren (en dat zijn ze tegenover het menschdier allen) schuldig gevoeld vooral aan de wreede marteldooderij. En ik voelde bovendien de lafheid onschuldige weerlooze dieren te dooden. Tevergeefs heb ik me gesuggereerd met het gebruikelijk argument dat het is voor voedsel (ook ondierlijk voedsel is voldoende), of dat de mensch toch heer is over alles, hooger begaafd, in elk opzicht intelligenter. En daarom juist, meende ik, moeten we de lafheid van dierendooden staken.

Ik kon niet anders dan vegetariër worden, ook al werd ik in het oog van de massa excentriek.

Wel kunnen we nog niet in alles onze beginselen doorzetten, juist door de ons knellend omgevende wereld in al z'n conventie.

En nu nog mijn dank voor de gedachten in me gewekt.

Ik voel me er gelukkig onder, sterkgroeiend in wil, in kracht van hoogmensch zijn, den beestmensch uitdrijvend . . . . . .

Zijn zulke brieven geen heerlijke teekenen van den nieuwen geest van zachtheid en liefde die zich overal, rondom ons, dan hier, dan daar, begint te openbaren? En wekken zij ons niet op tot nog krachtiger werken en getuigen? Red.

DE VLIEGENPLAAG BIJ PAARDEN.

(INGEZONDEN).

Het in het Juni-nummer van Androcles aangegeven middel tegen vliegen (varkensreuzel met laurierbladen) is persoonlijk door mij beproefd. Het middel is niet afdoende; het helpt wel een weinig, echter is het groote nadeel eraan verbonden, dat het paard onmogelijk behoorlijk gepoetst kan worden. Wat de gevolgen bij langdurige toepassing zouden zijn, weet ik niet, doch ik vermoed eene groote mate van vervuiling, in ieder geval benadeeling van den gezondheidstoestand.

In een oud boek: «De Nederlandsche stalmeester» van het jaar 1763 staan nog de volgende middelen waarin zich geen vet bevindt:

1° Het sap van Kruizemunt; een Paerd daarmede bestreeken zijnde, zal geene Vlieg hetzelve genaaken.

2° Lever-Kruid en Holwortel-Kruid in water gekookt, en de Paerden daarmede bestreeken, zal mede de Vliegen van 's Paerds lijf afhouden.

Wellicht is er wel een der lezers van Androcles, die de tegenwoordige benamingen dezer kruiden kent en deze middelen eens wil beproeven. (*)

Wat mij betreft ik rijd dagelijks met een vliegennet, en hoewel de omstreken van Breda berucht zijn van wege de paardenvliegen, is er niet een, die de kans schoon ziet, zich op de huid neer te zetten.

Wanneer het paard voortdurend in beweging is, kunnen de mazen van het net zeer groot genomen worden.

Bij een werkpaard, dat dikwijls stilstaat, is een dichter geknoopt net noodig.

Breda, 15 Juli 1901. W. A. ORTT.

1° Luitenant der Veld-Artillerie.

(*) Van een plantkundige ontvingen wij de volgende inlichtingen: holwortel is de gemeene pijpbloem Aristolochia Clematitis L. Er zijn twee planten die «leverkruid» heeten: Agrimonia Eupatorium L. en Eupatorium cannabinum L. Waarschijnlijk is de eerste van deze twee planten bedoeld.

GULDEN WOORDEN.

Spreek met uwe dieren en sla ze niet. TOLSTOY.

BERICHTEN EN MEDEDEELINGEN.

Wij vestigen de aandacht onzer lezers zeer bijzonder op het artikel «Afschaffing van de Jacht als vermaak» waarvan afdrukken met bijbehoorende plaat, bij den uitgever van dit blad verkrijgbaar zijn à 5 ct. per ex. Ook van het belangrijke artikel van Jhr. Mr. J. A. Schorer: «Artikel 254 van het wetboek van Strafrecht» stellen wij afdrukken disponibel à 3 ct. per ex.

Wij vernemen met genoegen dat Prins Hendrik der Nederlanden voor zijn eigen jonge paarden geen opzetteugel meer gebruikt. Hoewel, geheel in overeenstemming met het uitmuntend rijden aan het Koninklijk Staldepartement, de opzetteugels steeds los zaten, en dus meer voor sieraad gebruikt werden, moet deze maatregel als een goed voorbeeld ter navolging ten zeerste worden toegejuicht. Moge zij leiden tot verbetering in de vele gevallen, waarin de opzetteugels, in strijd met alle regelen der rijkunst, als een waar marteltuig misbruikt worden omdat zij het hoofd achterover vastzetten door uitrekking der mondhoeken.

Reeds jarenlang werden in die richting pogingen gedaan door particulieren en vereenigingen, om door kostelooze verspreiding van eene handleiding onder koetsiers de nadeelen van te strakke opzetteugels algemeen bekend te maken.

Met vreugde lazen wij in de «Avondpost» van 17 Juli een bericht, waarnaar we reeds langen tijd uitzagen, maar dat zich steeds liet wachten.

Echter *beter laat dan nooit*, daarom juichen wij van harte toe, dat de Haagsche Tramweg Mpij het besluit genomen heeft om de wagens, rijdende van het Hollandsche Spoor naar het Kanaal (Atjehstraat) en terug, voor het in- en uitlaten van passagiers *niet anders* te laten stoppen dan op de *halteplaatsen*, die met bordjes en in de lantaarns zijn aangewezen.

Wie zich dikwijls en met recht geërgerd heeft aan de handelwijze van 't publiek, dat tot nu toe zonder eenig meegevoel voor de overmatige krachtsinspanning der toch al hard werkende trampaarden zich niet ontzag de trams onophoudelijk te doen stoppen, soms (zooals wij eens natelden) tot 5 en 6 maal toe in ééne straat, hij zal zich zeker met ons verheugen, dat het nu uit is met dit misbruik. Een

maatregel als die genomen wordt, eenvoudig als hij is, zal opvoedend werken op de publieke zeden. Enkelen zullen er tegen pruttelen, maar voor de massa is hij een suggestie die tot nadenken stemt.

Dank zij den nooit verflauwden ijver van onzen medestrijder den Heer D. de Clercq is te Laren (Gooiland) een «Kinderbond tot bescherming van vogels» opgericht. De leden — reeds ruim 50 in getal — verbonden zich geen nestjes meer uit te halen en geen vogels meer te vangen.

Moge dit voorbeeld navolging vinden.

Het bestuur der afdeeling Haarlem van de Vereeniging tegen het mishandelen van dieren verzocht den Raad verscherpende bepalingen te maken op het gebruik van honden als trekkracht en o. m. te verbieden het gebruik van honden onder de 50 c.M. hoog. *N. Rott. Ct.*

Te Bordeaux braken Woensdag twee draden van de bovengrondsche leiding der electrische tram en wikkelden zich om drie paarden van een wagen der stadsreiniging die juist voorbijreed. Een paard werd dadelijk door den stroom gedood; de beide anderen moesten worden afgemaakt. *Hbl.*

Alweer drie slachtoffers van het Trolley-stelsel! RED.

Uit Ede meldt men ons:

In het Sijsseltsche bosch alhier dreigde een rupsenplaag door de z. g. n. gestreepte dennenrups, bij voorkeur voorkomend in ongeveer 30jarige dennen. Begin Juli verlaat deze rups de boomen, om zich onder 't mos te verstoppen. Nu kwamen des morgens honderden vogels in het woud, die het mos loskrabden en hun ontbijt deden met de te voorschijn komende rupsen. Zonder deze nuttige opruiming ware ongetwijfeld een volgend jaar het gansche bosch vernield. Het merkwaardigste is, dat de vogels van uren ver moeten gekomen zijn, daar er in het bosch zelf weinig verblijf houden. *N. Rott. Ct.*

De burgemeester van Brussel is een dierenvriend. Hij heeft aan de koetsiers van de publieke rijtuigen toegestaan, hun paarden hoeden op te zetten. De hoeden hebben een uniform model in de stedelijke kleuren. *N. Rott. Ct.*

.....Na iederen tegenspoed moet de Engelschman zich wreken. Van de kerkplaats Chrissiesmeer of Lake Chrissie bleef geen huis, geen boom staan. Een van de Boerenhoeven geroofde kudde schapen, naar

schatting een 12.000 stuks, werd, daar ze het snelle voorttrekken belemmerde, afgemaakt. Personen, die kort daarna deze plaats bezochten, zagen groote hoopen schapen op het veld liggen, door lanssteken gedood of met uitgesneden of doorboorde tong, waardoor ze natuurlijk moesten verhongeren; soms bewoog de massa zich nog, doordat onder de doode nog levende lagen. Wat kan men verwachten van een leger, dat zulke wandaden bedrijft? .....

Uit een brief aan de N. Rott. Ct.

Onlangs wilde eene juffrouw te Gorssel in de veranda voor haar huis een hanger van water voorzien, toen er eensklaps een vogeltje uit opvloog. Natuurlijk schrok zij, evenals het beestje, dat zoo onverwacht zoo'n koud stortbad kreeg. Maar de schrik maakte spoedig plaats voor nieuwsgierigheid. En inderdaad, in den slingerenden bloempot zat een aardig nestje met vijf alleraardigste eitjes.

Moeder zijnde, besloot zij natuurlijk het broedsel te sparen en te beschermen. Voortaan goot zij het onmisbare water niet meer bovenin, maar in het ondervangende schoteltje. Ook hield zij de ontdekking voor de kinderen uit hare omgeving geheim. De lieve voorzorg ontving haar loon. Het onwillig verjaagde roodstaartje bekwam van zijn schrik, keerde terug en .... eerlang piepten in het zacht schommelende wiegje vijf hongerige snaveltjes hunne ouders tegen, wanneer die beurt om beurt, van licht tot donker, met zachte wormpjes kwamen aandragen.

Verleden week vloog het gansche gezin uit en de beschermvrouw heeft er, tot hare verwondering, geen een van terug zien keeren. Toch is het niet onmogelijk, dat de ouden de wieg hunner kinderen weder opzoeken. In een der schoollokalen te Gorssel heeft dit jaar een roodstaartjespaar in hetzelfde nest reeds voor de tweede maal een broedsel grootgebracht. *Het Volk.*

De staarten der paarden van het Engelsche leger mogen, volgens een kort geleden gegeven voorschrift, niet korter worden gemaakt dan 21 (Eng.) duim. Tot nu toe bedroeg de lengte van den staart 6—8 (Eng.) duim. Hiermede is eindelijk met het eenwenoude vooroordeel gebroken en aan den wensch van vele officieren en dierenvrienden voldaan. (*N. v. d. D.* 6 Aug.)

Dit is een verbetering, een stap in de goede richting maar voldaan kunnen wij niet zijn voor de paarden hun schoonste sieraad — de mooie staart — weer geheel zullen mogen behouden. Red.

JEFKE.

Jefke had het altijd vreeselijk druk. Sedert den dood van baas Kretz kwam al de zorg voor het gezin op hem neer, want de arme moeder was al sedert maanden blind, Margoke lag nog in heur wiegsken en Ivonneke, hoewel ze al twaalf jaar werd, was nog erg wild en onbedacht.

Jefke verdiende dus den kost voor 't heele gezin.

Hij stond altijd heel vroeg op, klepte een poosje met zijn lange ooren (daarin bestond zijn heele toilet,) liep het stalletje uit naar 't woonhuis en hihade net zoo lang voor de deur, tot Ivonneke, die graag haar koppeke nog eens omdraaide op het kussen, met een geeuwend mondje naar buiten kwam.

Jefke werd altijd van zelf wakker, maar Ivonneke moest door moeder geroepen worden.

Dan bleef hij heel stil staan tot het aardige meisje met de blonde krullen de emmers over zijn schouders had gehangen en zelf op zijn rug was gaan zitten en dan draafde hij vroolijk met haar naar het land, waar de dauw als een kanten sluier lag over de bloemen en de biesten er uitzagen als verschijningen van koeien, in het tooverlicht van den jongen dag.

Dan hihade Jefke weer, en ditmaal heel hard, want Ivonneke zat alweer op zijn rug te droomen! net zoo lang tot twee mooie koetjes, een rooie en een bonte, op hen kwamen toegeloopen en voor Ivonneke stilhielden om gemolken te worden.

Met een suf gezichtje (Jefke kon zich toch zoo aan die slaperigheid ergeren!) gleed 't meisje dan van zijn rug in 't gras, zette zich op haar driepootje en begon te melken — altijd de rooie 't eerst omdat die 't driftigst was, en onderwijl stonden Bonte en Jef met de neuzen tegen elkaar en hielden hun morgenpraatje.

Nu en dan stampte Bonte ongeduldig met den hoef tegen den grond of zwiepte met haar langen staart om zich heen om de vliegen te verjagen; de arme Jef kon dat niet doen, want hij had maar een heel klein stompje staart, dat er uitzag of de muizen er aan hadden gegeten!

Jefke was niet mooi; — zijn lijf was heel klein en laag bij den

grond, omdat zijn pooten zoo kort waren; zijn kop en ooren daarentegen waren zelfs voor een ezel buitengewoon lang en groot, en één oor, waar een jongen hem eens met een steen tegen aan had gegooid, stond stijf rechtop en wilde nooit meer naar beneden. En tot overmaat van ramp was hij bont! Zijn vel was net een landkaart van groote zwarte en witte plekken, dat waren de landen en zeeën, met hier en daar een geel streepje voor een rivier, en hoewel hij zelf nog al trotsch was op zijn vel, vonden de menschen 't heel leelijk en baas Kretz had hem daarom indertijd dan ook voor een appel en een ei gekocht. De jongens vooral plaagden er hem vreeselijk mee en noemden hem 't Kalf en schreeuwden hem na en gooiden hem met steenen, net of hij zijn eigen vel had gemaakt!

Baas Kretz was zoo verstandig geweest om meer op 't inwendige van Jefke dan op zijn uiterlijk te letten en hij wist wel dat zijn leelijk ezeltje een braaf, trouw dier was, dat alles wilde doen om eerlijk zelf zijn kost te verdienen en nu, — nu de goede baas was gestorven, won hij niet alleen zijn eigen kost, maar uit dankbaarheid die van de vrouw en de «maskes» er bij.

Als de koeien waren gemolken en de mooie, lichtgele melk melodieus omhoog klotste in de blanke emmers, stapte Jefke weer naar huis met Ivonneken op zijn rug. Hij liep nu niet meer, zooals 's morgens op een drafje, maar heel zoetjes, voetje voor voetje, om de melk niet te storten, tot ze aan 't huisje kwamen waar de blinde al op hen stond te wachten. En terwijl moeder heel handig de melk in de groote koperen kannen overgoot, zonder ooit een enkel droppeltje te morsen, kregen Jefke en Ivonneke hun ontbijt, wat roggebrood in melk gebrokkeld, dat ze altijd eerlijk samen deelden.

Als ze genoeg hadden en Jefke zelf voor zijn dessert wat distels had gezocht, werd hij opgetuigd en voor 't bolderwagentje gespannen met wielen zonder veeren en een groote, witte huif. De koperen kannen werden dicht geschroefd en er in gezet, Ivonneke klom op 't voorbankje en zoo reden ze samen naar de stad, waar ze alle dagen hun melk gingen verkoopen.

Jefke zag er dan inderdaad wel potsierlijk uit en ik heb zelf wel eens om hem moeten lachen. In den winter had Ivonneke een mooi

rood net voor hem geknoopt, dat zijn heele lijf moest beschermen voor de vliegen en zijn zwarte en witte vlekken maakten daaronder een komiek effekt. Overal, tusschen de mazen, en vooral dicht bij den kop, had zijn vrouwtje frissche groene takken gestoken, hij had een toom met koperen bellen om den hals en op zijn kop — raadt eens — een strooien hoedje!

Die paarden- en ezelenhoedjes die ze ook in Frankrijk veel dragen, zijn een bedenksel van een Belgisch koetsier. Hij dacht: als de zon erg schijnt, zet ik een hoed op met breede randen, waarom zou dat ook niet goed zijn voor m'n paard en m'n ezel, die den heelen dag moeten draven in de brandende zon, terwijl ik ten minste rustig op den bok kan blijven zitten.

Dus, zoo bedacht, zoo gedaan: hij kocht een stroohoed voor een halve frank, knipte boven in den bol een paar gaten voor de ooren, die hij keurig met een veterbandje liet zoomen, zette zijn paard 't hoedje op, en bond het onder de kin met linten vast, net als een kapothoed van een oude dame.

In het begin lachten de menschen hen natuurlijk uit en vroegen waarom hij zijn paard ook geen paraplu boven den kop bond als 't regende, maar hij liet ze lachen, en toen zijn kameraads begonnen te merken dat de meeste menschen 't liefst gingen rijden met 't paard met de-n-oed, omdat dat 't minst last van de zon had en dus vlugger kon loopen, volgden er velen 't goede voorbeeld, zoodat 't nu bijna in België een mode is geworden en men dikwijls zulke «behoedde» paardjes ziet.

't Hoedje van Jefke was van lichtgroen stroo, met een helrood strikje onder de kin, en jullie kunt je nu wel denken hoe komiek hij er uitzag met zijn bonte vel, daarover een vliegennet van roode wol en een groen hoedje met roode banden.

Hij zelf vond zich echter zóo bizonder mooi en stapte wel eens zoo «fier» voort, als hij zoo prachtig aangekleed was.

Ivonneke was ook op haar best, met een zijden doekje om den hals, een «proper» wit mutsje en een lange wilgentak in de hand om de vliegen van haar ezeltje weg te jagen. Een zweep nam ze nooit mee, dat verdroeg Jefke niet.

Eens, heel in het begin, toen de baas nog leefde, had hij een

zweep meegenomen om Jefke te slaan, als hij distels langs den weg wilde eten, want een distel kon hij nooit laten staan; maar o wee! wat was dat voor een tocht geweest! Hij had hem toch maar één licht tikje met de zweep gegeven, toen Jefke op eens zijn vier pooten naar vier verschillende richtingen uitplantte en bleef staan — onbewegelijk, als een zuil of — als een ezel!

Niets hielp! trekken aan de leidsels, vloeken, schoppen. — Jefke bleef onbewegelijk en onbewogen en gaf eindelijk, toen de baas 't al te bont maakte, een vinnigen schop met zijn achterpoot tegen de kar.

Eindelijk besloot de boer dan ook om 't maar liever met zachtheid te probeeren. Hij plukte zelf een handje distels en hield ze Jefke voor, die dadelijk z'n vlugge pootjes begon te bewegen en den baas op een drafje naar de klanten bracht.

Toen vader thuis kwam heeft hij de zweep verbrand en sedert nam Ivonneke een takje mee.

Zoo gingen ze samen alle dagen langs den weg, brachten de melk rond bij de klanten, deden boodschappen voor moeder en brachten trouw al 't overige geld mee naar huis, waar moeder, Margoke, Jefke, Ivonneke en de koetjes den heelen winter van leefden, want 's zomers verbouwden ze ook nog een beetje groente op hun lapje grond.

Zoo leefden ze met zijn zessen een paar jaar heel gelukkig voort; tot Ivonneken veertien jaar was geworden.

Het «Maske» was den laatsten tijd sterk gegroeid, ze was al bijna zoo lang als moeder en ze zag, vooral als ze 's middags uit de stad terugkwam, soms zoo vreeselijk bleek. De dokter zei dat haar bloed te arm was en raadde moeder aan om haar veel eieren en melk te geven en nu en dan eens een glaasje wijn. Net of moeder eieren en wijn kon betalen: en de melk moest immers voor de «kalanten» worden bewaard!

En 't arme Ivonneke werd maar altijd zwakker.

Jefken nam haar uit de handen wat hij kon. Onderweg bleef hij nooit meer staan om distels te zoeken, of zoo maar uit een open rede, omdat hij graag eens wat rusten wou, maar draafde als een «bestendig ezelken» door, rap voortspoedend zijn korte, rechte pootjes en nu en dan met een nijdigen ruk de vliegen verjagend, als wilde hij zeggen: «laat me met rust, ik heb gewichtiger zaken aan mijn kop dan jullie.»

In de stad, als Ivonneken soms eens een klant vergat, ging hij uit zich zelf naar het huis en bleef stokstijf staan tot ze hun melk hadden genomen, en als ze soms eens vergaten om te betalen, rinkelde hij met zijn toom tot hij de nikkeltjes in het tinnen bakje had hooren vallen.

En 't was maar goed dat Jefken dit deed, want Ivonneke werd hoe langer hoe droomeriger, de dokter zei dat haar hoofdje zoo zwak was en dat ze veel rusten moest en niet zoo alle dagen naar de stad gaan door weer en wind.

Maar moeder kon haar immers niet thuishouden! zij zelf, met haar arme blinde oogen kon toch niet gaan en als Ivonneken niet uit mocht, wie zou dan de klanten bedienen en de boodschappen meebrengen uit de stad?

Den heelen zomer hield ze het nog vol, maar toen de blaren begonnen te vallen, lei Ivonneke 's morgens 't koppeken weer terug op het kussen en zei dat ze onmogelijk op kon staan.

Toen voor 't eerst, sedert zij weduwe was, lei moeder 't hoofd in de handen en schreide zooals alleen een blinde schreit.

Zoo zaten ze een poosje stil bijeen, het meisje in haar bedje en moeder op een houten stoel bij de tafel .... de klok sleepte lang haar tik—tik—tik en verder was alles stil in het vriendelijk kamerken, waar de wilde wingerd door het venster keek.

.... Wat moesten ze beginnen ... wat moesten ze beginnen! ...

«Hiha» zei Jefken buiten de deur.

Daar stond 't ezeltje klaar om naar de weide te gaan .... Moeder had heelemaal heur ezelken vergeten!

«Gaot maar terug Jefken, 't vrouwken is ziek, ik zel oe seffens wa peekes brenge, zulle» ....

Maar Jefke bleef staan en plantte zijn pooten uit: peekes eten, eer er was gemolken!

De vrouw duwde hem zachtjes weg, maar hij week niet van de plek en klapte met de ooren:

«'t Vrouwken is ziek Jefke, ze kan nie goan.»

Maar Jefke bleef staan, ze hield hem een peeke voor om hem te lokken, maar hij wilde niet eten.

Daar bedacht ze wat! Jefke was zoo'n verstandig menneken —

hij wist den weg — als zij eens probeerde om op zijn rug te gaan zitten, dan kon zij de koeien melken en misschien zou Jefke alleen dan wel naar de stad kunnen gaan. Ze wilde het in ieder geval beproeven, het was hun eenige kans en Ivonneke had dikwijls gezegd dat hij beter dan zij de klanten wist.

Ze klom op zijn rug, en al was de dikke boerin wel wat zwaar voor het tengere, doorgebogen rugje, Jefke sloeg blij met het staartje heen en weer, «fier» omdat hij de vrouw mocht dragen en bracht haar luid hihaend van plezier naar het land en bleef heel stil staan toen zij van zijn rug klom... hij boog den kop op zij of ze ook zou vallen en keek haar met zijn goedige oogen na.

Gelukkig, het melken ging nog! wel spoot er soms een straaltje buiten den emmer, maar dan stootte Jefke haar maar eens aan met zijn neus; en wel een beetje later dan met Ivonneken, maar toch nog vroeg genoeg waren ze aan het huisje terug; ze gooide gauw de melk in de kannen over en zonder dat de vrouw hem iets hoefde te zeggen, ging Jefken verder alleen op weg.

Hij vond het eigenlijk wel eens prettig!

Hoe heerlijk om eens alleen te zijn en alleen voor de vrouw en de meisjes den kost te verdienen, want al had hij dat eigenlijk al lang gedaan, Ivonneken had er dan toch de eer van gekregen!.. Toch was het een raar gevoel, zoo alleen en zonder toom, want de vrouw had hem die niet aangedaan, uit vrees dat er dan een ander met hem weg zou rijden — en hij had natuurlijk ook geen bit in den bek. Dat was toch wel prettig, om tong en lippen eens zoo vrij te kunnen bewegen... maar toch, hij miste nu bijna den toom, dien hij vroeger altijd zoo lastig had gevonden, hij miste den band tusschen hem en 't vrouwtje — hij miste vooral het warme kinderhandje dat hem zoo zachtjes in den nek kon streelen — hij miste de jonge stem die zoo vriendelijk tegen het ezelken sprak.

Het had dien nacht voor het eerst gerijpt... als een droomtuin lag de wijde vlakte onder de eerste stralen van de zon, die gloeiend, vurig als een vlam, boven het berkenboschje omhoog steeg, goud verguldend de blanke verschieten, rijen boomen vóór rijen boomen, die voor elkaar schenen te schuiven als theatercoulissen... in de verte de Leie, de oevers lichtjes bevroren — schuifelend, zachtjes krakend onder het dunne ijs...

De weg was voor Jefke heel moeilijk om te begaan, want het dunne laagje rijp was eerst gesmolten en toen weer bevroren — zoodat hij het goede spoor niet kon zien en telkens in een diepe plas moest stappen.

Nu en dan ontmoette hij een ander karretje of een boerin, die boodschappen ging doen in de stad; soms keken ze wat verwonderd, omdat Jefke zoo alleen langs het wagenspoor stapte, maar zij zagen niet zoo gauw dat hij geen toom aan had en dachten dat Ivonneken achter in 't wagentje zat te slapen, dat had ze den laatsten tijd zoo dikwijls gedaan.

Niet éenmaal vergiste Jef zich in den weg! Daar, even voorbij de hoef van boer Vrijssen, naast den vlonder, lag het kasteel, een buiten achter hooge olmen, daar woonde zijn eerste klant, — ne nobele — de baron van Averbeke van Terzele, die 's winters altijd buiten bleef.

Hij hield stil voor 't hek, maar wat moest hij nu doen! Ze mochten volstrekt niet het hek inrijden, dat wist hij, opdat de zware wielen het fijngerolde grint niet zouden bederven .... Maar hoe zouden de menschen dan weten dat Jefke er was! Hij rinkelde met zijn bellen, maar ze hoorden 't niet; — nog eens, een palfrenier stond in het voorhuis te druilen, maar zag hem niet. Wat zou hij nu doen?... hij klapte een beetje met de ooren om zich beter te bedenken en op eens... daar krijst een oorverscheurend hiha door de lucht, dat al de kraaien omhoog vliegen, uit de oude olmen...

Dat hielp!

Er is eindelijk beweging gekomen in den palfrenier, hij komt met een kan in de hand heel langzaam aansukkelen, maar hij is niet alleen, hij heeft het jongste baronneken aan de hand. «Pol» zegt 't jongetje, «kijk is, daar is Jefke alleen, 't melkmeisje is er niet bij. — Mama, mama, kom toch eens kijken! en Mama komt uit het huis, en ja, zoowaar daar staat Ezel-Jefken met 't karretje en een briefje in den halster gestoken .... of de klanten zoo vriendelijk willen zijn om van Jefke te koopen, want dat Ivonneke ziek is en moeder blind en of ze 't geld alstublieft afgepast in het busje willen steken dat ze vinden zullen in het stroo van de kar. «O mama,» roept 't baronneken, «koop toch heel veel melk van dat lieve, lieve Jefken,» «Ik kan niet meer melk nemen dan gewoonlijk kindje, maar

we zullen Jef wat voor Ivonneke meegeven. En mevrouw neemt zelf de melk in de kan en gooit twee vijffrankstukken in het blikken bakje ... dat ze weer zorgvuldig onder het stroo verstopt.

Om haar te bedanken klept Jef met zijn ooren en heel «kontent» stapt hij verder, want hij heeft wel gehoord dat het goede Madamken geen nikkeltjes in de bus heeft gegooid!

Zijn volgende halt is bij den pastoor. De pastoor is een brave, trouwe man, die maar één gebrek heeft: dat hij erg veel houdt van lekker eten — den arme heeft ook anders geen divertissement — daardoor glimmen ze als appels, zijn roode wangen en draagt hij een heel plezierig maagje onder zijn breeden ceintuur. Hij bestelt met opzet de melk van zoover omdat op die van Jefke de room ligt...... als hij hem ziet schiet hij in een lach, want het ezelken heeft van daag zoo iets deftig-gewichtigs, dat hem nog grappiger dan gewoonlijk maakt.

Maar als zijn huishoudster hem roept en hij 't briefje heeft gelezen, wordt hij ernstig, een paar tranen schieten in zijn ronde oogen en gauw, dat zijn oude zuinige Liesken het niet ziet! gooit hij een briefken van twintig franken in 't busje.

Maar dat is een munt die Jefke niet kent; hij heeft nooit gehoord van geld dat niet rammelt en hij plant de pooten uit en klept met de ooren, tot de pastoor, die het wel begrijpt, want de boeren willen ook nooit briefkes — 't lapken voor vier klinkende stukken heeft verruild.

Dan verder.

Pastoor en Liesken kijken hem na.

Langs den breeden weg en het smalle vlondertje — langs de witte huisjes met roode daken, langs de boschjes van berken en hazelaren, langs de smalle windende paadjes, — voorbij de vestingen om de groote stad. Dáar is Jefken altijd wel een beetje bang, want op de groene hellingen staan dikwijls jongens die hem met steenen gooien, maar hij is wat langer onderweg geweest dan gewoonlijk en zijn plaaggeesten zijn gelukkig naar school.

De kazerne is zijn volgende klant. De soldaten wonen in de kasematten en Jefke moet een poortje door, een pleintje op met klimop tegen de muren, waar een oude brigadier de melk aanneemt en gewoonlijk een goedig grapje maakt met Ivonneken, die 't niet prettig vindt om in de kazerne te gaan.

Jefke staat stil en de brigadier, met de politiemuts schuin op de ooren en de hand aan zijn bretel, slungelt naar de kar.

«Nom d'un chien, où est la petite?»

Hij klimt op het wiel en kijkt achter in de kar, waar Ivonneken den laatsten tijd dikwijls in het stroo zat gedoken, maar Jefke is alleen — hij kijkt er onder en op zij — eindelijk ontdekt hij het briefje in Jefkes halster.

En als hij 't gelezen heeft kijkt hij heel strak voor zich uit en bijt nijdig op zijne grijze snorren...

De andere soldaten zijn komen aanloopen, de meesten in stalbuis en met vuilwitte broeken, — ze staan in een kring om Jefke heen.

Heel rap sprekend, in een zonderling mengsel van Vlaamsch en Fransch, vertelt hij hun dat Ivonneken ziek is... en dat 't ezelken, broaf menneken, nom d'un chien — zoo knap alleen den weg heeft gevonden, zulle... en terwijl hij spreekt vliegt de muts van 't hoofd... Jongens, dat arm masken mag van den onger niet starven, sacré bleu; ze hebben zelf wel niet veel, maar een sou of een half franksken kan toch ieder wel missen, dan smoren ze maar eens in ne week geen tabak.

En 't regent nikkeltjes en franken en halve franken; de dikke kolonel, die op zijn hijgend paardje komt aangereden, gooit er ook een tweefrankstuk in.

't Gaat alles in 't busje en Jefken stapt verder onder een luid «Vive Jefken» van de soldaten, die hem naoogen tot hij verdwijnt achter 't fort.

Nu begint zijn eigenlijke ronde pas en de grootste moeilijkheid voor ons braaf menneken.

Het plaveisel in de voorstad is zoodaonig slecht en 't is marktdag en de straten krioelen van karren, — melkwagentjes, als 't zijne met witte huiven, gruunselkarren en zware wagens met kolen en bier... Een troep huzaren met een affuit.... alles dreunt en rammelt door de witte straten dat de ruiten rinkinken, de muren schudden en Jefken moeite heeft om den weg te houden — gelukkig zijn de jongens naar school!

Maar achter elkaar vindt hij toch al de huizen, en met een bijna overloopend busje en ledige kannen komt hij 's middags tegen twee uur bij 't vrouwtje terug.

En den heelen winter lang bediende Jefken alleen de «kalaanten» en toen in het voorjaar Ivonneken weer meeging en met roode kaokskes onder 't mutsje, weer achter hem in 't karretje zat.

Toen lei moeder haar wang tegen Jefkes hals en zei dat haar dochtertje was genezen door 't geld dat 't ezelken had verdiend.

Wie was er toen «fierder» dan ons Jefken.

A. W. SANDERS VAN LOO.

FIJNHEID VAN GEHOOR BIJ DIEREN.

De geleerde Francis Galton F.R.S. nam een zeer nauwe glazen buis, die van afstand tot afstand met gaatjes doorboord, een soort herdersfluit of flageolet — fijn- of hoogfluit — was.

Blies men er op, zoo kreeg men een toon, dien elk normaal oor kon waarnemen. Ging men met blazen voort, van hoogen toon tot nog hoogere tonen — de toonschaal steeds volgend — dan hoorde men niets meer en was 't volkomen stil. Op dit oogenblik riep men een hond. Men zag hem terstond de ooren spitsen en luisteren naar iets, dat voor den mensch niet bestond. Hij hoorde dus nog daar, waar 't menschelijk gehoor zijn dienst weigerde. Steeds voortgaande met blazen en telkens hooger tonen voortbrengend duurde 't niet lang, of men vond bij den hond, evenals men 't bij den mensch gevonden had, de grens zijns gehoors. Daarna haalde men een kat. De veelbeteekenende bewegingen die zij maakte, bewezen duidelijk dat er voor haar geluiden waren, voor mensch en hond onhoorbaar. Zette men de proef met andere dieren voort, wellicht verkreeg men nog meer verrassende resultaten. (Essai de spir. scientifique par D. Metzger p. 54). *Toek. Leven.*

Toon mij uwe dieren en ik zal u zeggen, wie gij zijt en hoe gij ze behandelt. E.

HAAGSCHE TRAMPAARDEN.

In verschillende bladen van 7 Augustus jl. kwam het bericht voor, dat door Burgemeester en Wethouders 38 paarden van de Haagsche Tramweg-Maatschappij op de lijn Plein—Scheveningen wegens oververmoeienis ongeschikt voor den dienst waren verklaard. Naar wij vernamen was dit besluit het gevolg van het doodvallen van een trampaard in de Keizerstraat te Scheveningen.

Uit ingezonden stukken in het «Vaderland» bleek dan ook, dat de paarden er afgewerkt uitzagen: dat als redenen hiervan worden opgegeven dat de tramwagens grooter en zwaarder zijn dan die gewoonlijk elders gebruikt worden, en daarenboven soms nog aaneengekoppeld worden, waardoor van de dieren een bovennatuurlijke inspanning wordt geeischt.

De Directeur van de Haagsche Tramweg-Maatschappij deelde aan het «Vaderland» mede, dat door de maatschappij tegen de bedoelde afkeuring werd geprotesteerd, tengevolge waarvan de beslissing in dit geschil werd opgedragen aan een commissie van drie paardenartsen, die het volgend rapport uitbrachten:

«De uitslag van dit onderzoek is dat geen der opgegeven (38) paarden om bovengenoemde reden ongeschikt voor den dienst kan worden verklaard; dat echter volgens oordeel der bovengenoemde commissie eenige paarden, te weten N°s 179, 281, 449, 600 en 784 ongeschikt voor verdere diensten zijn verklaard en den directeur ten verkoop zijn voorgedragen, waartoe deze zich onmiddellijk bereid verklaarde.»

Een later inzender in het «Vaderland» merkt terecht op dat het feit niet ontkend wordt dat de overige 33 dieren wegens afmatting tijdelijk het werk hebben moeten staken; en dat, zoolang het rijden met gekoppelde wagens niet wordt nagelaten en het aantal ritten niet beperkt wordt met weglating van extra ritten, de overige paarden spoedig in den staat der thans tijdelijk afgekeurde zullen deelen.

De toestanden bij de Haagsche Tram gaven «Een Hagenaar» aanleiding tot inzenden van het volgende stuk in het «Vaderland» van 25 Juli:

«Mag ik door tusschenkomst van uw veelgelezen blad een beroep doen op de welwillendheid onzer stadgenooten.?

«Zouden zij bij deze hitte en bij het zware werk dat de trampaarden nu te doen hebben, niet willen medewerken om hun dat werk een weinig te verlichten, door hen niet anders te laten ophouden dan wanneer dit hoog noodig is? Gisteren toch zag ik op den Gevers-Deynootweg — ik zat zelf in de tram — dat driemalen werd opgehouden, telkens om de 4 à 5 huizen en dat nog wel voor jonge personen, jonge dames! Dit is toch ongehoord. Hebben die dames dan in het geheel geen medegevoel met de paarden en gevoelen zij niet hoe deze wijze van handelen wordt beoordeeld door degenen, die met haar in de tram zitten en er zich aan ergeren? Aan haar gemak offeren zij de krachten der arme dieren op, die evenzeer de warmte gevoelen als zij, en een der grootste deugden der vrouw «medegevoel met lijdende schepselen» (want het is lijden, dat telkens aanzetten der zware wagens) wordt bij haar tevergeefs gezocht. Op één stadslijn zijn vaste halten voorgeschreven; het ware te wenschen dat die op alle lijnen werden ingevoerd. Zoo op de lijn Laan van Meerdervoort—Laan van Nieuw-Oostinje moet bij de Van Speykstraat de tram haast altijd stoppen, terwijl het eindpunt geen twee minuten verder ligt; en zoo zijn er tal van voorbeelden. Zou er geen middel op te vinden zijn dat de paarden aan de halte Laan van Meerdervoort in de schaduw kunnen wachten en niet, zooals nu het geval is, een groot gedeelte van den dag blootgesteld aan de brandende zon? Wellicht is hier iets aan te doen.»

Wij sluiten ons ten volle bij deze opmerkingen aan. Het verheugt ons echter te kunnen melden dat ook op de lijn Hollandsche Spoor —Bankastraat vaste halten zijn ingesteld.

Gered.

Eenige dagen geleden hoorde ik thuis rauwe kreten, komende van de richting van den vijver in mijn tuin. Ik vloog er heen en zag een merkwaardig tooneel. Onze huiskat was in 't water gevallen en mijn hond was in den vijver gesprongen om haar te redden. De hond had de drenkeling in den bek maar kon niet uit den vijver komen, omdat die door een te hoog muurtje omringd was. Was ik een uur later gekomen dan was 't brave dier verdronken. Een lekker vuurtje, warme melk en een flinke afwrijving hielpen beide er bovenop.

Uit *„l'Ami des Bêtes"* Ed. Foritte (*Instituteur*).

BERICHTEN EN MEDEDEELINGEN.

DRINKBAKKEN.

In de N. Rott. Ct. van 4 Aug. staat een flink ingezonden stuk van den heer H. DE BIE, ten betooge dat de gemeente Rotterdam, door het niet-plaatsen van drinkbakken voor dieren, zoowel op de veemarkt als bij de laad- en losplaatsen van spoorwegen en stoombooten, zich aan opzettelijke dierenkwelling schuldig maakt.

Zoo lag 31 Juli 's avonds te 8 uur op de West-Schiekade bij de Haarlemmerstraat een overigens gezonde, flinke koe machteloos van dorst en vermoeienis op straat neder, wat de schrijver een «lang niet zeldzaam voorkomend geval van noodelooze kwelling door nalatigheid» noemt.

Reeds in 1892 was door het Bestuur der Afd. Rotterdam, Schiedam e. O. van de Holl. Maatschappij van Landbouw per adres aan den gemeenteraad op dit gemis gewezen; en ook een nader adres van 25 Sept. 1896 aan Burgemeester en Wethouders, waarin speciaal op bruikbare drinkbakken voor het vee werd aangedrongen, mocht niet tot inwilliging leiden.

Hoe lang zal die billijke eisch nog op vervulling moeten wachten? Het lijden van het slachtvee is toch al zulk een gruwelijk onrecht, dat de mensch die dieren aandoet, dat het waarlijk niet te veel gevergd is om 't als eerste plicht van moraliteit te noemen dit lijden niet noodeloos te vergrooten door er de kwellingen van dorst aan toe te voegen.

Wie zich maar even de moeite geeft zich in te denken in 't gevoel, dat hij zelf ondervond, als hij bij hevigen dorst geen drinken kon bekomen, behoeft verder voor 't rechtmatige van dezen eisch geen bewijzen.

Een andere inzender, M. Z., wijst in de N. R. Ct. van 31 Juli op hetzelfde euvel in de volgende bewoordingen:

«Hedenmorgen was ik ooggetuige van eene dierenmishandeling, waaraan mijns inziens gemakkelijk voor goed een einde gemaakt kan worden. Een zware stier, hijgende van de warmte, met de tong uit den bek, kon op zijne wandeling van de veemarkt naar de veelading aan het station D. P. op het Hofplein niet verder. Uitgeput lag het dier op de straat en rees niet op dan na veel stompen en nadat de drijvers het eenige emmers water in de ooren gegoten hadden. Hetzelfde tooneel herhaalde zich voor het gebouw de Vereeniging en op

den Molenwaterweg. Geen wonder! De dieren staan den heelen morgen op de veemarkt zonder water, loopen aan kop en pooten gebonden in de grootste hitte den verren afstand naar het spoor en staan dan daar dikwijls nog een groot deel van den dag in de gloeiende zon zonder water. Zou men nu in onze groote stad, waar de waterleiding het zoo gemakkelijk maakt, de dieren niet van drinken kunnen voorzien op de veemarkt en op de ladingsplaats D. P., b.v. door middel van goten?»

Dezer dagen stond ik verbaasd over de verregaande hardvochtigheid van Scheveningsche ezeldrijvers op 't strand aldaar.

Wat die ongelukkige viervoeters, zoowel ezels als paarden, op die plaats der menschelijke genietingen gedurende den zomer te lijden hebben is genoegzaam bekend. Ten overvloede zij het hier herhaald.

Vaak kreupel en gewond, een onmogelijk zadel torsende, onophoudelijk geranseld, geprikt en geschopt, in de brandende zon zonder eten of drinken, gaat het dag in dag uit. Ja het is mij door geloofwaardige personen medegedeeld, dat enkele dezer drijvers vaak te lui zijn om gedurende den nacht de beesten te ontzadelen. De «Tuaregs» in de woestijn kunnen van onze joejen op dit gebied nog wel wat leeren!

Dezer dagen dan nam een jong meisje plaats op zoo'n rampzalige en daar zij het niet aan kon zien wat die drijver zijn grauwtje aandeed, om er zg. den draf in te krijgen, verzocht zij met dat slaan te eindigen, waarop de vlegel antwoordde: «Als je me een fooitje geeft schei ik er mee uit; anders niet.»

Het meisje stapte af, zich het verder genot (?) ontzeggende.

Ik vernam nog dat die truck reeds meermalen in toepassing gebracht is.

Na ook nog gewezen te hebben op het legio Zondagsruiters en militairen (liefst «paardenvolk»), die om o. a. hun meisjes te laten bewonderen wat kranige ruiters ze zijn, vaak de oude, meest gebrekkige paarden met de sporen de zijden openscheuren, terwijl de drijver er als een bezetene lustig op los beukt, of liefst tegen den buik schopt, stap ik van dit onverkwikkelijk chapitre (een schande voor onze badplaats) af. Mijns inziens is alléén eenige verbetering hierin te brengen wanneer ieder in zijn of haar kring zich dit genot (?) ontzegt en om vervolgens als lid toe te treden tot onze Vereeniging, deze op die wijze steunende en in staat stellende om, door het aanstellen van meerdere veldwachters, dit euvel beter te kunnen tegengaan, waartoe één veldwachter, zooals tot heden, te eenenmale ontoereikend is (over de politie zal ik op dit gebied maar zwijgen). Gedurende den winter kunnen die veldwachters dan in de residentie de ook aldaar legio plaatsvindende dierenmishandelingen beter tegengaan of

verbaliseeren. Het lidmaatschap onzer Vereeniging bedraagt slechts f 1.25 en kan dus niemand afschrikken.

Bij voorbaat u voor de plaatsing onzen dank betuigende,

hoogachtend,

G. W. DE BIE,
Lid der Ned. Ver. tot Bescherming van Dieren.

Vaderland 24 Aug.

De Minister van Waterstaat heeft goedgevonden: ten vervolge op zijne beschikking van 10 Juni aan te wijzen als stations waar door den spoorwegdienst desverlangd emmers en water voor het drenken van dieren ter beschikking van de begeleiders moeten worden gesteld: van de Spoorwegonderneming Gent-Terneuzen: Sas van Gent en Philippine. (*Stct.*)

Men schrijft uit Zeeuwsch-Vlaanderen aan de N. Rott. Ct.:

«Volgens menschengeheugenis zijn in deze streken nooit zooveel insecten voorgekomen als dit jaar. Vele boomen zijn letterlijk kaal gevreten. Te Sas van Gent is het o. a. zóó erg, dat een paar man aangesteld zijn om de rupsen uit de lindeboomen te halen, welke langs den weg staan. Weinige fruitboomen of enkele kale takken wijzen er op, dat een heir van rupsen daar hun buikje rondgegeten hebben.

Gelukkig, dat de vogels de menschen krachtig geholpen hebben in het dooden der schadelijke insecten. Was dit niet het geval, dan was er geen blaadje aan de boomen gebleven.

Omdat de plaag zoo erg is, moet groote waakzaamheid aangeraden worden met het oog op het volgende jaar; want de insecten planten zich verbazend snel voort. Duizenden eierleggende vlinders vliegen thans dag en nacht rond en leggen hunne eieren reeds voor het volgende jaar. De nationale rupsen (Bombyx neustria) vernielen nog de bladeren der boomen en reeds zijn van de eerste vlinders de nieuwe eierringen aan de takken en twijgen. Die eitjes en ringen tijdig te vernielen is dus allernoodzakelijkst, wil men het volgende jaar niet met een nog grooter aantal schadelijke insecten geplaagd worden.

Ook moet men de zoo onmisbare vogels beschermen, die, vooral bij het opkweeken hunner jongen, dagelijks duizenden en duizenden schadelijke insecten vangen op die plaatsen, waar de mensch vaak niet of moeilijk bij kan of waar die door hem niet opgemerkt worden.

Algemeene bescherming der vogels is thans vooral noodig.»

Men schrijft ons uit Oostelijk Zeeuwsch-Vlaanderen:

Werden vorige jaren onze slooten en plassen druk bezocht door Belgen, die met pols, vangnet en graanzak gewapend, door de velden

trokken om kikkers op te vangen en te dooden, tot heden zijn we van het minder gewenscht bezoek dezer luidjes verschoond gebleven. Sommigen beweren, dat België tegenwoordig zulk een nauwlettend oog slaat op het vervoer dezer voor den landbouw nuttige dieren, dat men de kikkerbilletjes niet meer te Parijs kan krijgen; anderen verklaren, dat door de jaarlijks wederkeerende klopjachten het aantal Zeeuwsche nachtegalen zóó gering geworden is, dat de Belgen met dit moordend bedrijf geen voldoend loon meer kunnen verdienen. Dit laatste is zeer aannemelijk. Als men gezien heeft, hoe in de laatste jaren hier huisgehouden is, en men nagaat dat er bijna dagelijks geheele manden schoongemaakte billetjes verzonden werden, dan kan men genoeg begrijpen, dat het kikkervolkje daardoor in aantal verminderd is.

Vorige jaren kon een man, die bij de vangst wat gelukkig was, per dag f2 verdienen. Een ongekend hoog loon voor deze streken.

N. v. d. Dag 17 Aug.

Uit een voordracht van Schutz blijkt dat het voorkomen van k a n k e r b i j d i e r e n volstrekt geen zeldzaamheid is, zooals men vroeger dacht. Te Berlijn zijn op de polikliniek van de veeartsenijkundige Hoogeschool in de laatste 5 jaren 55.389 honden onderzocht, bij welke men in 318 gevallen kanker vond. Men rekent dat in Berlijn op 10.000 honden 50 aan kanker lijden, dat is dus tienmaal zooveel als bij den mensch en het paard. In de laatste 14 jaren werd bij 1241 honden obductie gedaan, waaronder 60 met kanker = 5,4 pCt. In 12 jaren werden bij 126,776 onderzochte paarden 58 kankergevallen gevonden d.i. 4 op 10.000. In Berlijn sterven er dooreengenomen van de 10.000 menschen 4 aan kanker (6 in 1885). Zoo ook werd kanker gevonden bij het rund, het schaap en de kat. Bij wild is tot nog toe geen kanker waargenomen en in den Zoölogischen Garten is de ziekte ook een zeldzaamheid.

(Deutsche Medic. Wochenschrift.).

Dit bericht geeft ons aanleiding tot de vermelding van het feit dat ons verscheidene gevallen van genezing van kanker bij dieren bekend zijn door middel der El. Homoeopathie en wij vestigen gaarne de aandacht onzer lezers op het uitstekend werkje: Grundzüge der electro-homöopatischen Thierheilkunde von THEODOR KRAUSS. Prag. 1892.

(RED.)

Wij bevelen de bijgevoegde circulaire van het nieuw-opgerichte Dieren-asyl te Amsterdam in de aandacht onzer lezers aan.

BARNUM EN BAILEY.

Barnum en Bailey komen . . . . .

Weken van te voren al vertellen ons dit de kleurige reclameplaten, die overal, voor winkelramen, voor leegstaande huizen, op schuttingen en aanplakborden zijn neergehangen. Platen die acrobaten voorstellen, waaghalzige toeren verrichtend; andere met collecties monster-menschen in alle denkbare en ondenkbare misvormingen; maar vooral voorstellingen van paarden, bereden door zweepende heeren- en dames- jockeys, die over hindernissen springen, vallen, over elkaar storten; andere paarden in het circus, wellustig gekleede en bewegende dametjes dragende, of springend door brandende hoepels — een suggestie van lange en wreede dressuur. En eindelijk de groote aantrekkelijkheid: de wilde dieren, losloopend als de olifanten en kameelen, of in hokken gesloten en voortgereden van stad tot stad, van land tot land, en vervoerd over zeeën in dagen-lang slingeren en stampen, terwille van het kijkgrage publiek en de beurs van de humbug-mannen.

Barnum en Bailey komen. . . . . .

Het gerucht is hen vooruit gesneld. De couranten, in hun nieuwtjesjacht meer de slaven dan de leiders van het publiek, melden den opgang dien ze in andere plaatsen gemaakt hebben. Nog maar een paar dagen — en ze zijn in de stad. Strooibiljetten, zoo sensationeel mogelijk, belovende allerlei zeldzame en gevaarlijke kunststukken, allerlei nooit-geziene menschen-misvorming en dieren-dressuur, worden aangeplakt en in de bussen gestoken.

De heele stad — van de deftigste millionairs tot de armste straatjongens weten het . . . Barnum en Bailey komen.

En als ze komen, in den nacht, met hun groote wagens, getrokken door reeksen paarden en gemend door schilderachtige cow-boys met breedgerande hoeden à la Buffalo-bill; als ze door de stille straten trekken met hun karavanen olifanten en dromedarissen, die nooit gedacht hadden hun Indische tropenwouden en hun schroeiende zandwoestijnen te verlaten voor de vochtige gure landen van Europa en Amerika. . . dan worden ze opgewacht door het publiek onzer West-Europeesche beschaving, dat door nieuwsgierigheids-koorts besmet, niet in bed te houden is en een betere zaak waardig, in den nacht dit wonder staat aan te staren.

En nu staan de tenten van het reclame-gezelschap op het veld waar anders de militairen exerceeren; het veld, gewoonlijk de schouwplaats van de achterlijke uitingen van verkeerd nationaliteitsgevoel — nu het tooneel van een nog beuzelachtiger cosmopolitisme; zoodat we ons afvragen, welke van beide uitingen vernederender is voor den mensch: waar hij, als ruw egoist, zich voorbereidt op het dooden en verminken van medemenschen, of waar hij met idiotig gegrinnik van welbehagen het ongewone staat aan te gapen.

Het eerste mag wijzen op achterlijke barbaarschheid, het laatste is misschien nog treuriger als teeken van holheid, van futiliteit, van gebrek aan gevoel en aan levensernst.

De tijden zijn veranderd en de gewoonten, maar het gros der menschen o zoo weinig.

Onze voorouders gingen kijken naar misdadigers die te pronk of terechtgesteld werden, en verheugden zich met pervers griezelen als het slachtoffer beschaamd zijn naaktheid ten toon moest spreiden, of als het bloedend hoofd aan de voeten van den ongelukkige rolde. Rijken en armen verdrongen zich om toch niet het genot dier sensaties te missen.

En nu loopen rijken en armen met dezelfde koortsachtige begeerte naar de tenten van Barnum en Bailey, om zich te vergasten aan menschen- en dieren-dressuur. Ze bedenken niet — of àls ze het bedenken deert het hen niet — dat de clowns en acrobaten en de ongelukkige monsters hun broeders en zusters zijn, die hun leven besteden alleen tot vermaak en tot prikkeling van 't zingenot van hun medemenschen. Ze beseffen niet, hoe zij hun broeders en zusters vernederen, door ze met nieuwsgierige of soms begeerige blikken te bezien, ze toe te juichen om hun dartele sprongen en gevaarlijke zwenkingen en de mismaaktheden van hun lichaam.

Ze beseffen niet, de bezoekers, hoe zij zichzelf vernederen, door te toonen dat ze behoefte hebben aan die verstrooiing, die zinnenprikkel, dit vermaak van laag gehalte.

Ze vragen er niet naar — of àls ze er naar vragen, weerhoudt hun dat niet — hoe die wilde dieren moeten lijden, nu ze gerukt zijn uit hun natuurstaat, uit de normale voorwaarden van hun bestaan, om in veel te enge hokken gevoerd te worden door landen en over zeeën, in eindelooze gevangenschap, in velerlei ontbering — het

lijden van dieren ter wille van een oppervlakkig genoegen van menschen — levenslange gevangenschap ter wille van domme nieuwsgierigheid.

Het deert hun niet, als ze de kunststukken van de tamme of wilde dieren aanschouwen en den dresseur of den temmer toejuichen, dat er gewoonlijk jarenlang gehongerd, geslagen, gemarteld moet zijn eer die dieren gedwee hun afkeer tegen het voor hen onnatuurlijke hebben kunnen afleggen; eer zij den moed der vertwijfeling hebben bekomen om kunsten met vuur te verrichten, en hun levensaard en hun hartstochten genoegzaam zijn verbroken en verwrongen om hen te brengen tot gedweeë gehoorzaming aan eischen, geheel strijdend met hun normalen aard.

Maar wat geeft de beschaafde westerling der 20ste eeuw om de verknechting en onteering van zijn broeders en zusters!

Wat geeft de fijngevoelige teer-besnaarde moderne mensch om het lijden van dieren! Genieten, verstrooiing zoeken, prikkeling van de zinnen, vulling van de akelige leegheid in hoofd en hart, ten koste van wie of wat het ook zij! Dat is de eisch van den tijd. De eisch, in andere woorden, maar niet minder klemmend, dan die van het om brood en spelen gillende Romeinsche plebs.

Daarom, heil Barnum en Bailey! O.

Het lijden van een dier ontroert ons zoo diep omdat het lijdt zonder het verdiend te hebben. Het schouwspel van het voortdurende offer dat de onderworpen dieren aan den mensch brengen, de ontzettende massa van hun smarten, onverdiend omdat zij onverantwoordelijk zijn, en waar geen vergoeding hiernamaals tegenover staat, geeft mij altijd een gevoel van onverklaarbaarheid. Er ligt daar een mysterie in, dat slechts zeer weinige menschen in staat zijn te doordringen, vooreerst door gemis aan denkvermogen, vervolgens door hun lichthartigheid en ten laatste vooral door een schuldige minachting van hun zedelijke verantwoordelijkheid als redelijke wezens.

PIERRE DE BOUCHARD.

De mensch is niet als mensch onsterfelijk, maar als God.
Het dier is niet als dier onsterfelijk, maar als God.

Dr L. A. BÄHLER.

IN VRIJHEID EN GEVANGENSCHAP *).

Vrij naar 't Engelsch door A. W. S. v. L.

Menschen die inderdaad veel van vogels houden, kunnen zich moeilijk met het denkbeeld verzoenen om ze in kooien op te sluiten. Hoe grooter hun liefde is voor de «vrije kinderen der luchten» des te geringer zal hun begeerte worden om ze gevangen te zetten; zij zullen bijvoorbeeld onmogelijk meer met welgevallen naar een leeuwrikje kunnen luisteren dat droevig achter de tralies van zijn teeren kerkertje zit te zingen, zonder eenige kans om ooit weer «zijn vol hartje te kunnen uitstorten voor de poorten des hemels en den troon van God.» (†) Toch bestaat er waarschijnlijk een langere levenskans voor het goedverzorgde zangertje in een kooi dan voor zijn vrij levend broertje in bosschen en hagen, en het vogeltje in huis heeft dus in veel opzichten ten minste een vrij wat onbezorgder leven dan zijn kameraadje in het vrije groene woud. Voedsel en water altijd gereed (behalve wanneer het wordt vergeten!), vorst noch regen om het te deren, valk noch wezel, boschkat noch jager, om een eind aan zijn onschuldig, weerloos leventje te maken.

Niemand, die 't opwekkend geschreven boek van de Rev. Astley gelezen heeft, kan er aan twijfelen dat hij inderdaad veel van vogels houdt.

Toch zitten veel van zijn «gewiekte zangen» in kooitjes. «Het wordt dikwijls beweerd» schrijft hij, «dat men liever geen vogels houdt omdat men het zoo wreed vindt om ze op te sluiten. Zou men dit nog zeggen wanneer men mijn mooie, blauwe lijster kon zien, als haar gevangenis wordt geopend en zij jubelend en plechtig op het kozijn van het wijdgeopende venster zit te zingen, om alleen haastig in haar veilig huisje terug te wippen, zoodra zich iets vreemds op den weg vertoont?» (§).

(*) Uit de Daily News van 22 Januari 1901, naar aanleiding van «My Birds» door de Rev. Hubert D. Astley. London. J. M. Dent and Co.

(†) Toespeling op Shelley's heerlijk gedicht «the Skylark.»

«That in Heaven or near it
pourest thy full heart.»

(§) Dit is inderdaad waar; ik heb zelf drie sijsjes gehad, die alleen 's nachts in de kooi sliepen en overdag bij mooi weer uit 't open venster in een mooie, groote linde sprongen, die met wijde takken voor mijn huis groeide. Als 't regende speelden ze op de bloempotten. Dikwijls ook sliepen ze op de gordijnstokken of op de knop van mijn bed. Ze waren zóo mak dat ze vaak op mijn hoofd of op het witte lijfje van mijn kleine foxterrier zaten te slapen of te zingen. A. W. S. v. L.

Een van het geslacht dier schoone en aantrekkelijke vogels, de muschkens van den Psalmist, «liefhebbend de eenzaamheid van den hoek des daks» die door Mr. Astley van de heuvelen van Cadenabbia werd meegebracht, is nog in leven, na een gelukkige gevangenschap van negen jaar. Als hij op de heiden van zijn geboorteland was gebleven, zou zijn stemmetje van muziek waarschijnlijk reeds lang tot zwijgen zijn gebracht!

Maar hoewel enkele van 's schrijvers vogels in kooitjes wonen, genieten ze toch alle een hooge mate van vrijheid, terwijl de meesten zich geheel naar willekeur kunnen bewegen en frank en vrij rondvliegen, waarheen hem lust. Een paar Virginiasche nachtegalen heeft hij er aan gewend om geheel buiten het huis te leven. Ze hebben in den tuin hun nestjes gebouwd en verscheidene malen in die nestjes hun eieren gelegd.

Zeven kleine Hoopoes, die hij bijna half dood van een Egyptischen straatjongen gekocht en niettegenstaande groote moeilijkheden naar Engeland overgebracht had, woonden in zijn hof, kwamen bij hem wanneer hij ze floot en waren in 't geheel niet bang voor hem, en hoewel ze al de vrijheid bezaten van wilde vogels, bleven ze toch geheel tam. Hij heeft ook veel reine vreugde genoten door het opfokken van jonge vogels, waarvan de ouden waren gestorven; zoodra ze groot genoeg waren liet hij ze vrij in zijn tuintje rondvliegen en gewende ze om daar hun voedsel te ontvangen. Hij heeft zelfs met zijn eigen handen winterkoninkjes met gouden kuifjes opgekweekt, die tot de allerteerste vogeltjes van Europa behooren.

Papegaaien en parkieten worden in een afzonderlijk en zeer belangrijk hoofdstuk behandeld.

Ten slotte vinden wij een allerliefst schilderijtje van jonge ooievaars, in Engeland zeer zeldzame vogels, die losgelaten op het breede grasperk voor zijn huis, langzamerhand het gebruik van hun vleugels leerden en zich dagelijks hooger en hooger ophieven in de lucht, totdat ze zich soms in de wolken verloren; maar 's avonds keerden ze altijd terug naar hun nest op het dak.

Maar eindelijk, ieder jaar als de blaren begonnen te vallen, beving hun ziel een verlangen naar hun tehuis aan den Nijl. Ze breidden ze uit, hun machtige wieken, en vlogen naar het zuiden heen.

Maar niet altijd raakten ze veilig weg over zee! Slechts eenmaal heeft het geheele gezin de stranden van dit ongastvrije eiland kunnen verlaten. In de andere jaren, zoodra ze waren vertrokken, las Dr. Astley eenige dagen later in de courant: «In Kent — of elders — is een witte ooievaar geschoten — het was een schoon en zeldzaam exemplaar.»

Kraanvogels zijn zeer ornamentiek, en men kan ze gemakkelijk aan het huis gewennen, maar ze zijn vreeselijk om te laten losloopen in een tuin met bloemen. Wanneer men echter in den herfst gebrek aan werkvolk heeft, als de bedden moeten worden opgenomen, zijn ze beter dan eenige tuinmansjongen, want ze trekken een heel geraniumbed in vijf minuten op!

Zij ook echter hebben vreeselijk te lijden van den amateur-sportman, den nog veel schuldiger natuuronderzoeker of den dommen pachter, die, als hij 's avonds zijn werk heeft gedaan, geen grooter genot kent dan om met een geweer rond te loopen en op alles in 't wilde los te branden «wat door de bosschen huppelt of in de luchten zweeft.»

Het was niet mijn doel met de vertaling van dit stukje om ook maar eenigermate op te wekken tot het gevangen houden van vogels of andere dieren, hoe zacht en verzacht die gevangenschap ook zij. In mijn oogen behoort 't tot de grootste zonden om een schoon, vrij dier tot eeuwige en meestal eenzame opsluiting te doemen. Maar er kunnen zich gevallen voordoen, waarin men een vogel in een kooitje houden moet. Bijvoorbeeld vogels, die in gevangenschap zijn geboren, vogels van wie de ouden zijn gestorven, of — zooals zich laatst bij mij 't geval voorgedaan heeft, vogeltjes, die blind zijn of verminkt.

In het einde van September kocht ik een bijna stervend vinkje van een jongen op de straat, die 't met zijn katapult had aangeschoten. Het eene pootje was gebroken en het rechtervleugeltje hing akelig slap. Ik wilde eerst, maar kòn het niet dooden en nam het eindelijk mee naar huis.

In het begin ben ik genoodzaakt geweest om het in een dicht kooitje te zetten, omdat het in zijn angst overal onder kroop en zich nog erger bezeerde. Maar toen het na eenige dagen aan mijn stem gewende en mij leerde kennen, werd 't rustig en at tevreden uit zijn bakje. Het vleugeltje genas geheel, maar het pootje, dat ik zeer

voorzichtig gezwachteld had, is tot nu toe stijf gebleven. Toen 't geheel gewend en bijna genezen was, zette ik het deurtje open, op een mooien, warmen, lenteachtigen dag.

Ik had nog nooit zijn stemmetje gehoord, maar toen 't moeizaam van zijn stokje klom en in 't deurtje ging zitten, floot 't scherp en schel, driemaal, «piet, piet, piet.»

Hij bleef een heele poos in 't deurtje zitten, met een schuin gebogen kopje en nam de wijde wereld aandachtig op.

Toen stapte 't, want springen kon 't nog niet, heel voorzichtig op de tafel en dribbelde als een mank soldaatje over mijn papieren rond.

Ik lei mijn hand neer, heel onbewegelijk, en eindelijk nadat 't me lang onderzoekend had aangezien met zijn ronde oogjes, ging 't op mijn vinger zitten. Ik droeg 't toen voetje voor voetje naar een groote bloempot, waar 't nog al plezier scheen te hebben en 's avonds liet 't zich gewillig pakken en zette ik het weer voorzichtig in de kooi.

Sedert ging 't alle dagen uit. Langzamerhand leerde 't weer de vleugeltjes gebruiken en nu vliegt 't vlug door de kamer rond. Het is echter heel eigenaardig dat het nooit «Piet» zegt in de kooi, als de deur is gesloten.

Ik hoop dat in 't voorjaar ook 't pootje zoover zal zijn hersteld dat ik hem met een gerust hart kan laten vliegen, maar ik zal hem erg missen, want hij is een gezellige kameraad!

Antwerpen. A. W. S. v. L.

DE OPZETTEUGEL.

In de N. Rott. Courant 2e Blad bldz. 3 van 7 Aug. komt onder bovenstaanden titel een ingezonden stuk voor, waarin onder meer voorkomt deze zinsnede:

«De opzetteugel beoogt in korte woorden, het paard beter in evenwicht te brengen en te houden, het te verhinderen den kop te diep naar beneden te brengen en zoodoende door te zetten en het te noodzaken de achterbeenen goed onder het lichaam te brengen, enz.»

Den belangstellenden in dit onderwerp wordt verzocht zich een zwaar trekkend paard voor te stellen. Welnu, wordt daarbij het hoofd omhoog of omlaag gehouden? Natuurlijk stemt iedereen toe, dat het paard bij zwaar trekken het hoofd omlaag brengt.

Juister uitgedrukt, krijgt men bij het trekken van een paard dit: de rug welft zich, de hals wordt gebogen en het hoofd bijgebracht. Die rugwelving gaat gepaard met een opwaartsche beweging van de voorste helft van het bekken en een dalende beweging van het achterste gedeelte van het bekken, waardoor de heupkom en daarmede het geheele been iets naar voren komt, zoodat de achterhoeven verder naar voren worden neergezet. Deze theoretische beschouwing kan men waarnemen. Een paard dat zich bij het trekken verzet zal het hoofd sterk oprichten, zoodra het verzet ophoudt zakt het hoofd, de hals buigt zich en de gang wordt ruimer dan te voren.

Hetzelfde neemt de ruiter waar. Zoodra het paard nageeft, de hals zich buigt en de rug zich welft, voelt de ruiter zich opheffen en de gang ruimer en veerkrachtiger worden. Bijbrengen van het hoofd en buigen van den hals geeft dus rugwelving, een verder ondergrijpen der achterbeenen, een ruimen gang, en alleen in deze houding is het paard in evenwicht. Omgekeerd geeft het oprichten van het hoofd een niet gebogen hals, een doorgezakten rug, een minder ver ondergrijpen der achterbeenen, een minder ruimen gang en in deze houding loopt het paard niet in evenwicht.

Bij een doorgezakten rug is de terugstoot het sterkste, de gewrichten met de borstorganen hebben daarvan het meest te lijden. Paarden die zoo worden gereden zijn spoedig versleten. De kogelgewrichten dragen daarvan het meest de kenteekenen, hieraan kan men zien of het paard goed gereden wordt: hoe meer zij geleden hebben hoe slechter de ruiter of de koetsier is geweest.

Wordt nu door den opzetteugel het hoofd omhoog gehouden, dan zal het paard bij het aangaan de natuurlijke neiging volgen, den rug welven, den hals buigen en het hoofd laten zakken. Neen, immers de opzetteugel belet het zakken van het hoofd; daardoor kan de hals zich niet buigen en de rug zich niet welven. Het loopen is nu geen ontspanning voor het paard, maar een voortdurende marteling, want het paard wordt door dien opzetteugel gedwongen te gaan, zooals dit een paard doet, dat zich bij het trekken verzet, het wordt kunstmatig gemaakt tot een zoogenaamden schenkelganger. Hierbij komt nu de hinderlijke werking van den sterkeren terugstoot, waardoor de gewrichten en de borstorganen bij iederen pas een schok ontvangen.

Het niet gebruiken van den opzetteugel verdient daarom uit een

oeconomisch oogpunt en uit het oogpunt van humaniteit het meeste aanbeveling.

Het is geen discussie over dit onderwerp dat hiermede beoogd wordt, iedereen kan daarover een eigen meening hebben; maar wellicht geeft het aanleiding tot nadenken en 't bestudeeren van deze kwestie bij enkele paardenliefhebbers, die tot nu toe altijd een opzetteugel gebruikten.

EEN PAARDENARTS.

SCORIAE BRICKS.

In het weekblad «de Ingenieur» van 14 September 1901 komt een ingezonden stuk voor van de hand van Dr. Jac. R. van den Berg te Leeuwarden, om te wijzen op de zich steeds uitbreidende, doch tegenover de paarden ongeoorloofde, toepassing der zoogenaamde «Scoriae bricks» als plaveisel voor straten.

Schrijver zegt o. m. het volgende:

«Sedert een jaar in een der drukste straten wonende te Leeuwarden, juist tegenover een gedeelte waar bij wijze van proef door het gemeentebestuur «Scoriaebricks» zijn neergelegd tusschen gewone straatkeien in, is het mij juist opgevallen, dat op die plaats alleen bijna alle paarden struikelen en vele vallen. Zooals men weet, leeft men nogal voor paarden en paardencultuur in Friesland. Daarom verwondert het mij, dat van de direct belanghebbenden nog geen stem zich tegen die «Scoriaebricks» heeft verklaard.

«Hoe dit nu zij, aan ruiters of koetsiers, zooals men mij heeft willen opdringen, is het vallen van paarden niet altijd te wijten (het z.g. niet in de hand hebben), want toen deze week bij gelegenheid der Bergumer paardenmarkt tal van losloopende paarden alleen door strengen verbonden bedaard voortwandelden, hoorde ik op de geïncrimineerde straatplek telkens die paarden uitglijden en zelfs eenige vallen, één zelfs met alle vier van den grond, en het was alleen aan tegenwoordigheid van geest en handigheid van toesnellende burgers te danken, dat door het doorsnijden der strengen ernstige ongevallen werden vermeden.

«Het komt mij voor dat, wanneer er Engelsche fabrikaten in ons land geboycott moesten worden, dat het in het belang onzer paarden die «Scoriae bricks» moesten zijn.»

In een naschrift vermeldt de Red. van «de Ingenieur» dat te Leeuwarden die proef met Scoriaebricks sedert 1891 genomen is, doch dat zij niet voldeden; ze zijn nogal afgesleten en daardoor te glad geworden voor paarden, waarom ze reeds door andere keien vervangen zijn.

Echter zijn op andere plaatsen, met name den Haag, deze steenen nog veel in gebruik. Het zijn die vierkante, grijzig witte blokken, die o. a. op de Mauritskade en in aangrenzende buurten aldaar zulk mooie effen plaveisel vormen.

Nu 't echter blijkt dat ze op den duur zoo gevaarlijk voor paarden worden, schijnt het raadzaam met de aanwending voorzichtig te zijn.

KLEINE BIJDRAGEN.

DE WITTE STIER.

Ik zal nooit een tooneel vergeten waarvan ik eens getuige was. Ik was bij een vriend, die groote landgoederen bezat; hij had een jonge sneeuwwitte stier, die een der lievelingen van zijn meester was, maar de schrik van zijn boeren.

Het was een dier vol dartelheid en levenslust, dat, wanneer het buiten de stal was, zich aan allerlei amusementen overgaf die men van een stier niet gewend was. Op zekeren morgen vergezelde ik mijn vriend op een wandeling en toen we langs de stal kwamen gaf hij last om Tommy, zoo heette de jonge stier, los te laten. Toen wij een poosje later er weer langs kwamen, stond Tommy nog altijd vastgebonden, niemand had er bij durven komen.

Zijn meester, na de knechts voor lafaards uitgemaakt te hebben, begon zelf Tommy los te binden, terwijl de knechts zich met groote knuppels wapenden; mijn vriend zeide hun toen dat ze weg konden gaan als ze bang waren, en dat lieten zij zich geen tweemaal zeggen. Zoodra Tommy zich vrij voelde, begon hij allerlei dolle sprongen te maken om zijn blijdschap te kennen te geven vrij te zijn; hij trapte zijn ligstroo in de lucht, daarna stoof hij op de groote krib aan, die midden op de plaats stond, gooide ze met zijn horens omver en was op 't punt ze te vernielen. De mannen, die achter de heining stonden, waren verschrikt en wilden probeeren of zij door strikken de krib naar zich toe konden trekken. Op dat oogenblik deed Tommy

een aanval op mijn vriend en bleef vóór hem staan met den kop omlaag, alsof hij hem 't zelfde lot wilde doen ondergaan als zooeven de krib. Wij waren een oogenblik ontzet. Maar mijn vriend, die volkomen kalm was gebleven, legde zijn hand op het voorhoofd van het dier en zeide op een toon van verwijt: «Wel, oudje, wat wil je toch!» Toen schopte Tommy zijn pooten in de lucht, deinsde terug en begon de plaats rond te galoppeeren. Het was duidelijk dat er niet de minste kwaadaardigheid in het dier was, maar dat het alleen uiting wilde geven aan zijn levenslust. Als hij de menschen zag wegloopen, liep hij hen na, denkende dat ze met hem spelen wilden, terwijl de menschen dachten dat hij hen kwaad wilde doen.

Na eenige minuten bedaarde Tommy en zag men hoe hij rustig op het stroo ging liggen, terwijl zijn meester boven op hem ging zitten en hem stukken brood gaf die hij uit zijn zak haalde.

Het was een tooneeltje om te schilderen: die groote witte stier, die op den grond lag, en de man die rustig op zijn lichaam zat; en rondom hen paarden, koeien, katten, kippen en allerlei soort van vogels die zich in de buurt waagden, in de hoop een paar stukjes brood te kunnen oppikken; en aan den anderen kant van de heining de bleeke en verschrikte gezichten van de knechts, waarop groote bewondering te lezen stond voor den moed van hun meester.

(Uit «l'Ami des Bêtes.»)

DIERENBESCHERMING OP DE BELGISCHE SCHOLEN.

In het «Bulletin de la Soc. Prot des Animaux» van 1 Januari 1901 komt een uittreksel voor van de rapporten der hoofdinspecteurs van het lager onderwijs over het jaar 1899, uitgebracht in de verschillende provincies van België over de dierenbescherming op de scholen.

Zooals men weet wordt in België van hoogerhand de dierenbescherming in de aandacht der onderwijzers aanbevolen, en vormen deze overal onder de schoolkinderen dierenbeschermings-clubjes. Blijkens de opgenomen verslagen der inspecteurs hebben deze een zeer gunstigen invloed; waar zij gevestigd zijn is 't een zeldzaamheid dat kinderen dieren plagen of nesten uithalen. Een paar staaltjes van den goeden invloed, in een dezer rapporten opgenomen, zijn de volgende;

Den 15 Juni ontdekte een leerling van de school te Beez op een zeer drukbezochte plaats een nest van vliegenvangertjes; hij verborg dit nest voor de blikken der voorbijgangers en was zeer gelukkig op zekeren dag te merken dat de jongen weggevlogen waren.

Een leerling van de school te St. Denis werd geducht onderhouden door zijn medeleerlingen omdat hij een hond voor een kar met steenen had gegooid.

In Juni had een paar meezen een nest gemaakt in den bak van de gemeentepomp vlak tegenover de school van Tillier. De deksel van den bak was beweegbaar en de kinderen hadden gemakkelijk het nest kunnen uithalen, maar ze hebben de vogels niet gestoord.

Einde 1899 waren er in Belgie 2860 vereenigingen van jeugdige dierenbeschermers waarvan meer dan 162.000 kinderen lid waren.

Wij kunnen wegens plaatsgebrek al deze rapporten niet overnemen, doch raden belangstellenden ten zeerste aan, deze hoogstbelangrijke getuigenissen in het genoemde tijdschrift zelf te lezen.

EEN BEZOEK AAN HET ASYL TE AMSTERDAM.

Onze ijverige medestander, de heer F. J. Hubscher, heeft een bezoek aan het nieuwe Asyl te Amsterdam gebracht en deelde ons daaromtrent zijn bevindingen mede. Wij nemen den brief niet in zijn geheel over, omdat er voor de lezers van Androcles enkele bekende dingen in voorkomen, maar ontleenen eruit het volgende:

De vroegere hondenbewaarplaats was niet veel meer dan een stal, de hokken klein en donker, de bovenpaneelen waren van kippengaas. Licht en lucht liet veel te wenschen over.

Hoe geheel anders is het thans. Door het bestuur werden flinke licht- en luchtrijke hokken geplaatst. Ruime loopen in de open lucht werden aangebracht, zoodat thans 13 groote hokken met loopen het geheel vormen. Bovendien werden 12 afdeelingen gemaakt voor de katten, die eveneens van de buitenlucht kunnen genieten. Hoewel uitsluitend gezonde dieren worden opgenomen, kan het voorkomen dat onder het groot aantal viervoeters, honden of katten ziek worden en hierop bedacht is er een klein hospitaaltje ingericht, waar de kranke dieren trouw door een veearts bezocht worden.

Als voeder wordt den dieren bruin brood, witte brood, rijst, stokvisch en paardenvleesch gegeven, terwijl aan de katten en ook aan de zieke honden melk toegediend wordt.

Het ledental van deze nuttige inrichting, 1 Juli ll. geopend, neemt gelukkig zeer toe en bedraagt ruim 500 leden.

Het Bestuurslid de heer H. van der Linden is tevens als veearts aan het Asyl verbonden en deze dierenvriend gaf reeds meermalen blijken de rechte man op de rechte plaats te zijn.

Ik merkte een hondje op, verminkt ingebracht als zijnde aan een der pootjes overreden door de tram. Op de meest kundige wijze was het dier verbonden en is volkomen genezing te verwachten.

Een omstandigheid die te betreuren is, maar die niet te verhelpen was wegens de onvoldoende financieele krachten der jonge instelling, is dat het Asyl zoo ver afgelegen van de stad is en de inrichting weinig in het oog valt. Misschien kan dit op den duur verbeteren als het ledental zóó aangroeit dat de geldelijke toestand een betere terreinkeus toelaat.

Men steune dus deze instelling, opdat zij zoo groot mogelijk effect hebbe.

BERICHTEN EN MEDEDEELINGEN.

Het hoofdbestuur der Ned. Ver. tot bescherming van dieren geeft in een adres aan den raad het volgende te kennen: «dat het hoofdbestuur in de phase, waarin het tramvraagstuk thans verkeert, zich waarschijnlijk zou onthouden hebben van het kenbaar maken van grieven tegen de tegenwoordige exploitatie der Haagsche tramwegmij. meenende dat wel eerlang dit lastige vraagstuk in den een of anderen zin zal worden opgelost; dat echter de buitengewoon verkeerde toestand van het tramverkeer in dezen zomer op den Scheveningschen weg — wat de trekkracht betreft — en de algemeene ergernis die zich sterker heeft geopenbaard dan misschien ooit te voren, het hoofdbestuur wel moesten nopen zich met dit verzoekschrift tot Uwen Raad te wenden, omdat een herhaling van de in dezen zomer opgedane ondervinding tot elken prijs moet worden voorkomen;

«dat het aan Uwen Raad wel niet zal zijn ontgaan met hoe groote en algemeene instemming van het publiek werd vernomen dat een groot aantal paarden op de Scheveningsche lijn dienstdoende, op last van hooger hand buiten gebruik werd gesteld, een maatregel waarvan

de noodzakelijkheid en beteekenis in geenen deele werden te niet gedaan door een latere beoordeeling van een commissie die de paarden onderzocht op een tijdstip dat de dieren door eenige rust in een wat beteren toestand waren gekomen, hetgeen intusschen niet belette dat zelfs die commissie een aantal paarden, op welke de maatregel was toegepast, als absoluut ongeschikt heeft afgekeurd;

«dat het hoofdbestuur van meening is, dat bevredigende exploitatie op die lijn op den duur niet zal kunnen geschieden dan met gebruikmaking van mechanische trekkracht;

«weshalve het hoofdbestuur, zonder zich bevoegd te rekenen omtrent eenig bepaald stelsel van mechanische trekkracht een uitspraak te doen, zich tot den Raad wendt met het verzoek het daarheen te willen leiden, dat mechanische trekkracht op de Scheveningsche lijn spoedig worde toegepast en zoolang die trekkracht nog niet zal zijn ingevoerd zoodanige maatregelen te nemen, waardoor aan de gewraakte misstanden op deze lijn, welke zich reeds zoovele jaren voordeden, voorgoed paal en perk worde gesteld.»

Men schrijft uit Voorburg dd. 2 Sept. j.l. aan de N. R. Ct.:

«Toen ik heden de veemarkt te Rotterdam passeerde, ontwaarde ik aldaar tot mijn ergernis een toestel met een gloeiend alphabet, hetwelk diende om de varkens te brandmerken! Kan de plaatselijke overheid dat gedoogen, en is zulks niet te rangschikken onder «mishandeling van dieren»? Verbeeld u eens, de huid dier dieren daardoor ontvleesd en aan de felle zonnestralen dikwerf blootgesteld te zien!

«Moge de Ned. Vereeniging tot bescherming van dieren, zoo dit mijn schrijven niet mocht baten, zich voor dergelijke gevallen interesseeren!»

De grenspolitie in Belgisch en Zeeuwsch Vlaanderen treedt tegenwoordig streng op tegen de kikvorschenjagers, om te beletten dat deze nuttige insecteneters geheel worden uitgeroeid.

Twee gendarmen van Stekene ontmoetten, zoo meldt het Handelsbl. van Antwerpen, dezer dagen zes mannen die een zwaargeladen wagen bij zich hadden. Bij het zien der gendarmen namen de mannen de vlucht, en de gendarmen vonden op den wagen 15 zakken levende kikvorschen.

Zij brachten die bij den burgemeester, die last gaf, ze alle in de vijvers en poelen van Stekene over te schudden, zoodat de gemeente nu weer in bezit is van een goed leger kikkers. N. Rott. Ct.

De Rheinisch-Westfälische Zeitung bevat het volgende bericht, dat misschien ook voor ons land veel aanbevelenswaardigs heeft. Een politieverordening, die ongetwijfeld door iederen dierenvriend met

vreugde begroet wordt, is onlangs te Keulen uitgevaardigd en heeft betrekking op het misbruiken van honden als trekdieren. De voornaamste bepalingen dier verordening zijn: dat slechts honden, die door den districts-veearts daarvoor zijn goedgekeurd, als trekdieren mogen gebezigd worden; dat aan lieden, die wegens dierenmishandeling gestraft zijn of hunne trekhonden slecht behandelen, het verdere gebruik van een hond als trekdier kan verboden worden en dat op een plaat, bevestigd aan de hondenkar, duidelijk vermeld moet staan, met den naam en de woonplaats van den eigenaar de maximum trekkracht van den hond. Bovendien moet in iedere hondekar een drinkemmer voor den hond aanwezig zijn, evenals een houten raam, voorzien van dwarslatten, om op te liggen en een deken, die men bij nat of koud weder den hond, wanneer hij stil staat, over het lichaam werpt.

Barnum en Bailey. Op de volgende wijze geeft de Stichtsche Ct. haar opinie omtrent het reuzencircus te kennen:

«Dierlijk, woest en toch betooverend» zoo kwalificeerde dezer dagen een liberaal blad de vertooningen van den Amerikaanschen spulleman.

«En met deze woorden is de fatale werking, die van zulke voorstellingen uitgaat, ook met juistheid geschetst.

«Reeds de reclamebiljetten vervullen met afkeer en walging, ieder die in den mensch den beelddrager Gods wenscht te zien geëerd.

«En wat moest de voorstelling zelf niet zijn!

«En toch zijn duizenden en nogmaals duizenden daarheen gestroomd om afschuwelijke, menschonteerende «kunsten» bij te wonen en zich te vermaken met de ellendige «grappen» der clowns.

Schatten gelds stroomen dezer dagen uit ons land weg en dat terwijl straks de winter nadert en allerlei ontbering en ellende voor de deur staan.

«Onze stamverwanten in Afrika worstelen nog steeds tegen de reuzenmacht van het rechtvertrappend Albion; hun edelste mannen worden als wilde dieren gejaagd of zuchten in jammerlijke ballingschap; hun vrouwen en kinderen bezwijken in de worgerkampen en in Holland heeft men nog lust de voorstellingen van Barnum te gaan zien!

«Droevig teeken van gemis aan oprecht medegevoel.

«En van zedenverwildering tevens!»

Behalve aan de Stichtsche Courant ook aan de bladen «De Vrouw» «Arbeiders Weekblad» e. a. een woord van dank omdat zij zoo flink en zoo waardig tegen Barnum en Bailey «getuigd» hebben.

Uitgeleden! De prachtige collectie kameelen van Barnum en Bailey is Donderdag met één verminderd; tijdens de voorstelling te Amsterdam bezweek er onverwacht een.

Een dierenvriend te 's-Gravenhage heeft aldaar propaganda gemaakt voor het beginsel van de dierenbescherming, door uit zijn woning in het Lange Voorhout aan de zich daar vermakende jeugd kosteloos nationale vlaggetjes uit te reiken, bij honderden; op de witte baan was geschreven:

Draagt geen veeren op uw hoed.
Behandel alle dieren goed.

Maandag reed de Koningin van België, zelf haar rijtuig voerende, in de richting van Juslenville, toen zij naast den weg twee voddenrapers in een hondenkar zag, die hun arm trekbeest op brutale wijze sloegen.

De Koningin hield stil en maakte aanmerkingen op hunne barbaarsche handelwijze. En voor alle antwoord kreeg zij eene beleediging, gevolgd van de woorden: «Moei u met uwe eigen zaken.»

De Koningin was verontwaardigd over hun gedrag en reed dadelijk terug om de gendarmerie te verwittigen.

De gendarmen maakten proces-verbaal tegen de voddenrapers op voor dierenmishandeling en beleediging der Koningin.

Als een staaltje, hoe verregaand wreedaardig sommige lieden kunnen te werk gaan, dient dat dezer dagen een vogelhandelaar uit Verviers zijn clientèle den raad gaf, den vinken, om ze des te fraaier te laten zingen, de oogen uit te branden en de gekwetste lichaamsdeeltjes dan dadelijk met vernis te bestrijken. De gemeenteraad van Verviers, hiervan in kennis gesteld, verbood onmiddellijk blinde vogels in de straten rond te venten. De vogelhandelaars waren echter zoo woedend kwaad over deze uitvaardiging, dat zij een der socialistische gemeenteleden, met name Angenot, die dergelijke wreedheden durfde afkeuren, wilden «lynchen» . . . .

Gelukkig dat de dierenbeschermers in de koningin een machtige steunpilaar mogen bezitten en dat de geestelijken, die wekelijks in de scholen verschijnen, de kinderen er toe trachten over te halen, de dieren zachtzinnig te behandelen.

Residentiebode.

Wij wenschen den 3den druk van «Edelzwart» veel succes en veel lezers toe. Niemand die dit eenvoudig-mooie boek nog niet heeft, verzuime zich één of meerdere exemplaren aan te schaffen. Het is zoo uitstekend geschikt om ten geschenke te geven aan eigenaars van paarden en aan allen die met paarden omgaan zoo als koetsiers, vrachtrijders etc.

MOREELE BEZWAREN TEGEN GEBRUIK VAN HONIG.

Niet op de hoogte zijnde van de bizonderheden van bijenteelt, hoorde ik wel eens geruchten dat deze met groote wreedheid gepaard ging — dat men namelijk om honig te krijgen tallooze bijen moest verstikken in zwaveldamp. Om deze verhalen had 't wel eens een punt van overweging bij me uitgemaakt, of honig voor dierenbeschermers wel een geoorloofd voedsel was. Maar daar ik zoo zelden honig eet, kwam ik er niet toe deze vraag ernstig te onderzoeken.

Nu, de «Hollandsche Revue» van 25 Juli 1901 lezende, vind ik ongezocht de oplossing van dit vraagstuk, en daar ik vermoed dat verscheidene lezers van Androcles wel eens voor dezelfde vraag zijn geplaatst, acht ik 't de moeite waard die oplossing mede te deelen.

Het bewuste artikel in de «Holl. Revue» bevat een «karakterschets» van F. Aug. Kelting, Neerlands grootste ijmker, welk artikel echter meer een karakterschets van de bijen is dan van den bijenhouder, en dus voor alle dierenvrienden en belangstellenden in dezen tak van nijverheid hoogst lezenswaard.

Sprekende over de gebruikelijke ouderwetsche strooien korven van den slaapmutsenvorm, zegt de schrijver het volgende:

«Hierin bouwen de bijen in 't wild, of eigenlijk geheel naar eigen «verkiezing. De ijmker heeft geen macht om in te grijpen in het werk «der beestjes. De raten, die ze maken, bevatten dan ook allerlei «cellen door elkaar, broedcellen, wascellen en honigcellen. Bovendien «kan de bijenhouder niet of moeilijk zien hoe 't met hun werk staat. «Wil hij een, kijkje nemen van den voortgang der werkzaamheden, «dan is hij verplicht den korf van zijn plaats te nemen, geheel om «te keeren en de bijen tijdelijk te verdrijven.

«De wasbouw zit in den korf vast, waardoor men het inwendige «van den bouw der bijen niet nauwkeurig kan onderzoeken en men «zich daarom maar zeer oppervlakkig en onvoldoende van den toestand «der bevolking kan vergewissen. Is eenmaal een zwerm in zoo'n korf «gezet, dan moet men dien vrijwel aan zijn lot overlaten. En is de «tijd daar om den honing te oogsten, dan moeten de «lieve, nijvere diertjes, tot belooning voor hun vlijt «en ijver, meedoogenloos door zwaveldamp verstikt

«worden, om in het bezit van hun honing en was te «geraken.»

Die bijenmoord blijkt dus 't gevolg te zijn van het gebruik der oude korven.

Een Oostenrijksch geestelijke, pastoor Dzierzon, bijgenaamd «de bijenhertog van Karlsmarkt» die in de 1e helft der 19e eeuw leefde, was uitvinder van korven met lossen bouw. Hij kwam n. l. op het denkbeeld: «dat het veel beter zou zijn indien de wasbouw der bijen «los in de kasten stond, en niet door de bijen vastgezet werd, waardoor «het werk uitgenomen en weder ingebracht zou kunnen worden zonder «den bouw te verwoesten. Men kon dan de werkzaamheden en den «toestand der bijen onderzoeken; de bijen ten allen tijde te hulp komen, «zooals om arme korven te versterken met broed en honigtafels uit «andere zware korven; jonge volken van voorbouw of ledigen wasbouw «te voorzien; en vooral om in den oogsttijd de voorraad gemakkelijk «te kunnen uitnemen, zonder eerst de bijen te dooden door «zwaveldamp»....

zoodat het gebruik van losse korven die wreedheid voorkomt.

De heer Kelting, de directeur van het Bijenpark te Santpoort, was de eerste die de houten losse korven (de doelmatigste constructie) in ons land heeft geïntroduceerd en die voor hunne verspreiding voordurend propaganda maakt.

Het is dus plicht van dierenbeschermers, die honig willen gebruiken, zich te vergewissen dat deze in losse korven wordt verkregen, en 't is een geruststelling te weten dat zulke honig althans bij den heer Kelting te bekomen is.

Nog een andere reden schijnt te bestaan om de bijen dood te zwavelen. De schrijver van Kelting's karakterschets vermeldt dit aldus:

«Maar er is nòg een òud gebruik of liever misbruik dat we even «onder de oogen moeten zien, omdat ook hier de oude sleur, waar- «tegen de heer Kelting in zijn vak zoo krachtig opkomt, de vijand «is geworden van nieuwe en betere denkbeelden.

«We bedoelen de gewoonte van sommige ouderwetsche ijmkers om «tegen den winter een deel der volken te dooden. Ze beschouwen een «groot aantal bijen als noodelooze en nuttelooze doodeters, die in den «winter slechts honing verbruiken, die men beter kon sparen of ver-

«koopen. Daarom brengen zij dan een deel der beestjes uit hun «korven om het leven, hetgeen zeer wreed geschiedt door verstikking «van zwaveldamp.

«Dit is echter in de oogen van den heer Kelting eene gruwelijke «ondankbaarheid, de lieve arbeidzame diertjes in den herfst meedoogen«loos te vermoorden. Terwijl zij den ganschen zomer met de grootste «vlijt en ijver dag en nacht gezwoegd en gewerkt hebben, is het loon «voor al haren arbeid de zwavellont, waardoor in een oogenblik tijds «30 à 40 duizend bijen den dood vinden door verstikking! Hij weet «wel dat men zeggen zal: wij kunnen toch alle bijen niet laten leven. «Dit is z. i. ook gedeeltelijk waar, maar de verstandige, nadenkende en «voor de bijen liefde gevoelende ijmker krimpt dezen treurigen arbeid «meer en meer in, zoodat de zwavellap zoo min mogelijk wordt ter «hand genomen. Zoo kunnen bijvoorbeeld de korven, welke voor de «overwintering bestemd zijn, wat sterker bevolkt worden, enz.

«De oude bijen hebben voor het aanstaande voorjaar wel-is-waar «geen waarde. Maar zij zitten des winters in de buitenste gelederen «van de winterzitplaats in den korf, en helpen de jonge bijen, die «de werkkracht vormen voor het aanstaande voorjaar, verwarmen. «Hoe warmer deze nu zitten, des te minder wordt er van den voor«raad verteerd en des te minder sterven er. De oudste bijen sterven «echter toch gedurende den winter haar natuurlijken dood.»

Moge vooral met het oog op deze barbaarsche gewoonte — zoo schreef de heer Kelting in een werkje over bijenteelt — de bijenteelt met lossen bouw meer en meer in toepassing worden gebracht.

Een getuigenis, dat het geschetste karakter van dezen grooten ijmker eer aandoet.

Men hoort wel eens tegen honig-gebruik het moreele bezwaar opperen, dat wij daardoor de bijen van het voedsel berooven, dat zij voor zichzelf hebben opgezameld. Dit moge waar zijn bij de oude teeltwijze, doch ook daarin heeft de toepassing van de nieuwere inzichten verandering gebracht.

«De bijen fabriceeren namelijk zelf de raten uit was, welke gemaakt «wordt uit den honing, die een chemische verandering in hun lichaam «ondergaat. Wanneer men nu weet dat zij 15 K. G. honing noodig «hebben om 1 K. G. was te fabriceeren, dan kan men ook nagaan

«hoe lang de beestjes moeten vliegen en halen, vóórdat hun raten in «orde zijn en eer zij met het opzamelen van honing in de cellen «kunnen beginnen.

«Maar dit is ook alles verlies voor den ijmker, want al de honing «dien zij halen om er was voor hun raten van te maken, is honing «dien hij missen moet en dus niet verkoopen kan.»

Om dit verlies te ontgaan wordt door sommige bijenhouders de raat, die de bijen noodig hebben, zelf kunstmatig gemaakt. Ze gieten daartoe vloeibare zuivere bijenwas in een vorm en persen deze, zoodat de zeshoekige bodemvorm er zich op bevindt. De bijen zijn zeer dociel en op hun gemak gesteld en accepteeren gaarne de kunstraat, die hun het produceeren van veel was bespaart.

Wanneer dus door de scherpzinnigheid der ijmkers aan de bijen zooveel arbeid bespaard wordt en ze dus naar evenredigheid meer honig produceeren, die ze zelf niet noodig hebben, vervalt althans een groot deel van het genoemde bezwaar.

Het komt me dus voor dat, als de honig op de goede wijze verkregen wordt, tegen 't gebruik geen overwegende moreele bedenkingen bestaan. O.

ARTIKEL 254 VAN HET WETBOEK VAN STRAFRECHT.

De pogingen van Jhr. Mr. I. A. Schorer ter verbetering van art. 254 S. R (zie Androcles Aug. 1901) alsmede tot het samenvatten in een afzonderlijk Hoofdstuk van alles wat betreft het mishandelen van dieren, moet door ieder die rechtvaardigheid liefheeft ten zeerste worden toegejuicht. Door strafbaarstelling «niet in het openbaar» heeft de wetgever zelf reeds aangetoond dat de stof niet behoort onder misdrijven tegen de zeden, want aanstoot wordt dan niet gegeven.

Er zoude alleen nog gevraagd kunnen worden: moest de niet-openbare dierenmishandeling, als geniepiger en niet zoo gemakkelijk te constateeren, nog niet strenger behooren gestraft te worden?

Evenwel blijft er nog steeds een groote leemte bestaan die evenzeer verbetering zoude behoeven.

De thans nog gebruikelijk wreede slachtwijzen voor grootere en kleinere dieren willen wij niet bespreken om niet te uitgebreid te worden. Evenmin de gruwelen der vivisectie.

Wij willen alleen iets mededeelen over de vervolging wegens het mishandelen van paarden en andere trek- en lastdieren.

Zij, die kundig onderricht gehad hebben in- en zich met ijver op de rijkunst en de studie van paarden hebben toegelegd, zullen toestemmen dat het tot de uitzonderingen behoort, dat personen die het beroep van koetsiers, bestuurders, voerlieden enz. uitoefenen, rijden kunnen en hunne paarden niet mishandelen.

Hoe minderwaardiger een paard wordt, in hoe slechter en ruwer handen het terecht komt; men denke b.v. aan die der snorders, Scheveningers en steen- en zandrijders. Moet slechte besturing en slecht rijden als voor een paard smartelijk en het gebreken bezorgend al mishandeling genoemd worden, slaan en afranselen zijn dit zeer zeker. Het geschiedt uit talrijke oorzaken: uit verveling, huiselijken tegenspoed of die in verdiensten, kwade luim wegens een ontvangen standje of te kleine fooi, om eigen slechte besturing op het paard te wreken, om zich de koude te verdrijven, wegens slecht weder, steeds om het boven zijn krachten te doen werken, enz. Dikwijls ook geschiedt het zonder eenige bedoeling, uit gewoonte, alleen om te slaan en er de zweep eens over te halen en wel onophoudelijk. Hoewel nu haast alle slaan van een paard verkeerd is en de noodzakelijkheid er van slechts kan beoordeeld worden door een bekwaam en gewetensvol bestuurder, zoo zal een politieagent of een veldwachter alleen proces-verbaal durven opmaken bij zeldzaam verregaande en langdurige mishandeling. En wat geschiedt dan? Bij het eerste verhoor verklaart de geverbaliseerde, dat dit dressuur is en dat dit noodig is om het paard zijn werk te laten verrichten. Hoe tastbaar onwaar zulks ook moge zijn, er heeft dan verder geen vervolging plaats, want hoe groot een beul, van hoe grenzenlooze onkunde in het rijden en omgaan met paarden, en hoe ruw en beestachtig het beschuldigd individu ook moge zijn, zijn deskundigheid wordt door den rechter aangenomen!

Bij zulk een onrechtvaardigheid is het als voelt men den grond onder zich wegzinken.

Zoo'n ruwe gewetenlooze beul van de onbeschaafdste soort, beschuldigde, tevens mishandelaar van den weerloozen, geduldig lijdenden martelaar tot den dood, is dus in Nederland *de hoogste autoriteit om te beslissen wat mishandeling van paarden moet genoemd worden of niet.*

Een dusdanige behandeling dier mishandelingen vindt steun in het arrest van het Gerechtshof van 's Hertogenbosch dd. 1 Februari 1888 Weekblad v. h. Recht 1888 n° 5555, gewezen in hooger beroep van het vonnis van de Rechtbank te 's Hertogenbosch, dd. 29 Dec. 1887, hetwelk vermeld is in het verslag der Nederlandsche Vereen. tot bescherming van dieren van 1887, blz. 11.

Wel ging het ranselsysteem, dat in dit geval haast zeker den dood van het paard ten gevolge had, aan de Rechtbank ten slotte al te ver, maar het Gerechtshof dacht er anders over.

Nog zooveel te ergerlijker is dit geval omdat erkend wordt dat het paard hoogstwaarschijnlijk «steegsch» was. Nu is steegschheid een hersenziekte, die het paard ontoerekenbaar maakt, zooals dat bij den mensch wordt in aanmerking genomen — maar zelfs al ware het koppigheid geweest, dan is dat een eigenschap, die steeds door mishandeling en in het zeldzaamste en gunstigste geval door hoogst onbekwame dressuur aan het paard is opgedrongen, en tot welker verbetering slaan en mishandeling het meest ongeschikte middel moet geacht worden.

Daar het zeer moeielijk zal zijn vast te stellen bij een verbetering van art. 254 S. R. wat «opzettelijk wreed» en wat «noodeloos» is, zoude de beste en rechtvaardigste maatregel zijn dat het slaan verboden en alleen aanlegging van de zweep veroorloofd ware.

Men bewere toch in dit geval niet dat men iets niet kan verbieden omdat er misbruik van gemaakt wordt, want het misbruik bij slaan is juist regel, gebruik de allergrootste uitzondering.

Ook bij andere dieren moest slaan en andere smart veroorzakende behandeling verboden zijn, omdat het onderscheid tusschen dieren en menschen lichamelijk alleen bestaat in het in den regel mindere verstand en het missen van de menschelijke taal. Mindere bevoorrechting mag echter nooit slechtere behandeling rechtvaardigen. Bovendien komt men met zachte behandeling ook bij dieren evenals bij menschen veel verder. C.

Nergens toont zich de menschelijke natuur zoo afzichtelijk of het geweten zoo diep in slaap als in onze onmeedoogende onachtzaamheid voor het geluk van de dierenwereld. J. H. Moore.

INGEZONDEN.

In een blad als Androcles, dat opkomt tegen heerschende misbruiken op het gebied van de behandeling der dieren, heeft men uit den aard der zaak over het algemeen meer te laken dan te prijzen.

Het komt dan ook zelden voor, dat een goed voorbeeld, wat betreft den omgang met dieren, voor oogen gesteld wordt.

Daarom was ik van plan geweest, nu zich de gelegenheid daartoe voordeed, om eens de aandacht te vestigen op de voorbeeldige wijze, waarop Barnum en Bailey getoond hebben met hunne werkpaarden om te gaan.

Gelukkig, dat dit stukje van mij in de pen is gebleven, want het zou al zeer vreemd geklopt hebben met de uitingen van afgrijzen, welke met betrekking tot dat gezelschap in het Octobernummer van Androcles zijn neergeschreven.

Het ligt volstrekt niet in mijne bedoeling voor Barnum en Bailey een lans te breken en ik zal mij ook niet inlaten met hetgeen binnen de wanden van de tenten werd tentoongesteld, doch alleen een enkel woord van lof uiten op het punt van hetgeen hierboven door mij werd aangehaald.

Zelden zag ik een schooner collectie werkpaarden bij elkaar dan die, welke het zware materieel aanvoerden; zelden zag ik zulk een omgang met trekpaarden als daar. Geen zweep, geen schelden, geen vloeken, alleen een zachte aanduiding met de stem en acht, ja zelfs vier en twintig paarden trokken tegelijk gewillig aan.

Aan het station bij het in- en uitladen dezelfde kalmte, dezelfde humane behandeling. Eén enkel paard wordt aangewezen, welke richting het te nemen heeft en de rest volgt gewillig in en uit de wagons, zonder dat iemand er notitie van behoeft te nemen.

Dat men, zooals O. in zijn artikel zegt «in den nacht dit wonder staat aan te staren,» is m. i. niet «een betere zaak waardig,» doch zal voor menigeen een nuttige les zijn geweest. Het ware dan ook te wenschen, dat alle vrachtrijders, sleepers en koetsiers dit schouwspel hadden bijgewoond en zich het daar ontvangen voorbeeld ten nutte hadden gemaakt.

Zij zouden dan hebben kunnen zien, dat niet door slaan en schreeuwen men een paard gewillig laat trekken, dat het martelwerk-

tuig de stang voor de meeste paarden geheel kan worden gemist en vervangen kan worden door een eenvoudig trensgebit, en dat behoorlijke voeding, verzorging en behandeling van de paarden een eerste vereischte zijn om den gewilden arbeid van hen te kunnen vergen.

Overigens zal ik niet verder over deze zaak uitweiden, doch ik kan niet nalaten met een enkel woord af te keuren, dat O. een tijdschrift, gewijd aan de belangen der dieren, misbruikt om zijn afschuw te luchten tegen het militarisme.

Vele lezers en lezeressen toch zullen zich niet op Androcles hebben geabonneerd, ten einde daarin theorieën te zien verkondigd, die in hun oog even dwaas zijn als voor O. «het idiotig gegrinnik van degenen, die het ongewone staan aan te gapen» — theorieën, die in anti-militaristische blaadjes thuis hooren en met de dierenbescherming absoluut niets te maken hebben.

W. A. Ortt.

Het doet ons werkelijk genoegen te vernemen dat Barnum en Bailey hun paarden zoo goed behandelen.

In dit opzicht kan het zeer zeker zijn nut hebben gehad dat zoovele toeschouwers, zelfs in den nacht, hebben kunnen zien hoe bij de behandeling van paarden zachtheid altijd de beste meester is.

Maar deze goede zijde van B. en B's vertooningen weegt niet op tegen de vele schaduwzijden die daar tegenover staan. Al worden zijn dieren goed behandeld, zijn olifanten en kameelen zouden toch in hun natuurstaat gelukkiger zijn, en wij noemen immoreel elk vermaak dat gekocht wordt door het lijden van andere levende gevoelende wezens.

Wilde dieren zijn niet geschapen om in nauwe hokken in schepen en wagens over de wereld vervoerd te worden. Evenmin behooren de gebreken van ongelukkige medemenschen, bij wijze van uitspanning, aan 't publiek te worden vertoond. Een publiek dat behagen in dergelijke vertooningen schept, bewijst inderdaad nog niet hoog te staan. Het is immers wel waar dat de uitspanningen en vermaken die wij zoeken, toenemen in reinheid en onschuldigheid naarmate onze eigen ziel reiner en onschuldiger wordt; en als wij deze waarheid diep gevoelen dan vinden wij dat de goede behandeling der werkpaarden wel een factor in het voordeel is van B. en B. maar een omstandigheid toch, die hoegenaamd niets verandert aan onze afkeuring van een zóo middeneeuwsch bedrijf.

Wie onschuldig gevangen zit blijft hunkeren naar zijn vrijheid, al

is de directeur der gevangenis de humaanste man ter wereld; het goede voedsel dat de gevangene krijgt geeft hem zijn vrijheid niet weer.

Een huis van ontucht blijft in beginsel een kwaad, ook al worden de inwonenden door de directrice uitstekend behandeld.

Een herberg blijft in beginsel een kwaad, ook al schenkt de herbergier de zuiverste meest onvervalschte dranken en al is zijn lokaal een toonbeeld van zindelijkheid.

Oorlog blijft een kwaad en het militarisme dat tot oorlog voert, evenzeer, ook al worden de soldaten goed behandeld en al zijn er nog zulke uitstekende kazernes.

Wij strijden tegen het beginsel: uitbuiting van menschen en dieren; wat B. en B. betreft als middel van uitspanning van een nog zoo weinig fijnvoelend publiek en wat het militarisme betreft als oorzaak van den moord van menschen en dieren op zoo groote schaal als wij nu o. a. in Zuid-Afrika kunnen zien.

Wie het grenzenlooze lijden, ook van paarden, in en door den oorlog kent (zie het Juni-nummer van ons Blad) zal niet vragen of er geen verband bestaat tusschen dierenbescherming en militarisme.

Al geven wij dus toe dat B. en B. wat de behandeling hunner werkpaarden betreft een voorbeeld zijn voor velen, zoo kan deze gunstige omstandigheid in onze oogen niet schoon wasschen al het kwaad dat de vertooningen doen door den demoraliseerenden invloed die zij hebben op het publiek, die massa van «groote kinderen» die altijd-door afwisseling moeten hebben, zich van 't eene vermaak naar het andere spoeden, zonder ooit zich ernstig af te vragen hoe al die pretjes verkregen worden. RED.

EEN INDIAANSCH VERHAALTJE.

Er was eens een klein Indiaansch meisje, het dochtertje van een opperhoofd. Ze heette Straal-oog. Ze vertelde eens de volgende geschiedenis:

«Ik was nog maar een heel klein ding toen ik met mijn vader mee ging. Hij kon geen Engelsch spreken, en geen lezen of schrijven, en dit verhaal toont dat een mensch goed kan zijn al heeft hij nooit uit boeken geleerd.

«Het was avond. De tenten waren opgesteld voor den nacht, de kampvuren aangestoken, en mijn moeder en de andere vrouwen kookten daarop hun avondeten.

«Ik speelde in de buurt van mijn vader, toen een Indiaansch jongetje, een speelkameraadje, bij mij kwam en mij een vogeltje gaf dat hij gevonden had.

«Ik was er erg blij mede. Ik probeerde het vogeltje eten en drinken te geven. Nadat ik er een heelen tijd mee gespeeld had zeide mijn vader tegen mij: «Mijn dochter, breng je vogeltje bij mij.» Toen ik het bij hem bracht, hield hij het even in zijn hand, streelde zacht de veertjes en zeide toen: «Dochter, ik zal je zeggen wat je met je vogeltje moest doen. Neem het zorgvuldig in je hand en breng het ginds buiten de tenten in het hooge gras, zet het dan zachtjes op den grond en zeg als je het neerzet: «God, ik geef u uw vogeltje terug. Heb deernis met mij zooals ik deernis met uw vogeltje heb.»

«Ik vroeg — behoort het dan aan God?

«Vader zeide — ja, en Hij zal tevreden zijn als je het geen kwaad doet maar aan Hem teruggeeft om er voor te zorgen.

«Vaders woorden drongen door tot mijn hart, en ik deed precies zooals hij mij gevraagd had en zeide het gebedje op wat hij mij had voorgezegd.»

From Friends and Helpers.

KLEINE BIJDRAGEN.

EIGENAARDIGE GETUIGENISSEN.

In de Res. Bode van 8 Juli 1901 staat onder Particuliere Correspondentie uit Brussel 't verslag van een voordracht van Prof. Calmette, directeur van het Inst. Pasteur te Rijssel, om de zegeningen van de inentingen tegen hondsdolheid te betoogen.

Na dit verslag vervolgt de Correspondent aldus:

«In de laatste maanden richtten honderd-acht-en-zeventig Belgen hun schreden naar Rijssel om een stukje merg in het lichaam te laten spuiten. In hoeverre deze lieden dit noodig hadden, ligt in het duister, want 't is genoeg dat een bengel een hond sart en dat deze hem een knauw geeft, dat het dier als «suspect» naar de veeartsenij-school marcheert en de knaap naar Rijssel gestuurd wordt om verder als «hersteld» op de algemeene lijst te figureeren. Mede is het voldoende

dat een hond de tong uit den mond laat hangen en schuim laat zien, dat alle viervoeters gemuilband moeten worden of slechts aan een touw een luchtje mogen scheppen. Wie deze verordening boven het hoofd ziet, riskeert dat zijn viervoeter opgepakt wordt en door verstikking uit de rijen der levende wezens verdwijnt. De personen met deze contrôle belast, krijgen voor elken opgebrachten hond een paar franken, dus kan men denken hoe iedereen op zijn «Toutou» het oog houdt, vooral daar de «hondendieven» zooals het volk deze oppakkers noemt, zoo brutaal te werk gaan, dat er telkens klachten over aangeheven worden.

«De politie zou echter een weldaad verrichten met te verbieden de honden achter de «electrische» te laten aanrennen, waarin hun bazen of bazinnen plaats genomen hebben en er even streng voor te waken dat de honden voor geen zulke zware karren gespannen worden, dat zij zich bijna uit elkaar trekken. Gebeurde dit, dan zou men zeker van vrij wat minder verdachte gevallen hooren en het publiek niet langer door allerlei fantastische verhalen in onrust gebracht worden.»

NOORWEGEN.

Dit land heeft met 't oog op de behandeling der dieren zoowel als om vele andere redenen de beste indrukken bij mij achtergelaten.

Toen ik te Odde aan land stapte kwam een hond kwispelstaartend naar mij toe om gestreeld te worden.

Ik zag weinig katten en nergens vogels in kooien.

De paardjes zijn in uitstekenden toestand en heel zachtzinnig. Het tuig is heel eenvoudig en ze dragen hun staart op volle lengte. Men vraagt zich af hoe 't mogelijk is dat ze zoo goed gevoed zijn, want er zijn bijna geen weilanden.

Een wet verbiedt aan vreemde jagers om hun honden mee te brengen.

Ik geloof dat er geen wet is die wreedheid jegens de dieren verbiedt, want dit is onnoodig in Noorwegen. De Noren zijn, zooals Edna Lyall in haar mooien roman «The hardy Norseman» zegt, hoffelijk onderling en humaan jegens de dieren.

Toen ik te Newcastle terugkwam zag ik op een muur een aanplakbiljet van laatstleden Mei, dat de jaarvergadering aankondigde van

de plaatselijke dierenbeschermings-vereeniging. De burgemeester zou 't voorzitterschap bekleeden en prijzen zouden uitgereikt worden voor de beste opstellen door schoolkinderen geschreven.

Toen ik me omkeerde zag ik een pony ingespannen. Het dier was niet meer dan een geraamte. Het was een pijnlijke tegenstelling met de Noorsche paardjes, even pijnlijk als die tusschen beide volken. De afwezigheid van kroegen in Noorwegen schijnt daar veel toe bij te dragen.

Aan boord van de stoomboot die mij naar Antwerpen moest brengen, zag ik dat een dozijn paarden werden ingescheept, waarvan de ribben te tellen waren en waarvan de meeste bestemd waren om te worden omgezet in «saucisse» en in «Antwerpsch rookvleesch.» Ik nam waar dat zij gedurende de reis goed verzorgd werden.

(Bull. S. R. P. d. A.)

E. Belleroche.

DE ZEND-AVESTA OVER DE DIERENBESCHERMING.

Als wij de Zend-Avesta nalezen en hooren naar de woorden van Zoroaster, vinden we dat het evangelie der menschelijkheid geleerd wordt als een hoofddeugd van den mensch.

De god wiens plicht het was het vee op aarde te beschermen, roept treurig en bedroefd met eindelooze smeeking om een kampioen, die op aarde komende, een eind zou maken aan het wreede lijden, dat de dierenwereld van de hand der menschen te verduren heeft.

Geen god antwoordt, en geen enkele waagt het 't zware kruis op zich te nemen, dat op hem drukken zal, die een redder zou willen zijn te midden van de kermende schepping.

Ten laatste beantwoordt eindelijk Ahura-Mazda, de god des hemels, het verzoek en zegt dat hij Zoroaster heeft opgedragen zijn best voor de dieren te doen.

Maar de lagere god antwoordt in wanhoop: «Ik vroeg om een dapperen kampioen, machtig en zonder vrees, om de ruwheid der wereld tegen te gaan en mijn hulpelooze schepsels te beschermen — maar de profeet dien Gij mij gegeven hebt is arm en zwak en oud, en de boosdoeners vreezen hem niet. Maar gij, o God, weet wat het beste is.»

Bijna 3000 jaar geleden werd deze wanhoopskreet geuit, en heden ten dage steunen de geestelijken van de verschillende christelijke kerkgenootschappen door hun zegeningen en hun voorbeeld de praktijken der slachthuizen en van de jacht.

Herald of the Golden Age.

BERICHTEN EN MEDEDEELINGEN.

Den 25sten October had te 's-Gravenhage de jaarlijksche algemeene vergadering plaats van de vereeniging: Nederlandsch Toevluchtsoord voor noodlijdende dieren, alhier. Uit het voorgelezen verslag deelen wij het volgende mede: Het ledental bedroeg op 1 September 143 te 's-Gravenhage en 44 elders woonachtig, iets minder dan het vorig jaar. Dank zij ontvangen giften is de toestand gunstig. Er waren dit jaar 869 honden met 17,335 verpleegdagen, en 137 katten met 3770 verpleegdagen kosteloos opgenomen, tegen 454 honden met 8962 verpleegdagen en 195 katten met 3325 verpleegdagen tegen vergoeding. Door of vanwege de politie werden 66 honden en 14 katten ingebracht en 1220 honden en 168 katten kosteloos afgemaakt.

Niettegenstaande het nut dezer stichting van liefdadigheid voor de gemeente 's-Gravenhage, blijkbaar uit het feit dat niet minder dan 1388 dieren kosteloos afgemaakt werden, die daardoor niet in de stadsgrachten terechtkwamen en niet gemarteld werden, blijft de stichting van gemeentewege steeds bezwaard met het betalen aan een gemeente-ambtenaar, belast met het weghalen der lijken, van een som, welke het laatste jaar bedroeg f 467.50. Dit weghalen geschiedt in andere gemeenten niet alleen kosteloos, maar dergelijke vereenigingen genieten daar bovendien nog een subsidie. De meestal veel grootere dierenlijken van het Kon. Zoöl. Bot. Genootschap, eene instelling van uitspanning en vermaak, worden daarentegen wel kosteloos van gemeentewege weggehaald.

De aftredende bestuursleden werden allen herkozen.

Onlangs werd het gemeentelijk slachthuis te Nijmegen bezocht door een afgevaardigde van de centrale vereeniging tot bescherming van dieren in Duitschland. Het doel van het bezoek gold de wijze van verdooven der varkens te zien, dat hier ter stede geschiedt door middel van het schietmasker.

De heer Kleinschmidt van Erfurt, de oudste veearts en oudste slachthuis-directeur uit Duitschland, kwam ons op ons bureau mede-

deelen, dat hij zeer tevreden was over zijn bezoek aan het slachthuis. Naar zijne meening kon ons slachthuis als model dienen, terwijl de zindelijkheid en reinheid verre boven zijn lof verheven waren. Het verdooven der varkens door middel van het schietmasker had zijn volle bewondering en sympathie en op de in December te houden algemeene vergadering te Leipzig zou hij het voorstel doen deze methode ook in Duitschland in te voeren.

Deze gunstige getuigenis voor de Nijmeegsche methode van verdooving heeft uit den mond des heeren Kleinschmidt te meer waarde, daar deze de uitvinder is van het slachtmasker, dat tot op heden algemeen in gebruik was. Wij constateeren met genoegen dat de directeur van ons slachthuis de eerste is geweest, die het verdooven door middel van het schietmasker, op varkens in toepassing gebracht heeft. *Prov. Geld. en Nijm. Ct.* 14 Sept.

Iemand schrijft aan het *Utr. Dbl.* het volgende:

Gisteren bracht mijne dienstbode een portie visch van de vischmarkt naar huis. Volgens gewoonte was de visch, bot, 6 of 8 keer over den rug ingekorven tot aan de wervelkolom, de ingewanden er uitgehaald en een stukje voor aan den kop afgesneden. Met al dien waren de arme beesten springlevend en ik wist niets anders te doen dan gauw de koppen zoover mogelijk af te snijden, dat de hersenen wegraakten. De nu nog eenigen tijd aanhoudende stuiptrekkingen kon ik met een gerust hart aanschouwen, daar ik toch wist dat de pijn door de visschen niet meer gevoeld werd.

Hoeveel visschen ondergaan dagelijks soortgelijke behandeling? Urenlange marteling! Overal wordt er naar gestreefd de oogenblikken van slachten voor de groote viervoeters minder pijnlijk te maken. Er zijn vereenigingen die de vogelwereld zoeken te beschermen. Wordt aan de arme visschen heel niet gedacht? Zij zijn zoo licht te dooden vóór zij gekrimpt worden. Waarom gebeurt dit toch niet?....

Zou het onmogelijk zijn aan dienstmeiden, vischboeren enz. begrijpelijk te maken, dat ook de visch pijn voelt, of moet hij, omdat hij zijne pijn niet uitgillen kan, maar voortgemarteld worden?

Indien nu eens wij, huisvrouwen van Utrecht, overeenkwamen geen visch te koopen, die niet tusschen hersenen en wervelkolom een zoo diepe insnede gekregen heeft, dat de dood intreedt? En daarnaar streefden, dat deze insnijding gemaakt wordt vóór de visch de verdere behandeling ondergaat!

Dan moesten de vischhandelaars ons toch ter wille zijn. Het ligt dus geheel in onze hand zooveel noodelooze marteling te voorkomen!

Met vriendelijken dank voor de plaatsing.

Uwe dienstwillige

Utrecht, 11 September 1901. J. W.

De «Revue Scientifique» bevat o. m. een zeer belangrijk artikel aangaande het vermoorden van vogels door middel van knippen en strikken. De schrijver, de heer S. A. Levat, begint met een kort overzicht te geven van het verdelgen van vogels in de oudheid en wijst er op hoe bij de mozaïsche wet het verboden wordt een wijfje op haar nest te dooden; vertelt verder hoe er in eene Fransche provincie in ééne lente vijftien honderd nesten werden uitgehaald. Dat geeft een verlies van ongeveer 600 vogels, die met elkander 60.000.000 insecten hadden kunnen verslinden.

In het jaar 1860 werden er honderd kooien met insecten-etende vogels uit Baden verzonden naar Nieuw Zuid-Wales, thans zou een dergelijke zending tot de onmogelijkheden behooren, zoo sterk is op het vasteland het vogelheir verminderd.

Het nadeel, daardoor aan land- en tuinbouw teweeggebracht, is onberekenbaar. Sommige vogels verslinden 200.000 insecten in een seizoen, andere 600 per dag.

In Hérault alleen kost het vernielen der vogels 100.000 HL. wijn aan het departement. En in sommige districten van Frankrijk wordt het land, tengevolge van de slachting, werkelijk verwoest door de plaag der tallooze insecten.

Wanneer wij een en ander lezen, dan dringt zich de vraag aan ons op: hoe is 't hier te lande, is het hier óók noodig de wet op het beschermen van vogels beter te handhaven dan tot nu toe het geval is?

Het bovenstaande moge een afschrikwekkend voorbeeld zijn!

(*N. Lb. Wbl.*)

Uit een rede gehouden door den heer Jos. Moulckers bij gelegenheid van de buitengewone jaarvergadering der Belgische Vereen. tot besch. van dieren gehouden 12 Mei 1901, blijkt dat er in België nog «600 «gemeenten gevonden worden waar hanengevechten plaats hebben, en «dat er over de 1600 plaatsen zijn waar men de dieren onbedwelmd «de keel doorsnijdt en begint te onthuiden en de pooten afsnijdt eer «de dood het lijden staakt.»

Een veldmuis wilde bij Andel met haar kroost een weg dwars oversteken. Om bijeen te kunnen blijven was deze maatregel genomen: Eén der jongen hield met zijn bek het moederdier vast, terwijl elke volgende zijn voorganger op dezelfde manier vasthield. De geheele trein spoedde zich daarna met snelheid voort.

De muizen hadden elkander zoo stevig beet, dat, toen er een werd opgelicht, de anderen mede werden opgetild. Toen zij weder op den grond werden gezet, vervolgden zij op dezelfde wijze hun weg.

(*Vaderland.*)

BEESTEN EN DIEREN!

In de Zomerhofstraat te Rotterdam heeft de straatjeugd een zwervend hondje zoodanig geschopt en mishandeld dat het dier een poot heeft gebroken. In den politiepost is het dier afgemaakt.

(*Vaderland.*)

Op een wandeling door 't veld bij Millingen was iemand getuige van 't volgende merkwaardige schouwspel:

Een duif werd nagezet door een roofvogel, waarschijnlijk een havik. Om aan de vervolging te ontkomen, steeg de duif recht omhoog, om zoodoende boven haar aanvaller te blijven. Ziender oogen verminderde echter de afstand tusschen beide vogels en weldra zweefde de havik boven zijn uitgekozen slachtoffer. Dadelijk wierp hij zich op zijn prooi en daalde nu snel. Daar vlogen opeens onder luid geschreeuw een half dozijn kraaien op, die den strijd daarboven zeker hadden opgemerkt. In snelle vaart ging het op den havik af. Al kleiner en kleiner werden de kringen, die ze om het roofdier beschreven, en enkele kraaien hakten met haar stevige snavels reeds geducht op den havik los. Deze moest nu spoedig zijn buit laten varen en de duif, blijkbaar weinig of niet gewond, vloog weg. De kraaien, voldaan dat de roofvogel was verjaagd, streken weer kalm op den akker neer.

(*Avondpost*)

De zaak der dierenbescherming heeft een groot verlies geleden door het overlijden van W. J. Stillman, aan de lezers van Androcles bekend door het mooie diepgevoelde artikel «Waarom ik van dieren houd», dat we in de April-aflevering hebben opgenomen en waarvan afzonderlijke afdrukjes verkrijgbaar zijn.

Onder de geschriften van zijn hand is «Billy en Hans», de geschiedenis van de eekhoorntjes die, blijkens bovengenoemd artikel, zulk een invloed op zijn voelen en denken gehad hebben, zeker wel het teerste en meest sympathieke. De vertaling daarvan is in bewerking.

Wij vestigen de bizondere aandacht der lezers op een bundel verhalen van Mej. A. W. Sanders van Loo, getiteld: «Kleine Lichten», welke eerstdaags bij de Ned. Boek- en Steendrukkerij wordt uitgegeven. De prijs bedraagt 60 cents, gebonden f 1.—.

In dezen bundel komen, behalve eenige verhalen die reeds in Androcles gestaan hebben, ook nog andere die daarin niet waren opgenomen.

Ze zijn de uiting van een teer-voelende kunstenaarsziel, vol warme liefde voor dieren en voor alles wat zwak en hulpeloos is.

Wij bevelen daarom het boekje ten zeerste aan.

PROPAGANDA.

Een belangstellend lezer maakt ons een opmerking, waarmede wij ons voordeel kunnen doen.

«Androcles — zegt hij — heeft m. i. wel een beetje de fout van de vakschriften, d. w. z. zijn wetenschap niet verder te brengen dan onder de ingewijden en die in dat kringetje opgenomen zijn.

«Door het verkrijgbaar stellen van overdrukken (van belangrijke artikelen uit Androcles) wordt niet voldoende tegemoetgekomen aan den eisch om het algemeen van dienst te zijn, en acht ik het een voortreffelijk hulpmiddel om de plaatselijke blaadjes, die in de provincie verschijnen, in den arm te nemen en hen met goede lectuur over dierenbescherming te voorzien. De meeste van die blaadjes geven met den Zaterdagavond vergroote edities en uit den inhoud valt op te maken dat er best wat beters gegeven kan worden. Waarom zoude dus de dierenbescherming daarvan niet profiteeren?» . . . .

Hier en daar is dit denkbeeld al in toepassing gebracht. Zoo is het werkje van Knoche «Wetenschappelijk Dierenmartelen» in het Haagsche Handelsblad als feuilleton afgedrukt geworden, en is het artikel «Afschaffing van de Jacht als vermaak» uit het Augustusnummer van Androcles op verzoek dezerzijds door de Redactie van de (groene) Amsterdammer overgenomen (*). In een paar provinciale bladen, o. a. de Prov. Geld. en Nijm. Ct. van 30 Oct. is het stuk van Adrienne Neyrat uit l'Ami des Bêtes van Sept. 1900, dat in ons Aprilnummer onder den titel «Hoe en waarom men van dieren houdt» vertaald werd opgenomen, dank zij bevriende tusschenkomst, geplaatst; zoo ook het artikel over den opzetteugel uit het October-nummer.

Maar het kon veel meer gebeuren. We hebben onze afdrukjes voor zeer geringen prijs verkrijgbaar gesteld, (op verzoek worden ze ook gratis toegezonden), maar ze worden door de lezers helaas zoo weinig gevraagd, en er kon zoo nuttig mede gewerkt worden. Als alle lezers van Androcles in den aangegeven zin ervan gebruik maakten en naar vermogen medewerkten, **zou een stroom van dierenbeschermings-lectuur over ons land gaan** en het nut daarvan kan onberekenbaar zijn.

(*) Dit afdrukje was bovendien aan tal van andere bladen toegezonden die er echter geen melding van hebben gemaakt.

ST.-NICOLAAS AVOND.

Zijn ouders waren geëindigd met toegeven, hoewel ze er sterk tegen waren geweest.

Het was een burgerlijk baantje — vonden ze. Er was nu letterlijk niemand van eerste familie die dokter werd. In hùn familie was 't traditie dat de jongens in 't leger of bij de marine gingen. En — niet te vergeten — de dokters-studie duurde zoo ontzettend lang en was zoo kostbaar, terwijl de opleiding aan de Militaire Academie bijna niets kostte. Want ze waren hoog in de wapens, de Van Velden's — maar arm; en ze moesten toch stand-ophouden ter wille van hun dochter Clémentine, die een uitgaand meisje was.

Maar hij had zulk een tegenzin in de militaire loopbaan getoond, en al van kind-af zóó verlangd dokter te worden om de arme zieke menschen te kunnen genezen — hij had zóó beloofd heel zuinig te zullen leven en hard te zullen werken, dat zijn ouders niet den moed hadden gehad hun wil door te zetten.

En nu leefde hij al een jaar of wat in een achteraf-buurt van de academiestad, op een achterkamertje, dat uitzicht had op muren en daken en erfjes, met een alcoofje ernaast om te slapen.

Hij had het heel eenzaam. Bepaalde vrienden had hij niet, en kwam weinig met kameraden in aanraking. Want uit zuinigheid — om niet telkens bij zijn ouders geld te moeten vragen — was hij geen corpslid geworden; om dezelfde reden kwam hij niet in de societeit waar de overige niet-leden van het corps gewoonlijk bijeen kwamen. Wel at hij aan een tafel met enkele collega's, maar die trokken hem niet aan, hij schoot er niet mee op. Ze waren te materialistisch; een paar dachten maar aan pretmaken en probeerden hoe ze met minimum-inspanning door hun examens konden rollen; een paar anderen hadden hooger aspiraties en droomden van een wereldberoemden naam op wetenschappelijk gebied. En hij stond er tusschen, met de onhandige terughouding van een ziel, die behoefte heeft aan warme vriendschap, maar niets voelt dan kilheid en koude, en dus gesloten blijft, zooals in 't voorjaar de bloemknop gesloten blijft bij schralen drogen oostenwind.

De «fuivers» vonden hem een werkezel, ongezellig, en 't ergste was, gierig en trotsch. Want als ze 's avonds eens bij hem opliepen op zijn kamer, merkten ze duidelijk dat ze hem stoorden; de wijn die hij presenteerde was niet lekker, een goedkoop merkje; zijn sigaren waren oud en vochtig. En zelden kwam hij op zijn beurt bij hen oploopen — alleen dàn als ze hem kwamen halen, nooit uit zichzelf. Zoodat ze gauw hadden uitgemaakt dat hij gierig en trotsch was — iemand met zóó'n naam en dan zóó schriel en ontoeschietelijk!

Met de «blokkers» van zijn tafel had hij 't eerst beter kunnen vinden — ze begrepen elkaar in hun werkijver en konden prettig over vakdingen praten. Maar hij wilde méér dan dat — hij wilde praten over wat zijn ziel vervulde, over de nooden van 't volk, over de roeping der medici om daarin verbetering te brengen, over zijn aspiraties van Altruïsme; maar dáár hadden zij geen ooren voor. Bekend, beroemd, rijk, geëerd worden — dàt was wat de anderen begeerden. De omgang bleef dus kameraadschappelijk en werd nooit intiem.

Tot op zekeren dag één der «blokkers» het denkbeeld opperde om voor gezamenlijke rekening te gaan experimenteeren op dieren, en de anderen dat denkbeeld hadden toegejuicht. Ze hadden hem gevraagd om mee te doen. Maar hij had dit plan sterk bestreden, en toen dit niet baatte en ze het toch hadden doorgezet, had hij zich teruggetrokken en was alleen zijn eigen weg gegaan.

***

Eens, op een mooien zachten voorjaarsdag, dat de hemel zoo blauw was en de jonge lichtgroene blaadjes, pas uit de knopjes gekropen, zoo blij schitterden in 't stralende licht van de morgenzon — toen Van Velden met een groepje studenten buiten de college-deuren stond te verpoozen en te genieten van 't lente-weer, kwam een arme jongen naar hen toe. Een opgeschoten jongen, haveloos, met onverschilligen gang en brutaal gezicht. In zijn hand een ruw, vuil touw, met rafels en knoopen, en aan dat touw een hond. Een echte straathond, klein van stuk en vuil, een mengsel van tien rassen en bastaardrassen, gladharig, zwart en wit gevlekt, met afgekorten staart. Het dier liep stug en onwillig mee — blijkbaar was hij niet aan den jongen gewend.

«Zoo Kees, kom je weer je gulden halen?» zei een van de club-genooten. En tegen Van Velden: «Zie je, zoo komen we gemakkelijk aan onze beestjes.»

«Een intelligent dier,» spotte een ander. «Je kan zien, hij heeft hersens te veel — 't wordt tijd dat we er wat uitnemen.»

«Hoeveel kost die hond?» vraagt Van Velden aan den jongen.

«De heeren geven er altijd een gulden voor!»

«Hoe kom je er aan?»

«Hij liep verleden week bij mijn moeder de deur binnen, en we kunnen hem niet langer te eten geven.»

«Een lieve jongen — hij liegt dat hij groen ziet. Elke week ver-dwaalt zoo'n hond bij zijn moeder, moet je weten.»

«Ik geef je een daalder voor den hond,» zegt Van Velden.

«Neen dat is onderkruipen. Wij moeten hem hebben, als is 't voor twee gulden.»

«Een rijksdaalder.»

«Drie!»

«Je krijgt vijf gulden als je hem aan mij verkoopt,» zegt Van Velden tegen den jongen.

De anderen bieden drie rijksdaalders. Van Velden vier.

Zijn collega's beginnen er schik in te krijgen. Ze begrijpen zijn bedoeling, dat hij den hond voor vivisectie beschermen wil. Ze begrijpen ook dat hij 't er niet bij zal laten; ze kennen zijn koppigheid, zooals ze 't noemen, en zijn dwaze teergevoeligheid. Ze begrijpen dus ook dat deze hond voor hen verloren is. Maar ze troosten zich erin door den gierigen Van Velden een poets te bakken en den hond zoo hoog mogelijk op te jagen.

Er vormt zich een kring om hen heen. De jongen weet niet wat hij hoort, maar zoodra hij het begint te vatten, glinsteren zijn oogen van hebzucht.

«Vijftien gulden.»

«Twintig.»

«Vijf en twintig.»

«Vijftig gulden» — zegt Van Velden — «en nu is 't uit!» Het *is* ook uit. Want hij kijkt zijn tafelgenoot zóó veelbeteekenend aan, dat deze niet den moed heeft nòg meer te bieden.

Van Velden, die toevallig zijn maandgeld pas ontvangen en bij

zich heeft, geeft den dol-verbaasden jongen twee bankjes van vijf-en-twintig, en neemt het vieze touw aan.

Een gejuich gaat op onder de studenten. «Een mooi koopje, een St. Bernard voor zoo'n paar papiertjes!»

«Geluk ermee.»

«Wacht maar, hij zal er een wereldberoemde ontdekking op doen!»

«Een nieuw serum.»

«Hij wordt millionair, dank zij zijn hond.»

Van Velden is te opgewonden om verder college te loopen dien morgen. En waar had zijn hondje ook moeten blijven. Zonder een woord te zeggen gaat hij met het dier naar zijn kamer, achtervolgd door spottend gelach.

***

Voortaan heetten ze «Kastor en Pollux» in de wandeling. Van Velden was Kastor, en zijn hondje dus Pollux. Ze waren ook altijd samen. De collega's lachten er om, en zeiden dat Kastor de slaaf was en Pollux de heer. Want 's avonds, van zeven tot negen uur, weer of geen weer, had men ze samen zien wandelen. In regen, in storm, in sneeuw. Pollux moest toch immers zijn loopje hebben, dus Kastor moest wel mee. 't Werd hoe langer hoe gekker. Het lekte uit dat hij de vacanties niet meer bij zijn ouders doorbracht, en dat de reden daarvan was dat zij geen straathond in huis verkozen te hebben. «Hij is verliefd op zijn hond,» was 't oordeel. «De man wordt monomaan.»

Maar die over hem spotten, wisten ook niet wat in zijn ziel had plaats gehad. Ze wisten niet hoe hij, die zijn leven lang gesmacht had naar warmte, naar teederheid, naar een enkelen vriend die hem verstaan zou, naar een enkel trouw hart dat hem lief zou hebben, eindelijk gevonden had wat hij zocht.

Nooit had iemand hem hartelijk goeden morgen gezegd. En nu was 't eerste wat hij 's morgens zag, zijn vroolijk kwispelstaartend hondje.

Nooit had iemand hem blij verwelkomd als hij thuis kwam. En nu, als hij de voordeur maar had opengedaan, hoorde hij verlangend blaffen en janken, en als hij de kamerdeur opende, sprong 't hondje zoo blij tegen hem op, of ze elkaar in maanden niet gezien hadden.

En als hij uren ingespannen had gewerkt, en moe van hoofd, behoefte had aan een flinken loop, hoefde hij niet meer als vroeger eenzaam rond te dwalen, of een vast-bepaalde wandeling te doen, plichtmatig, en steeds verlangend dat hij maar weer rustig thuis zou zitten, in de veilige vertrouwde gezelligheid van lamplicht en boeken. Nu was 't wandelen een genot, want zijn hondje genoot. Het sprong en dartelde om hem heen, dan voor, dan achter, dan zijwaarts snuffelend tegen een boom of weg in een boschje. Nu verlangde hij niet dat de wandeling maar gedaan was. Nu peinsde hij niet over studie-zaken of verdiepte zich in sombere gedachten van eenzaamheid en kilheid — want nu wàs hij niet eenzaam en kil meer. Nu praatte hij met zijn hondje, en stoeide ermee en liet het apporteeren. «Waar is 't hondje dan?» riep hij, en dan stormde het naar hem toe. En als hij dan thuis kwam, was 't met opgefrischt hoofd en vroolijk hart. Hij zette dan een schotel melk en hondenbrood voor zijn vriendje neer, die smakelijk smulde en dan knus ging liggen in een mandje, aan de voeten van zijn baas.

Zoo werden die geregelde avondwandelingen een genot voor Van Velden, een genot dat niet verminderde door regen of storm. Dan de kraag maar op, en waterschoenen aan, en toch samen vroolijk door weer en door wind.

Toen hij in de Pinkstervacantie naar huis ging, en zijn hondje meebracht, was er onaangenaamheid ontstaan. Papa wilde zoo'n leelijk burgerlijk dier niet in huis hebben; mama was bang van honden, want je kan nooit weten of ze niet eens dol worden; Clémentine was bang voor vlooien. Al 't redeneeren er tegen hielp niet. De hond moest 's nachts in 't poetshok, en mocht overdag niet in de kamer, maar moest in de keuken blijven. «Wat of die Otto toch aan dat mormel gezien heeft; je schaamt je voor de familie als hij met zoo'n dier over straat loopt.»

Zijn vader bood hem in ernst aan om hem een rashond in de plaats te geven — een hond waar je mee voor den dag kan komen — als hij dat gemeene dier weg wilde doen. Maar Otto sprak dadelijk over wat anders en antwoordde niet eens op dat aanbod.

Hij hield het de Pinksterdagen thuis uit, maar toen werd 't hem een kwelling. Die dagelijksche onaangenaamheden en hatelijkheden over zijn hond! En 't dier mocht niet op zijn slaapkamer, mocht

hem niet eens goeden morgen zeggen. 't Werd hem te machtig, — en den dag nà Pinkster trok hij naar zijn studentekamer terug, met een gevoel van iemand die in een ijskelder geweest is. Wat! zij die nooit een zacht, vriendelijk, warm woordje voor hem gehad hadden — bij wie àlles naam en stand, fatsoen en conventie was — die hem niet eens gunden dat een ander wezen hem dat wèl gaf, wat hem zoo'n behoefte was! Van zijn huisgenooten niets dan kilheid, van zijn vriendje niets dan hartelijkheid. Neen, er was een hooger recht, een sterker band dan lichaamsbanden van bloedverwantschap — dat was het recht van de liefde en de band van genegenheid; 't deed er niet toe of het een mensch was of een dier. Die stond hem 't naast, die hem het meeste liefhad; die stond het hoogst in de rij der schepselen, die het volst was van Liefde. 't Was treurig, diep treurig, dat zijn ouders daarin achterstonden bij zijn hond, maar 't wàs zoo, en nu had zijn vriendje ook de grootste rechten.

En zoo kwam het, dat hij de vacanties bleef werken — dan was hij ook des te eer afgestudeerd, dan behoefde hij zijn ouders geen geld meer te kosten, dan kon hij 't hen des te eerder teruggeven.

Zijn kennissen lachten er om, maar niet meer in zijn bijzijn. Ze wisten 't, ze hadden 't geleerd — Van Velden was een kalme vent, een sul bijna; hij kon alles verdragen, hij werd nooit boos, nog veel minder driftig; maar op dat éène punt verstond hij geen gekscheren.

Eens was 't hondje ziek geweest. Ze hadden Van Velden een week lang niet op college gezien. Als ze hem zagen was 't op de bibliotheek, verdiept in werken over hondenziekten en veeartsenijkunde; en overigens was hij thuis, om 't diertje te helpen als het hulp noodig had. Hij zag er die dagen slecht en bekommerd uit. Hij had meer van veeartsenijkunde geleerd in die week dan anderen in maanden. En toen 't hondje hersteld was en 's avonds weer vroolijk met zijn baas uit wandelen ging, was Van Velden een ander mensch geworden, met veerkrachtigen wandel-pas, vroolijk fluitend als een schooljongen.

Maar ze hadden 't pas goed gemerkt, toen een der clubgenooten aan tafel over zijn proefnemingen had gepraat en de zucht bij hem was opgekomen Van Velden eens te plagen. «Pas maar op» had hij gezegd: «je hebt toen je hond zoo van ons afgetroggeld, maar feitelijk behoorde hij aan ons. We staan onze rechten nog niet af. De jongen

had hem niet aan je mogen verkoopen, hij had een afspraak met ons. Als Pollux op een goeden dag eens zoek is, dan weet je waar hij is. Dan is hij bij Smit op de kamer, in de klem.»

Van Velden zei niets, maar werd bleek, en keek zijn tafelgenoot strak aan.

«Wat kijk je zoo?» vroeg deze.

«Dat meen je niet, wat je daarnet zei.»

«Jawel,» plaagde de ander. «Natuurlijk krijg je je bankjes dan terug.»

Van Velden werd nog bleeker en keek nog strakker.

«Dat zal je wel uit je hersens laten.»

«Zoo! dat zal te bezien staan. Zeg, wat zou je doen als je je hond op mijn kamer vond, zonder hersenen?» vroeg Smit. «Ja, zeg eens, wat zou je dan doen?» riepen de anderen.

«Ik schoot je overhoop,» zei Van Velden ijzig-kalm, stond van tafel op en ging heen.

Na dien tijd durfden zijn collega's dit onderwerp niet meer aanroeren, als hij bij hen was.

***

Een vochtige mistige Sint Nicolaasdag. Vroeg donker. De gaslantaarns aangestoken; door de wijde winkelruiten vallen breede stroomen licht over de drukke straat. Smit had zijn tafelgenooten op een bitterfuif geinviteerd om in de stemming te komen: ze moesten nu een extra leuken avond hebben. Half uit 't raam hangend, riepen ze kennissen aan, die met druk lawaai-gestommel op de donkere trap, binnenkwamen, steeds opvoerend de luidruchtige feeststemming. Ze bleven schemeren, de kamer vol rook, die belette te zien wie er waren.

«Is Kastor hier ook?» vroeg een der pas-binnenkomenden.

«Wel neen! Die is al drie dagen obscuur. Hij zit in zak en asch.»

«Hoezoo?»

«Weet je dat dan niet. Zijn mormel is overreden door een automobiel.»

«Zoo, en trekt hij zich dat zoo aan?»

«Och ja, je weet 't hoe hij was. Zoo'n beetje toqué.»

«Nou, ik kan 't me wel begrijpen dat hij aan dat dier hecht!»

«Hoor eens Peters, dat is larie. Allemaal goed en wel, dat je van een hond houdt, maar zoo ziekelijk als hij dat deed! Hemel nog toe, hij zal als dokter wel eens erger verliezen beleven en veroor-

zaken als dat van een hond. En wàt voor hond. Je zou je schamen om je met zoo'n hond te vertoonen.»

«Ik kwam hem tegen van morgen. Hij zag er beroerd uit. Ik vroeg of hij ook kwam bitteren, dat zou hem opfrisschen. Maar hij wou niet en liep een anderen kant uit.»

«Lui, ik heb een idee!»

«Wat dan?»

«We moesten hem eens troosten met een surprise.» En Smit ontwikkelt zijn bedenksel.

«Och, ik vind, we moesten dat maar liever niet doen,» zegt Peters. «'t Zal hem nog lammer maken.»

«Kom kerel, niet sentimenteel worden. Je hebt er ook zoowat aanleg toe. Gelukkig niet zoo erg als Van Velden. Pak nog een bittertje! Wel neen, 't is juist goed, het zal hem tot inzicht brengen hoe dwaas het is zoo te treuren over zoo'n hond. Waarom neemt hij dan niet een anderen? Honden genoeg te krijgen, vooral als je er vijftig gulden voor over hebt zooals hij.»

*
* *

Van Velden zit voor 't raam van zijn achterkamertje en staart door den mist naar buiten. 't Wordt donkerder en donkerder, maar hij blijft zitten staren, met doffe, denkmoede hersens. 's Morgens was hij even uitgeweest en was door een kennis aangesproken — dat onverschillige praatje had hem zóó pijn gedaan, dat hij niet meer uit wilde dien dag. Hij kòn niet verdragen de vroolijke Sint-Nicolaas-drukte te zien, of een collega te ontmoeten, die joviaal zou doen en zijn leed niet begrijpen. En nu was hij stil voor 't raam gaan zitten. Hij had geprobeerd een boek te nemen, las viermaal dezelfde bladzij, zonder te weten wat er in stond, en had 't toen weggelegd.

Op het erfje waar 't raam op uitzag, viel een smalle lichtstreep van uit een keuken. Hij staarde op die lichtstreep, die steeds scherper werd naarmate de duisternis toenam — staarde, zonder oogknippen, onbewust. De klok sloeg vijf. Tijd om naar tafel te gaan. Maar hij hoorde het niet.

Half zes.... zes uur.... half zeven.... zeven uur.... En nog altijd zit hij onbewegelijk-stil voor het raam, starend in de duisternis, naar de lichtstreep.

Geklop aan de deur.... hij hoort het niet.

De juffrouw komt binnen met het theeblad.

«Gut meneer, zit u daar nog zoo in 't donker?»

«Dank u juffrouw,».... hij verstaat niet wat ze zegt.

De juffrouw steekt de lamp aan en trekt de gordijnen dicht. En Van Velden komt even tot bewustzijn.

O, wat is de kamer eenzaam, zoo pijnlijk-eenzaam bij dat vriendelijke lamplicht.

De juffrouw gaat weg, en hij zit weer alleen.

Nu valt zijn oog op een withouten kistje, zorgvuldig dichtgespijkerd, met een paar sprietjes stroo door den reet van het deksel. Dat maakt even iets bitters wakker.

«Dat is mijn Sint-Nicolaas-pakje» zegt hij half-luid. En bedenkt dan hoe 'n zegen het is, dat zijn ouders hem nooit pakjes sturen op dezen dag, en dat hij ook geen vrienden heeft die dat doen.

Wat was die dag altijd eenzaam voor hem geweest, zoolang hij student was. Juist zoo'n dag, dat ieder vroolijk en blij en gezellig is met anderen, voel je 't dubbel. Hij had wel eens mee-gebitterd en gefoven met zijn kennissen, maar dan kwam je eigenlijk nog lammer en beroerder in je donkere kamer thuis. Alleen verleden jaar — toen was het niet eenzaam geweest. Toen had hij zijn hondje gehad, en had extra stukjes lever gekocht bij een slager, en die in allerlei hoekjes verstopt, en zijn hondje had ze mogen zoeken. Toen was er nog één wezen geweest waarmee hij pleizier gehad had. En dat had hem opgewekt ook anderen genoegen te doen. Hij was toen met zijn hondje de stad ingegaan, en met zakken vol lekkers was hij St. Nicolaas gaan spelen in achterbuurten, en had bij arme kraamvrouwtjes die hij kende, wat voedzaams en verwarmends gebracht. Daar hadden ze toen beiden zoo'n prettigen avond mee gehad.

En nu — nu was 't een stille avond voor beiden. Hij stil in zijn armstoel, en het hondje stil in zijn houten kistje.

Het kistje had daar al twee avonden gestaan. Hij had er niet van kunnen scheiden, tot dusver. Maar nu zou het haast wel moeten.... nu zou hij zijn St. Nicolaaspakje wel moeten wegbrengen.... ja, 't moest van avond.... van avond, maar nù nog niet....

Weer wordt geklopt, en de juffrouw brengt een pakje binnen. «Een pakje voor meneer,» en legt 't op de tafel.

Onverschillig kijkt Van Velden er naar. Zou hij 't maar laten liggen tot morgen of overmorgen? Och ja, waarom niet.

Maar een poosje later valt 't hem weer in 't oog. «Je kunt toch niet weten of het niet een vriendelijkheid is van dezen of genen. En 't zou toch jammer zijn als ik een vriendelijkheid afstootte. De menschen hebben me heusch niet verwend met vriendelijkheden. Ik mag ze wel waardeeren, nu vooral.»

Langzaam, lusteloos staat hij op en maakt het pakje open. Een papier, nog een papier, een doosje, en uit dat doosje haalt hij: een chocoladen hondje.

Hij houdt zich aan de tafel vast.

God, god, wat een smeerlappen!

En in een vlaag van witte woede pakt hij 't hondje op en smijt het met alle kracht dwars door de kamer, over 't theeservies, dat kletterend op den grond valt.

De juffrouw komt verschrikt binnenstormen; ze ziet de scherven aardewerk, stukken chocolade, morsboel van melk en thee; ze ziet haar stillen bedaarden meneer, bleek van woede, met waanzinnige oogen haar aanstaren. Ze denkt dat hij gek geworden is, gilt, slaat de deur dicht en vlucht naar beneden.

Maar de vlaag van waanzin is voorbij. Kalm, maar sleepend langzaam, staat hij op en dweilt en veegt den boel op. Dan trekt hij zijn jas aan, zet zijn hoed op, neemt het kistje onder den arm en strompelt langzaam de trap af. «Nu moet het maar,» mompelt hij.

In het achterstraatje is een armoedig ijzerwaren-winkeltje. Daar koopt hij een spa.

En met kistje en spa gaat hij de stad uit, den weg dien hij altijd met zijn hondje gewandeld had.

Hij loopt verder, altijd verder, met denzelfden moeden sleependen stap, de spa over den schouder, het kistje onder den arm.

Hij ontmoet niemand op de eenzame buitenwegen, in het koude, nattige, mistige weer, op den St.-Nicolaasavond nu ieder warm-gezellig binnen zit.

En altijd loopt hij verder, tot hij eindelijk komt aan het verste punt van den weg, waar hij altijd omdraaide als hij met zijn hondje had gewandeld.

Nu wilde hij voor de laatste maal den heelen weg gaan, tot het verste punt, met het hondje onder zijn arm.

Daar zet hij het kistje neer, aan den kant van den weg. En in den berm, onder een wilgestruik, graaft hij met de spa een diep gat. Hij zet het kistje er voorzichtig in, vult het gat weer met aarde toe, legt netjes de afgestoken zoden er weer op, en gooit de overtollige aarde in de bermsloot.

Dan staat hij even stil, leunend op zijn spa, en luistert.

Doodstil, geen enkel geluid, als het tikken nu en dan van een druppel op den grond.

Hij voelt een rilling over zijn rug.

En plotseling zakt hij op zijn knieën, in het natte gras, legt zijn hoofd voorover op het versche graf en snikt het uit, in volle bitterheid, wat hij zoo vaak gezegd had in lieve blije teederheid:

«Waar is het hondje dan?»

FELIX ORTT.

HET BLINDMAKEN DER VINKEN.

Een onzer lezers schrijft ons het volgende:

«In het Meinummer van Androcles komt de raad voor om de blindgemaakte vink niet te koopen, maar wordt m. i. het euvel daarmede niet bestreden, omdat de blindgemaakte vink hoofdzakelijk verblijft onder de vogelvangers, die het dier alleen onder elkaar verhandelen. De blindgemaakte vink heeft meer waarde als lokvogel en speciaal bij de netten dan als kamervogel, omdat de mutilatie voor deze laatste zelfs een waardevermindering is. Maar behalve aan de oogen, is het dier ook altijd gehavend aan de staart- en de wiekveeren, zoodat men zulke vogels wel zelden bij het koopkrachtige publiek zal vinden.»

In een later schrijven vult onze correspondent deze mededeeling aldus aan:

«Betreffende blindgemaakte vinken kan ik u nog melden dat de handelaars die niet meer voor het publiek in voorraad hebben, omdat de mutilatie de koopers afgeschrikt heeft. Dit is eenerzijds een goed teeken. Maar nu hebben de handelaars er iets anders op gevonden en verkoopen zij blinde vinken, waarvan de blindheid niet opvalt.

Door een fijn buisje wordt heete lucht over beide oogen der vogels geblazen. De oogen blijven uiterlijk gezond en zijn alleen kenbaar aan een dofgrijs vliesje.

«De blindgemaakte vink wordt duur betaald en een daaldersprijs is niet ongewoon — vroeger althans zeker niet. De vink die het lot heeft ondergaan, is een uitgezochte vogel en zooals dat heet een afgeluisterde vink, d. w. z. door proefneming is uitgemaakt welke vogel uit een partij het best slaat.

«De vraag is nu — om dat blindmaken tegen te gaan, of die afgeluisterde vinken niet verkocht kunnen worden zonder die mutilatie, die er eigenlijk als een brandmerk van goede waar opzit. Misschien kan het zijn nut hebben het publiek over dit blindmaken in te lichten, want m. i. denkt het groote publiek dat de vogel beter zingt, omdat die blind is, terwijl het vogeltje juist blind gemaakt is, omdat het goed zingt.»

KLEINE BIJDRAGEN.

VIVISECTIE IN HAAR KINDSHEID.

Eenigen tijd geleden werd de opmerkzaamheid van een onzer humanitaire medewerksters, tijdens een wandeling in de Nuuanu vallei, getrokken door kinderstemmen en een gekwaak dat nu en dan uit de rivier opkwam. Toen zij de plek bereikte zag zij een wreed schouwspel.

Twee kleine jongens hielden een eend onder water; de borst van 't arme dier was opengesneden en een groot mes lag er naast.

«Wie mishandelde die arme eend zoo?» vroeg onze medewerkster.

«Dat deden wij,» zeiden de kinderen, die er heel schuldbewust uitzagen. «We wilden weten hoe het hart en de lever werkten en waar het gekwaak vandaan kwam.»

«Wie zeide jelui dat je dit doen mocht?»

«Niemand heeft ons dat gezegd, maar we hoorden een paar meesters er over praten en dachten dat wij het zoo wel ontdekken zouden.»

Het schijnt dus dat de kinderen een gesprek over vivisectie hadden afgeluisterd, dat niet voor hun ooren bestemd was; en tuk op een ontdekking hadden zij hun lievelingseend er aan opgeofferd. Maar het eerste gekwaak van 't arme dier had hen zoo verschrikt dat ze

besloten zijn kreten in 't water te smoren. Dit was dan ook gelukt, want het dier blies den laatsten adem uit terwijl onze medewerkster hen een les gaf over wreedheid die de kinderen niet spoedig zouden vergeten; zij schreiden bittere tranen over hun arm eendje dat zij nooit meer levend konden maken. Thuis wachtte hen verdere bestraffing; en op deze treurige wijze had één der eerste pogingen tot vivisectie plaats op de Hawaï-archipel.

(Uit de *Honolulu Humane Educator.*)

HOE DE BOEREN DE JACHT BESCHOUWEN.

In een zeer belangrijke serie artikelen over «The African Boer» onlangs van de hand van Olive Schreiner verschenen in «Ethical World», wordt de nadruk gelegd op het feit dat de Boeren, hoe ervaren ook in 't oorlogvoeren en nimmer voor den strijd terugdeinzend als deze noodig is, er des ondanks een sterken afkeer van hebben en er nooit met vervoering of verlangen over spreken. In zijn houding ten opzichte van sport verschilt de Boer ook aanmerkelijk van den Engelschman:

«Zijn beschouwing omtrent de jacht geeft precies zijn houding weer ten opzichte van menschenslachting. Als een luipaard of wilde honden zijne kudden teisteren, zal hij dagen lang onvermoeid, handig en moedig de jacht voortzetten; maar als hij den vijand gedood heeft, zal hij huiswaarts keeren en met een zucht van verlichting zeggen: «Nu behoef ik in de eerste zes maanden er niet meer op uit te trekken.» Als men hem vertelt dat in Engeland met groote kosten vossen worden gefokt, die, met groot nadeel voor den oogst en beplantingen, later worden gejaagd, zal hij u aankijken en denken dat ge hem voor den gek houdt.»

Wat zouden de Boeren wel gedacht hebben over Prof. Ray Lankester's oproep aan «ons leger jagers» om hun vrijen tijd te besteden met 't vermoorden van apen en bavianen in 't belang der wetenschap?

(Humanity).

De wereld wordt heel onpleizierig voor den materieelen mensch, en zal dit steeds meer en meer worden totdat hij bemerkt dat zijn geest en gemoed veranderen. *Herald of the Golden Age.*

BOEKBEOORDEELING.

Gedenkboek, door Christine Doorman. Utrecht, W. de Haan; prijs geb. f 2.90; in leder f 3.90.

Kleine Lichten, door A. Sanders van Loo. den Haag, Ned. Boek- en Steendrukkerij; prijs ing. f 0.60, geb. f 1.—.

Tommy en zijn vriendjes, uit het Engelsch van Edmund Selous, door A. Sanders van Loo. den Haag, Drukkerij Vrede; prijs geb. f 1.50.

Een kippengeschiedenis, door Henriëtte Wijthoff, geïllustreerd door Anna Wijthoff. Amsterdam, A. de Lange; prijs f 0.90.

Daar is in de eerste plaats het mooie Gedenkboek van Christine Doorman, dat wij blijde begroeten als een heerlijk getuigenis van de in kracht toenemende alliefde waarin nu eindelijk, en van zelf sprekend, ook het dier mag deelen, juist omdat het een dier, d. w. z. het zwakste en meest onbeschermde wezen is. Liever hadden wij geen plaatjes in dit boekje gezien. Die bonte bloemenversiering doet wel eenigszins afbreuk aan den soberen ernst en eenvoud van het stichtend geheel dat geen versiering behoefde. Onzen dank aan de verzamelaarster van dien rijken schat van mooie gedachten.

En dan hebben wij Kleine Lichten. Als ik als meter bij den doop van dat boekje tegenwoordig was geweest en het kind een naam had mogen geven, zou ik het genoemd hebben: «Een boekje van Eenvoud en Liefde»; maar de bescheidenheid van de schrijfster verbood dien titel. Nu, kleine Lichten zijn ze dan ook wel, de helden en heldinnen — soms gevleugelde en viervoetige — van deze verhalen, die zooals wij in ons vorig nummer opmerkten, voor 't grootste deel al in Androcles opgenomen zijn. Uit elk verhaal schijnt ons een klein, maar toch helder stralend lichtje tegen van ontwaakt medelijden, onbaatzuchtige liefde en vooral van trouw, die eigenschap die men dikwijls bij dieren in zooveel hooger mate aantreft dan bij menschen. Later hopen wij nog een meer uitvoerige bespreking te kunnen geven van dit boekje dat onze bibliotheek met een echt kunstwerkje heeft verrijkt.

Verder komen voor onze kinderen:

Tommy Smit en zijn vriendjes, een mooi aantrekkelijk werkje dat zich zeker een plaatsje zal veroveren in de harten van groote en kleine lezers. En als zij het boekje gelezen hebben, zal het niet anders kunnen of zij zullen mèt Tommy in de dieren hun vrienden gaan zien in plaats van ze te plagen en te vervolgen.

Een kippengeschiedenis is een allerliefst kinderboek, sympathiek van vorm en inhoud. Het aardige verhaal en de karakteristieke prentjes maken het tot een uitlokkend feestgeschenk.

Het doet ons genoegen dat wij ook voor onze kinderen weer eens iets heel goeds en moois hebben. RED.

VOGELBESCHERMING.

Einige Worte der Wahrheit über den Vogelschutz. Allgemeine und specielle Erörterungen von zum Teil neuen Gesichtspunkten, von Ernst Hartert. Director des zoologischen Museums zu Tring (England). Neudamm 1900.

Dit boekje is deels als een aanvulling van, deels als een kritiek op het bekende en door velen geroemde werk van Von Berlepsch «Der gesammte Vogelschutz» te beschouwen. Ook de schrijver van dit werkje heeft veel waardeering voor het geschrift van v. Berlepsch, begint echter met diens uitgangspunt te bestrijden n.l. dat de ongerepte natuur een harmonisch geheel vormt, waarin niets te veel en niets te weinig is, en waarin de vogels de aangewezen handhavers van het evenwicht zijn tusschen planten en insecten.

Hartert noemt dit een dichterlijk woord, dat niet letterlijk opgevat mag worden, en geeft daarvoor ernstige gronden. In de oerwouden van Sumatra bijv. heeft de plantenwereld de alleenheerschappij; op andere plaatsen van dit eiland weder een grassoort, het «lalang» der inlanders, dat zich mijlenver uitstrekt, bijna geen andere plant duldt, en waar de insectenfauna zoo arm is dat er van strijd tegen deze plantenwereld geen sprake is.

In andere streken heerschen weder de insecten. Sprinkhanenzwermen vernietigen soms den oogst van heele landstreken, zonder zich aan de vogels te storen. De nonnenrups verwoestte in 1838 geheele pijnbosschen in Pommeren en in 1856 werden in het Rotheburger Revier 33000 morgen van de schoonste wouden vernield. En hoewel in Lithauen zeer veel vogels zijn, konden deze de rupsenplaag niet stuiten.

Ook waren in het vogelrijke Saksen en Thuringen de vogels in 1752 niet in staat om te voorkomen dat de rupsen gansche wouden kaalvraten.

Tegenover de stelling van v. Berlepsch plaatst Hartert dan ook de zijne, dat de vogels geen bepaalde taak vervullen om evenwicht

te bewaren tusschen planten- en insectenwereld, maar dat zij, waar de levensvoorwaarden gunstig zijn, in onbeperkte mate vermenigvuldigen om huns zelfs wille, en zonder dat het er iets mee te maken heeft of zij voor de menschheid nuttig of schadelijk zijn.

Ook zijn er streken waar de vogels opperheerschappij hebben, zooals op het eiland Laysan in het noordelijk deel der Stille Zuidzee. Heel eigenaardig is hetgeen Hartert omtrent dit vogeleiland vertelt en het afwisselend broeden van de verschillende vogelsoorten, daar er geen plaats is voor het broeden van alle tegelijk.

Het tweede hoofdstuk van Hartert's geschriftje verdedigt de stelling, dat de vogels niet in het algemeen nuttig voor den mensch mogen genoemd worden, maar dat onder bepaalde omstandigheden sommige vogels nuttig of schadelijk kunnen wezen, die onder andere omstandigheden juist het omgekeerde zijn.

Hoewel bijv. de meezen ontzettend veel nut doen door het vernietigen van schadelijke insecten, wordt het opzettelijk doen toenemen der meezen, zooals door het plaatsen van nestkastjes, in sommige streken nadeelig geacht, omdat ze in den herfst de kostbare peren en appels openhakken. Ze gaan boven op den appel zitten en hakken het vruchtvleesch rondom den steel af, waardoor soms de geheele oogst van rijkdragende boomen vernield werd. Misschien was de reden daarvan dat het aantal meezen in verhouding te groot was tegenover het aantal insecten dat hun geliefkoosd voedsel uitmaakt. Doch op die plaats bleken de meezen nadeelig.

Zoo werd in Klein-Azië de door het verslinden van sprinkhanen algemeen als nuttig beschouwde rozenspreeuw een plaag, doordat hij de moerbeiboomen vernielde, niet alleen de vruchten at, maar ook de jonge bladeren.

Het 3e hoofdstuk betoogt, dat de vogels niet alleen om het nut, dat sommige soorten hebben, beschermd moeten worden, maar omdat we de fauna willen bewaren en de natuur beschermen willen tegen verdelging van soorten.

In dit hoofdstuk laat de schrijver zich van een minder sympathieke zijde kennen. Het is niet de dierenvriend die aan 't woord is en alle lijden van dieren betreurt en 't noodeloos dooden afkeurt — maar 't is de geleerde vogelkenner, die alleen maar hart heeft voor het behoud der soorten, vooral der zeldzame. Zinnetjes als: «wij zijn —

velen van ons ten minste — ijverige jagers» doen onaangenaam aan; ook waar hij het jagen om de opbrengst veroordeelt in de volgende woorden: «van de voor de jacht en de gansche dierenwereld zoo nadeelige winzucht, zooals men die zoo vaak in de duitsche jachten, ««trotz des im ganzen edlen und waidmännischen Betriebs»» aantreft, bemerkt men in den regel in Engeland niets.»

Zoo verstaat dan Hartert onder vogelbescherming bij voorkeur de bescherming der door onze beschaving, landbouw en jachtwetten met geheelen ondergang bedreigde vogelsoorten, onverschillig of ze voor enkele beroepsklassen nuttig of schadelijk zijn. «We mogen niet onverschillig toeschouwen en medewerken om de natuur te ontvolken en tot een woestenij te maken.»

Het is niet de dierenvriend, noch de nuttigheidsmensch, maar de dierkundige, die hier aan 't woord is.

Een volgend hoofdstuk behandelt de vraag, hoe en door wien de vogels beschermd moeten worden.

Schrijver wil op de jeugd inwerken, en door woord en schrift op volwassenen. Hij wil dat de massen-vangst in Zuid-Europa beslist beperkt of zoo mogelijk geheel verboden worde. Maar met wetten wil hij uiterst voorzichtig zijn. Bijna alle vogelbeschermingswetten hebben door hun ingewikkeldheid doel gemist en zelfs bv. in enkele deelen van Engeland tot zotheden geleid. De wetten — zegt hij, — kunnen niet overal precies dezelfde zijn, en toch is dat bv. voor Duitschland noodig. Ze mogen de vrijheid van het individu niet zoodanig beperken dat hij zijn tuin maar kalm door gevleugelde dieren moet laten plunderen; ook mogen zij het wetenschappelijke verzamelen niet belemmeren.

De beste bescherming acht hij het houden of daarstellen van nest-gelegenheden. Ook acht hij noodig de jacht in den broeitijd geheel te verbieden en de vangst der vogels te beperken en zoo mogelijk ook geheel te verbieden. Maar zulke wetten vereischen de rijpste overweging.

Hinderlijk is weer de uiting: «Men wil den handel in vogelveeren absoluut verbieden. Dit is pure sentimentaliteit, en wel een sentimentaliteit die elken grond mist.» Want waarom moet men bv. den invoer van Zuid-Amerikaansche vogelhuiden verbieden? — vraagt Hartert. «Niemand heeft tot dusver beproefd vast te stellen of in de dalen

der Andes van Columbia, vanwaar de meeste komen — door 't verzamelen dezer huiden de fauna op noemenswaardige wijze bedreigd wordt». . . . . . .

Wreedheid van den mensch tegen de vogels komt er dus volgens hem niet op aan, mits de soort maar behouden blijft.

Een internationale Europeesche beschermingswet voor vogels moet volgens Hartert met de volgende grondbeginselen niet in strijd zijn:

«1°. Jacht en vangst, zoowel het uithalen der nesten moet van 1 Maart of 1 Februari tot 1 September of 15 Augustus verboden zijn; (in het Zuidelijk halfrond moet de tijd veranderd worden en in de tropische landen de broeitijd worden vastgesteld, wat moeielijk is omdat dan vele vogels het geheele jaar door broeden).

«2°. De verkoop van doode en levende vogels (pluimvee uitgezonderd) mag slechts in den jachttijd plaats vinden. (Het is te vreezen dat deze wet in Engeland op tegenstand stuiten zal, daar in de onderaardsche ijskelders van «Leadenhall Market» bevroren wild uit Rusland, Siberië en andere landen het geheele jaar door bewaard en verkocht wordt. De verkoop van levende vogels (nachtegaals!!) in het voorjaar in Duitschland en Oostenrijk moet beslist verboden worden.

«3° De volgende uitzonderingen moeten worden toegestaan:

a. Eenige bizonder schadelijke vogelsoorten moeten ook in den verboden tijd gedood mogen worden, doch de verschillende landen moeten voor zich zelf uitmaken welke soorten dit zijn zullen. Ditzelfde geldt van plaatselijk hinderlijke of schadelijke soorten.

b. Aan het verzamelen voor wetenschappelijke doeleinden mogen geenerlei hinderpalen in den weg gelegd worden.»

Vervolgens haalt Hartert voorbeelden aan van het geringe nut van konventies en wetten, o. a. van de in 1875 gesloten conventie tusschen Oostenrijk en Italië, die geheel doel gemist heeft; en ook de nutteloosheid van de wetten in Engeland op het uithalen van nesten, omdat deze niet door politie gehandhaafd worden.

Van nestkastjes is Hartert een voorstander, en hij noemt die van von Berlepsch ongetwijfeld de beste in hun soort.

Ook juicht hij het hoofdstuk over wintervoedering in het werk van von Berlepsch ten zeerste toe.

In het hoofdstuk «Vijanden der Vogels» blijkt Hartert evenals von Berlepsch een verwoed vijand van katten te zijn.

«Erfreulich ist es zu erfahren, dass in vielen Städten die Katzen «behördlicherseits» vernichtet werden,» — zegt hij. Een getuigenis van groote eenzijdigheid, waar hij vogeldooden wegens jachtvermaak of vederen op zichzelf niet verkeerd acht en zelfs verdedigt, terwijl hij toch den dood zweert aan de katten, die vogels vangen krachtens hun natuurlijk voedings-instinct en niet, zooals de menschen, louter uit zucht naar amusement en opschik, of uit baldadige wreedheid.

Het laatste hoofdstuk behandelt het houden van vogels in gevangenschap.

De meeste vogelkenners verdedigen dit «omdat het ertoe bijdraagt de vogels te leeren kennen en liefhebben, alsook in het belang van diegenen die de vogels niet in vrijheid kunnen gadeslaan.»

«Ik kan ook niets daartegen inbrengen,» zegt Hartert.

Als 't eigenbelang in 't spel is, wordt alles goedgepraat!

Tegen invoer van tropische vogels heeft Hartert wel bezwaar. Hij betoogt dat de invoer van Afrikaansche en Amerikaansche papegaaien veel meer wreedheid medebrengt dan het dragen van reigerveeren; en zegt verder o. a. dat de bewering als zouden kolibris ter wille der kleurenpracht hunner veeren levend gestroopt worden, groote onzin is.

In ieder geval kunnen wij eruit leeren voorzichtig te zijn en niet met onjuiste argumenten ons goed recht te verdedigen — er zijn juiste argumenten genoeg te vinden in 't belang der mishandelde dieren.

Maar er zijn argumenten, waarvoor iemand als Hartert niet vatbaar schijnt, n.l. die welke berusten op eerbied voor het leven. Als hij bv. schrijft:

«Is het dan niet voldoende dat men kwartels in den herfst schiet? Ik zal er nooit iets op tegen hebben dat zij in den herfst bij duizenden geschoten worden; maar de jacht in 't voorjaar is afschuwelijk»....

dan blijkt daaruit zulk een verschil in grondbeginsel tusschen dezen vogelkenner en de ware vogelvrienden, dat er natuurlijkerwijze van een bondgenootschap of van vruchtbaar samenwerken weinig heil te verwachten schijnt. O.

Dieren zijn kinderen, die wij te beheeren verkregen . . . .

FR. VAN EEDEN.

BERICHTEN EN MEDEDEELINGEN.

Een dierenvriend maakt ons opmerkzaam op het afschuwelijk binden, liggen en opstapelen van jonge kalveren in de spoorwagens. «Niet lang geleden — schrijft hij — was ik in den vroegen morgen meermalen aan het Holl. spoorstation in den Haag getuige hiervan; tot zelfs 2 hoog werden de diertjes opgestapeld; de onderste beesten hadden nauwelijks ligging noch lucht. Ook de boeren of kooplui die op kleine plaatsen kalveren konden opkoopen leggen die dieren, wreed de pooten bij elkaar gebonden, op hondenkarren en laten ze dan geruimen tijd bewegingloos liggen; zij gaan naar een kroeg borrels drinken en laten zoo buiten de beesten liggen. Is hier ook de noodige verandering in te brengen? bijv. door de wagens op de spoorwegen in te richten met kleine naast elkaar geplaatste hokken waar ieder kalf vrij in vastgebonden kan staan?»

Wij hopen dat de spoorwegmaatschappijen in dezen slechten toestand verbetering brengen mogen.

ZANGVOGELS.

Zooals wij reeds meedeelden hebben eenige heeren te Nijmegen en in de buitenwijken bij verschillende landbouwers een bezoek gebracht, en wel naar aanleiding van een politierapport van het vorige jaar, waarop verschillende landgebruikers, zoo eigenaars als pachters, voorkwamen, die òf in kwaliteit van eigenaaar, òf als pachter, permissie gegeven hadden aan diverse vogelvangers, om op hun eigen of gepachte gronden vogels te vangen. Dit gebeurde op initiatief van de plaatselijke Vereeniging tot bescherming van dieren In verband hiermee vestigt Dr. J. J. de Blécourt thans in het blad *De Boerenstand* de aandacht op de groote schade, die de vogelvangers in die buurten aanrichten. De voor den landbouw zoo nuttige zangvogels worden jaarlijks in grooten getale in Nijmegen en omstreken weggevangen:

«De mannetjes worden levend verkocht en veel naar Duitschland uitgevoerd; de wijfjes eenvoudig de borst ingedrukt, en b.v. de 15 stuks voor.... drie centen, zegge f 0.03, verkocht. Aan die wijfjes zou men de vrijheid kunnen weergeven, maar neen, dan zijn ze hinderlijk bij het vangen van andere vogels; dus maar dood geknepen.»

Niet alleen wordt daardoor veel liefelijks aan de schoone natuur ontnomen, de schrijver wijst erop wat een onberekenbare schade daardoor ook aan den landbouw wordt toegebracht. Allereerst blijven nu veel schadelijke insecten leven, die door de zangvogels anders bij massa's zouden zijn verorberd. De insecten vermenigvuldigen zich ongestoord; men denke slechts aan de groote hoeveelheid rupsen, die dit jaar zoovele te veld staande gewassen, tuinen en boomgaarden hebben gehavend. En voor het volgende jaar wacht ons weer veel van de insecten-

plaag. En jaarlijks neemt het aantal zangvogeltjes af. Allen, die de schrijver bezocht, verbonden zich dan ook gaarne, om geen permissie meer te geven aan vogelvangers. Maar bovendien vernam Dr. de Blécourt op zijn ommegang nog eenige hem onbekende bezwaren van practischen aard.

«Ik hoorde o.a. dat daar, waar de vogelvangers hun bedrijf hebben uitgeoefend, den geheelen zomer het onkruid, veroorzaakt door het vogeltjeszaad dat op die landen verknoeid wordt, bijna niet uit de gewassen te houden is. Volgens anderen was het zeer moeielijk den grond, platgetrapt als hij was, met den ploeg te bewerken. Er waren zelfs twee landbouwers, die hunne ploegen in het ongereede gekregen hadden. Voorts waren er klachten over het vertrappen van de veldgewassen.

«Er is nog iets: n.l. de last, ondervonden door landbouwers, welke gronden, grenzende aan landen, waarop permissie gegeven is, in bewerking hebben. Ondanks dat niet direct op dergelijke landen gevangen wordt, trapt de vogelaar met zijn kornuiten door de aangrenzende landen, wanneer een trek vogels zoo dadelijk niet dicht bij de netten wil neerstrijken, en die beestjes dan zoogenaamd omgehaald moeten worden.

«Dus iemand, die permissie geeft aan een vogelvanger, schaadt daarbij ook zijn buurman, die geen permissie gaf, wat toch niet in de bedoeling ligt.»

Tevens vernam de schrijver, dat vele landbouwers, die hij bezocht, hadden opgemerkt, dat men tegenwoordig veel minder vogelengezang hoort dan vroeger.

Er ligt nu bij den secretaris der afdeelingen van den Boerenbond een lijst ter teekening; door daarop zijn naam te zetten toont men instemming met het doel der vereeniging: het beschermen van voor den landbouw nuttige vogels.

De redactie van *De Boerenstand* teekent onder het stuk aan, dat ook in andere streken van ons vaderland het vogelvangen in herfst en winter, het nesten uithalen in de lente met alle macht dient te worden tegengegaan. *N. R. Ct.* 13 Nov.

E d e l v e r m a a k. Op de groote fazantenjacht op Eikenhorst onder Wassenaar, gisteren gehouden op de goederen van H. K. H. de Prinses van Wied, zijn 120 fazanten geschoten.

Behalve Z. K. H. Prins Hendrik, namen aan dit feest deel de volgende heeren: jhr. L. Boreel, jhr. W. v. d. Bosch, jhr. E. van Loon; C. van der Oudermeulen, oud-jagermeester, graaf v. Rechteren-Almelo, jhr. v. Suchtelen van de Haare, R. C. baron van Tuyll van Serooskerken, jhr. P. Vegelin van Claerbergen en J. baron van Zuylen van Nijevelt, jagermeester van H. M. *N. R. Ct.* 7 Nov.

De nieuwe President van Amerika wil alleen paarden met lange staarten (dus niet gecoupeerd) rijden. Ook de Koning van Engeland laat bij voorkeur paarden met lange staarten voor zijn gebruik aankoopen. Zou het voorbeeld van de hoofden van beide staten kunnen leiden tot eene mode om paarden met lange staarten voor zijn rijtuig te rijden? *N. R. Ct.* 24 Nov.

Wij hopen dit zeer. RED.

Te Herwijnen is een ooievaar, die zijn nest had op het huis van den landbouwer Jan de Wit, niet vertrokken. Dit is reeds eene zeldzaamheid, doch het merkwaardigste is dat de ooievaar zich gemeenzaam heeft gemaakt met de menschen en zoo mak is dat hij uit de handen der kinderen eet en met den boer op den wagen meerijdt naar het veld. *N. R. Ct.* 10 Oct.

Te Rozendaal is een exportslachterij voor konijnen opgericht. Ook te Rukfen zijn twee dergelijke inrichtingen bijgekomen. In het afgeloopen slachtseizoen werden door eene firma aldaar 13.000 konijnen naar Engeland verzonden. *N. R. Ct.* 20 Oct.

In verband met de opmerkingen van den heer Van Stolk bij de behandeling van onze gemeente-begrooting, over de wijze van dooden van dieren in het Abattoir, vestigen wij er de aandacht op dat een dame in Freiburg 12.000 mark uitlooft voor een toestel, waardoor klein vee (varkens, kalven, schapen en geiten) zoo snel mogelijk en met zoo weinig mogelijk pijn worden gedood, zooals dat met het slachtmasker en schiettoestellen bij het groote vee het geval is. Het toestel wordt niet nader aangeduid; het mag een schiet-, steek- of slagtoestel zijn; maar het moet worden aangewend zonder lange of pijnlijke voorbereiding, en onmiddellijk den dood of bedwelming veroorzaken, zonder dat het leven van de personen in het slachtlokaal ook maar eenigszins in gevaar wordt gesteld.

De premies worden alleen toegekend voor de toestellen zelf, niet voor modellen of ontwerpen. Zij moeten voor 28 Februari a.s. worden toegezonden aan een lid van de commissie van onderzoek of aan de directie van het abattoir te Leipzig. Het onderzoek geschiedt begin Maart in Leipzig, onder leiding van den heer Hengst, directeur van het abattoir. De uitgeloofde prijs bedraagt 5000 Mk. Het uitgeloofde geld is bij de Rheinische Kreditbank gedeponeerd.

N. Rott. Ct. 15 Nov.

AFMAKEN VAN HONDEN.

Ofschoon door den burgemeester nog geen bepaalde beslissing is genomen over de wijze, waarop in den vervolge door de politie opgevangen honden aan de belt zullen worden afgemaakt — tot dusverre

geschiedt dit door verdrinking — is het vrijwel zeker dat aangenomen zal worden het stelsel van asphyxiatie, d. i. de dood door gasverstikking. Verschillende stelsels zijn onder toezicht van veeartsen vooraf beproefd. De burgemeester heeft nog geen beslissing genomen, omdat ook wordt gezocht naar een oplossing om honden, die feitelijk te mooi (!) zijn om ze af te maken en die toch niet worden opgevraagd door de eigenaars, in het leven te kunnen behouden, zonder dat dit aanleiding kan geven tot het plegen van fraude. Een oplossing daarvoor te vinden is practisch zoo eenvoudig niet. *Handelsblad.* 18 Nov.

(*) Een treurig verschijnsel dat in de hoofdstad van ons land dit vraagstuk nòg hangende is, hoewel reeds jaren geleden aan de gemeente een asphyxiatie-toestel ten geschenke werd aangeboden. (Red.)

Een bewijs van de slimheid van den hond levert het volgende door een Fransch blad medegedeeld:

Op het eiland Madagascar vindt men groote scharen wilde honden, die in den kaaiman hunnen verbitterden vijand vinden. Bij hunne tochten over de rivieren, die het eiland doorsnijden, vallen zij dikwijls aan den kaaiman ten buit. In hun jarenlangen strijd tegen hun vijand hebben ze eindelijk een middel ontdekt, om hem te ontkomen, dat even afdoend als geniaal gevonden is. Wanneer een troep honden een rivier wil en overzwemmen gaan zij eerst aan den oever staan en beginnen al luide te blaffen, zoodat de kaaimans daardoor naar de oppervlakte van het water worden gelokt op de hoogte van de plaats waar de honden staan. Hebben deze dus hunne vijanden op één punt bij elkaâr gekregen, dan rennen zij haastig eenige honderden meters de rivier langs, om haar dan over te steken, wat zij zonder gevaar kunnen doen, want de logge dieren kunnen hen zoo gauw niet volgen, ofschoon een kaaiman uitstekend zwemt.

Interessant is het ook, dat de honden, die door vreemdelingen op het eiland worden medegebracht, al spoedig van hunne inheemsche rasgenooten leeren zich tegen de vraatzucht van den kaaiman in veiligheid te stellen. *Schev. Dagbl.* 30 Oct. 1901.

Uit een particulier schrijven.

.... Zoo af en toe heb ik wel eens met de juffrouw, een modiste, gesprekken over veeren en vogels op hoeden. Onlangs vertelde ze me dat 't dit jaar erger er mee was dan ooit, maar dat de reiziger, die haar de artikelen bezorgt, haar gezegd had dat hij in geen een land zooveel tegenkanting ondervond als in Holland. In België storen ze zich heelemaal niet aan vogelbonden, maar hier in Holland maken bijna alle modisten bezwaar, omdat «de dames» geen vogels op hun hoeden willen.

Dat is toch heerlijk! Ik verheugde me er hartelijk in, toen ik 't hoorde; dat geeft weer moed!......
